

NOAH GORDON

Catalanus

Noah Gordon

CATALANUL

www.virtual-project.eu

Traducere de Odette Sofronescu

La Bodega (2007)

Editura Vivaldi (2010)

Pentru *Lorraine*, de-a pururi

Partea întâi

ÎNTOARCEREA

Satul Roquebrun

provincia Languedoc, sudul Franței

22 februarie 1874

ÎNAPOI ACASĂ

În dimineața în care s-a schimbat totul, Joseph lucra în podgoria familiei Mendès și curând mâinile i se mișcau deja ca în transă, călca din butuc în butuc și înlătura crengile uscate, obosite, pe care atârâaseră fructele culese de ei în octombrie, când fiecare strugure fusese succulent ca o femeie matură. Reteza nemilos și lăsa în urmă butucii de viță golași care urmau să dea naștere noii generații de struguri. Era una din rarele zile plăcute dintr-un februarie până atunci trist și, în ciuda răcorii, soarele părea să urce cu putere pe incomensurabilul cer franțuzesc. Când găsea ici și colo câte o boabă zbârcită, care fusese trecută cu vederea de culegători, mânca stafida asta Fer-Servadou cu mare plăcere. La sfârșitul fiecărui rând stivuia tăieturile într-o grămadă și lua din focul precedent o viță-de-vie arzând pentru a o aprinde, iar fumul mușcător îi sporea plăcerea de muncă.

Tocmai pusese pe foc o nouă grămadă și când își ridică capul îl văzu pe Léon Mendès străbătând podgoria către el, fără să schimbe o vorbă cu vreunul dintre ceilalți patru muncitori.

— Monsieur, spuse el respectuos, când Mendès se află în fata lui.

— Senyor.

Era o mică glumă de-a lor, ca proprietarul să i se adreseze lui Josep de parcă el ar fi proprietarul și nu muncitorul, dar Mendès nu zâmbi. Era ca întotdeauna politicoș, dar direct.

— Am vorbit azi-dimineață cu Henri Fontaine care tocmai s-a întors din Catalonia. Josep, am o veste proastă. Tatăl tău e mort.

Josep se simți de parcă o măciucă ar fi vâjâit pe lângă el și nu scoase niciun cuvânt. Tatăl meu? Cum să fie tatăl meu mort? În cele din urmă întreabă simplu:

— Care a fost motivul?

Mendès clătină din cap.

— Henri a auzit doar că a murit la sfârșitul lui august. Mai mult nu știe.

— Atunci trebuie să mă întorc în Spania, monsieur.

— Dar... e sigur pentru tine? întreabă blând Mendès.

— Așa cred, monsieur. De mult mă gândesc la o întoarcere. Vă mulțumesc pentru prietenia dumneavoastră. Că m-ați adăpostit. Și că m-ați învățat atâtea.

Mendès dădu din umeri.

— Pentru nimic. Despre vin nu termini niciodată de învățat. Regret moartea tatălui tău, Josep. Dacă-mi aduc bine aminte, ai un frate mai mare. Nu-i așa?

— Da. Donat.

— Pe-acolo de unde ești tu, moștenește cel mai mare? Donat va primi podgoria tatălui tău?

— Acolo de unde sunt eu e obiceiul ca fiul cel mare să moștenească două treimi, iar ceilalți fii mai mici să-și împartă restul și să-și găsească o slujbă care să le asigure traiul. Dar în familia noastră, pentru că avem prea puțin pământ, se obișnuiește ca totul să treacă la fiul cel mai mare. Tata îmi dăduse mereu să înțeleg că viitorul meu este în armată sau biserică... Din păcate nu sunt bun nici de una, nici de alta.

Mendès zâmbi, dar era un zâmbet trist.

— Nu pot spune nimic împotriva. În Franța, după partaj, copiii s-au ales cu câteva

gospodărioare neînsemnate.

— Podgoria noastră are doar patru hectare. Pământul de-abia ajunge să hrănească o familie, de vreme ce se cultivă doar struguri din care se face oțet ieftin.

— Strugurii voștri sunt destul de buni. Au arome plăcute, promițătoare – de fapt sunt prea buni pentru oțet ieftin! Bine cultivate, cele patru hectare pot produce o recoltă din care să se facă un vin bun. Ar trebui firește să săpați pivnițe ca să nu vi se acrească vinul în arșița verii, spuse Mendès amabil.

Josep îl respecta mult pe Mendès, dar ce știa podgoreanul francez despre Catalonia sau despre cultivarea viței-de-vie folosite la producerea oțetului.

— Monsieur, ați văzut micile noastre *cases* cu solurile lor argiloase, spuse el prea nerăbdător, pentru că tocmai se gândea la tatăl lui năucit de durere. Nu avem chalet-uri mari. Acolo nu sunt bani pentru construirea unor gospodării mărețe cu crame.

Era vizibil că domnul Mendès nu voia să discute.

— Dacă tot nu moștenești podgoria ce vei face în Spania?

Josep dădu din umeri.

— Îmi caut de lucru. Dar destul de sigur că nu la frate-meu Donat, gândi el.

— Poate în satul tău? Regiunea spaniolă Rioja are câțiva producători de vin care s-ar socoti norocoși să-ți dea de lucru, căci ești un viticultor înăscut. Simți de ce are nevoie vița-de-vie și ai mână bună la treburile pământului. Sigur că Rioja nu e Bordeaux, dar se poate scoate un vin roșu acceptabil, spuse el într-o doară. Dar dacă vrei să te întorci aici vreodată, la mine vei găsi imediat de lucru.

Josep îi mulțumi încă o dată.

— Nu cred că merg la Rioja și nici în Languedoc nu mă întorc, monsieur. Aparțin Cataloniei.

Mendès clătină din cap înțelegător.

— Chemarea pământului natal este întotdeauna puternică. Mergi cu Dumnezeu, Josep, spuse el.

Pe urmă zâmbi.

— Spune-i fratelui tău să sape o cramă.

Josep zâmbi la rândul lui, dar clătină din cap.

Donat n-ar săpa nici măcar o groapă pentru o latrină, gândi el.

— Pleci? Păi... noroc, atunci.

Margit Fontaine, proprietăreasa lui Josep, primi vestea plecării lui cu un surâs tainic, viclean – chiar cu bucurie, cum presupuse el. Era într-adevăr o văduvă de vârstă mijlocie, dar cu o față încă frumoasă și un corp care îl făcuse pe Josep să-i tresalte inima atunci când o văzuse pentru prima dată, dar era atât de preocupată de ea însăși, încât după un timp își pierdu farmecul. Îi dădea niște mese neglijent pregătite și un pat moale pe care îl împărțea uneori cu el în batjocură, tratându-l de parcă ar fi fost un elev la severa ei academie sexuală.

— Încet, cu atenție. Delicat! *Mon Dieu*, băiete, nu ești la curse!

Este adevărat că îl învățase temeinic tot ce putea să facă un bărbat. El fusese fascinat de lecțiile și de puterea ei de seducție, dar nu se iscaseră niciodată între ei sentimente tandre, iar plăcerea lui era limitată, pentru că foarte curând dezvoltase o aversiune față de ea. Știa

că ea îl considera un flăcău grosolan, pe care trebuise să-l învețe totul de la zero, cum să mulțumească o femeie, un spaniol neinteresant care vorbea prost provensala, iar franceza mai mult de-o grămadă.

Iată de ce în dimineața următoare porni la drum cu un „*Adieu*” lipsit de romantism, așa cum sosise în Franța, în tăcere, neobservat și fără să supere pe nimeni. Pe un umăr purta o traistă cu cârnați, o *baguette* și o sticlă cu apă, pe celălalt umăr o pătură rulată și un cadou de la monsieur Mendès, un burduf de vin făcut din piele, legat de o curea. Soarele de-abia se vedea, cerul cenușiu ca gâtul de porumbel, ziua răcoroasă dar uscată – condiții bune pentru un marș. Din fericire avea gambele și picioarele oțelite de muncă. Avea cale lungă în fața lui și de aceea mergea perseverent, cu pași mari, dar fără grabă.

Scopul lui în această primă zi pe drum era un chalet în satul St. Claire.

Când ajunse acolo, merse la bisericuța St. Nazaire și îl întrebă pe preot de drumul spre via unui bărbat pe nume Charles Houdon, un prieten al lui Léon Mendès, iar când găsi proprietatea și îl salută pe monsieur Houdon din partea lui monsieur Mendès, Houdon îi permise să doarmă în cramă.

La lăsarea serii se așează pe jos în fața butoaielor și mănăcă pâine cu cârnați. Crama lui Houdon era curată lună. Dulceața grea a strugurilor care fermentau nu putea acoperi mirosul sec al lemnului nou de stejar și nici duhoarea sulfului pe care francezii îl ardeau în sticle și butoaie, pentru a le steriliza. În sudul Franței era ars mult sulf; le era foarte frică de toate bolile, mai ales de Phylloxera, o molimă care nimicea viile din nord și era cauzată de un păduche minuscule, păduchele de vie, care suga din rădăcinile butucilor de viță. Crama aceasta îi amintea de podgoria lui Mendès, chiar dacă Léon Mendès făcea vin roșu iar Houdon producea vin alb din struguri Chardonnay, după cum aflase Josep.

Josep prefera vinul roșu și acum își îngădui o înghițitură trasă din burduful lui. Vinul îi înflori în gură înțepător și pur – *vin ordinaire*, un vin obișnuit, pe care în Franța și-l puteau permite chiar și muncitorii, dar cu toate acestea cu mult mai bun decât tot ce băuse vreodată Josep în satul lui.

Lucrase pentru Mendès doi ani în podgorie, pe urmă încă un an în pivniță iar în al patrulea în cramă, unde avusese ocazia să guste vinuri a căror calitate nu și-o putuse nici măcar imagina vreodată.

— Languedoc-ul este cunoscut pentru un vin ordinaire decent. Fac un vin cinstit, ceva mai bun decât cel obișnuit. Dar câteodată, din ghinion sau prostie, este oarecum de proastă calitate, îi spusese monsieur Mendès, dar, mulțumesc lui Dumnezeu, de cele mai multe ori vinul meu e bun. Sigur că încă n-am făcut un vin cu adevărat mare, de colecție, cum sunt creațiile celebrilor producători de vinuri Lafite sau Haut-Brion.

Dar Mendès continuă să încerce. Atunci când în căutarea lui neconținută pentru cel mai potrivit *cru* – o creație desăvârșită pe care el însuși o numea „Vinul Domnului” – produse o serie care bucura cerul gurii și gâtul, străluci de bucurie o săptămână întreagă.

— Simți aroma? îl întrebă pe Josep apoi. Adulmeci intensitatea, parfumul întunecat, care tulbură sufletul, buchetul floral, gustul de prune?

Mendès îl făcuse să aibă o idee despre cum trebuia să fie gustul vinului. Ar fi putut să-l lase pe Josep în neștiință. Recunoștea acum că porcăria slabă, acră pe care o produceau viticultorii din satul lui era un vin jalnic. Pișat de cal, își spuse el posac. Probabil că ar fi fost mai bine pentru el dacă ar fi rămas în Franța la Mendès și și-ar fi dat osteneala să producă soiuri de vin mai bune, decât să se pună în pericol întorcându-se acum în

Catalania. Se mângâia cu presupunerea că între timp ar fi mai sigur pentru el să se afle acasă. Trecuseră patru ani fără vreun semn că ar fi căutat de autoritățile spaniole.

Îi dispăcu recunoașterea amară că generații ale familiei sale își trecuseră viața producând vin atât de prost. Totuși fuseseră oameni buni. Oameni muncind din greu. Ceea ce îl aduse iar la tatăl său. Încercă să și-l închipuie pe Marcel Álvarez, dar nu-și amintea decât detalii mici, simple – mâinile mari ale tatălui său, zâmbetul rar. În șirul de jos al dinților avea o gaură pentru că îi lipsea un incisiv iar ambii dinți de lângă acest spațiu gol erau strâmbi. Tatăl lui avea și un deget încovoiat, degetul mic de la piciorul stâng, pentru că purta mereu încălțăminte proastă. Uneori tatăl lui muncea fără pantofi – îi plăcea senzația pământului sub tălpi și între degetele lui noduroase. Josep se retrase în sine și savură amintirile și în timp ce întunericul pătrundea prin ambele ferestre ale spațiului, își îngădui pentru prima dată un sentiment adevărat de jale. În cele din urmă adormi amărât printre butoaie.

În ziua următoare aerul deveni mai tăios. Seara Josep se înfășură în pătură și se îngropă într-un morman de fân de pe o pășune cosită. Fânul care putrezea era cald și în el se simți înrudit cu creatura care aștepta soarele în vizuina ei. În noaptea aceea a avut două vise. Întâi unul înspăimântător. Apoi o visă din fericire pe Teresa Gallego și când se trezi își aduse aminte clar de visul acela. De fiecare detaliu delicios de chinuitor. O risipă de vise, își spuse el. După patru ani cu siguranță că era deja măritată sau lucra pe undeva departe de sat.

Către mijlocul dimineții următoare avu noroc să întâlnească un căruțaș care îl luă în căruța lui plină cu lemne de foc, trasă de doi boi cu pompoane roșii de lână în vârful coarnelor ascuțite. Când căzu un lemn din căruță, Josep sări și îl culese. În rest, călători, relativ comod mai bine de trei ceasuri deasupra încărcăturii. Din păcate trebui să petreacă această noapte, a treia pe drum, fără vreun confort, întunericul îl luă prin surprindere, pe când străbătea o bucată de pădure. Pe nicăieri nu se vedea un sat sau o gospodărie izolată.

Credea că deja părăsise Languedoc-ul și pădurea în care se afla acum ținea de provincia Roussillon. În timpul zilei n-avea nimic împotriva pădurii, iar când se întâlnea cu asociația de vânătoare chiar savura drumețiile prin păduri. Dar întunericul în pădure nu-i convenea. Nu erau nici stele, nici lună pe cer și ar fi fost o prostie să meargă mai departe pe cărare, dacă tot nu putea vedea nimic. Întâi se așeză pe pământ și se sprijini de trunchiul unui pin mare dar șuieratul slab al vântului printre copacii aceia mulți îl descurajă curând și astfel se cațără pe crengile cele mai joase ale copacului continuând apoi să urce până când atinse o înălțime sigură.

Se înghesui într-o bifurcație de crengi și încercă să se acopere cât putea de bine cu pătura, dar era o încercare tristă și frigul îl copleși în timp ce ședea cocoțat incomod pe ramul acela. Din negreala nopții care îl înconjura venea când și când câte un zgomot. Țipătul unei bufnițe îndepărtate. Chemarea plângătoare a unui porumbel. Ceva care i se părea a fi țipătul ascuțit al unui iepure de câmp sau al unui alt animal care tocmai era ucis.

Pe urmă direct de la solul de sub el, zgomotul corpurilor care se frecau unul de altul. Grohăituri, adulmecări, o fornăială tare, scormonitul copitelor în pământ. Știa că erau porci mistreți. Nu putea să-i vadă. Poate că erau doar câțiva, chiar dacă în imaginația lui își închipuia o turmă întreagă. Dacă s-ar prăbuși, un mistreț ar putea fi mortal cu colții ăia

înfiorători și copitele ascuțite. Cu siguranță că bestiile i-au adulmecat cârnații și brânza și știa că ar înfuleca tot. Tatăl său îi povestise odată că văzuse în tinerețea lui cum niște mistreți s-au repezit asupra unui cal viu cu un picior rupt și l-au mâncat.

Josep se prinse strâns de creanga lui. După un timp auzi cum porcii plecau mai departe. Totul era din nou liniștit și el tremura de frig. Avea senzația că întunericul dura de o veșnicie.

Când în sfârșit se crăpă de ziuă, nu mai văzu și nu mai auzi niciun animal. Se dădu jos din copac și mănca din cânat, în vreme ce-și continua deja drumul pe cărarea îngustă. Era obosit de noaptea fără somn dar mergea în tempoul lui obișnuit. Către prânz pomii deveniră mai rari, apoi în fața lui se așternură câmpiile și la oarecare depărtare se puteau deja recunoaște bine munții înalți. Când o oră mai târziu atinse Pirineii, se porni o ploaie violentă iar el căută protecție la poarta deschisă a unui grajd care aparținea unei *masia* impunătoare.

În grajd, un bărbat și fiul lui terminau de curățat așternutul vitelor și se holbară la el.

— Care-i treaba? întrebă bărbatul brutal.

— Sunt în trecere doar, monsieur. Pot să mă adăpostesc aici câteva momente până mai trece ploaia asta?

Josep văzu că omul îl cerceta amănunțit, era clar că numai bucuros nu se simțea de ce-i adusese ploaia.

— Poftim, spuse bărbatul și își schimbă încet poziția, astfel încât să-și balanseze mai departe furca ascuțită și să-l poată observa și pe străin în același timp.

Ploaia continua să răpăie. După un timp Josep nu mai vroia să se învârtă pe acolo pur și simplu; apucă o lopată sprijinită de un perete și îi ajută la treabă. Curând, ascultau amândoi interesați ce le povestea el despre mistreți.

Țăranul clătină din cap.

— Dobitoace parșive, porcii ăștia blestemați. Și se-nmulțesc ca șobolanii. Sunt peste tot.

Josep îi ajută până când întregul grajd fu curățat, între timp țăranul se liniști și îl invită prietenos pe Josep să înnopteze în grajd, dacă dorea. Astfel că petrecu noaptea aceea confortabil și fără vise, cu trei vaci mari care răspândeau căldură într-o parte și un morman uriaș de bălegar cald în cealaltă.

Dimineața, în timp ce-și umplea sticla cu apă de la un izvor din spatele casei, țăranul îi spuse că se afla în partea de vest a unei trecători foarte frecventate, care traversa muntele.

— Lanțul muntos este cel mai îngust acolo. E o trecătoare joasă și în trei zile și jumătate ai putea reuși să treci granița. Sau, dacă mai mergi pe jos spre vest cam două ore, ajungi la o trecătoare mai înaltă. Puțină lume o folosește, pentru că ceva mai încolo este o alta. Ai avea nevoie de încă două zile și ar trebui să mai mergi și prin zăpadă, dar zăpada nu e foarte groasă... în plus, la trecătoarea asta de la graniță nu sunt santinele, adăugă țăranul, cu aer de cunoscător.

Josep se temea de santinelele de la graniță. Cu patru ani în urmă, pentru a le evita, se furișase în Franța urmând potecile puțin cunoscute din pădurea de munte, dar se rătăcise deseori, trăind constant cu teama că în orice moment se poate prăbuși într-o prăpastie, asta dacă nu cumva va fi împușcat de santinele. Observase că oamenii care locuiau la graniță cunoșteau cele mai bune rute de contrabandă, așa că acum acceptă sfatul bărbatului.

— Pe drumul care duce prin trecătoarea cea înaltă sunt patru sate unde poți căuta mâncare și adăpost, spuse omul. Ar trebui să înnoptezi în fiecare, chiar dacă mai ai poate

câteva ore de lumină în fața ta, care ți-ar înlesni mersul mai departe, pentru că în afara satelor nu găsești nici hrană, nici locuri adăpostite, pentru somn. Singura parte a trecătorii unde te poți grăbi ca să nu te prindă întunericul este drumul cel lung care duce spre cele patru sate.

Țăranul îi spuse lui Josep că trecătoarea cea înaltă îl duce departe în estul Aragoniei, către Spania.

— Acolo ar trebui să fii în siguranță de milițiile carliste, chiar dacă luptătorii cu berete roșii pătrund uneori adânc în teritoriul armatei spaniole. În iulie trecut au venit până în Alpi și au omorât opt sute de soldați spanioli, spuse el. Apoi îl privi pe Josep.

— Nu cumva din întâmplare ești și tu amestecat în conflictul ăsta? întrebă el precaut.

Josep era tentat să-i spună că aproape purtase și el bereta roșie, dar clătină din cap, „Nu”.

— Foarte înțelept. Mon Dieu, voi spaniolii n-ați putea avea adversari mai îngrozitori, decât pe voi când vă luptați unii contra altora, spuse el, iar Josep ar fi luat-o drept o jignire, dar n-avea oare dreptate omul? Așa că spuse doar că un război civil este întotdeauna dur.

— De fapt, despre ce-i vorba în tot măcelul ăsta? întrebă bărbatul și Josep se văzu constrâns să-i țină o lecție de istorie spaniolă. Că vreme de mult timp, moștenirea tronului spaniol se cuvenea doar fiilor de stirpe regală întâi născuți. Că, înainte de nașterea lui Josep, regele Fernando VII, după ce a văzut cum trei dintre soțiile lui au murit sterpe, iar a patra i-a născut două fete una după alta, a convins parlamentul spaniol, cortes, să schimbe legea, ca să o poată declara pe prima lui născută, Isabel, drept viitoare regină. Asta l-a înfuriat pe fratele lui mai mic, infantele Carlos Maria Isidro, deoarece el ar fi moștenit tronul dacă Fernando n-ar fi avut copii. Drept urmare Carlos s-a răzvrătit și a fugit în Franța, în timp ce în Spania susținătorii lui conservatori s-au unit pentru a forma o miliție înarmată, care de atunci încolo a luptat contra armatei spaniole legitime.

Josep nu menționa firește că cearta aceasta îl silise chiar și pe el să părăsească Spania, aducându-i cei mai singuratici patru ani de viață.

— Puțin îmi pasă ce cui regal stă pe tron, spuse el amar.

— Păi da, ce-i trebuie unui om simplu, chibzuit, să-și bată capul cu treburile astea? zise țăranul, după care îi vându lui Josep la un preț foarte bun un burduf de brânză din lapte de vacă.

Când Josep își începu urcușul în Pirinei, trecătoarea cea înaltă se dovedi a fi doar cu puțin mai mult decât o potecă îngustă, răsucită, care urca și cobora și iar urca și cobora. Era doar un fir de praf într-o întindere nesfârșită. Munții se desfășurau în fața lui, sălbatici și adevărați, vârfuri ascuțite, maronii, cu capișoane albe, care se topeau departe în albastrul orizontului. Erau păduri sărăcăcioase de pini și printre ele stânci golașe, prăvălite, pământ răscolit. Uneori se oprea pe înălțimi și savura ca în vis priveliștea care i se oferea brusc. Se temea de mistreți și urși, dar nu dădu peste niciun animal, doar o dată văzu hăt departe două grupuri de vânat.

Primul sat în care ajunse nu era decât o adunătură minusculă de case. Josep dădu o monedă pentru a i se permite să doarmă în fața focului pe podeaua colibeii unui păstor de capre. A fost o noapte jalnică din cauza găngăniilor, insecte mici, negre care se delectau cu

el după pofta inimii. A doua zi, în timpul mersului, își făcu o duzină de zgârieturi scărpinându-se.

Celelalte două sate de munte erau mai mari și mai bune. În prima noapte dormi în fața unui cuptor de bucătărie și în a doua pe bancul de lucru al unui cizmar, fără gândaci, dar cu mirosul puternic de piele în nas.

În cea de-a patra dimineață porni devreme la drum și merse voinicește cu pași mari, căci nu uitase avertismentul țăranului. Poteca era pe alocuri dificilă dar, așa cum spusese bărbatul, zăpada se afla doar pe o porțiune scurtă din punctul cel mai înalt al trecătorii. Josep nu era obișnuit cu zăpada și nu-i plăcea. Își putea închipui că-și rupe piciorul și îngheață sau că moare de foame în oribila vastitate albă. Stând în zăpadă își permise doar o masă înghețată din brânza agonisită și o mâncă pe toată de parcă ar fi fost deja lihnit, lăsând fiecare bucățică gustoasă să se topească încet în gură, ca aroma să se poată răspândi. Dar n-a murit de foame și nici nu și-a rupt un picior; stratul mic de zăpadă îl încetini într-adevăr, dar mersul nu era o caznă. Avea impresia că munții albaștri mășăluiesc dintotdeauna în fata lui.

Nu-și văzu dușmanii, carliștii cu berete roșii. Și nici ceilalți dușmani, trupele regionale. Nu vedea niciun francez și niciun spaniol și habar n-avea unde se afla granița.

Încă drumetea prin Pirinei ca o furnică complet singură pe lume, când lumina zilei slăbi încet. Dar încă înainte de lăsarea întunericului ajunse într-un sat în care un bătrân ședea pe o bancă din fața unei cârciumi, iar doi băieți aruncau un bețișor unui câine galben, uscățiv, care nu se mișca.

— Adu-l, javră puturoasă ce ești, strigă unul dintre ei. Strigase în felul catalan al lui Josep și știu că se afla deja în apropierea Spaniei.

PLACA

Șapte zile mai târziu, devreme, într-o dimineață de duminică, Josep ajunse în satul Santa Eulalia, unde ar fi putut merge fără pericol chiar și pe întuneric, pentru că știa fiecare câmp, fiecare curte, fiecare pom.

La prima vedere totul părea neschimbat. Când traversă râul Pedregós pe podețul de lemn îi sări în ochi ce subțire era pârâiașul de pe fundul râului, urmarea celor șase ani de secetă. Merse de-a lungul străzii înguste și traversă plața minusculă îngrădită de fântâna satului, presa comunală de vin, fierărie, băcănia lui Nivaldo, un prieten al tatălui său și biserica a cărei sfântă protectoare purta același nume ca și satul.

Nu se întâlni cu nimeni, deși câțiva oameni se aflau deja în biserica Santa Eulalia; în trecere auzi murmurul vocilor la liturghie. În spatele bisericii erau câteva case și grădina de legume a familiei Casals. Apoi veni podgoria Freixas-ilor și pe urmă cea a familiei Rocas. Și în sfârșit Josep ajunse la curtea tatălui său aflată între dealul cu viță-de-vie albă al Fortunysilor și plantația de viță roșie a lui Quim Torras.

Pe unul dintre stâlpii scunzi înfiți în pământ era bătută în cuie o plăcuță: „*De vânzare.*”

— Ah, Donat, spuse el amar.

I-ar fi putut trece prin minte că fratele lui nu voia să păstreze casa. Totuși se mânie cu adevărat abia când văzu starea viei, căci butucii ofereau o imagine jalnică. Nimeni nu-i tunsese, erau ramificați și se înmulțiseră sălbatic, vertiginos iar între rânduri se lăfăiau iarba, ciulinii și buruienile.

De la exterior masia cu siguranță că nu se schimbase de când o construisese Jose Álvarez, străbunicul lui Josep. Era o parte a proprietății, o clădire mică din piatră și lut, care părea să crească din pământ, cu bucătărie și cămară de provizii la parter și o scară de piatră care ducea către două iatacuri mici la primul etaj și la un pod în care se depozitau cereale. Bucătăria avea o dușumea de lut, iar podeaua de la primul etaj era tencuită, tencuiala fiind îmbibată cu sânge de porc, și cernită cu regularitate, astfel încât acum arăta ca piatra închisă la culoare, lustruită. Toate tavanele aveau grinzi descoperite tăiate cu fierăstrăul din copacii pe care îi doborâse Jose Álvarez atunci când deștelenise pământul pentru a planta butuci de viță; tavanul era făcut din trestia înaltă, goală, care creștea pe malul râului. Despicate și împletite între ele formau un suport puternic pentru țiștele din lutul cenușiu al râului.

Înăuntru zăcea peste tot moloz. Pe polița căminului din bucătărie stătea ceasul franțuzesc în carcasa lui de mahon – cadoul de nuntă al tatălui pentru mama lui Josep, atunci când se căsătoriseră pe 12 decembrie 1848 – mut și neîntors. Singurele alte lucruri din casă pe care Josep le aprecia erau lemnăria patului și cufărul tatălui său; amândouă fuseseră bogat împodobite de către creatorul lor, bunicul lui, Enric Álvarez, cu sculpturi imaginând frunze de viță. Acum lucrătura în lemn era cenușie din cauza prafului. Haine de lucru murdare zăceau pe podea, pe scaunele cioplite grosolan și pe masă, alături de vesela folosită, care în afara resturilor de mâncare conținea și biluțe mărunte de excremente de șoarece.

Aflat pe drum neîntrerupt de zile întregi, Josep era prea epuizat ca să mai gândească sau să mai facă ceva. Sus nu-i dădu prin cap să folosească camera tatălui său sau patul acestuia. Își scoase pantofii, se lăsă să cadă pe rogojina subțire, cu cocoloașe, pe care trupul lui n-o

mai atinsese vreme de patru ani și deja în câteva secunde nu mai știu nimic.

Dormi toată ziua și noaptea și se trezi târziu în dimineața următoare și cu o foame cumplită. Donat nu era de văzut pe nicăieri. Josep mai avea doar o înghițitură de apă în sticlă. Când plecă spre plaça cu un coș gol și o găleată îi văzu pe cei trei fii ai alcaldeului Ángel Casals pe câmpul tatălui lor. Cei doi mai mari, Tonio și Jaume, împrăștiașu gunoi de grajd și cel mai tânăr – Josep nu-și putea aminti numele lui – ara cu un catâr. Ocupați cum erau, nu l-au observat până când a trecut pe lângă ei în drum spre băcănie.

În lumina de asfințit a micii prăvălii stătea Nivaldo Machado, arătând aproape la fel cum îl păstrase Josep în amintire. Era mai slab, dacă așa ceva mai era posibil și mai chel; cele câteva fire care îi mai rămăseseră erau complet sure. Tocmai vărsa fasole dintr-un sac mare într-unul mic, totuși se opri și îl privi cu ochiul lui bun. Ochiul bolnav, cel stâng, era pe jumătate închis.

— Josep? Domnul fie lăudat! Josep, ești în viață! Să fiu blestemat, chiar tu ești, tigrule? spuse el și îi folosi porecla cu care el și doar el era strigat.

Josep era mișcat de bucuria din vocea lui Nivaldo și de lacrimile din ochii lui. Buzele pielose îi striviră două pupături pe obraji, brațele bătrâne, vâjnoase îl cuprinseră într-o *abraçada*.

— Eu sunt, Nivaldo. Ce mai faci?

— Bine, ca de obicei. Mai ești soldat? Ne gândeam cu toții că sigur ești deja mort. Ai fost rănit? Ai omorât jumătate din armata spaniolă?

— Armata spaniolă și carliștii au fost în siguranță în fața mea, Nivaldo. N-am fost soldat. Am făcut vin în Franța. În Languedoc.

— Chiar așa, în Languedoc? Cum a fost acolo?

— Foarte franțuzește. Mâncarea era bună. Dar acum mor de foame, Nivaldo.

Nivaldo zâmbi, vizibil fericit. Bătrânul aruncă două vreascuri în foc și puse cratița pe sobiță.

— Așază-te.

Josep luă unul din cele două scaune șubrede, în timp ce Nivaldo așază două pahare pe masa foarte mică și turnă dintr-un ulcior.

— Salut. Bine-ai venit acasă.

— Mulțumesc. Salut.

Nu-i rău deloc, gândi Josep când bău vinul. Ei... slab, acru și înțepător, cum își amintea, totuși mângâietor de familiar.

— E vinul lui taică-tu.

— Da... Cum a murit, Nivaldo?

— Marcel părea... să obosească pur și simplu în ultimele luni de viață. Pe urmă într-o seară, stăteam chiar aici și jucam dame. A început să-l doară brațul. A răbdât până a câștigat jocul și a zis că pleacă acasă. Trebuie să fi căzut pe drum. Fratele tău Donat l-a găsit în stradă.

Josep clătină serios din cap și bău o gură de vin.

— Donat. Unde e Donat?

— În Barcelona.

— Ce face acolo?

— Acolo trăiește. Căsătorit. S-a însurat cu o femeie pe care a cunoscut-o acolo unde lucrau amândoi, într-una din fabricile de postav.

Nivaldo se uită la el.

— Taică-tu a zis mereu că atunci când va veni vremea Donat va prelua răspunderea viei. Ei bine, vremea a venit, dar Donat nu vrea podgoria, Josep. Știi că nu i-a plăcut niciodată treaba de felul ăsta.

Josep dădu afirmativ din cap. Știa. Înghiți în sec la mirosul tocanei care se încălzea.

— Și ea cum e? Femeia cu care s-a însurat?

— Destul de drăguță. O cheamă Rosa Sert. Dar ce să spună un bărbat despre nevasta altui bărbat, doar după aspect? Liniștită, puțin cam ștearsă. A fost cu el pe-aici de câteva ori.

— Vorbește serios, cu vânzarea?

— Are nevoie de bani.

Nivaldo dădu din umeri.

— Un bărbat simte lipsa banilor când își ia o femeie.

Luă cratița de pe sobă, săltă capacul și puse cu lingura o porție generoasă pe o farfurie. De-abia tăiase o bucată de pâine și mai turnase vin, că Josep deja își îndesa mâncarea în gură, simțind gustul de fasole neagră, cârnat și usturoi. Dacă ar fi fost vară era și fasole verde, vinete, poate și gulii. Deodată Josep crezu că are în gură șuncă, ceapă și cartofi. Se pare că Nivaldo spăla rar cratița cu capac, căci atunci când conținutul se împuțină, noi ingrediente își găsiră drumul în tocană.

Josep goli farfuria și mai ceru o porție.

— E cineva interesat să cumpere? Mereu sunt niște oameni pe care-i interesează pământul. Roca ar omorî pentru așa ceva, dar nu reușește să facă rost de bani. E valabil pentru aproape toți ceilalți, nu-s deloc bani pe aici. Dar Ángel Casals vrea pământ pentru fiul lui, Tonio.

— Alcaldeul? Dar Tonio e primul lui născut?!

— A dat în patima vinarsului și de cele mai multe ori e beat. Ángel nu se înțelege bine cu el și nu vrea să-i încredințeze gospodăria. Amândoi băieții mai mici sunt muncitori buni, plănuiește să le lase lor tot și de aceea caută pământ pentru Tonio.

— A făcut deja o ofertă?

— Încă nu. Ángel așteaptă răbdător și îl lasă pe Donat să transpire, ca să-i poată smulge pământul la cel mai bun preț. Ángel e singurul pe care îl cunosc care-și poate permite să-și înzestreze feciorul cu pământ cumpărat. Satul sărăcește din ce în ce mai tare. Toți fiii mai mici pleacă să trăiască în altă parte, așa cum ai făcut tu. Niciun prieten de-al tău nu mai e aici.

— Manei Calderon? Întrebă Josep în treacăt.

— Nu. Nici de el n-am mai auzit de patru ani, zise Nivaldo și lui Josep i se făcu oarecum frică.

— Guillem Parera? Întrebă el și rosti numele unui membru al asociației de vânătoare, care fusese prietenul lui cel mai bun.

— Rahat, Josep. Guillem e mort.

— Oh, nu.

Și Josep se gândi: ți-am spus. Trebuia să fi rămas la mine, fir-ar al naibii, Guillem.

— Ești bine, tigrule? Întrebă ascuțit Nivaldo.

— Ce i s-a întâmplat? Întrebă el și i se făcu teamă de răspuns.

— După ce a plecat cu tine și cu ceilalți, clar că a părăsit și el armata. Am auzit că a apărut în Valencia și a găsit de lucru la catedrala care tocmai era renovată. Trebuia să miște blocurile acelea mari de piatră și unul a alunecat peste el, strivindu-l.

— Mda... Ce înfiorător să mori așa.

— Da. O lume muribundă, tinere prieten.

Oh, Doamne, bietul Guillem. Neliniștit și deprimat, Josep se ridică în cele din urmă.

— Am nevoie de fasole, orez, *xoriço* – o bucată mare. Nivaldo, ești amabil? Și ulei și untură.

Bătrânul aduna mărfurile pentru el și îi puse în coș și o căpățână de varză, ca dar de bun-venit. Pentru tocană și vin n-a cerut nimic; totuși Josep îi dădu câteva monede în plus la plată. În felul acesta se arată recunoscător.

N-a putut rezista să întrebe.

— Teresa Gallego mai este aici?

— Nu. S-a măritat de vreo câțiva ani cu un cizmar, Lluís... Montrés... un fel de văr al Calderón-ilor, care a venit într-o zi în sat, într-o vizită mai lungă. La nuntă a purtat un costum alb și vorbește castiliana ca un portughez. A luat-o cu el la Barcelona, unde are un magazin de pantofi la Sunt Domènech.

Josep, ale cărui temeri deveniseră realitate, dădu doar din cap și gustă amărăciunea regretului. Clasă visul despre Tereza.

— Îți mai amintești de Maria del Mar Orriols? Întrebă Nivaldo.

— Iubita lui Jordi Arnaus?

— Da. A lăsat-o cu burta la gură când a șters-o cu ceata voastră. A născut un băiat, Francesc îl cheamă. Mai târziu s-a măritat cu vecinul tău, Ferran Valls, care i-a dat copilului numele său.

— Ferran. Un bărbat mai vârstnic, liniștit. Scund, dar lat, cu capul mare. Văduv, fără copii.

— Și el e deja mort, Ferran Valls. S-a tăiat la mână și destul de repede l-a cuprins febra, de-abia la un an după nuntă.

— Ea unde locuiește acum?

— Podgoria lui Valls îi aparține acum Mariei del Mar. Anul trecut Tonio Casals a locuit la ea o vreme. Unii se temeau deja că se vor căsători dar ea a observat destul de repede că e rău ca un șarpe când bea – și bea tot timpul. L-a izgonit. De atunci stau singuri, ea și fiul ei. Muncește din greu, cultivă pământul, de parcă ar fi bărbat. Cultivă struguri și vinde vinul pentru producția de oțet, ca fiecare de pe aici.

Nivaldo îl privi.

— Am pus și eu odată în cui viața de soldat. Vrei să povestești ce ți s-a întâmplat?

— Nu.

— S-a schimbat totul acolo, în Madrid, dar nu așa cum sperasem tatăl tău și cu mine. Am pariat pe calul necâștigător, spuse Nivaldo grav, și Josep aprobă din cap. Mai pot face ceva ca să-ți urez bun venit acasă?

— Ar mai merge o porție de tocană, zise Josep și bătrânul se ridică să i-o aducă.

Josep se duse la cimitir și găsi mormântul acolo unde îi descrisese Nivaldo. Lângă groapa

mamei lui nu mai fusese loc și pentru tată. Mormântul ei arăta exact la fel ca înainte.

MARIA ROSA HUERTAS
SOȚIE ȘI MAMĂ
2 IANUARIE 1835-20 MAI 1860

Tatăl său zăcea la marginea cimitirului, în colțul de sud-est, chiar la stânga lângă cireș. În fiecare an cireșele din pomul acesta erau ispite mari, întunecate.

Cei mai mulți dintre săteni evitau fructele întrucât se temeau că trupurile din morminte le hrăniseră, dar tatăl său și Nivaldo culeseră întotdeauna cireșele.

Pământul de pe mormântul tatălui avusese deja timp să se așeze, dar încă nu era acoperit de iarbă. Josep își plânse durerea și smulse absent cele câteva buruieni. Dacă ar fi stat la mormântul lui Guillem i-ar fi spus vechiului său prieten câteva vorbe, dar față de părinții săi nu simți nicio apropiere. Avea opt ani când mama lui murise, iar tatăl lui și cu el nu-și spusese niciodată ceva important.

Mormântul tatălui nu avea încă o placă comemorativă. Trebuia să-i facă una.

În sfârșit părăsi cimitirul și se întoarse în plaça. Își legă găleata de o frânghie și o scufundă în fântână, mirându-l intervalul de timp până se auzi plescăitul. Nivelul apei era scăzut, ceea ce observase deja și la râu. După ce ridică găleata plină ochi bău pe săturate, o mai umplu încă o dată și o cără cu grijă până acasă, unde turnă apa în două *càntirs*, ulcioare de apă care o păstrau rece.

Când trecu de data aceasta pe lângă câmpul alcaldeului fu observat. Tonio și Jaume lăsară lucrul și-l priviră. Jaume ridică mâna să-l salute. Josep avea mâinile ocupate cu coșul și găleata, dar le strigă un „Hola!” prietenos, în chip de salut. Când lăasă găleata jos câteva minute mai târziu, ca să-și miște mâna amortită, privi în jur și văzu că cel mai tânăr dintre frații Casals – băiatul se numea Jordi, cum îi veni deodată în minte – fusese trimis după el, ca să se asigure că într-adevăr este vorba despre Josep Álvarez, care se întorsese acasă.

După ce ajunse la masia Álvarez puse pe pământ coșul și găleata. Scoase din pământ plăcuța de lemn pe care scria „DE VÂNZARE” și clătină din cap de câteva ori înainte de a o lăsa să planeze într-un măraciniș des.

Când pe urmă se mai uită încă o dată în josul străzii, rânji: tânărul Jordi Casals fugea ca un animal înfricoșat să le povestească tatălui și fraților ceea ce tocmai aflase.

CURĂȚAREA CUIBULUI

Urmele menajului mizerabil condus de Donat îl dezgustară pe Josep, dar când se apucă de lucru nu începu cu casa, ci cu podgoria. Plivi buruienile și tunse vița-de-vie, aceleași treburi care fuseseră ultimele lui îndeletniciri în via mai mare a lui Mendès. Ceea ce în Franța făcuse bine și cu mândrie de dragul simBriel, făcea acum cu o bucurie copleșitoare pe această bucată de pământ, mică și sălbătică, care aparținea familiei lui de o sută de ani.

Cu mult timp în urmă, în primele zile ale agriculturii spaniole, strămoșii lui fuseseră mai întâi iobagi și apoi zilieri pe câmpiile cu grâne ale Galiciei sărăcite. Lucrurile s-au schimbat pentru Álvarezi în anul 1766, când regelui Carlos III îi sări în ochi faptul că o mare parte a pământului nu era gospodărită, în timp ce prin sate se înghesuiau bărbați fără pământ, ceea ce isca o situație politică periculoasă. Regele îi încredință Conde-ului de Aranda, un conducător militar care se distinsese în funcția de Capitán general al forțelor armate, misiunea de a organiza o ambițioasă reformă a pământului. Drept urmare, atât domeniile publice cât și terenurile de construcție, care prin cumpărarea întinselor proprietăți ale bisericii catolice au trecut în proprietatea coroanei, au fost parcelate și împărțite din nou.

Una dintre aceste prime tranzacții a privit cincizeci și unu de hectare de pământ deluros izolat pe malul râului Pedregós în Catalonia. Pământul era nelocuit și Conde-ul de Aranda l-a împărțit în douăsprezece parcele de câte patru hectare. Cele trei hectare rămase cuprindeau o veche clădire din piatră, mănăstirea de mult timp părăsită Santa Eulalia, a cărei biserică a transformat-o în biserică satului. Ca destinatari ai pământului, comandantul suprem a ales doisprezece veterani de război merituoși, ofițeri, care conduseseră trupe sub comanda lui. Ca soldați tineri luptaseră cu toții în campanii militare mai mici sau contra răzvrătiților. Fiecare dintre ofițeri mai avea încă soldă de primit, nu sume uriașe, totuși considerabile dacă se aduna totul. Pe lângă o mică restituire pe care a primit-o fiecare nou țăran pentru a-și putea cumpăra cele necesare pentru o primă însămânțare, pretențiile de soldă au fost compensate cu împărțirea de pământ și asta a fost un efect secundar al acestei reforme, care l-a bucurat din cale-afară pe contele de Aranda într-un an greu din punct de vedere financiar pentru coroană.

Una dintre cele douăsprezece parcele era într-adevăr excepțională pentru scopuri agricole. Câmpul acesta bun se întindea în colțul sud-vestic al noului sat, pe o fostă albie a râului. Vreme de secole, în rarii ani de inundație, apa umflată smulsese departe în amonte din solul mănos și îl sedimentase din nou într-o cotitură a râului, astfel încât acolo luase naștere un strat gros de aluviuni. Primul solicitant îndreptățit care a luat în vizor satul cel nou fusese Pere Felip Casals, care și-a ales colțul ăsta roditor bucuros și fără ezitare, punând astfel piatra de temelie a bunăstării familiei sale, ceea ce a adus urmașilor săi putere politică și i-au făcut peste generații conducători ai satului.

Străbunicul lui Josep, Jose Álvarez, fusese al patrulea veteran care a venit la Santa Eulalia și și-a ales pământ. Visase să devină un prosper cultivator de grâu, dar el și ceilalți ofițeri, cu toții țărani din naștere, aveau o idee despre calitatea solului și au văzut imediat că toate parcelele rămase constau din pământ de ardezie sau calcar uscat, o fărâmătură amară, pietroasă.

Au discutat amănunțit și serios. Pere Felip Casals începuse deja să cultive pe bucata lui mănoasă cartofi și secară. Ceilalți știau că trebuie să dovedească puterea de a rezista.

— Pe rahatul ăsta uscat nu cresc multe, spusese dezamăgit Jose Álvarez, iar ceilalți au fost de acord cu el.

Iată de ce fiecare a plantat de la început un rod care să prospere în soarele arzător al verii și care să se reîmprospăteze în iarna blândă a Spaniei nordice. Un rod care să se poată înfige adânc în solul uscat, pietros, până când rădăcinile lui absorbau și înghițeau toată umezeala care se găsea în adâncul pământului.

Cu toții au sădit butuci de vită.

Reforma pământului nu a mers mai departe. Coroana a hotărât să sprijine un sistem prin care marile parcele mergeau la principalii arendași, care la rândul lor dădeau în arendă pârțile minuscule țăranilor săraci. După mai puțin de doi ani contele de Aranda încetase deja cu împărțeaua pământului, dar țăranii din Santa Eulalia aveau titluri clare de proprietate și erau proprietari de pământ.

Acum, după mai bine de un secol de la împărțirea pământului, mai puțin de jumătate dintre parcele aparțineau încă urmașilor acelor veterani și erau cultivate de ei. Celelalte bucăți fuseseră vândute marilor proprietari și erau lucrate de *pageses*, mici producători de vin care trebuiseră să arendeze parcele mărunte. Condițiile de trai ale proprietarilor și arendașilor abia dacă se deosebeau dar cei ce aveau propriile vii puteau nu doar să cultive suprafețe mai mari, ci aveau și certitudinea că niciun mare proprietar funciar nu putea să le ridice arenda sau să-i izgonească de pe pământul lui.

La toate acestea se gândea Josep când îngenunchind își vârî degetele în lutul cald, pietros și îi simți sub unghii nisipul plăcut. Pământul acesta. Ce minunat să-l ai, de la suprafața încălzită de soare până în adâncul acela în care ar vrea un bărbat să sape! Nu contează că solul ăsta produce doar vin acru și grâu deloc. A-l avea însemna să poată numi o parte a Spaniei ca fiind a lui, o bucată de lume.

După-amiază târziu Josep intră în casă și începu să deretice înăuntru. Căra afară vesela murdară și ustensilele neglijate și frecă mizeria și putregaiul, întâi cu nisip și pe urmă cu apă și săpun. Întoarse ceasul franțuzesc, aduse ora exactă de la ceasul lui Nivaldo din magazin și socoti puținele minute de care avea nevoie până să ajungă acasă. Mai târziu mătură podeaua, pământul bine lipit, lustruit vreme de o sută de ani de picioarele Álvarez-ilor. Își spuse că mâine își va spăla hainele în Pedregós, și de asemenea lucrurile murdare pe care le lăsase Donat în urma lui. Aerul nu era prea cald, dar avea nevoie urgentă de luxul unei băi. Când puse mătura la locul ei îi sări în ochi că mânerule și cozile tuturor uneltelor erau uscate așa că își făcu timp să le ungă. Abia apoi, când soarele apunea deja, își luă bucata subțire de săpun maroniu și plecă spre râu.

Trecând pe lângă proprietatea lui Quim Torras, văzu că într-adevăr era cultivată încă, dar fusese neglijată. Butucii de viță, mulți încă netunși, lăsau impresia că ar fi avut urgentă nevoie de îngrijământ.

Următoarea podgorie era aceea care îi aparținuse înainte lui Ferran Valls. La marginea drumului erau patru măslini mari, strâmbi, cu rădăcinile groase cât brațul lui Josep. Un copil mic se juca printre rădăcinile celui de-al doilea copac.

Băiatul îl privi. Era un băiat drăguț cu ochi albaștri, păr închis la culoare și fin, brațe și picioare groșute, care fuseseră arse de soare. Lui Josep i se păru că avea părul prea lung, aproape la fel de lung ca al unei fete.

Rămase pe loc și tuși ca să-și dreagă glasul.

— *Bona tarda*. Cred că tu ești Francesc. Eu sunt Josep.

Dar copilul sări în sus și o luă la fugă printre copaci. Fugea strâmb, ceva nu era în regulă cu piciorul. Când Josep lăasă în urmă ultimul pom și putu să privească mai adânc în podgorie, văzu copilul care alerga șchiopătând către o persoană care dădea cu sapa între rânduri.

Maria del Mar Orriols. Toți îi spusese ră mereu doar Marimar. Fata pe care o știa drept iubita lui Jordis era acum o văduvă, se gândi el și lucrul ăsta i se păru ciudat.

Când băiatul arată către Josep, se opri din lucru și se uită fix la bărbatul de pe drum. Părea mai robustă decât își amintea el, cineva ar fi putut crede că este un bărbat dacă n-ar fi fost rochia pătată și basmaua de pe cap.

— Hola, Maria del Mar! strigă el, dar ea nu răspunse nimic; era clar că nu recunoscuse persoana de pe drum. El stătu pe loc și așteptă câteva clipe, dar ea nu veni să vorbească cu el și nici nu se osteni să-i facă cu mâna. Îi făcu el curând după aceea și plecă mai departe spre râu și în spatele curbei, la sfârșitul parcelei ei văzu în fața lui malul Pedregós-ului, dar pe ea n-o mai zări.

SFÂNTA FECIOARELOR

Oriunde privea Josep în Santa Eulalia, o vedea peste tot pe Teresa Gallego. Îi despărțea un an. Când erau încă mici, Teresa era doar unul dintre copiii cei mulți care se zbenguiau pe uliță și încă din primii ani începuse să lucreze în gospodărie. Tatăl ei, Eusebi Gallego, arendase un hectar și cultivând struguri albi reușea să-și asigure un trai sărăcăcios. Josep o vedea mereu pe Teresa, dar nu era conștient de prezența ei, cu toate că satul era atât de mic. Pentru că era mică pentru vârsta ei, dar iute și puternică, deveni micuța mascotă a țăranilor care formau piramida din Santa Eulalia. În calitate de preferată a comunei fusese copilul ales – de-ar fi fost băiat! — să formeze vârful *castell*-ului, a piramidei din țărani care, în cămășile lor verzi și pantaloni albi, îl slăveau pe Dumnezeu și Catalonia la sărbători publice, stând unul pe umerii celuilalt, ridicându-se spre cer.

Unii spuneau că acești *castellers* imitau urcarea la cer a lui Hristos. În timp ce muzicanții cântau vechi melodii la trompete și instrumente tradiționale catalane de suflat, din lemn, așa-numitele *gnalles*, venea mai întâi un cvartet de bărbați puternici cu piepturi de o tonă. Înfășurați în eșarfe sufocant de strâmte, pentru a-și proteja spatele și abdomenul, erau înconjurați de sute de voluntari care se striveau de ei să-i susțină, duzini de mâini îi țineau strâns, pentru a forma astfel un fundament solid. Alți patru bărbați vânjoși se cățarau pe primii patru, cu picioarele goale pe umerii lor. Pe urmă se urcau încă patru și pe ei alții. Și așa în continuare până se formau opt rânduri, fiecare rând ceva mai ușor decât precedentul, pentru că trebuia să ducă o greutate mai ușoară. Rândurile de sus erau alcătuite din tineri și, ultimul care urca, era un băiețel ce forma *enxaneta*, călărețul din vârful.

Mica Tereza era puternică și agilă ca o maimuță, o cățărătoare mult mai bună decât oricare alt băiat din sat. Era acolo la fiecare antrenament, pentru că tatăl ei Eusebi își împrumuta forța incomensurabilă celui de-al patrulea rând de bărbați. Chiar dacă o fetiță nu putea fi niciodată vârful piramidei, mica Teresa a fost totuși admirată și iubită și uneori i se permitea la antrenament să urce peste patru trupuri până la al cincilea rând, construind parcă o scară pășind peste pulpe, șale, spinări, până când, în sfârșit, ședea pe tatăl ei. Se urca atentă și pricepută, fără mișcări bruște care ar fi făcut *castell*-ul să se clatine, dar adesea șovăia și tremura totuși, când se cățara. Un ordin rapid de întoarcere la sol al celui care conducea antrenamentul și Teresa aluneca ageră peste toate spinările și picioarele, în timp ce piramida se clătina și se răsucea. La unul dintre exercițiile de urcare piramida se prăbuși sub ea și fata căzu, o mică ființă omenească în mijlocul tuturor corpurilor acelora dure de adulți gălăgioși. A avut câteva răni, dar Dumnezeu a păzit-o de pagube mai mari.

Deși era general recunoscută drept cel mai bun copil care se cățara, în vremurile mărețe ale victoriilor publice în timpul aparițiilor planificate ale *castellers*-ilor la festivități era un băiat mai încet și mai neîndemânatic, care se cățara stângaci și încheia al nouălea rând, ridicând triumfător un braț după ultimul pas pe o spinare din cel de-al optulea rând, formând vârful piramidei ca cireașa de pe tort, în vreme ce mulțimea de jos urla și se bucura. În aceste momente Teresa stătea pe pământul sigur, privind la înălțime dezamăgită și dornică, în timp ce muzica de trompete și *gralles* îi dădea fiori prin tot corpul, iar întregul turn omenesc se dizolva rând cu rând, victorios și în deplină ordine, atingând iar pământul.

Teresa a luat parte la antrenamente doar doi ani. În mijlocul celui de-al doilea sezon tatăl ei dădu semne timpurii că îl lăsa sănătatea și făcea eforturi să ia parte la turn. A fost

înlocuit și de atunci încolo Teresa n-a mai mers la antrenamentele *castellers*-ilor. Curând n-a mai fost preferata nimănui și, cu cât creștea cu atât își pierdea din farmec, dar Josep nu a încetat niciodată să o privească de la distanță.

Habar n-avea ce era atât de interesant la ea. Vedea cum din copil se transforma într-o tânără femeie mare și puternică. La șaisprezece ani avea sânii încă mici, dar corpul era feminin și, când nu era observat, începu să o privească atent, să arunce câte o uitătură rapidă către picioarele ei, când își ridica poalele rochiei în brâu, ca să n-o murdărească în vie. Știa că el o urmărea cu privirea, dar nu vorbiseră niciodată.

Dar în acel an, de ziua sfintei Eulalia, stăteau amândoi din întâmplare în fața fierăriei, de unde se putea vedea cel mai bine procesiunea.

Exista o controversă în privința acelei zile, pentru că erau două sfinte cu același nume – Santa Eulalia, patroana Barcelonei și Santa Eulalia din Mérida – și oamenii nu se puteau pune de acord de la care dintre ele avea satul numele. Ambele sfinte erau martire care muriseră în chinuri pentru credința lor. Ziua sfintei Eulalia din Mérida era 10 decembrie, dar satul sărbătorea pe 12 februarie, în ziua pe care o ținea și Barcelona, pentru că se afla mai aproape de Barcelona decât de Mérida. Câțiva săteni contopiseră în închipuirea lor puterile miraculoase ale celor două sfinte și creaseră o Santa Eulalia atât de amestecată, încât era mai puternică decât celelalte două la un loc. Eulalia satului era sfânta protectoare autorizată pentru o serie întreagă de lucruri – pentru ploaie, văduve, pescari, feciorie și evitarea avorturilor. Pentru aproape toate problemele importante ale vieții te puteai ruga la ea.

Cu cincizeci de ani în urmă, pe niște locuitori ai satului i-a uimit faptul că rămășițele unei Eulalia erau îngropate în catedrala din Barcelona, în timp ce credincioșii din Mérida păstrau moaștele sfintei lor Eulalia în biserica lor. Locuitorii din Santa Eulalia voiau la rândul lor să-și cinstească sfânta, dar nu aveau moaște, nici măcar o falangă, așa că și-au pus laolaltă mijloacele sărăcăcioase și au comandat o statuie a ei pentru biserică. Sculptorul la care a fost comandată statuia era un pietrar care făcea monumente funerare, un om cu talent limitat. Statuia creată era mare și butucănoasă, cu o față posomorâtă, în care de-abia se putea recunoaște latura umană, dar era pictată în culori vii și satul era mândru de ea.

La fiecare sărbătoare femeile o îmbrăcau pe sfântă într-o robă albă, împodobită cu mulți clopoței care sunau cristalin. Bărbații cei mai puternici, printre care și unii care formau temelia piramidei omenești, ridicau statuia pe o platformă pătrată din grinzi solide. Bărbații aflați în partea din față a platformei puteau merge cu fața, ceea ce și făceau, gemând și oftând, cei din spate firește că mergeau înapoi; se mișcau încet și clătinat de la un capăt la altul al satului înconjurând de două ori plața, cu clopoțeii statuii care sunau în acorduri sfinte. Câini și copii se fugăreau urmând statuia. Sugarii țipau, câinii lătrau și convoiul sfintei Eulalia era însoțit de bătăile din palme și uralele mulțimii care, în ținută de duminică, se revărsa, unii de la o distanță considerabilă, să ia parte la festivitate și s-o cinstească pe sfântă.

Josep era foarte conștient de fata din apropierea lui. Stăteau muți unul lângă altul și el fixă cu privirea clădirea de pe cealaltă parte a străzii înguste, ca să nu fie nevoit s-o privească. Poate că era la fel de vrăjită ca și el. Înainte să-și dea amândoi seama că sfânta se apropia, Eulalia deja trecea. În locul acela strada era foarte strâmtă. Platforma avea de ambele laturi doar câțiva centimetri loc și uneori izbea amenințător gardurile de piatră ale caselor până când bărbații, cu câteva mișcări, reușeau să o îndrepte iar, ca să poată trece

printre ele.

Josep privi înaintea lui și văzu că în spatele fierăriei strada era într-adevăr mai lată, dar era deja ocupată de mulțimea privitorilor.

— Senyoreta, spuse el prevenitor, singurul cuvânt pe care i-l spusese până atunci.

În zidul fierăriei era o nișă îngustă și Josep o prinse pe fată de braț, o împinse înăuntru și se înghesui și el, cu puțin înainte ca platforma să ajungă la ei. Dacă ar mai fi fost pe stradă, povara greoaie i-ar fi izbit și ras periculos. Chiar și acum el simți în spate, pe coapse, cum un colț al platformei îi trăgea stofa pantalonului. Dacă platforma s-ar fi clătinat se ajungea la un accident.

Dar abia dacă era conștient de pericol. Stătea strivit de trupul fetei – atât de aproape – și îi percepea fiecare senzație.

Înainte de toate îi privi acum fața; de la mare apropiere și fără să fie nevoit să-și întoarcă privirea după două secunde. Nimeni n-ar fi luat-o drept o frumusețe, se gândi el. Dar oricum pentru el fața ei era ceva deosebit.

Ochii erau de mărime medie, de un căprui deschis, catifelat cu gene lungi și sprâncene grele, întunecate. Nasul era mic, cu nări înguste, buzele pline, iar cea superioară era ridicată. Avea dinți puternici, albi și destul de lungi. Josep mirosi usturoiul pe care ea îl mâncase la prânz. În partea stângă sub bărbie văzu o aluniță maronie aproape rotundă pe care ar fi atins-o cu cea mai mare plăcere. Tot ce vedea ar fi atins cu cea mai mare plăcere.

Ea nu clipi. Privirile lor se încrucișară, nu se puteau uita în nicio altă parte.

Pe urmă trecu Eulalia pe lângă ei. Josep se trase un pas înapoi. Se strecură fără o vorbă de lângă fată și alergă în josul străzii.

Stătea acolo și nu știa încotro să-și îndrepte privirea, căci era sigur că fiecare om din împrejurimi se uita la el cu reproș, pentru că își lipise bărbăția dură de puritatea unei asemenea fete. Dar în timp ce își pleca ochii rușinat, uitându-se în jurul lui, văzu că nimeni nu se gândea la el cu vreun interes și după toate aparențele nimeni nu observase ceva, așa că se grăbi să plece.

După aceea o evită pe fată săptămâni întregi, pur și simplu nu putea să o privească în ochi. Îi era clar că fata nu mai voia să aibă de-a face cu el. Regreta cumplit că fusese la fierărie de ziua sfintei până când, într-o dimineață, o întâlni pe Teresa Gallego la fântâna din plaça. În timp ce își ridica găleata cu apă, începură să vorbească.

Se priviră în ochi și vorbiră mult, încet și serios, cum se cuvenea unor oameni pe care Santa Eulalia îi făcuse să se întâlnească.

O CHESTIUNE ÎNTRE FRAȚI

Exact la o săptămână de la întoarcerea lui Josep, sosiră la masia Donat și soția lui, Rosa Sert. Pe fața lui se oglindi un amestec ciudat de bun-venit și presimțire sumbră. Donat fusese mereu robust, dar acum avea fălcile căzute, iar burta era umflată ca aluatul cu drojdie. Josep văzu că foarte curând Donat avea să fie un bărbat cu adevărat gras.

Fratele lui mai mare, un gras aproape străin, care locuia la oraș.

Amândoi schimbară săruturi cu el. Rosa era mică și rotofeie, o femeie care arăta plăcut. Era vigilentă, dar îi zâmbea șovăielnic.

— Tata credea că ai plecat cu soldații, probabil în Țara Bascilor, spuse Donat. Nu ăsta era scopul asociației de vânătoare, să faci din tine soldat?

— Nu s-a întâmplat asta.

Josep nu le mai dădu alte explicații, dar le povesti despre cei patru ani de muncă în Languedoc. Le turnă o înghițitură de probă, ultimul rest din plosca pe care o adusese din Franța, iar ei lăudară acel vin ordinaire, cu toate că acesta își pierduse de mult aroma.

— Deci lucrezi într-o fabrică de textile? E în ordine munca?

— Chiar îmi place. De două ori pe lună se plătește salariul, indiferent că-i grindină, secetă sau altă nenorocire.

Josep dădu din cap.

— Sunt buni banii care vin regulat. Și care e treaba ta acolo?

— Îl ajut pe un muncitor care supraveghează bobinele ce furnizează firele de bumbac războaielor de țesut. Învăț câte ceva. Când se rupe firul de bumbac sau ața unim ambele capete cu nod pescăresc, înainte de a se termina firul de pe bobină o înlocuiesc cu una nouă. E o fabrică mare, cu multe războaie de țesut acționate de aburi.

— Și tu, Rosa?

— Eu? Controlez țesăturile și înlătur defectele. Pete și altele. Câteodată e un defect sau o gaură minusculă și atunci iau ață și ac și repar până când nu se mai vede.

— E foarte pricepută și a învățat mult, spuse mândru Donat. Dar pe femeile astea învățate le plătesc mai puțin decât pe bărbații neînvățați.

Josep dădu din cap.

Urmă o scurtă tăcere.

— Și ce vrei să faci? întrebă Donat.

Josep știa, fratele lui cu siguranță observase că dispăruse plăcuța pe care scria „De vânzare”.

— Să cultiv struguri. Să fac vin pentru producția de oțet.

— Unde?

— Aici.

Amândoi se uitară înspăimântați la el.

— Câștig mai puțin de doi *pessetes* pe zi. Timp de doi ani, cât învăț meseria, primesc doar jumătate de salariu și am urgent nevoie de bani. O să vând pământul ăsta.

— O să-l cumpăr.

Gura lui Donat rămase deschisă, iar buzele Rosei se presau strâns una de alta, ceea ce făcea din gura ei o dungă neliniștitoare.

Răbdător ca întotdeauna Josep explică:

— Mai este ceva, ca să vinzi pământul ăsta – Casals ți-ar plăti pentru el doar foarte puțin. Și din puținul pe care ți-l dă alcalde-ul mi se cuvine o treime, partea fratelui mai tânăr.

— Tata a hotărât asta clar. Întreaga podgorie îmi rămâne mie.

Tatăl lor chibzuise exact, într-adevăr.

— Toată bucata de pământ îți rămâne ție, pentru că doar o familie poate trăi din el, dacă face vin pentru producția de oțet. Dar tata nu ți-a lăsat pământul în întregime ca tu să-l vinzi. Așa cum știi. Așa cum trebuie să știi foarte bine, Donat.

Se priviră unul pe altul și fratele lui coborî primul privirea.

— De aceea trebuie să rămână valabil: două treimi fratelui cel mare, o treime celui mic. Îți voi plăti un preț bun, mai bun decât cel al lui Casals. Din suma asta scădem o treime, pentru că n-am să plătesc pentru ce este deja al meu.

— Și de unde o să iei banii? Întrebă încet Donat.

— Îmi vând strugurii, așa cum a făcut tata mereu. La fiecare trei luni îți dau o rată până când e plătită toată suma.

Ședeau acolo toți trei tăcând.

— Am economisit aproape toată simbria, simbrie pentru patru ani de muncă în Franța. Îți pot da imediat prima rată. Și timp de multă vreme primești bani în plus la fiecare trei luni. Împreună cu ce câștigați amândoi vă faceți viața mai ușoară. Și în felul acesta pământul rămâne în familia Álvarez.

Donat se uită la Rosa, care dădu din umeri.

— Trebuie să semnezi o hârtie, îi spuse ea lui Josep.

— De ce o hârtie? E o chestiune între frați.

— Totuși trebuie făcută așa cum trebuie, spuse ea apăsător.

— De când au frații nevoie de hârtii? îl întrebă Josep pe Donat.

Părea să se fi supărat.

— De ce trebuie să-i îndoape frații cu bani pe escrocii ăia de juriști?

Donat tăcea.

— Așa se fac lucrurile astea, insistă Rosa. Vărul meu Carles este avocat, va întocmi documentul pe bani puțini.

Îl priviră amândoi cu încăpățănare și, de data aceasta, Josep își coborî privirea și dădu din umeri.

Duminica următoare sosită iar. Documentul era țeapăn și alb și arăta important. Donat îl ținea în mână de parcă era un șarpe și îl înmână ușurat lui Josep.

Acesta încercă să-l citească, dar era prea nervos și supărat; cuvintele de pe cele două pagini îi dispăreau din fața ochilor și știu ce are de făcut.

— Așteaptă aici, spuse el și îl lăasă pe masă, pe care încă o considera masa tatălui său.

Nivaldo ședea în locuința lui de deasupra prăvăliei și răsfoia ziarul *El Cascabel* care apărea în castiliană. Duminica deschidea magazinul doar când se termina slujba, pentru că abia atunci se îndreptau credincioșii către el, pentru a-și cumpăra provizii pentru toată săptămâna. Ochiul lui bolnav era închis și cel bun privea mânios ziarul, de parcă lui i se întâmpla tot ce citea. Îi amintea lui Josep de un uliu.

Nivaldo era cel mai deștept om pe care îl cunoștea Josep. Avea impresia că putea fi sau

face orice. Îi povestise odată lui Josep că nu-și amintea să fi fost vreodată într-o sală de clasă. În aceeași săptămână a anului 1813, în care Joseph Bonaparte fusese silit să fugă din Madrid, Nivaldo părăsise câmpurile de trestie de zahăr din patria lui, Cuba. La cei doisprezece ani ai lui se ascunsese pe un vapor care mergea spre Maracaibo. Fusese gaucho în Argentina și soldat în armata spaniolă din care dezertase, așa cum trădase cândva și tatăl lui Josep. Lucrase pe vapoare cu pânze. Judecând după lucrurile enigmatice pe care le spunea din când în când, Josep era sigur că fusese corsar, înainte de a se stabili în Catalonia ca proprietar de pământ. Josep nu știa unde învățase Nivaldo să scrie și să citească, dar le stăpânea pe amândouă destul de bine pentru a le preda lui Josep și Donat, pe vremea când erau încă mici. Stăteau la măsura din prăvălie și lecțiile erau imediat întrerupte când intra cineva să cumpere o bucată de xoriço sau câteva felii de brânză.

— Ce mai e prin lume, Nivaldo?

Nivaldo oftă și împături El Cascabel.

— E un timp prost pentru armata guvernului, una dintre cele mai rele înfrângeri ale lor, două mii dintre soldații lor au fost capturați de carliști după o bătălie în nord. Și în Cuba sunt certuri. Americanii le furnizează rebelilor arme și provizii. Practic americanii pot să se pișe din Florida pe Cuba și-or să fie mulțumiți că va fi a lor. Nu pot suporta că o bijuterie cum este Cuba e condusă de o țară atât de îndepărtată ca Spania.

Puse ziarul deoparte.

— Și, ce ai pe suflet? întrebă el cam morocănos, și Josep îi dădu hârtia avocatului.

Nivaldo o parcurse în tăcere.

— Așa deci, cumperi via. E bine.

Pe urmă o luă de la început și studie documentul încă o dată.

— Ai citit asta?

— Nu chiar.

— Iisuse. Îl dădu înapoi lui Josep.

— Citește-l cu grijă. Și pe urmă încă o dată.

Așteptă răbdător până termină Josep și pe urmă luă iar actul.

— Aici.

Cu arătătorul întins îi indică paragraful.

— Avocatul spune că o singură dată dacă nu plătești, pământul și masia se întorc înapoi la Donat.

Josep oftă.

— Trebuie să le spui să schimbe partea asta. Dacă vor să te stoarcă, atunci trebuie să scrie acolo că pierzi pământul doar dacă nu poți plăti de trei ori la rând.

— Să-l ia dracu. Semnez hârtia asta blestemată așa cum este ea. Mi se pare o murdărie să mă cert și să mă tocmesc cu frate-meu, pentru pământul familiei.

Nivaldo se aplecă, îl apucă pe Josep de încheietură și-l privi în ochi.

— Ascultă-mă, tigrule, spuse el blând. Nu mai ești copil. Nu ești nebun. Trebuie să te pui la adăpost.

Josep părea un copil.

— Și dacă nu vor să facă modificările? întrebă el ursuz.

— Sigur că n-or să vrea. Se așteaptă să te tocmești. Spune-le că... dacă vei fi în întârziere cu o rată, atunci ești pregătit să adaugi zece la sută din sumă la plata următoare.

— Crezi că sunt de acord cu asta?

Nivaldo dădu din cap.

— Cred că da.

Josep îi mulțumi și se ridică.

— Trebuie să scrii modificarea asta în document, iar tu și Donat să vă puneți numele sub paragraful modificat. Așteaptă.

Nivaldo aduse vinul și două pahare. Îi luă mâna lui Josep și o scutură.

— Ai binecuvântarea mea. Fie ca norocul să te urmeze mereu.

Josep îi mulțumi. Apoi dădu vinul pe gât, așa cum n-ar trebui băut vinul niciodată și se întoarse la masă.

Donat presupusese deja că Josep îl va întreba pe Nivaldo, un bărbat pe care și el îl respecta la fel ca și fratele său, și n-avea niciun chef să se pună cu Josep din cauza schimbărilor cerute.

Dar Rosa, așa cum se așteptase Josep, replică imediat.

— Să știi că trebuie să plătești fără întârziere, spuse ea fermă.

— Știi foarte bine asta, mârâi el. Când făcu apoi oferta de penalizare cu zece la sută, se gândi un moment chinuitor de lung, înainte de a da aprobator din cap.

Îl privi cum scria anevoios modificările și semnară a doua oară cele două redactări ale documentului.

— Vărul meu Carles, avocatul, ne-a spus că în cazul unor modificări trebuie să citească și el înainte ca Donat să semneze, spuse Rosa. Vrei să vii la Barcelona să-ți iei documentul?

Josep știa ce voia să spună. Ca să ne aduci banii. N-avea nicio dorință să meargă la Barcelona.

— Tocmai am venit pe jos din Franța, spuse el rece.

Donat făcu o mutră încurcată. Dorea vizibil să-l înmoaie pe fratele lui.

— O să vin aici în sat la fiecare trei luni, ca să iau rata. Dar de ce nu ne faci o vizită sâmbăta viitoare, după-amiază? îi spuse lui Josep. Poți să-ți iei documentul semnat, să ne dai prima rată și pe urmă sărbătorim copios. Îți arătăm cum se petrece în Barcelona.

Lui Josep îi ajunsese. Voia să-i vadă plecați, așa că promise să-i viziteze la sfârșitul săptămânii.

După ce au dispărut, ședea ca buimăcit la masa din casa liniștită. În cele din urmă se ridică, merse afară și se plimbă prin podgorie.

Era de parcă s-ar fi preschimbat brusc în fratele mai mare. Știa că ar trebui să simtă bucurie și emoție, dar în loc de asta se simțea greu ca plumbul din cauza îndoii.

Mergea înapoi și încolo printre rânduri și privea butucii. Nu stăteau la distanță atât de exactă ca rândurile fără cusur din via lui Mendès și nu erau drepte, ci strâmbe și răsucite ca șerpilor. Fuseseră plantați neglijent atunci, o amestecătură dezordonată de soiuri – ochiul lui recunoștea grupe mari și mici de struguri Garnatxa, Samsó și Ull de Llebre. Generații de strămoși de-ai lui făcuseră din ei vin care devenise apoi un oțet grosolan, fără gust. Înaintașilor lui soiurile le fuseseră indiferente, câtă vreme erau doar struguri negri care dădeau destul must.

Așa supraviețuiseră. Și lui îi era posibil să supraviețuiască în felul acesta, își spuse. Dar își făcea griji; avea senzația că norocul i se întorsese prea ușor. Va putea învinge provocările noii lui responsabilități?

Nu trebuia să hrănească o familie, își spuse și în afară de hrana cea mai simplă abia dacă avea nevoi personale. Dar via va da roade. Se întrebă dacă și-ar permite un catâr.

Tatăl lui vânduse catârul când fiii lui s-au făcut destul de mari pentru a face treburi bărbătești. Cu trei bărbați în podgorie se putea face treaba fără a mai trebui să-ți bați capul cu întreținerea unui animal domestic. Dar acum avea doar propria lui forță de muncă și un catâr ar fi fost un dar ceresc.

În decursul anilor, aproape tot pământul folositor fusese plantat cu viță de vie, dar în trecere văzu că ultimele raze ale soarelui de amiază luminau încă vârfurile dealului care forma hotarul proprietății. Doar jumătate de pantă era plantată cu butuci de viță; suișul abia atinsese unghiul de care îi spusese Léon Mendès, care însumează mai mult de patruzeci și cinci de grade. Era prea abruptă pentru a putea fi lucrată cu un catâr, dar Josep petrecuse în Franța multe ore cu plantatul și îngrijitul butucilor de vie și lucrase pe pante la fel de abrupte doar cu unelte de mână.

Majoritatea butucilor mai bătrâni erau Ull de Llebre. Dar o bucată a dealului era plantată cu Garnatxa și el urcă acolo unde via era deja îmbătrânită, avea poate o sută de ani, iar trunchiurile de jos erau butucănoase și groase ca pulpa lui. O mână de stafide atârnavă încă de vrejurile uscate și când le culese și le mâncă observă că erau încă pline de o aromă persistentă.

Urcă mai sus sprijinindu-se când și când în câte un genunchi, pentru că picioarele nu găseau destul sprijin pe pantele nelucrate. Uneori se oprea pentru a smulge grozamele și buruienile. Câți butuci s-ar mai putea planta aici! Ar putea crește considerabil recolta de struguri.

Recunoștea că poate învățase câteva lucruri pe care tatăl lui nu le știuse. Și era pregătit să muncească pe brânci ca un animal de povară și să încerce lucruri pe care tatăl lui nu le-ar fi cutezat niciodată.

În noaptea aceasta va dormi în patul tatălui.

Înțelegea că ceea ce s-a întâmplat se asemuia unei minuni care pentru el era la fel de importantă ca ziua în care regele și contele de Aranda i-au dat pământul ofițerului Jose Álvarez. În acest moment îl părăsi orice îndoială și dintr-odată se simți inundat de norocul care până atunci îl ocolise. Plin de recunoștință se așează pe pământul încălzit și văzu cum soarele înmuie orizontul în roșu înainte de a dispărea între două dealuri. Curând se așternu întunericul peste valea mică cu viță-de-vie din Santa Eulalia și noaptea căzu peste pământul lui.

O EXCURSIE LA BARCELONA

În dimineața zilei de sâmbătă Josep săpă și prăși vreme de două ore, ară pământul de-a lungul unui rând sărăcăcios în care foarte bătrânul Ull de Llebre creștea insuficient, iar pământul întărit se spărgea ca piatra. Dar foarte devreme încetă să lucreze, pentru că nu știa de cât timp avea nevoie până la fabrica de textile în care își câștiga banii Donat. Așa că porni la drum pe strada care ducea spre Barcelona; Avea încă proaspăt în memorie marșul lung din Franța încoace și nu prea avea chef să meargă pe jos în oraș. De aceea se așeză la marginea drumului și așteptă un mijloc de transport potrivit. Trecură mai multe trăsură personale și când văzu o căruță încărcată cu butoaie noi, trasă de patru cai uriași, ridică mâna și arătă în josul străzii.

Căruțașul, un bărbat roșu în obraji, la fel de solid ca și caii lui, trase de hățuri. Îl lăsă pe Josep să urce și îi ură prietenos bună dimineața. Călătoria a fost o întâmplare norocoasă. Caii tropăiau vioi și omul era un ins calm, care se bucura să scurteze drumul într-o companie tihnită. Îi spuse că îl cheamă Emilio Rivera și avea o dogărie în Sitges.

— Frumoase butoaie, spuse Josep și privi încărcătura din spatele lui. Pentru viticultori? Rivera zâmbi.

— Nu.

Nu le vindea viticultorilor, ci furniza butoaie producătorilor de oțet.

— Cele de aici sunt destinate pescarilor din portul Barcelonei. Ei umplu butoaiele cu știucă, crap, ton... hering... uneori și sardele sau anșoa. Nu prea des cu anghilă, căci de cele mai multe ori vând proaspăt întreaga cantitate prinsă. Îmi place enorm anghila tânără.

Niciunul nu menționează războiul civil; nu se putea spune dacă un străin era carlist sau un liberal susținător al guvernului.

Când Josep admiră caii, discuția coti spre creșterea animalelor.

— Aș vrea să-mi cumpăr în curând un catâr tânăr, puternic, spuse Josep.

— Atunci trebuie să mergi la piața de cai din Castelldefels. Peste patru săptămâni se ține următoarea. Vărul meu Eusebio Serrat cumpără cai, catări și altele asemenea. Pentru un mic onorar te va ajuta să alegi cel mai bun animal din oferta de acolo, spuse dogarul, iar Josep dădu gânditor din cap și reținu numele.

Caii lui Rivera mergeau siguri înainte. Curând după prânz ajunseră în locul unde se găsea fabrica, doar puțin în afara zidurilor Barcelonei, dar pentru că Josep și Donat conveniseră să se întâlnească la cinci după-amiază în fața fabricii trecu mai departe pe lângă fabrică cu senyor Rivera. Clopotele din turnul catedralei sunară de ora două atunci când sări din căruța dogarului în Plaça de la Seu.

Umblă agale prin catedrală și prin galeriile boltite, își mănăcă pâinea cu brânză pe o bancă de sub arcade și aruncă o coajă găștelor care ciuguleau iarba de sub moșmoanele, magnoliile și palmierii din curtea bisericii. Pe urmă se așeză afară pe o scară de piatră și savură soarele care încălzea aerul rece dinaintea primăverii.

Știa că era doar o bucată scurtă până în cartierul unde, după informațiile lui Nivaldo, soțul Teresei avea un magazin de pantofi. Posibilitatea de a o întâlni aici pe stradă îl enervă. Oare ce i-ar spune?

Dar ea nu apăru. Stătea acolo și se uita la oamenii care intrau și ieșeau din biserică – preoți, persoane de rang înalt în postav fin, călugărițe în porturi diferite, muncitori cu fețe

epuizate, copii cu picioarele murdare. Umbrele se alungeau deja când părăsi catedrala și porni spre marginea orașului prin străzi înguste și piațete.

Auzi fabrica înainte de a o vedea. Întâi a fost vuietul ca un zgomot îndepărtat de valuri spărgându-se de mal, umplându-i urechile cu un vâjâit sumbru, înfundat, pândindu-l cu un sentiment de disconfort și presimțire sumbră.

Donat îl îmbrățișă bucuros și era foarte dornic să-i arate lui Josep unde lucra. Fabrica era o cazarmă din cărămidă roșie. În vestibul zgomotul era și mai amenințător.

Un bărbat într-o haină neagră, distinsă, cu vestă cenușie, îl privi pe Donat.

— Tu! Lângă mașinile filatoare e un balot de lână deteriorată. E putrezită și nu se mai poate folosi. Fii bun și înlătură-l de acolo.

Josep știa că fratele lui muncea de la patru dimineața, dar Donat aprobă din cap.

— Da, senyor Serna, mă ocup imediat de asta. Senyor, pot să vi-l prezint pe fratele meu Josep Álvarez? Mi se termină schimbul și vreau să-i arăt fabrica.

— Da, da, arată-i-o, dar pe urmă dă la o parte lâna stricată... Fratele tău caută de lucru?

— Nu, senyor, spuse Josep și bărbatul o luă dezinteresat în altă direcție.

Donat rămase pe loc în fața unei lăzi cu lână neprelucrată, ciupi puțin material și îl îndesă în urechi.

— Fă și tu la fel, spuse el. Ca protecție contra zgomotului.

În ciuda dopurilor din urechi, larma bubui de parcă ar fi trecut prin câteva uși. Intrară într-un balcon și priviră în jos la șirurile nenumărate de mașini făcând un pandemoniu huruitor, care îi pătrunse lui Josep până în piele, umplându-i toate spațiile goale din trup.

Donat îl bătu ușor pe braț pentru a-l face atent.

— Mașini de filat... și războaie de țesut, se citi pe buzele lui, și... alte... mașini.

— Câte?

— Trei... sute.

O luă înainte și amândoi tăcură în marea asta de vacarm. Donat îi arată prin gesturi cum căruțașii răsturnau cărbunii din căruță direct pe toboganul care îi purta către două cazane. Doi fochiști pe jumătate goi mânuiau neconținut lopețile, aruncând bucățile negre de cărbune în cuptorul care producea aburul pentru mașina gigantică ce furniza energie războaielor de țesut. La sfârșitul unui coridor de cărămidă se găsea o încăpere în care lâna neprelucrată era scoasă din baloturi și sortată după calitatea și lungimea firului – Donat îi explică lui Josep că cele mai bune fire erau cele lungi – înainte de a ajunge la benzile mecanice care scuturau lâna, pentru ca murdăria inerentă să cadă printr-o sită într-un recipient de jos. Mașinile de spălat clăteau lâna până când aceasta se strângea, iar mașinile netezeau firele și le pregăteau pentru filatură. Donat zâmbi unui prieten și-i atinse ușor brațul.

— Fratele... meu.

Colegul lui îi zâmbi lui Josep și-i dădu mâna. Pe urmă își atinse fața și se întoarse. Era un semnal secret al muncitorilor, așa cum află Josep imediat și însemna că un șef se uita la cineva. Văzu că supraveghetorul – așezat la o masă aflată pe un mic podium ridicat, în mijlocul sălii – îi privea aspru. Un afiș mare de lângă supraveghetor, avertiza: „Lucrați în tăcere! Vorbitul împiedică desfășurarea corectă a lucrului!”

Donat îl conduse repede prin încăpere. Urmară drumul lânii prin multele operațiuni

către filarea, țeserea și vopsirea materialului. Pe Josep îl lua amețea din cauza vacarmului și a mirosurilor combinate de lână neprelucrată, ulei de mașină, lămpi cu cărbuni și transpirația celor aproape o mie de muncitori. Când Donat îl îndemna mândru să-și treacă mâna peste sulurile de metraje colorate, Josep era mai mult decât gata să facă sau să spună orice l-ar fi putut îndepărta de scrâșnetul continuu al mașinilor.

Îl ajută pe Donat să ducă balotul de lână putrezită la un maldăr de gunoi din spatele fabricii.

— Pot să iau și eu un sac din asta? Cred că pot să-l folosesc.

Donat râse.

— De ce nu? Nu ne mai trebuie gunoiul ăsta puturos. N-ai decât să iei cât poți să cari.

Umplu un sac cu lână și zâmbi îngăduitor când îl văzu pe ciudatul lui frate târându-l departe de mormanul de gunoaie.

Donat și Rosa trăiau în curtea fabricii, într-o „casă ieftină”, care se numea așa pentru că muncitorii o puteau închiria de la fabrică pe bani puțini. Casa lor era una dintre multe case identice aflate la rând. Fiecare casă avea două camere minuscule – un dormitor și o combinație de bucătărie și cameră de zi – și împărțeau cu un vecin closetul de afară. Rosa îl salută bucuroasă pe Josep și scoase imediat ambele redactări ale contractului.

— Vărul meu Carlos este de acord cu modificările, spuse ea și se uită atentă cum soțul ei semna cele două acte. Când Josep primi unul dintre cele două documente și îi dădu Rosei banii, prima lui rată pentru pământ, radiară de bucurie și ea și Donat.

— Acum să petrecem, îi anunță Donat și plecă grăbit să facă rost de cele necesare unui ospăț. După ce a plecat, Rosa îl lăsă o clipă singur în casă, dar se întoarse curând cu o tânără femeie plinuță și îndesată.

— Prietena mea, Ana Zulema din Andalusia.

Amândouă femeile se dichisiseră teribil pentru această ocazie și purtau fuste de culoare închisă, aproape identice și bluze albe, scrobite.

Puțin după aceea apăru și Donat cu mâncare și băutură.

— Am fost la magazin. Avem o biserică și un preot al fabricii. Și o școală pentru cei mici. Cum vezi, avem chiar aici tot ce ne trebuie. Niciodată nu trebuie să plecăm.

Întinse pe masă carne condimentată, salate, *bacallá*, pâini și măslina; Josep văzu că în mod clar dăduse pe mâncare o bună parte din prima rată.

— Am cumpărat vinars și oțet de la oamenii care înainte cumpărau de la tata. Poate că este chiar oțetul acela făcut din strugurii noștri.

Donat luă o înghițitură bună de vinars. Se părea că nici măcar acasă nu putea înceta să vorbească de munca lui.

— E o lume nouă aici. Muncitorii din fabrica aceasta provin din toate părțile Spaniei. Mulți vin din sud, pentru că acolo nu e de lucru. Viețile altora au fost nimicite de nebunia războiului – casele distruse de carliști, recoltele arse, mâncarea soldaților furată, copiii înfometați. Aici este un nou început, un viitor frumos pentru ei și pentru mine, cu toate mașinile astea! Nu-i așa că mașinile sunt minunate?

— Așa-i, spuse Josep ezitând, căci pe el îl speriau mașinile.

— În primii ani sunt ucenic, pe urmă devin țesător. Nu este ușoară viața pentru muncitori, recunosc Donat. Regulile sunt dure. Trebuie să te furișezi până la closet dacă ai urgentă nevoie. Nu există pauză de masă, de aceea îmi pun în geantă de acasă o bucată de brânză sau puțină carne și mănânc la lucru.

Când cei patru au terminat de băut sticla de vinars până la ultima picătură, Donat căscă, își luă nevasta de mână și îi anunță că e timpul să meargă la culcare.

Și Josep băuse vinars și era amețit. Curând se găsi lângă Ana pe sacul cu paie pe care Donat îl întinsese pe podea pentru el. Îi auzi pe Donat și pe Rosa iubindu-se zgomotos în spatele ușii subțiri. Ana chicoti și se trase mai aproape de el. Își dăduse cu o pudră puternic parfumată. Când se sărutară, își încolăci un picior în jurul trupului lui.

Erau deja câteva luni de când Josep fusese cu Margit și corpul lui tânjea să se descarce. Ana încercă să se tragă tot mai aproape de el, dar el avu o viziune de coșmar: străina asta însărcinată cu el, o căsătorie pripită în biserica fabricii, un post de ajutor de muncitor în iadul ăsta vuitor și bocănitor.

— Josep? întrebă ea în sfârșit, dar el se forță să pară adormit așa că în curând ea se ridică și plecă acasă, Josep stătu treaz toată noaptea dorind-o înapoi pe Ana; se necăjea că a lăsat-o să plece și îi era rușine de asta. Asculta larma supărătoare a mașinilor și mintea îi era chinuită de cheltuielile cu care îi împovărase pe fratele și cumnata lui.

Încă înainte de răsăritul soarelui lăsă sacul de paie, își aruncă pe umăr sacul de lână pe care îl lăsase afară în fața ușii și porni spre casă.

Era deja după-amiază târziu când ajunse în Santa Eulalia. Cinci mijloace diferite de transport îl duseseră și, în afara lor, mersese repede și pe jos. Era obosit, totuși se duse imediat la rândurile de vie al căror pământ îl deștelenise cu o zi înainte. Împrăstie generos lâna în jurul butucilor Ull de Llebre și îngropa fibrele în pământ. Credea că lâna deja putrezită va da niște substanțe care vor ajuta butucii de viță. În orice caz va afâna textura pufoasă a pământului, astfel încât apa și aerul să-și găsească mai ușor drumul către rădăcini. Lucră până se goli sacul și-i păru rău că nu luase mai multă lână. Poate îl convingea pe Donat să-i mai aducă un sac, gândi el.

La lăsarea serii intră în casa cea veche, care i se păru dintr-odată solidă și de nădejde, își luă xoriço, o bucată de pâine și plosca lui cu vin. Urcă până la jumătatea dealului, se așeză pe o stâncă, își măncă cina și lăsă să-i picure în gură vinul acru. Seara era proaspătă și curată și în câteva săptămâni aerul urma să fie plin de parfumul plantelor care creșteau.

Pe vremea când era doar un băiețel, Nivaldo îi povestise că în adâncul pământului de sub proprietatea tatălui său, trăia o comunitate de creaturi mici, îmblănite, nici om nici animal – micul popor. Datoria acestor ființe era să aducă umiditate și hrană rădăcinilor însetate și infometate ale butucilor de vie și era menirea lor ca, an de an, să facă strugurii să crească pe butuci. Uneori, când se ducea seara la culcare, Josep își imagina aceste ființe, îngrozit și în același timp fascinat – personaje mici, scormonitoare, cu blană și gheare ascuțite, care se înțelegeau între ele prin chițăituri și grohăituri, lucrând neobosite în pământul întunecat.

Josep stropi pământul cu puțin vin, o jertfă pentru poporul acela mic și când ridică coșul văzu o bufniță trecând pe cer. Pentru un moment fugar a fost o siluetă neagră înaintea lunii pline, cu penele din vârful aripilor întinse ca niște degete. Pe urmă a dispărut. Totul era atât de liniștit încât putea asculta liniștea și, în acest moment, a conștientizat cu o imensă ușurare că făcuse o afacere minunată cu Donat și Rosa.

VECINII

Josep merse încet de-a lungul șirurilor de vie, savură priveliștea mugurilor palizi și a lujerilor lacomi de pe butucii care se deșteptau la viață, căutând melci sau alte semne de boli care ar fi făcut necesară o tratare imediată cu sulf.

Vocea Mariei del Mar Orriols se înălță pătrunzător din via ei până la el.

— Francesc, Francesc, unde ești?

Mai întâi strigă o dată la câteva minute, pe urmă vocea ei răsună pe stradă din ce în ce mai des și părea supărată.

— FRA-A-AN-CE-E-E-SC!

Josep îl văzu pe băiețel, care îl pândea de la capătul rândului de vie ca unul din spiridușii din imaginația lui. Copilul nu venise de pe stradă, Josep știa, băiatul trebuie să fi venit din spatele podgoriei mamei lui, peste pământul lui Torras până la via lui. Garduri nu existau. Între parcele era mai puțin decât lățimea unui bărbat; totuși fiecare își cunoștea exact marginea proprietății.

— Bună, spuse Josep. Dar băiatul nu răspunse.

— Trec printre rânduri. Ca să fac iar cunoștință cu butucii mei. Am grijă de ce-i al meu, înțelegeți?

Ochii mari ai băiatului nu se dezlipiră de fața lui Josep. Purta pantaloni și cămașă din niște stofe uzate, dar reparate îngrijit, foarte probabil cusuți de mama lui din cele mai bune piese ale hainelor de adult care nu mai erau purtate. Un genunchi al pantalonilor era murdar de pământ și deasupra celui alt genunchi se vedea o ruptură mică.

— Frannn-ce-e-sc! Fra-a-nn-c-e-sc!

— E aici. Aici sus la mine, strigă Josep.

Întinse brațul și apucă mâna mică.

— Mai bine te duc la mama ta.

Francesc nu părea să fie altfel decât ceilalți de la țară, totuși, pe când mergeau, pe Josep îl duru foarte tare șchiopătatul lui evident. Piciorul lui drept era mai scurt decât cel stâng. La fiecare pas al piciorului mai scurt capul îi era tras spre dreapta și apoi se urca iar la loc la următorul pas.

O întâlniră pe mama lui la jumătatea drumului, pe stradă. Niciodată n-o cunoscuse foarte bine, dar acum vedea că se deosebea clar de fata pe care și-o amintea. Mai în vârstă, mai slabă... mai aspră, cu o neîncredere ascuțită în ochi, de parcă ar fi așteptat în fiecare moment vești proaste sau o josnicie din partea cuiva. Avea o ținută frumoasă. Trupul ei părea împlinit și mare, picioarele lungi erau ascunse sub o fustă murdară, cu pete de noroi în dreptul genunchilor, părul zburlit, iar fața îi era roșie și transpirată. Când îngenunche în fața copilului, văzu pata umedă, întunecată de pe spatele cămășii ei de lucru, direct între omoplați.

Îl luă pe Francesc de mână.

— Doar ți-am zis să stai pe parcela noastră când muncesc. De ce n-ai ascultat? îl întrebă sever pe fiul ei.

Băiețelul zâmbi.

— Bună, Maria del Mar.

— Bună, Josep.

Lui îi era teamă că îl va întreba de Jordi. Jordi era mort; când îl văzuse ultima oară avea beregata tăiată. Dar când Maria del Mar se uită la el, privirea ei era sigură și impersonală.

— Îmi pare rău dacă te-a supărat, spuse ea.

— Nu, e un băiat bun, e mereu bine-venit... O să cultiv pământul tatălui meu.

Ea dădu aprobator din cap. Între timp toată lumea știa cu siguranță că el era noul proprietar.

— Ți doresc mult noroc, spuse ea încet.

— Mulțumesc.

După care se întoarse iar către fiul său.

— Francesc, chiar așa de prost nu ești. Trebuie să stai prin apropiere când muncesc.

Îi făcu semn din cap lui Josep, îl luă pe Francesc de mână și plecă cu el.

Lui Josep i se păru că în ciuda nerăbdării ei nu se grăbea, ci ținea cont de handicapul fiului ei și Josep fu mișcat în timp ce îi vedea îndepărtându-se.

În după-amiaza aceea era la Nivaldo, bea cafea și își urmărea visător firul gândurilor.

— Nu ne-au așteptat mult femeile noastre, mmh?

— De ce-ar fi făcut-o? replică Nivaldo obiectiv. Tu ai dispărut, fără să-i spui dacă te mai întorci sau nu. Pe urmă n-ai trimis nimănui nicio veste, nici măcar un semn de viață. Toți din sat au crezut cândva că ai plecat pentru totdeauna.

Josep știa că bătrânul avea dreptate.

— Nu cred ca vreunul dintre noi să fi trimis vreo veste. Eu în niciun caz nu puteam. Erau... anumite motive.

Nivaldo așteptă o clipă, pentru cazul în care Josep ar fi vrut să povestească ceva anume. Cum el nu făcu asta, Nivaldo clătină din cap. Dacă cineva putea înțelege asta, el era acela. Făcuse la viața lui lucruri despre care bătrânul cubanez nu putea povesti.

— Acum, ce-a fost a fost, spuse Nivaldo. Este limitat timpul în care un bărbat și o femeie sunt despărțiți și rămân totuși un cuplu.

Josep nu vroia să o vorbească de rău pe Teresa și pe alte femei, dar nu putu să nu facă o remarcă amară.

— În orice caz Maria del Mar n-a pierdut mult timp și s-a măritat.

— Doamne, Josep!... A trebuit să lupte ca să supraviețuiască. Taică-su era mort de mult timp și maică-sa era bolnavă de tuberculoză. De-abia câștiga ceva să mănânce, după cum mai știi, cu siguranță.

Josep mai știa.

— Mama ei a murit la scurt timp după plecarea ta. Maria nu mai avea nimic decât un trup sănătos și un băiețel. Multe femei s-ar fi dus la oraș și și-ar fi vândut corpul acolo. Ea, dimpotrivă, a acceptat atunci când Ferran Valls a cerut-o de nevastă. Și e curajoasă micuța asta, muncește din răputeri, ca un cal. De la moartea lui Ferran își lucrează singură podgoria. Lucrează mai bine decât mulți bărbați, dar îi este greu. Mulți oameni cred că e normal ca o femeie să se cocoșeze pe câmp, dar când o văd că este propriul ei stăpân și încearcă să-și conducă afacerile – asta nu suportă invidioșii ăștia și spun despre ea că e o șleampătă lacomă. Clemente Ramirez, care cumpără pentru fabrica de oțet, îi plătește mai puțin decât plătește pentru vinul făcut de un bărbat. Am încercat să vorbesc cu el, dar râde doar. Nu poate să schimbe și să-și vândă strugurii în altă parte. Și chiar dacă ar lua legătura cu o altă firmă, știe sigur că și ei o vor păcăli la fel. O femeie fără bărbat e la mâna lor la bine și la rău. Trebuie să ia ceea ce i se dă, ca să-și poată hrăni copilul.

Josep deveni gânditor.

— Mă mir că nu s-a recăsătorit încă.

Nivaldo clătină din cap.

— Nu cred că mai vrea ceva de la un bărbat, dacă înțelegi ce vreau să spun. Ferran era deja bătrân când a devenit soția lui. Sunt sigur că el a vrut înainte de toate o muncitoare puternică și forța ei de muncă pe degeaba. După moartea lui s-a combinat cu Tonio Casals, care a trăit în casa ei aproape tot anul trecut. Muncea mai departe pentru tatăl lui și în via ei nu mișca un deget. Tonio face parte dintre bărbații ăia răi cu catării și femeile lor. Cred că ea a recunoscut repede că era un exemplu prost pentru băiat și în cele din urmă l-a dat afară din casă. Deci, ia gândește-te: întâi Jordi o lasă însărcinată și o părăsește. Pe urmă Ferran o ia, doar pentru că poate să muncească zdravăn. Și apoi Tonio Casals... Aproape sigur a maltratat-o. Cu un asemenea trecut, pot să-mi imaginez că privește drept o binecuvântare faptul de a fi fără bărbat, tu nu?

Josep se gândi și trebui să dea aprobator din cap.

Cum se întâmplă uneori, vara alungă primăvara cu o izbucnire de vreme caldă. Canicula dură cinci săptămâni, făcu întâi să plesnească mugurii și pârjoli florile, lăsând să se bănuiască un sezon următor de secetă și recoltă proastă.

Josep se plimba prin podgorie și se uita atent la plantele lui. Știa că butucii bătrâni, în căutarea lor constantă de umezeală, își întinseseră rădăcini șerpuitoare adânc în imperiul pământului. Rădăcinile acestea adânci îi ajutau să supraviețuiască, dar după un timp unii butuci făceau lăstari cu vârfuri vlăguite și frunze gălbui la baza solului, semn de mare încărcătură.

Apoi, într-o dimineață Josep s-a trezit în tunete și într-o lume learcă de apă. Trei zile răpăi ploaia neîncetat, după care se întoarse soarele pârjolitor. Butucii de viță rezistenți supraviețuiri, iar ploaia și căldura lucrară din nou împreună pentru a da iar muguri și apoi un belșug de flori noi, din care urma să crească o recoltă nouă de fructe foarte mari. Josep știa că atunci când se întâmpla asta în Languedoc Léon Mendès era în dispoziție proastă, pentru că strugurii mari, care creșteau repede erau săraci în aromă și însușiri și reprezentau un material prost pentru producerea vinului. Dar veștile proaste pentru Languedoc erau bune în Santa Eulalia, căci o cantitate mare și o greutate mai mare a strugurilor însemnau mai mult vin care se putea vinde fabricilor de oțet și vinars. Josep știa că vremea îi înlesnise să realizeze un venit încă din primul lui sezon ca proprietar al viei și era recunoscător. Totuși, constată cu mare interes, că pe rândul cu bătrânii butuci de Ull de Llebre, unde îngropase lâna, pentru a afâna pământul, vița crescuse deasă și plină și era încărcată cu ciorchini grei de struguri. Nu putu rezista să trateze doar vița-de-vie de pe rândul acesta, așa cum știa că ar fi făcut Mendès, răbind-o și îndepărtând unele frunze, astfel ca esența fiecărei plante să se concentreze în strugurii care mai erau.

Sigur că umezeala și căldura făcuseră buruienile să prospere și curând spațiile dintre rândurile de vie erau iar năpădite. Să plivească întreaga podgorie cu mâna ar fi fost o treabă fără sfârșit. Piața de cai din Castelldefels trecuse deja și Josep rezistase tentației de a cumpăra un catâr. Încet dar sigur, mica lui rezervă de bani se apropia de sfârșit și știa foarte bine că trebuia să-și țină mijloacele la un loc.

Dar Maria del Mar Orriols avea un catâr. Se sili să meargă la via ei și să i se adreseze.

— Bună dimineața, Maria del Mar.

— Bună dimineața.

— Sunt rele buruienile astea, mmh?

Ea îl privi doar.

— Dacă îmi împrumuți catârul tău, ca să-mi tragă plugul, îți scot și ție buruienile.

Se gândi o clipă și dădu din cap.

— Bine, spuse Josep.

Ea îl privi cum se duce să aducă animalul. Tocmai voia să mâne catârul, când ea ridică mâna.

— Scoate-le întâi pe ale mele, spuse ea ușor.

O ORGANIZAȚIE SOCIALĂ

Fusesse o vreme când el și Teresa erau nedespărțiți, când totul le părea clar, iar lumea și viitorul erau previzibile ca un traseu de pe o hartă simplă. Marcel Álvarez părea tare ca piatra și Josep se gândea că tatăl lui avea să mai trăiască încă mult timp. Știa vag că la un moment dat, când tatăl lui va muri, Donat urma să preia via și era conștient, chiar dacă nu foarte clar, că trebuia să-și caute un alt fel de a-și câștiga traiul. El și Teresa urmau să găsească mijloace și căi pentru a se căsători, să aibă copii, să muncească din greu ca să-și câștige pâinea |i apoi să moară, cum face fiecare, Domnul fie cu noi! Înțelegeau foarte clar ce era posibil în viață și ce era necesar.

Sătenii se obișnuiseră curând să-i vadă pe amândoi împreună, atunci când nu munceau în viile taților lor. La lumina clară a zilei, când ochii întregului sat erau pe ei, era mai ușor să păstreze bună-cuviință. Noaptea, sub pavăza întunericului, era mai greu, chemarea cărnii mai puternică. Începură să se țină de mână la plimbare, prima atingere erotică, care le stârnea cheful de mai mult. Întunericul era o încăpere personală, care îi permitea lui Josep să o îmbrățișeze timid pe Teresa și să o sărute stângaci. Se strângeau unul într-altul, astfel că prin contactul coapselor, al șoldurilor și al pieptului și-au putut învăța trupurile și, cu trecerea timpului, se sărutau voluptuos și deveneau foarte familiari.

Într-o seară din august, când satul gâfâia din cauza aerului fierbinte, greu, au mers la râu, și-au scos hainele, s-au așezat șold lângă șold în apa blând curgătoare și au început să se exploreze cu uimire excitată, să atingă totul, locuri cu pilozități și fără, mușchi și curburi, pliuri moi ale pielii, materia cornoasă a unghiilor de la picioare, zgârieturi și bătăături de la munca grea. L-a lăsat să sugă ca un copil mic. El descoperi și îi atinse blând membrana opritoare, semnul nevinovăției ei, de parcă ar fi fost un păianjen înfipt în ea, țeșând o plasă feciorelnică din carnea fină și caldă. Savurau noul lucru interzis și abia dacă știa ce să facă. Văzuseră într-adevăr animale care se împerecheau, dar când el încercă să facă la fel, Teresa deveni inflexibilă, furioasă și temătoare.

— Nu! Nu, n-aș mai putea-o privi pe Santa Eulalia! spuse ea sălbatic.

El îi conduse mâna care îl cuprindea, până când din el izbucni atâta sămânță, cât să populeze un sat întreg. Nu era chiar marea împlinire senzuală pe care o bănuiau ei, dar le-a fost clar că depășiseră o graniță și pentru moment au încetat să se mai simtă nesatisfăcuți și s-au declarat mulțumiți.

Pasiunea le-a alungat foarte repede indiferența față de viitor. El știa că soluția pentru dilema lor era o căsătorie rapidă, dar pentru asta trebuia să-și găsească mai întâi o slujbă. Asta era imposibil într-un sat izolat, cu parcele agricole minuscule, căci fiecare țăran avea moștenitori și fii mai tineri care, în cazul incredibil că le-ar fi apărut pe undeva vreo posibilitate de lucru, s-ar fi aflat într-o competiție crâncenă cu Josep.

Tânjea să plece din satul ăsta care îl ținea ca pe un prizonier fără speranță, visa să găsească un loc unde să poată munci cu sârg, din toată puterea, pentru a-și câștiga traiul.

Între timp, Teresei și lui le era tot mai greu să-și desprindă mâinile unul de altul.

Josep era iritabil și furios. Probabil că tatăl lui observase asta și vorbe cu Nivaldo.

— Tigrule, vreau să vii cu mine mâine-seară, îi spuse Nivaldo lui Josep.

El aprobă din cap.

— Unde?

— O să vezi, spuse Nivaldo.

În seara următoare au mers împreună pe jos timp de o oră până în afara satului, pe o ulicioară părăsită, la o căsuță strâmbă din piatră tencuită.

— Este casa Nuriei, spuse Nivaldo. De mulți ani vin aici. Acum s-a retras deja din meserie, dar o vizităm pe fata ei.

Înăuntru au fost salutați prietenos de o femeie care lăsase deja în urmă vârsta de mijloc. Își întrerupse tricotatul ca să primească de la Nivaldo o sticlă de vin și o bancnotă.

— Lată-l pe prietenul meu Nivaldo, deci e a patra joi. Dar... unde e Marcel Álvarez?

Nivaldo îi aruncă pe furiș lui Josep o privire.

— Nu poate veni în seara asta. Țsta de aici e fiul lui, prietenul meu, Josep.

Femeia îl privi pe Josep și clătină din cap.

— Copil? strigă ea.

O femeie mai tânără dădu la o parte cârpa care despărțea cele două camere ale căsuței. Când îl văzu pe Nivaldo șezând lângă mama ei și pe Josep stând încurcat în picioare, îi făcu un semn cu degetul. Josep primi un ghiont în spate de la Nivaldo.

În camera din spatele perdelei erau două saltele pe podea.

— Eu sunt Renata, spuse fata.

Avea un corp îndesat, păr lung, negru ca smoala, o fată rotundă cu nasul mare.

— Mă cheamă Josep.

Când zâmbi, el văzu că avea dinții colțuroși și rari, cu câteva spații libere printre ei. Era cam de vârsta lui, se gândi el. Preț de o secundă doar, stătură acolo și se priviră, după care ea, cu o mișcare rapidă, își lepădă rochia neagră.

— Hai, vino. Dă-ți jos hainele. Toate. E mai plăcut așa, nu?

Era o fată urâtă și amabilă. Sâni ei plini aveau sfârcurile foarte depărtate. Josep se dezbracă, jenat la gândul că ceilalți din spatele perdelei puteau auzi totul. Când ea se întinse pe patul mototolit și își desfăcu picioarele scurte, Josep nici nu putu privi locul întunecat. Mirosea ușor a ceapă și usturoi precum cratița lui Nivaldo, numai că la ea se mai adăuga și mirosul leșiei de săpun. Îndemânatică, îl conduse în ea și în câteva clipe totul trecuse.

Apoi a trecut Nivaldo la rând în cămăruță; glumea cu Renata și râdea zgomotos în timp ce el stătea acolo și trăgea cu urechea, iar mama spiona. Nuriă îngâna tricotând cântece bisericesti, din care el cunoștea câteva.

Când plecară pe urmă acasă, Josep îi mulțumi lui Nivaldo.

— Ești un băiat bun, Josep. Știm că e greu să fii al doilea născut, fără slujbă, și pe deasupra cu o fată dulce care aproape te înnebunește.

Tăcură o vreme. Trupește Josep se simțea mai ușor și mai puțin încordat, dar capul îi era încă zăpăcit și plin de griji.

— Curând se vor petrece lucruri importante, spuse Nivaldo în cele din urmă. Va fi iar un război civil, unul mare. De la fuga reginei Isabela în Franța, Carlos VII a strâns o armată, o miliție care se împarte în regimente și ai căror soldați poartă berete roșii. Mișcarea aceasta este sprijinită de oameni din toată Spania și din biserică, ca și de mulți soldați și demnitari din armata spaniolă.

Josep dădu din cap. Nu se prea interesa de politică.

Nivaldo știa asta și îl ținti cu privirea.

— Asta te va privi și pe tine, spuse el. Va privi toată Catalonia. Acum o sută cincizeci de ani, spuse el și scuipă, Felipe V a interzis limba catalană, a abrogat constituția catalană și a desființat *fuero*-ul, permisiunea scrisă care pecetluia drepturile, privilegiile și autoadministrarea catalanilor. Carlos VII a jurat să înapoieze Catalaniei, Valenciei și Aragonului *fueros*-urile lor. Armata spaniolă se ocupă de răscoala din Cuba. Cred că regele Carlos are șanse extraordinare să învingă. În cazul în care învinge, miliția ar putea fi armata națională a viitorului și ar oferi posibilități bune de promovare. Tatăl tău și cu mine, spuse Nivaldo gânditor, am auzit că va veni un bărbat în Santa Eulalia, un ofițer uimitor, care e trimis la țară pentru odihnă. Cât timp este aici va căuta bărbați tineri din care să se poată face buni soldați carliști.

Lui Josep îi spusese tatăl său că viitorul lui este în armată sau biserică. Nu-și dorise niciodată să fie soldat, dar n-avea pretenție nici la vreun post bisericesc.

— Și când vine omul ăsta? întrebă el precaut.

Nivaldo ridică din umeri.

— Dacă aș vrea să mă fac soldat, ar trebui să părăsesc satul. Aș pleca într-altă parte, să slujesc acolo, nu-i așa?

— Acum da, sigur... Am auzit că regimentele de miliție sunt adunate în Țara Bascilor.

Bine, gândi Josep amărât. Ura satul acela care nu-i putea oferi nimic.

— Dar nu imediat. Întâi trebuie să fii luat. Omul acela... va lucra cu o grupă de bărbați tineri și îi va alege doar pe cei mai buni din trupă, pentru a-i face soldați. Caută bărbați tineri care pot fi instruiți să treacă mai departe altor soldați ceea ce au învățat ei. Am toată încrederea că ești potrivit pentru asta. Cred că e o ocazie pentru tine, pentru că atunci când se intră într-o armată la scurt timp după constituirea ei și se trece în biografie că ai fost astfel ales – pe baza meritelor – atunci se poate avansa foarte repede. Carliștii nu vor să atragă prea mult atenția asupra recrutării, spuse Nivaldo. Dacă tinerii din Santa Eulalia fac instrucție, se vor întâlni ca la o întrunire prietenească.

— O întrunire prietenească?

Nivaldo dădu din cap.

— Este denumită o organizație socială. O asociație de vânătoare, spuse el.

Partea a doua

ASOCIAȚIA DE VÂNĂTOARE

Satul Santa Eulalia

provincia Catalonia în Spania

3 aprilie 1870

BĂRBATUL

Câteva săptămâni, care lui Josep îi părură mult mai lungi, nu se întâmplă chiar nimic și în cele din urmă nu mai putu rezista și trebui să vorbească cu Nivaldo.

— Bărbatul ăsta, care urmează să vină aici. S-a întâmplat ceva? Nu vine?

Nivaldo tocmai deschidea un butoi mic cu *bacallá*.

— Cred că va veni. Ai răbdare.

Ochiul bun îi aruncă lui Josep o privire.

— Deci, te-ai hotărât? Vrei să devii soldat?

Josep ridică din umeri și dădu din cap. Nu avea alte posibilități.

— Și eu am fost mulți ani soldat. În ceea ce privește viața asta, sunt câteva lucruri pe care nu trebuie să le uiți, tigrule. Uneori e o treabă plictisitoare și bărbații se apucă de băutură, care înseamnă distrugerea lor. Și printre soldați hoinăresc și muieri scârboase și trebuie să te ferești de șancru. Nu te repezi să înhați momeala plăcerii, câtă vreme nu știi dacă nu cumva e o chichiță aici.

Zâmbi ușor.

— Nu știu ce bărbat deștept a spus asta. Un *alemany* sau un *anglès*.

Rupse o bucată de pește ca să-l încerce.

— Încă un avertisment. Nu trebuie să arăți că știi să scrii și să citești, pentru că pe urmă te fac cu siguranță secretar și gradele mici se țin de un secretar ca duhoarea de porc. Lasă armata să te învețe cum să fii un soldat luptător, pentru că numai așa se avansează și spune-le adevărul, că știi să scrii și să citești, doar dacă asta e un avantaj pentru tine. Cred că într-o zi ai putea deveni ofițer. De ce nu? Pe urmă totul ți-ar fi posibil în viață.

Câteodată Josep se lăsa pradă visării cu ochii deschiși, se vedea într-o uniune de mulți bărbați agitând o sabie și ordonând trupelor atacul. La părțile mai puțin plăcute încerca să nu se gândească – să lupte cu alți oameni, să-i rănească, să-i omoare, poate să primească chiar el răni dureroase sau chiar să-și piardă viața.

Nu putea înțelege de ce îi spunea Nivaldo tigrule. Erau atâtea lucruri de care se temea.

Era treabă de făcut în podgorie. Toate puținile mari și mai multe butoaie trebuiau frecate și trebuia reparată o bucată din zidul casei. Ca întotdeauna când treaba era grea sau neplăcută, Donat nu era de văzut.

În seara aceea Josep ședea cu tatăl lui în prăvălia lui Nivaldo.

— E aici, spuse Nivaldo. Bărbatul.

Josep simți cum i se cască ochii.

— Unde este?

— Locuiește la Calderóni. Doarme în vechiul lor șopron.

— Pentru că Nivaldo are experiență în privința armatei, spuse tatăl lui Josep, l-am rugat să vorbească cu el pentru noi.

Nivaldo aprobă.

— L-am întâlnit deja. E gata să-ți acorde o șansă, îi spuse el lui Josep. Se întâlnește mâine-dimineață cu câțiva dintre tinerii satului, într-o poiană din pădurea din spatele viei Calderón-ilor. Când se ține slujba de dimineață la biserică.

Era încă întuneric în dimineața următoare, când Josep ajunsese la via lui Calderon. Merse încet printre rândurile de viță, până la capătul podgoriei. Nu avea nici cea mai mică îndoială încotro trebuia să o ia de acolo, de aceea se opri în spatele viei și așteptă.

Din întuneric veni o voce.

— Cum te cheamă?

— Josep Álvarez.

Bărbatul se ivi lângă el.

— Urmează-mă.

Îl conduse pe Josep pe o cărare până la o poiană.

— Ești primul care a sosit. Acum întoarce-te acolo unde te-am găsit. Îi vei conduce pe ceilalți aici.

Curând sosiră și ei.

Enric Vinyès și Esteve Montroig, aproape în același timp.

Manei Calderon, care venea de acasă împiedicându-se și se freca la ochi.

Xavier Miró, căruia Josep îi auzi părțul matinal înainte de a-l vedea pe el.

Jordi Arnau care era încă prea adormit ca să mai salute.

Neîndemânaticul de Pere Mas, care se împiedică într-o rădăcină de copac când intrară în poiană.

Guillem Parera, șiret, tăcut și vigilent.

Miguel Figueres, care zâmbea nervos.

Tinerii bărbați se cunoșteau de o viață întreagă. Stăteau ghemuiți în poiană în lumina cenușie a zorilor de zi și îl priveau pe omul care stătea pe pământ. Era potrivit de stat și avea pielea întunecată, poate era un bărbat din sud, cu fața îngustă, pomeți ridicați și un nas acvilin proeminent. Părul era tuns scurt iar corpul scund părea puternic și dur. Tinerii îi simțeau ochii reci, cercetători.

După ce a sosit Lluís Julivert – cel de-al nouălea tânăr care vroia să intre în grupă – bărbatul dădu din cap. Era evident că știa la câți să se aștepte. Se ridică în picioare și merse în mijlocul poienii și Josep văzu acum ceea ce încă nu văzuse înainte în întuneric: mergea cu un șchiopătat ușor.

— Sunt sergentul Pena, spuse el și se întoarse în vreme ce încă un tânăr se îndrepta spre poiană. Era mare și uscățiv, cu păr negru des și sârmos.

— Ce vrei? întrebă încet omul cu numele Pena. Privirea lui coborî pe arma de foc.

— Aceasta este asociația de vânătoare? întrebă tânărul și ceilalți începură să râdă, văzând că era prostul de Javier Ferrer.

— De unde ai știut unde suntem?

— Tocmai voiam să merg la vânătoare când l-am întâlnit pe Lluís și l-am întrebat unde se duce. A zis că se duce la o întrunire a asociației de vânătoare și m-am hotărât să-l urmez, pentru că-s cel mai bun vânător din Santa Eulalia.

Râseră iar de el, dar ce spunea era adevărat. Pentru că era handicapat din naștere și pur și simplu nu-și putuse însuși multe abilități, se dedicase de timpuriu vânătorii cu entuziasm și îndemânare și oamenii se obișnuiseră să vadă sperietoarea asta de ciori întorcându-se de la vânătoare cu câteva păsări, o jumătate de duzină de porumbei sau un iepure gras. Carnea era scumpă și femeile din sat erau întotdeauna bucuroase să-i poată cumpăra prada pe bani puțini.

Sergentul Pena întinse mâna și luă muscheta, o flintă foarte veche cu țeava netedă. În câteva locuri țeava puștii era tocită până la metalul albastru, dar văzu că arma era curățată și foarte bine îngrijită. Văzu privirea tâmpă a băiatului și zăpăceala nevinovată din vocea lui.

— Nu, tinere, nu-i aici asociația de vânătoare. Ești excepțional la socotit?

— La socotit?

Jaume îl privi încurcat.

— Nu, nu știu să socotesc, domnule.

— Aha. Atunci nu ți-ar plăcea aici, pentru că aici e asociația de socotit.

Îi întinse băiatului muscheta.

— Trebuie să mergi la vânătoare acum, nu?

— Așa-i, senyor, spuse Jaume serios, luă muscheta și părăsi poiana în râsetele celorlalți.

— Liniște. Nerozia nu e tolerată.

Sergentul nu ridică vocea, dar știa cum trebuie să vorbească cu bărbații.

— Numai tinerii deștepți ne pot face treaba, pentru că e nevoie de un creier în stare de funcționare pentru a primi comenzile și a le executa. Sunt aici pentru că armata noastră are nevoie de bărbați tineri. Iar voi sunteți aici pentru că aveți nevoie de o slujbă, pentru că îmi este absolut clar că în grupa aceasta nu este niciun întâi născut. Vă înțeleg poziția.

Chiar eu sunt cel de-al treilea fiu în familie. Veți avea posibilitatea de a vă distinge în slujba patriei voastre, poate chiar de a realiza lucruri mari. Vă veți purta ca bărbații. Armata nu vrea flăcăiandri.

Pentru urechea lui Josep catalana sergentului era amestecată cu un alt accent, poate chiar castilian, se gândea el.

Pena le ordonă acum să-și spună numele și, în timp ce făceau asta, asculta cu atenție și îi cerceta amănunțit cu privirea.

— O să ne întâlnim aici de trei ori pe săptămână, luna, miercurea și vinerea, chiar în zorii zilei, când încă este întuneric. Instruirea va dura multe săptămâni și munca va fi grea. O să vă oțlesc trupurile pentru greutățile vieții de soldat și o să vă modelez mintea în așa fel încât să puteți gândi și acționa ca soldații.

Esteve Montroig ridică mâna cu râvnă.

— Ne învățați și să tragem cu arme și chestii de-astea?

— De câte ori mi te adresezi... Tu ești Montroig? Trebuie să te adresezi corect cu „Domnule sergent”.

Se lăasă tăcerea. Esteve îl privi încurcat și abia pe urmă își dădu seama ce aștepta bărbatul.

— Da, domnule sergent.

— Întrebări inutile sau proaste nu voi permite. Acum este momentul când trebuie să învățați să vă supuneți. *Atenție!* Fără alte întrebări. Fără șovăială sau cea mai mică întârziere. M-ați înțeles?

— Da, domnule sergent, răspunseră ei șovăind și încă nu într-un singur glas.

— Ascultați-mă bine. Un cuvânt pe care voi soldații trebuie să vi-l ștergeți din minte o dată pentru totdeauna, este „de ce?”. Orice soldat, de orice grad, are pe cineva deasupra lui, căruia trebuie să i se supună fără întrebări. Persoanele care dau ordinele trebuie să-și bată capul cu de ce-ul. M-ați înțeles?

— Da, domnule sergent!

— E mult de învățat. Acum ridicați-vă.

Îl urmară într-o coloană neglijentă, pe o potecă a pădurii care ducea către un drum mai lat mergând spre câmp deschis. Acolo le ordonă să alerge și ei executară fără să se plângă, pentru că erau tineri și plini de viață. Toți erau copii de țărani învățați cu munca grea, iar cei mai mulți dintre ei se bucurau de o sănătate bună, de aceea câțiva zâmbeau alergând cu pași lungi, elastici.

Guillem făcea grimase în spatele lui Pena, iar Manei își înăbuși râsul și lăsă doar să se audă un fornăit scurt.

Dar în viața de zi cu zi aveau rareori motive să alerge mai mult de câțiva metri și curând începură să respire greoi și sacadat.

Pere Mas, care avea ca și Donat un trup masiv, căzu aproape imediat la capătul rândului, fiind lăsat foarte repede în urmă. Picioarele lui tropăitoare se ridicau și coborau încontinuu, dar nesigur, astfel că rămâneau în drum. Din când în când se îmbrânceau unul pe altul, așa că Josep căpătă curând junghiuri intercostale.

Zâmbetul dispăru de pe fețele lor când respirația deveni tot mai grea.

În cele din urmă sergentul alergă cu ei pe o pajiște, unde le permise să se așeze pe iarbă pentru scurtă vreme; băieții gâfâiau muți în hainele lor de lucru transpirate.

Pe urmă îi puse să ia poziție și îi învăță cum să formeze rândul pentru a avea o linie dreaptă de la început până la sfârșit. Cum să stea drepti când le comanda asta. Cum să i se adreseze într-un singur glas puternic când punea o întrebare grupei, întrebare care cerea drept răspuns „Da, domnule sergent” sau „Nu, domnule sergent”.

Apoi îi puse – acum tușind, scuișând și gâfâind – să alerge înapoi către poiana din spatele podgoriei lui Calderon.

Pere Mas sosi la urmă, aproape doborât în spatele celorlalți. Inima îi bătea puternic și avea fața roșie. Luă parte doar în această primă zi la asociația de vânătoare.

Miguel Figueres mai veni la o întâlnire și pe urmă îl înștiință prietenos pe Josep că merge la Girona pentru a lucra în curtea de păsări a unui unchi, care n-avea fii.

— O minune. M-am rugat Eulaliei și, drace, mi-a dăruit o minune, o minune adevărată.

Invidioși, cei mai mulți dintre ei s-au rugat și ei sfintei – chiar și Josep o făcu, mult și din tot sufletul – dar pentru rugăciunile lor avea urechile surde. Și ei continuau să se roage, pentru că niciunul dintre ei nu știa încotro urma să plece.

ORDINE CIUDATE

În timpul acestui august fierbinte al anului 1869 și până în septembrie, membrii asociației de vânatoare transpirară și se osteniră sub privirile vigilente ale străinului cel tăcut. Dar și el era spionat, cu toate că tinerii aveau grijă să nu se holbeze la Pena. Gura sergentului era o despicătură dreaptă între niște buze subțiri. Învățară foarte repede că era mai bine pentru ei dacă colțul gurii nu i se ridica. Nu se afla nici pic de umor în zâmbetul lui rar și de nepătruns, pe care îl arăta când ei își îndeplineau sarcinile într-un fel pe care el îl considera cu adevărat demn de dispreț; îi șlefui fără milă, îi puse să alerge atât de departe, să mășăluiască atât de mult, îi instrui atât de dur și le flutură prin fața ochilor atât de des greșelile, până când aceste greșeli, care provocaseră zâmbetul și disprețul, au fost în cele din urmă suprimate.

Era de două ori mai bătrân decât ei, dar la alergare avea mai multă rezistență și putea să mășăluiască ore întregi fără să arate epuizare, deși avea o rană. Îi văzuseră picioarele când căutaseră cu toții prospețimea râului după un marș lung, care îi făcuse să transpire. Deasupra genunchiului avea o rană de glonț ca un ombilic ridat pe care trebuie să o fi căpătat cu mult timp în urmă, pentru că era complet vindecată. Dar pe partea exterioară a coapsei se vedeau răni care îl făceau să șchioapete, o tăietură lungă, urâtă, care arăta atât de nouă pentru că probabil nu se vindecase complet.

Pena îi trimitea în misiuni, îi puneă să facă curse ciudate, uneori singuri, alteori în grupuri – cu comenzi scurte care erau întotdeauna bizare.

— Căutați nouă pietre întinse de mărimea pumnului vostru. Cinci dintre pietre trebuie să fie gri și să conțină reziduuri minerale negre. Patru să fie complet albe fără nicio pată.

— Căutați pomi sănătoși și tăiați două duzini de bețe din lemnul proaspăt, șapte de stejar, șase din lemn de măslin și restul de pin. Pe urmă curățați-le de coajă. Fiecare băț să fie complet drept și de două ori mai lung decât piciorul lui Jordi Arnaus.

Într-o dimineață îi trimise pe Guillem Parera și Eric Vinyès într-o dumbravă de măslini, pentru a căuta o cheie care se afla, după cum spunea el, la piciorul unui pom. Erau nouă rânduri, fiecare cu câte doisprezece pomi. Au început cu primul, încercuind încet și anevoios trunchiul, în mâini și genunchi și cu fiecare ocol măreau cercul, în timp ce scormoneau cu degetele în pământ și în frunzișul uscat, până au fost siguri că nu era acolo cheia.

Apoi au trecut la următorul.

Cinci ore au căutat, până au ajuns la al doilea pom de pe rândul al cincilea. Mâinile lor murdare erau zgâriate și rănite iar lui Guillem îi sângerău două degete. Mai târziu îi povesti lui Josep că îl rodea gândul neliniștitor că sergentul putuse îngropa cheia ceva mai adânc decât pătrundeau degetele lor și că aceasta poate era la cincisprezece, douăzeci de centimetri sub pământ, pe lângă unul dintre copacii pe care îi cercetaseră deja.

Dar în momentul de cea mai mare teamă, Guillem îl auzi pe Eric strigând. Eric întorsese o pietricică și sub ea era o cheie mică de alamă.

Se întrebau la ce broască se potrivea cheia asta dar când au adus-o înapoi au fost destul de șireți să nu-l supere pe Pena cu problema asta. El o primi și o puse în geantă.

— E un fiu de curvă nebun, îi spuse Eric lui Josep la sfârșitul zilei, dar Guillem Parera clătină din cap.

— Nu, sarcinile pe care ni le dă sunt grele, dar nu imposibile sau nebunești. Dacă te

gândești, fiecare ordin ascunde o lecție. De exemplu, să găsim pietrele acelea anume sau diferitele lemne, prin asta ne învață: Ține cont și de cele mai mici amănunte. Sarcina de a găsi cheia: Mergi înainte, până ai succes.

— Cred că ne învață să ne supunem fără să gândim. Să urmărim fiecare ordin, spuse Josep.

— Indiferent cât de ciudat e ordinul?

— Exact, spuse Josep.

Lui Josep îi devenise repede clar că n-avea nici aptitudini, nici aplecare către meseria de soldat și era sigur că și bărbatul sever, liniștit care îi instruia recunoștea asta.

Sergentul Pena întreprindea cu ei marșuri forțate în întunericul nopții și sub atacul soarelui de prânz.

Într-o dimineață îi duse la râu, unde l-au urmat kilometri întregi prin apă, s-au poticnit peste stânci și i-au târât pe cei care nu știau să înoate prin mocirlele adânci. Tinerii crescuseră lângă Pedregós și cunoșteau foarte bine fiecare porțiune a râului care trecea pe lângă sat, dar el îi ducea mai departe decât fuseseră ei vreodată și ajunseră în cele din urmă la o mică peșteră. Intrarea era o deschizătură năpădită de buruieni, care nu era ușor de recunoscut, totuși Pena îi duse înăuntru fără ezitare și Josep se gândi că sergentul trebuie să mai fi fost aici. Uzi și epuizați, se lăsară să cadă pe solul stâncos.

— Trebuie să căutați mereu cu privirea locuri ca acesta, le spuse Pena. Spania este o țară a peșterilor. Sunt multe locuri unde te poți ascunde, dacă alții încearcă să te găsească și să te omoare – o scorbură întunecată, un copac găunos, un tufiș. Te poți ascunde chiar și într-o crăpătură din pământ. Trebuie să învățați să vă faceți mici în spatele unei stânci și să respirați fără să faceți vreun zgomot.

În după-amiaza aceea le-a arătat cum să se furișeze pe lângă o santinelă pentru a o ataca prin surprindere pe la spate, cum să-i tragă capul înapoi și să-i întindă gâtul, ca să-i taie apoi beregata dintr-o singură mișcare.

Îi puse apoi să exerseze tehnica, trebuind să fie pe rând santinela și atacatorul. În locul cuțitelor foloseau bețe scurte, capătul ascuțit se răsucea mereu astfel încât spatele palmei trecea peste beregata „victimelor”. Totuși, când Josep îi trase capul pe spate lui Xavier Miros și-i dezveli beregata, nu reuși măcar să arate tăietura.

În plus îl neliniști faptul că ochii reci, calculați observaseră scurta ezitare și gura aceea zâmbea.

— Fă-o, spuse Pena.

Umilit, Josep își trecu mâna peste beregata lui Xavier.

Sergentul zâmbi.

— Cel mai greu când omori este gândul la ceea ce ai făcut. Dar când e nevoie să omori – într-adevăr nevoie – atunci oricine poate să o facă, atunci omorul e foarte simplu. N-ai teamă, o să-ți placă războiul, Álvarez, spuse el și își arată iar zâmbetul mic, amar, de parcă i-ar fi citit gândurile lui Josep. Un bărbat tânăr cu sânge fierbinte în ouă iubește războiul, odată ce i-a simțit gustul.

Josep simți că, în ciuda celor spuse, Pena recunoștea că în ouăle lui sângele nu avea fierbințeala necesară și că de aceea îl observa cu atenție.

Când mai târziu, după ultima alergare a zilei, stăteau pe jos în pădure fierbând în

propria lor transpirație, bărbatul le vorbi din nou.

— Într-un război se poate ajunge la situații în care o armată înaintează mai mult decât o poate face serviciul de aprovizionare a trupelor. Când se întâmplă asta, soldații trebuie să trăiască din ceea ce găsesc. Trebuie ori să facă rost de mâncare de la populația civilă sau să moară de foame... Ai înțeles, Josep Alvarez?

— Da, domnule sergent.

— Vreau ca în decurs de o săptămână să aduci la întâlnirea noastră doi pui, Álvarez.

— Pui... domnule sergent?

— Da. Doi pui. Găini. Să fie grase.

— Domnule. Domnule sergent. N-am bani să cumpăr două găini.

Omul îl privi cu sprâncenele ridicate.

— Sigur că n-ai. O să le iei de la un civil, de pe câmp, așa cum trebuie să facă un soldat uneori.

Pena îl scrută cu atenție.

— Ai înțeles ordinul, Álvarez?

— Da, domnule, spuse el jalnic.

MUSAFIRII

În dimineața următoare, Marcel Álvarez și băieții lui începură culesul în via lor; tăiau de pe viță strugurii plini, întunecați și umpleau coșuri întregi, pe care le deșertau apoi în două roabe impunătoare. Josep iubea mirosul greoi, dulce și greutatea ciorchinilor zemoși în mâna sa. Se năpusti în muncă, dar toate ostenele nu i-au adus pacea sufletească. Pentru că se întreba încontinuu: Iisuse, cui să-i fur eu găinile, găinile alea grase?

O sarcină înspăimântătoare. Putea număra imediat o jumătate de duzină de săteni care țineau găini, dar făceau asta pentru că ouăle și carnea erau valoroase. Aveau nevoie de păsări pentru a-și hrăni familia.

Ceva mai târziu dimineață, doi francezi elegant îmbrăcați intrară în vie, abătându-l de la grijile lui. Într-o catalană politicoasă, ciudată și care suna franțuzește se prezentară drept Andre Fontaine și Léon Mendès din Languedoc. Fontaine, mare și foarte slab, cu o bărbuță bine îngrijită și o claie deasă de păr ca fierul cenușiu era cumpărătorul de vin pentru o mare cooperativă producătoare de oțet. Însoțitorul lui Mendès era mic și corpulent și avea o țeastă rozalie, cu un păr sărăcăcios, o față rotundă bine rasă și ochi căprui serioși, care făceau ca zâmbetul lui să pară mai cald. Pentru că, în ciuda accentului, catalana lui era mai bună decât a lui Fontaine, preluă el cea mai mare parte a discuției.

Și el era viticultor, recunosc el.

— Prietenul meu Fontaine nu prea are struguri buni anul acesta, spuse Mendès. După cum poate că ați auzit deja, în primăvară am avut în sudul Franței două furtuni îngrozitoare cu grindină. Peste dumneavoastră nu s-a abătut nenorocirea asta, din câte știu?

— Cu mila Domnului, nu, spuse Marcel.

— Cei mai mulți struguri din via mea au rămas nedeteriorați și voi avea o producție anuală ca de obicei. Dar câțiva dintre țăranii de la cooperativă au pierdut mulți struguri, iar Fontaine și cu mine am venit în Spania să cumpărăm vin nou.

Marcel dădu din cap. El și băieții lui munceau mai departe, în timp ce vizitatorii stăteau lângă el și vorbeau prietenește.

Fontaine scoase un briceag mic din buzunarul de la vestă și tăie un ciorchine de strugure de pe un butuc Ull de Llebre și apoi de pe unul Garnatxa. Gustă mai mulți ciorchini de struguri și-i mestecă pe fiecare în parte cercetându-l. Pe urmă își țuguie buzele, îl privi pe Mendès și clătină din cap.

Mendès îl observase pe Josep și remarcase modul rapid și sigur în care acesta își umplea și golea coșul, iar și iar.

— Mon Dieu, băiatul ăsta muncește ca un perpetuum mobile, îi strigă el lui Marcel Álvarez. Aș putea folosi foarte bine câțiva muncitori ca el!

Josep auzi și își trase adânc răsuflarea. Când Miguel Figueres fusese chemat să lucreze în gospodăria unchiului său, îi povestise recunoscător lui Josep că era o minune care îi fusese îngăduită, pentru a scăpa de lipsa posibilităților de muncă din Santa Eulalia. Oare omulețul ăsta dolofan în costumul lui maro, franțuzesc, putea fi o minune asemănătoare, un posibil angajator pentru Josep?

Una dintre roabe era plină până la refuz și Marcel își privi băieții.

— Mai bine duceți-o la presă acum, strigă el.

Vizitatorii puseră mâna și îi ajutară pe bărbații Álvarez să împingă roaba plină de

struguri prin mica plăca.

— Presa este folosită în comun? întrebă Mendès.

— Da, facem cu rândul. Tata a construit presa asta mare și frumoasă împreună cu alții, acum mai bine de cincizeci de ani, spuse mândru Marcel. Și tatăl lui făcuse albia asta de granit pentru storsul strugurilor. Încă o mai am în spatele șopronului. Țin provizii în ea. Aveți presă în Languedoc?

— Nu. Noi ne strivim strugurii cu picioarele. Călcatul are ca rezultat un vin mai slab cu o aromă foarte concentrată, pentru că piciorul nu strivește sâmburii și astfel nu eliberează substanțele amare. Câtă vreme avem picioare așa o să facem, chiar dacă asta ne costă. Mai am nevoie de zilieri care să calce strugurii de pe cele optsprezece hectare ale noastre, spuse Mendès.

— E mai ușor și mai ieftin. Și nici nu mai trebuie să te speli pe picioare pe urmă, spuse Marcel și musafirii râseră și ei împreună cu ei.

Fontaine luă în mână un ciorchine de strugure.

— Încă mai au codițele, Monsieur.

Marcel se uită la el și dădu din cap.

— Ați fi dispus să îndepărtați cozile, dacă v-aș cere? întrebă Fontaine.

— Cozile nu fac rău, spuse Marcel încet. Și apoi, senyor, dumneavoastră vreți doar un vin din care se face oțet. Ca și noi.

— Facem un oțet deosebit. Unul foarte scump, mai precis. Pentru asta e nevoie de struguri deosebiți... Aș cumpăra de la dumneavoastră și aș fi dispus să plătesc pentru munca suplimentară.

Marcel ridică din umeri și dădu din cap.

După ce au ajuns la presă, cei doi francezi îi priviră pe Josep și Donat care începuseră să încarce strugurii cu lopata.

Fontaine tuși ușor ca să-și dreagă glasul.

— Nu trebuie să spălați presa mai întâi?

— Oh, sigur că a fost spălată azi-dimineață. De atunci a primit doar struguri, spuse Marcel.

— Dar e ceva înăuntru! strigă Mendès.

Așa era. Pe fundul cuvei se afla o depunere galbenă, scârboasă de fructe și codițe strivite.

— Ah, vecinul meu Paul Fortuny a fost aici înaintea mea și mi-a lăsat un mic dar de struguri albi... Nu-i nimic, din toți iese must, spuse Marcel.

Fontaine văzu că Donat Álvarez găsisse un coș pe jumătate plin cu struguri albi și îl răsturnase în presă.

Îi aruncă o privire rapidă lui Mendès. Omulețul înțelese imediat și clătină regretând din cap.

— Ei, prietene, vă dorim mult noroc, spuse Mendès și Josep îi văzu îndreptându-se să plece.

— Senyor, se repezi el.

Mendès se întoarse spre el și-l privi.

— Mi-ar plăcea să lucrez pentru dumneavoastră și să vă ajut la producția de vin din podgoria dumneavoastră în... în...

— Via mea e la țară, în apropiere de satul Roquebrun în Languedoc. Dar... să lucrezi pentru mine? Eh, îmi pare rău. Mă tem că nu se poate.

— Dar senyor, doar ați spus... v-am auzit spunând... că ați avea nevoie de cineva ca mine la via dumneavoastră.

— Ei, tinere... A fost doar un fel de a spune. Un compliment.

Privirea francezului se opri pe fața lui Josep și ceea ce văzu acolo îl făcu să se simtă vizibil încurcat și trist.

— Ești un muncitor extraordinar, tinere. Dar am deja în Languedoc o echipă, oameni destoinici din Roquebrun, care lucrează pentru mine de mult timp și știu exact de ce am eu nevoie. Înțelegeți?

— Da, senyor. Sigur. Oameni din împrejurimi, spuse Josep.

Simți că tatăl lui și Donat îl priveau, așa că se întoarse la lopată și încărcă mai departe strugurii în presă.

JAFUL

Pentru restul culesului Josep se limită la gânduri raționale, practice, care nu mai erau colorate de speranțe copilărești sau visuri despre minuni.

De unde să ia el două găini?

Își spunea că din moment ce tot trebuie să le fure, atunci să le ia de la un bogătaș, a cărui familie să nu sufere din cauza tâlhăriei și știa doar un asemenea om bogat, care avea găini: primarul.

— Ángel Casals, spuse el tare.

Fratele lui îl privi.

— Ce-i cu el? Întrebă Donat.

— Ah... a... trecut pe aici călare pe catârul lui; merge în sat să-și vadă de toate cele, spuse Josep.

Donat tăia mai departe struguri de pe butucii de vită.

— Și ce mă interesează pe mine? spuse el.

Putea fi periculos. Ángel Casals avea o flintă de care era mândru, o armă lungă cu pat de mahon pe care îl ungea și-l lustruia ca pe o bijuterie. Pe vremea când Josep era încă mic, alcaldeul ucisese cu pușca asta o vulpe care vroia să-i fure găinile. Copiii din sat mângâiaseră cadavrul; Josep încă își amintea foarte bine frumusețea animalului, moliciunea deplină a blănii roșcate lucioase, partea albă mătăsoasă de pe burtă și ochii galbeni înțepeniți de moarte.

Era sigur că Ángel ar fi gata să împuște și un hoț, așa cum împușcase și vulpea.

Furtul găinilor trebuia să aibă loc în mijlocul nopții, când toți ceilalți din sat erau cufundați în somnul oamenilor cumsecade, muncitori. Josep se gândi că ar fi în siguranță dacă ar reuși mai întâi să se ascundă în poiată. Păsările erau obișnuite cu băieții primarului, care veneau acolo să ia ouăle; dacă s-ar mișca încet și liniștit, animalele n-ar face mare agitație.

Cea mai mare problemă era timpul scurt dinaintea intrării în poiată. Ángel avea un mastiff mare, negru, un dulău rău, care lătra tare și mult. Cel mai sigur era să omoare câinele, dar Josep știa că putea omorî un câine tot atât de puțin cum putea despica beregata unui om.

Și câinele îl speria.

Timp de două, trei zile mănca la cină doar o parte din porția lui de xoriço și își făcu în buzunar o provizie modestă, dar recunoscute foarte repede că nu-i va ajunge.

După sfârșitul culesului, când Donat și cu el luaseră butoiul cu mustul ultimei încărcături de struguri și îl răsturnaseră într-o vechitură de butoi aflat în șură, Josep merse la prăvălie și îl întrebă pe Nivaldo dacă nu avea cumva niște *salsitxa* care se stricase deja și pe care nu o mai putea vinde.

— Ce vrei să faci cu cârnatul stricat? Întrebă Nivaldo morocănos și Josep îi povesti că are nevoie de el pentru un exercițiu de supraviețuire în pădure, la care se gândise sergentul și de care ținea și hăituirea animalelor cu câini. Bătrânul îl duse pe Josep în camera în care își păstra cârnații, unii întregi, alții deja începuți – *botifarra* cu ceapă și ardei, *llom* cu și fără piper roșu, *llonganissa* și *sobrassada*. Josep arătă către o bucată de llom, care în tăietură se înverzise deja în mod clar, dar Nivaldo clătină din cap.

— Nu mai spune? E o bucată de file calitate întâi, încet maturată. Nu trebuie decât să-ți tai capătul, restul e minunat. Nu, lucrurile astea de aici sunt prea bune ca să le arunc. Așteaptă aici, spuse el și se strecură printre sacii cu fasole și o ladă cu cartofi zbârciți. Josep îl auzi gemând în spatele muntelui de saci și mișcând pungi și lăzi și, când se întoarse, avea în mână o bucată lungă de... ceva, acoperit în cea mai mare parte de mucegai.

— Ăă, crezi că... le place... animalelor?

Nivaldo închise ochii.

— Dacă le place? Botifarra cu orez. E chiar prea bun pentru ele. O uitasem. Este exact ce-ți trebuie, tigrule.

Când Josep era mic, fusese mușcat de un câine, o javră uscățivă, galbenă, care aparținea familiei Figueres. De câte ori trecea pe lângă via lor, câinele venea spre el în salturi și lătra tare. Înfricoșat cum era, Josep încercase să intimideze câinele țipând și privindu-l cu amenințare simulată în ochii mici, închiși la culoare, care pentru el întruchipau răul, dar asta îl înrăise pe câine. Într-o zi, când câinele venise spre el, Josep s-a tras înapoi de frică și colții ascuțiți s-au înfipt în glezna lui, iar când s-a smuls, a curs sângele. Timp de doi ani, până când câinele a murit, Josep n-a mai trecut prin apropierea viei lui Figueres.

Nivaldo îi dăduse un sfat.

— Câinele unui alt om nu trebuie privit niciodată în ochi. Câinele vede privirea unui străin drept o provocare și, dacă e un câine rău, răspunde cu un atac, poate chiar la viața ta. Câinele se privește scurt, după care întorci privirea, fără frică și fără să o iei la fugă, ci vorbindu-i blând și liniștitor.

Josep habar n-avea dacă spusele lui Nivaldo chiar se potriveau, dar se gândea la asta în timp ce freca bine sângeretele cu o mână de iarbă, pentru a-i îndepărta mucegaiul cât de mult posibil. A tăiat cârnatul bucățele și, într-o seară, când se lăsase întunericul peste Santa Eulalia, a mers în plața satului și a trecut pe lângă câmpul de legume al lui Casals. Poiata era la capătul din spate al câmpului, al cărui pământ gras era îngrășat, dar nu arat. Câinele, care era legat cu o sfoară lungă de cotețul dărăpănat, dormita în fața poiatei ca un balaur păzind o cetate.

Casa alcaldeului se vedea mai mult decât clar de la cotețul păsărilor și abia dacă era la jumătate de câmp depărtare.

Josep s-a învărtit fără rost pe acolo până când noaptea s-a făcut ca smoala, după care s-a întors la câmpul lui Ángel Casals.

De data aceasta, privind mereu lumina din fereastra casei, a mers încet peste câmp, până la câine, care a început curând să latre. Înainte de a fi destul de aproape pentru a vedea animalul, câinele a sărit la el, tras înapoi doar de sfoara de care era legat. Alcaldeul, care se odihnea după toate îndatoririle sale de țăran și primar, dormea probabil adânc, la fel ca și fiii lui, dar Josep știa că în cazul în care lătratul continua, va ieși cineva din casă.

— Ei, ei, taci, câine cuminte. Vreau doar să-ți fac o vizită, lighioană, canalie ce ești, spuse el pe un ton prietenos, care cu siguranță că i-ar fi sunat bine lui Nivaldo și a scos o bucățică de botifarra din buzunar. Când a aruncat fărâma, câinele s-a dat într-o parte de parcă ar fi aruncat cu o piatră, dar mirosul sângeretelui l-a atras imediat. Bucata a fost înghițită imediat. Josep a aruncat încă una, care a fost la fel de repede înfulecată. Când s-a întors să plece, lătratul a reînceput, dar nu pentru mult timp și când Josep a plecat de pe

câmp, noaptea era iar liniștită.

În seara următoare s-a întors. Acum luna era sus pe cer și ar fi fost descoperit, dacă și-ar fi dat cineva osteneala, dar în casă totul a rămas în întuneric. De data aceasta câinele a lătrat la început, totuși părea să aștepte cele două bucăți de cârnat pe care Josep i le-a aruncat. Josep s-a așezat pe pământ, în afara razei de acțiune a sforii cu care era legat câinele. El și câinele se priveau. Josep a vorbit multă vreme cu animalul, banal, dar liniștit, despre struguri și trupul femeilor, despre sărbători și mărimea organului masculin al câinelui, despre mâncărimea ouălor și lipsa ploii, după care i-a dat încă o bucată de cârnat – una mică, pentru că trebuia să-și gospodărească rezerva – și a plecat acasă.

În seara următoare a trecut de două ori pe la câmpul alcaldeului. Prima dată câinele a lătrat, înainte ca Josep să înceapă să vorbească. Când a apărut a doua oară, câinele îl aștepta liniștit.

În seara următoare câinele nu a mai lătrat deloc. Pe urmă, când s-a făcut timpul ca Josep să plece, s-a îndreptat spre câine, până s-a găsit în apropierea lui și a vorbit cu el liniștit și nepăsător.

— Tu lucru bun, bătrân, bestie proastă, minunată, urâtă, vreau să fii prietenul meu, vreau să fiu... A luat o bucată de sângerete și i-a întins-o și la mișcarea lui bruscă câinele a mârâit înfricoșător. Capul mare și negru al câinelui s-a mișcat imediat deasupra mâinii lui. Întâi Josep a simțit botul umed și apoi limba groasă, care îi lingeă podul palmei, udă, gădilătoare și aspră ca limba unui leu, savurând ultimul rest al aromei de cârnat.

Excursiile lui nocturne nu rămăseseră neobservate. După rânjetul șiret al tatălui său vedea că acesta presupunea că se furișează să se întâlnească cu Teresa Gallego și Josep nu a făcut nimic pentru a combate această presupunere.

În noaptea aceea, a așteptat până când a auzit cele două bătăi înfundate și ușoare ale ceasului franțuzesc înainte de a-și părăsi salteaua de dormit și de a se strecura din casă.

Bântuia ca o fantomă prin întuneric. În două sau trei ore satul urma să se trezească, dar în acel moment întreaga lume dormea.

Chiar și câinele.

Poiata nu avea închizătoare – oamenii din Santa Eulalia nu se furau între ei –, doar o mică stînghie de lemn între două inele de fier țineau ușa închisă. Câteva secunde mai târziu era înăuntru.

Era cald și mirosea tare și iute a găinaț. Jumătatea de sus a unui dintre pereți era din plasă de sârmă, prin care luna joasă arunca o lumină palidă. Majoritatea găinilor dormeau, cocoloașe întunecate în lumina lunii, dar câteva scurtau și ciuguleau de pe jos. O pasăre l-a privit pe Josep și a cloncănit o dată, dar și-a pierdut curând interesul.

Câteva dintre găini stăteau ghemuite pe scândurile înalte, fixate pe unul dintre pereți. Josep a presupus că probabil cloceau în cuibare, deci erau găini. Nu vroia să dea din greșală peste vreun cocoș cu pinteni ascuțiți. Știa că orice mișcare în plus, orice zgomot neobișnuit putea duce la o catastrofă – cotcodăceli, cârâieli, lătratul câinelui de afară. Mâinile lui au pipăit unul dintre cuiburi. În timp ce mâna dreaptă a apucat strâns gâtul unei găini, pentru a împiedica cotcodăcitul, cu mâna stângă a strivit pasărea de corpul lui, pentru a nu putea să bată din aripi. A încercat să nu se gândească la ceea ce făcea și a răsucit gâtul penat. Se aștepta să audă ceva ca un trosnet la ruperea gâtului, dar a fost mai

mult un scârțâit, ca la frângerea rapidă a unor oscioare. Găina s-a mai luptat puțin, și-a tras picioarele înapoi pentru a se elibera din strânsoarea lui și a încercat să dea din aripi dar el a răsucit mai departe gâtul de parcă ar fi vrut să i-l rupă și, în cele din urmă, găina s-a cutremurat spasmodic și a murit.

A așezat găina înapoi în cuibarul ei și a încercat să-și liniștească respirația.

Când a luat a doua găină, totul a decurs aproape la fel ca prima dată, firește cu o deosebire importantă. A strâns găina la piept și nu la burtă, ceea ce i-a îndoit într-o așa măsură încheietura, încât îi era posibilă doar o mișcare limitată și de aceea nu i-a putut răsuci destul gâtul, pentru a-l rupe. Nu mai putea face altceva decât să țină găina strâns și să-i preseze gâtul cu atâta putere încât, aproape pe moment, degetele au început să-l doară. Găina s-a apărat tare la început, apoi din ce în ce mai slab. Își bătea fără putere pieptul cu aripile. Și pe urmă tot mai slab, ah, *Déu*, zdrobise viitorul din ființa aceea! Simțea cum viața se stinge, cum ultimul rest perceptibil de existență îi străbătea beregata către mâna lui de fier care continua să strângă, urcându-se ca o bulă de aer într-o sticlă. Pe urmă nu a mai fost acolo.

L-a apucat altfel gâtul și a mai răsucit o dată, chiar dacă nu mai era necesar.

Când a părăsit poiata, câinele cel mare și negru era în fața lui și Josep a pus amândouă găinile pe un braț, ca pe un copil, iar cu cealaltă mână a scos restul cânatului din buzunar, șapte sau opt bucăți, pe care le-a aruncat câinelui.

Toți din jurul lui dormeau – tatăl, fratele, Teresa, satul, întreaga lume – nevinovați și cinstiți. Doar Josep nu. Avea senzația că trece printr-o prăpastie și că asta îl schimbă, iar semnificația misiunii sergentului Pena i-a fost pentru prima dată clară: Du-te și ucide.

Când asociația de vânătoare se întâlnește a doua zi, tinerii îl găsesc deja pe Josep în lumină, unde așătasese două focuri mici deasupra cărora se rumeneau găinile înfipite în două țepușe de lemn verde, prinse în niște bețe bifurcate.

Pena examinează critic scena, dar tinerii se bucură foarte mult.

Josep rupse friptura în bucăți mici și le împărți generos, frigându-și degetele cu grăsimea încinsă.

Pena luă un copan.

— Crocantă piele, Álvarez.

— Unsă puțin cu ulei, domnule sergent.

Josep luă și el un copan și carnea i se păru delicioasă. Au mâncat cu toții și s-au destins, au râs, au rumegat și au savurat banchetul neașteptat.

După ce au terminat și-au șters de pământ mâinile unse cu grăsime, s-au întins pe jos sau și-au rezemat spatele de trunchiurile copacilor. Se simțeau grozavi, râgâiau și se plângeau de vânturile lui Xavier. Nu i-ar fi mirat dacă sergentul le-ar fi împărțit și dulciuri.

În loc de asta, le ordonă lui Miguel Figueres și lui Josep să-l urmeze. Îi duse la coliba în care locuia și arată către două lăzi pe care trebuia să le care înapoi în poiană. Lăzile din lemn aveau cam un metru pătrat și erau surprinzător de grele.

În lumină sergentul deschise mai întâi lada lui Josep și scoase niște pachete fără formă, învelite în cârpe de bumbac groase, uleoase și legate cu corzi de iută.

După ce fiecare tânăr a primit un pachet, Pena le-a ordonat să desfacă sfoara și să dea la o parte cârpa impregnată cu ulei. Josep dezlegă sfoara cu grijă și o bagă în buzunar.

Descoperi că după învelișul exterior se mai aflau încă două straturi de cârpe uleioase.

Sub cel de-al treilea înveliș – unde aștepta să fie descoperită, ca o nucă în coaja ei – ieși la vedere o armă.

ARME

— Aceasta este o armă pentru un soldat adevărat, spuse sergentul, un Colt 44. Sunt o mulțime, rămășițe din războiul civil american. Face o gaură obișnuită și se poartă chiar bine – un fluieraș ceva mai greu de un kilogram. Dacă ar fi o armă cu un singur foc, atunci ar fi un pistol. Arma aceasta vă dă șase gloanțe care sunt încărcate într-un cilindru rotativ, de aceea este un revolver. Ați înțeles?

Le arată cum se mișca mica pârghie în cadru, pentru ca toba să poată fi scoasă de acolo pentru curățare.

Lada pe care o cărase Miguel mai conținea și alte bucăți de material și curând tinerii erau ocupați să îndepărteze pelicula de ulei care protejase armele.

Josep trecu de mai multe ori cu cârpa peste metalul folosit și curățat, astfel încât oțelul tocit strălucea. Avea senzația neplăcută că aceasta era o armă care fusese descărcată în luptă, o unealtă mortală care rănisese și ucisese bărbații și îi era cu mult mai teamă de ea decât îi fusese de câinele lui Ángel.

Sergentul mai împărți și alte ustensile din lada lui Miguel: pentru fiecare tânăr, un fel de ciorap plin cu pulbere neagră, o pungă grea cu gloanțe, una goală cu un mic tub închis de piele la un capăt, un castronel cu unsoare, un băț de curățat, un săculeț cu mărunțișuri care arătau ca niște căpățâni ascuțite de zahăr, dar erau mai mici decât unghia de la degetul mic al lui Josep, ca și două scule ciudate din metal, dintre care una se termina într-un capăt ascuțit.

Toate aceste lucruri au fost puse laolaltă cu armele în sacul de pânză. Sacii aveau corzi pe care tinerii trebuiau să și le treacă în jurul gâtului și astfel au fost duși în poiana din spatele viei lui Calderon. În haine de lucru în locul uniformelor, încă arătau stângaci și nemilitar, dar armele le dădeau o senzație de putere și importanță. Sergentul îi duse într-un marș de o oră către o altă poiană, unde zgomotul focurilor de armă să nu stârnească nici vorbărie, nici neliniște.

Acolo le arată cum se trage cocoșul, până când este angrenat și pe jumătate încordat, astfel ca dispozitivul de tragere să fie în poziție de siguranță și să nu poată fi acționat.

— Explozia a treizeci de granule de praf de pușcă este necesară pentru ca gloanțele de plumb să iasă pe țevă, spuse sergentul. Când sunteți sub foc, n-aveți timp să numărați fiecare bob din pulbere sau să dansați o sardana înceată și, de aceea...

Ridică tubulețul de măsurat făcut din piele.

— Vărsați repede pulberea în tubulețul acesta care conține cantitatea exactă și răsturnați-l apoi într-o cameră a cilindrului. Pe urmă puneți un glonț și trageți în jos presa, pentru ca pulberea și glonțul să facă priză. Puțină unsoare pe glonț și căpățânile acestea mici – care explodează când le întâlnește cocoșul – sunt așezate la capătul din spate al camerei cu dispozitivul de aplicare pe așa-numitul piston, știftul de aprindere. Tobe se pot învârti cu mâna și camerele se pot încărca una după alta. În luptă, un soldat trebuie să fie în stare să încarce toate cele șase camere în mai puțin de un minut. Trebuie să exersați asta încontinuu, și acum, fiecare începe să-și încarce arma, spuse el.

Erau înceți și neîndemânatici și credeau că nu vor învăța niciodată. Pena mergea printre ei în timp ce executau manevrele, punându-i pe unii să golească camera și pe alții s-o încarce. După ce s-a asigurat că toate revolverele fuseseră încărcate corespunzător, își luă

cuțitul și scrijeli un semn în coaja unui trunchi de copac. Pe urmă se așeză la șase, șapte metri distanță de pom, ridică arma și trase repede șase focuri de armă unul după altul. Pe trunchi apărură șase găuri. Unele găuri se atingeau și altele erau la o distanță nu mai mare de două grosimi de deget una de alta.

— Xavier Miro, spuse sergentul.

Palid la față, Xavier luă poziție în fața pomului. Mâna îi tremura când ridică arma.

— Trebuie să ții revolverul strâns în mână, dar să exerciți doar o slabă presiune pe dispozitivul de tragere. Gândește-te la un fluture care se oprește pe o frunză. Gândește-te la vârful de deget care mângâie cu cea mai mare băgare de seamă o femeie.

Totuși cuvintele nu-și atinseră scopul în privința lui Xavier. Degetul lui trase de șase ori de dispozitivul de tragere, arma tremură și se smuci în mâna lui insensibilă, iar gloanțele nimeriră în josul copacului.

Jordi Arnau era următorul și nici lui nu-i reuși mai bine. Se mai înfigea totuși câte un glonț în trunchiul copacului, dar probabil că era mai mult din întâmplare.

— Álvarez.

Acum se așeză Josep în fața copacului. Când întinse brațul, ura pe care deja o simțea pentru acea armă îi înțepeni brațul, dar pe urmă îi veniră iar în minte cuvintele sergentului și se gândi la Teresa în timp ce mângâia dispozitivul de tragere. La fiecare împușcătură, țeava armei improșca fum, foc și scânteii, da parcă Josep ar fi fost Dumnezeu, ca și cum mâna lui ar fi azvârlit tunete și fulgere. Patru găuri noi apărură în grupul celor pe care împușcăturile lui Pena le lăsaseră în trunchiul copacului. Altele două erau la nu mai mult de trei centimetri distanță de celelalte.

Josep stătea acolo nemișcat.

Uimit și rușinat, constată deodată că avea o umflătură în pantaloni, care putea fi observată și de alții, dar nimeni nu râse.

Și lucrul care îl zăpăcea de tot: când se uită la sergentul Pena, văzu că acesta îl privește cu viu interes.

MĂRIREA RAZEI DE ACȚIUNE

— Ce mai păstrez încă foarte clar în amintire din viața de soldat, sunt ceilalți soldați, îi povesti Nivaldo într-o seară, în prăvălie. Când ne luptam cu oamenii care încercau să ne omoare, mă simțeam foarte aproape de camarazii mei, chiar și de aceia pe care nu-i prea plăceam.

Josep îi putea număra pe Manei Calderon și pe Guillem Parera printre bunii lui prieteni și pe cei mai mulți dintre cei din asociația de vânătoare îi plăcea într-o oarecare măsură, dar erau și câțiva băieți de care n-ar fi vrut deloc să se simtă aproape.

Ca Jordi Arnau de exemplu.

Teresa, care în ultimul timp devenise capricioasă și văicăritoare, se folosisese de Jordi pentru a-l lăsa pe Josep să înțeleagă ce vroia ea cu adevărat:

— Jordi Arnau și Maria del Mar Orriols se căsătoresc în curând.

— Știu, spuse Josep.

— Maria mi-a povestit că se pot căsători, pentru că în curând Jordi va fi soldat. Ca și tine.

— Încă nu e sigur că vreunul dintre noi va fi soldat. Trebuie să fim întâi aleși. Jordi și Marimar trebuie să se căsătorească repede, pentru că ea e însărcinată.

Teresa dădu din cap.

— Mi-a spus.

— Jordi s-a fălit cu chestia asta pe la toți. A fost o prostie din partea lui.

— E prea bună pentru el. Dar dacă el nu e ales pentru armată, ce-or să se facă amândoi?

El făcu o față acră și ridică din umeri. Sarcina nu era nicio rușine; multe mirese care străbăteau aleea bisericii sătești aveau burta umflată. Părintele Felipe Lopez, preotul satului nu mai înrăutățea în plus asemenea situații cu reproșuri; mai degrabă rostea o binecuvântare rapidă și își petrecea cea mai mare parte a timpului cu devotatul și apropiatul lui prieten Quim Torras, vecinul lui Josep.

Dar chiar dacă o pereche, care fusese unită într-o „căsătorie de necesitate”, îndura puține reproșuri, tot era o nebunie să vrea să hrănească o familie așa, fără slujbă și Josep știa că viitorul era nesigur pentru membrii asociației de vânătoare.

Tinerii habar n-aveau care dintre ei va fi ales și care va fi respins, sau cum va avea loc alegerea.

— E cam... ciudată... treaba asta, îi spuse Guillem lui Josep. Sergentul a avut destul timp la dispoziție ca să se pronunțe. Ne-a observat foarte bine pe toți. Și totuși încă nu a eliminat pe niciunul. Trebuie să-i fi fost repede destul de clar că, de exemplu, Enric e tot timpul neîndemânatic și cel mai încet din grupă. Lui Pena pare să-i fie complet indiferent.

— Poate așteaptă până la sfârșitul instruirii și abia atunci îi alege pe cei care pot intra în armată, spuse Manei.

— Îl socotesc un om ciudat, spuse Guillem. Mi-ar plăcea să știu mai multe despre el. Măntreb cum și unde a căpătat rana aceea.

— Nu răspunde la întrebări. Nu-i un om prietenos, spuse Manei. Pentru că locuiește în coliba noastră, tata l-a invitat la masă cu noi, dar el mănâncă mereu singur și pe urmă se așază în fața colibei și fumează îndelung țigări subțiri care put ca pișatul. Bea mult și are bani. În fiecare seară tata trebuie să-i cumpere un ulcior întreg de vinars din butoiul lui

Nivaldo.

— Poate are nevoie de o femeie? Își dădu cu părerea Guillem.

— Cred că merge la o femeie din apropiere, spuse Manei. Uneori cel puțin nu-și petrece noaptea în colibă. Îl văd întorcându-se dimineața devreme.

— Ei, atunci înseamnă că-și face bine treaba. Probabil a învățat cum să-l bine dispună, spuse Guillem și râseră toți trei.

De cinci ori au exersat cu revolverul și înaintea fiecărei împușcături trebuiau să încarce arma și apoi să o curețe. Deveniră mai rapizi și mai îndemânatici, dar pentru sergentul Pena tot nu erau destul de rapizi.

La al șaselea exercițiu de tragere le ordonă lui Josep și lui Guillem să-i aducă Colturile lor. După ce le-a primit a scos alte două revolve din sacul lui.

— Astea sunt doar pentru voi amândoi. Voi sunteți trăgătorii noștri de elită, spuse el.

Arma nouă era mai grea și Josep o simțea în mâna lui ca fiind periculoasă. E adevărat că nu se pricepea la armele de foc, dar îi trecu prin cap că arma aceea era altfel decât Coltul. Avea două țevi. Cea de sus era lungă și asemănătoare cu cea a Coltului, dar chiar sub ea se găsea a doua țeavă, mai scurtă și mai groasă.

Sergentul le spuse că arma era un revolver LeMat produs în Paris.

— Are nouă camere în loc de șase și gloanțele sunt trase pe țeava de sus.

Le arată că arma avea un cap de cocoș rotativ care putea fi reglat astfel ca dispozitivul de aprindere să se afle la țeava mai mică de dedesubt. Țeava aceasta putea fi încărcată cu alice de santinelă, folosite pentru mai multe scopuri.

— Pe scurt, țeava de jos este o mitralieră retezată, spuse Pena. Aștepta de la ei, le zise, să învețe să încarce noile camere în același timp ca și pe celelalte șase.

Arma LeMat era asemănătoare Coltului când se trăgea pe țeava de sus. Totuși, când Josep trase prima oară pe țeava de jos, a crezut că un uriaș a pus mâna pe orificiu și l-a împins, astfel că împușcătura lui nimeri alături și împrășcă cu alice crengile de sus ale unui platan.

Guillem avea avantajul că îl privise pe Josep și de aceea se ajută de ambele mâini când trase pe țeava de jos. Ridică brațele și își încordă toți mușchii înainte de a acționa dispozitivul de tragere.

Erau uimiți de distanța mare de răspândire a încărcăturii atunci când se utiliza țeava de jos. Lăsară găuri în trunchiurile a patru copaci în loc de unul.

— Gândiți când trageți cu un LeMat, le spuse sergentul. Nu există absolut nicio scuză să nu nimeriți ținta.

SERGEANTUL

Nimeni nu l-a văzut pe străinul venind pe calul lui negru. Într-o dimineață de miercuri, când asociația de vânătoare era pe drum spre poiana din pădure, tinerii văzură calul priponit la colibă și când sergentul ieși afară și se îndreptă spre ei, străinul de vârstă mijlocie era cu el. Cei doi erau total diferiți. Pena era mare și bine antrenat, dar purta haine de lucru murdare, rupte pe alocuri. Un pumnal se afla într-o teacă fixată direct pe cizma pulpei drepte, iar de șold atârna un revolver mare într-un toc de piele. Nou-venitul era îndesat și cam cu un cap mai mic decât sergentul. Costumul lui negru era șifonat din cauza călăritului, dar bine croit și dintr-un material minunat și purta melon, care în ochii lui Josep era cea mai frumoasă pălărie pe care o văzuse vreodată.

Sergentul nu-l prezentă.

Bărbatul mergea lângă Pena în timp ce acesta conducea grupa către luminișul îndepărtat în care își țineau exercițiile de tragere și acolo văzu cum fiecare dintre băieți țintea într-un copac.

Pena le ordonă lui Josep și lui Guillem mai des decât celorlalți să tragă și când fiecare dintre ei goliră de două ori toate camerele și țevele, străinul vorbi încet cu sergentul, care drept urmare le ordonă celor doi să încarce din nou și să apese pe trăgaci. Făcură cum li s-a spus iar Pena și bărbatul îndesat îi priveră în tăcere.

Pe urmă sergentul le spuse tinerilor că pot lua pe loc repaus. Străinul și cu el se îndepărtară și în timp ce bărbatul cel scund îi vorbea sergentului încet dar insistent, băieții erau bucuroși că se puteau tolăni în voie.

Când cei doi se întoarseră, Pena duse iar grupa în poiana din spatele podgoriei lui Calderon. În vreme ce băieții începură să-și curețe armele văzură că sergentul îl saluta militarmente pe civil, nu inhibat, cum făceau ei, ci cu o singură mișcare obișnuită, atât de exersată încât părea aproape neglijentă. Celălalt bărbat păru luat prin surprindere de gest, aproape jenat. Dădu scurt din cap, își atinse ușor pălăria neagră, frumoasă, se urcă pe cal și plecă de acolo și niciunul dintre tineri nu l-a mai văzut vreodată.

ORDINE

În următoarele săptămâni vremea de decembrie deveni rece și umedă, totuși ploaia cădea ca o ceață fină care abia umezea pământul. Fiecare îmbrăcase un rând în plus de haine contra frigului și își căuta o treabă care să se poată face în casă. Josep ștergea și mătura și se așeza apoi la masă pentru a ascuți machetele, sapele și lopețile cu o pilă fină.

Două săptămâni după vizita străinului ploaia încetă, dar când asociația de vânătoare se întâlnește iar în pădure, nu se mai așează nimeni pe solul ud.

Era ziua de după Crăciun și cei mai mulți erau încă în dispoziție sărbătorească și fuseseră deja la liturghie.

Sergentul Pena îi ului cu un anunț:

— Instrucția voastră aici în Santa Eulalia s-a încheiat. Măine pornim la drum pentru a lua parte la un exercițiu. Pe urmă deveniți soldați. Armele le puteți lăsa aici. Ungeți-le, acoperiți-le cu un strat subțire de unsoare și înveliți-le în trei straturi de cârpe îmbibate în ulei, așa cum erau împachetate când le-ați primit. Faceți un al doilea pachetel tot din trei straturi de cârpe uleioase, pe care vi le voi da și înfășurați în ele muniția și ustensilele armelor. Vă sfătuiesc să depozitați pachetele într-un loc fără apă, căci dacă exercițiul este contramandat, atunci ne întoarcem aici și aveți iar nevoie de arme.

Jordi își dresă glasul ușor și cutează să pună o întrebare.

— Ajungem toți în miliție?

Sergentul Pena zâmbi cu zâmbetul lui obișnuit.

— Toți. Fiecare dintre voi a evoluat foarte bine, spuse el cu o anume răutate.

În seara aceea Josep și-a uns arma și a îngropat-o fără să o mai assembleze. Cel mai uscat loc pe care îl cunoștea era o bucată nisipoasă la marginea din spate a podgoriei învecinate, aparținând lui Torras, cam la un metru distanță de hotarul parcelei tatălui său.

Vecinul lor, Quim Torras. Era un țăran rău și leneș, care petrecea atât de mult timp cu părintele Felipe Lopez, încât prietenia lor stârnea bârfe în sat. Quim își lucra fărâma de vie cât de puțin posibil și Josep știa că în mod sigur nu săpase pământul în colțul ăsta uscat, părăsit.

Familia lui a primit vestea apropiatei lui plecări cu vizibilă mirare, ca și când n-ar fi crezut niciodată cu adevărat că asociația de vânătoare ar putea duce la așa ceva. Josep a văzut ușurarea pe fața lui Donat; simțise întotdeauna că lui Donat nu-i fusese ușor să aibă un frate mai mic care era în mod evident un muncitor mai bun decât el.

Tatăl lui i-a dat un pulover gros maro, pe care el însuși îl purtase mai puțin de un an. „Contra frigului”, spuse el aspru și Josep l-a luat recunoscător, pentru că îl putea îmbrăca pe sub haina de iarnă. Era doar puțin cam mare și avea încă în el mirosul slab al lui Marcel Álvarez, ceea ce pentru Josep era o mângâiere. Marcel s-a dus la ulciorul din spatele ceasului și a scos de acolo un teanc mic de bancnote, opt pessetes, pe care l-a îndesat în mâna lui Josep. „în caz de nevoie”, spuse el.

Când Josep a ajuns la prăvălie pentru a-și lua rămas-bun, i-a dat și Nivaldo bani, șase pessetes.

— Ai aici un mic cadou de Crăciun – Bon Nadal. Cumpără-ți într-o seară o experiență de

viață și gândește-te la soldatul ăsta bătrân, spuse el și îl îmbrățișă îndelung.

Despărțirile astea i-au căzut lui Josep destul de greu, dar cel mai greu a fost cu Tereza, care la auzul cuvintelor lui s-a făcut palidă.

— N-o să te mai întorci niciodată la mine.

— De ce spui asta?

Supărarea ei îi mărea teama față de viitorul necunoscut și îi transforma regretul în mânie.

— Este ocazia noastră, spuse el dur. În miliție câștig bani și mă întorc la tine când pot, sau ți-i trimit.

Pur și simplu nu putea accepta că trebuie să o părăsească pe femeia asta, pe care o iubea: bunătatea, apropierea și vigoarea ei, parfumul ei secret de mosc și opulența ei fragedă care îi împodobeau umerii, pieptul și spatele. Când a sărutat-o, a răspuns la sărutul lui cu patimă, ca și când ar fi vrut să-l devoreze, dar obrajii i s-au umezit de lacrimile ei și când mâna lui i-a mângâiat pieptul, l-a îmbrâncit și a luat-o la fugă în via tatălui ei.

Devreme în dimineața următoare, Pena a sosit la via lui Calderon cu o pereche de căruțe pe două roți cu coviltire din împletitură de răchită, pe deasupra cărora fuseseră întinse prelate de pânză colorată, una nouă și albastră, alta veche, de un roșu pătat și spălăcit. Căruțele acoperite erau trase fiecare de doi catări înhămați unul în spatele celuilalt și în spatele caprei birjarului se aflau două bănci scurte de lemn, care ofereau loc pentru patru oameni. Pena s-a așezat cu Manei, Xavier și Guillem în prima căruță, după ce îi instalase pe Enric, Jordi, Josep și Esteve în cealaltă. Astfel au părăsit Santa Eulalia.

Ultimul din sat pe care Josep l-a văzut prin deschizăturile prelatei a fost Quim Torras. În loc să-și îngrijească butucii de vie uscați, care aveau nevoie de tot ajutorul pe care îl puteau primi, Quim se ostenea să-l treacă podul într-o roabă pe grăsanul de popă, părintele Felipe Lopez și amândoi se cocoșau de răs.

Ultimul pe care îl auzi Josep în Santa Eulalia a fost lătratul răgușit și gutural al bunului său prieten, câinele alcaidelui.

NOUĂ ÎNTR-UN TREN

Când în sfârșit căruțele s-au oprit în fața gării din Barcelona, tinerii erau deja morți de foame. Pena i-a dus într-o cârciumă muncitorească și le-a cumpărat pâine și supă de varză, pe care au înfulecat-o lacom. În agitația schimbării bruște a vieții lor de zi cu zi, li se părea ca o zi de sărbătoare. Pe peron Josep se uita nervos la locomotiva care venea năpustindu-se spre ei ca un balaur incredibil de zgomotos, scuipând foc. Dintre toți bărbații doar Enric mai fusese o dată cu trenul și așa au intrat unul după altul, cu ochii căskați de uimire, într-un vagon de clasa a treia. De această dată Josep împărțea cu Guillem una dintre banchetele acoperite cu șipci de lemn, iar Manei ocupa un loc în fața lor.

În timp ce trenul se punea în mișcare tremurând și icnind, conductorul i-a avertizat să nu deschidă geamul, altfel puteau intra în compartiment scânteii și fum plin de funingine de la locomotivă; pentru că afară era frig, ținură bucuroși geamurile închise. Curând n-au mai băgat în seamă țăcănitul roților și balansul vagonului și toți se uitau extaziați pe fereastră, unde vedeau trecând pe lângă ei peisajul catalan.

Cu mult timp înainte ca întunericul să ascundă lumea privirii lui, Josep se săturase deja să privească pe lângă fața lui Guillem căci acesta avea locul de la fereastră. Pena adusese în tren pâine și cârnați și acum le împărțea. Curând a intrat iar conductorul și a aprins lămpile cu gaz, iar strălucirea lor pâlpâitoare arunca umbre care tremurau și Josep le-a privit până când l-a biruit somnul.

Încordarea îl epuizase mai mult decât ar fi putut-o face o zi grea de muncă. S-a trezit mereu pe parcursul acelei nopți incomode și, ultima dată, când trenul se pusese iar în mișcare după o staționare în Guadalajara, a văzut că se făcea zi, o zi închisă, neprietenoasă.

Pena a împărțit iar cârnați și pâine până a terminat provizia și au clătit mâncarea cu înghițituri de apă care avea gust de cărbuni și scârțâia între dinți. Restul a fost plictiseală, până când Enric Vinyès strigă: „Zăpadă!”

Toți s-au îmbulzit la fereastra compartimentului ca să vadă fulgii albi care se cerneau dintr-un cer cenușiu. Văzuseră zăpadă doar de câteva ori în întreaga lor viață și chiar și atunci doar puțină, pentru că se topea imediat. Acum încetase să ningă înainte ca priveliștea să le devină plictisitoare, totuși când trenul a oprit în Madrid, pe pământ se așternuse un strat alb, subțire.

Pena cunoștea evident orașul foarte bine. L-a condus departe de gară și de bulevardul larg, dincolo de clădirile impozante din întortochetura de străzi înguste, care șerpuiau întunecoase printre case cu chirie făcute din piatră. Într-un loc mic se găsea o piață și Pena a putut cumpăra de la doi vânzători pâine, brânză și două sticle cu vin și apoi și-a condus protejații de-a lungul unei ulițe, până la o ușă cu o scară lată doar pentru o persoană, dând într-un vestibul neluminat, sărăcăcios. Au urcat la etajul al treilea, unde Pena a ciocănit de trei ori la o ușă pe care era o plăcuță: „Pension Excelsior”.

Ușa a fost deschisă de un bărbat în vârstă, care a dat din cap când l-a văzut pe Pena.

Camera în care intrase acum asociația de vânătoare era prea mică pentru atâta lume, dar tinerii s-au așezat simplu pe paturi și pe podea. Pena le-a împărțit pâine și brânză și a dispărut pentru a apărea iar în scurt timp cu un ceainic aburind și o tavă cu pahare. A turnat câteva degete de vin în fiecare pahar și umplut apoi cu apă fierbinte, iar băieții

înghețați au băut lacom amestecul cald.

Pe urmă Pena i-a lăsat singuri și au stat în pensiunea murdară așteptând, în timp ce orele acelei după-amiezi lungi și ciudate se scurgeau încet.

Lumina slăbise în fața ferestrei, când Pena s-a întors. Stătea în mijlocul camerei.

— Ascultați-mă bine, spuse el. Acum puteți dovedi că sunteți de folos la ceva. Astă-seară urmează să fie arestat un bărbat care este trădătorul nostru. Veți ajuta la prinderea lui.

L-au privit pe Pena într-o tăcere nervoasă.

Acesta a căutat sub unul dintre paturi și a tras de acolo o cutie care, după cum arăta, conținea chibrituri lungi cu capete groase, l-a dat câteva lui Josep, împreună cu o bucată de șmirghel pe care trebuia să le tragă.

— Trebuie să le păstrezi în buzunare, ca să nu se ude, Álvarez. Mergem într-un loc unde bărbatul se va urca într-o trăsură și, când trăsura pornește, o urmărim și la fiecare intersecție aprinzi un chibrit.

A aprins unul care răspândea o duhoare înțepătoare.

— Când dau semnalul, grupa roiește și împresoară trăsura, ca să poată fi prins. Guillem Parera și Esteve Montroig, voi trebuie să apucați caii de căpăstru și să-i opriți. Dacă trebuie să ne despărțim, croiți-vă drum până la gară și vă iau eu de acolo. După ce trece treaba asta veți primi o recomandare, veți fi luați într-un regiment și cariera voastră militară poate începe.

Curând după aceea, au plecat de la pensiune, au coborât scara și au ieșit în strada îngustă. Întreaga zi ninsese ușor dar acum bucățelele pufoase cădeau parcă mai grele. În piață, mulțimea de oameni stinsese focul și vânzătorii își încheiaseră lucrul. Josep privea fulgii care se așezau albi pe părul negru ca pana corbului al lui Pena. În spatele sergentului, asociația de vânătoare mășăluia prin lumea aceasta perlată, complet străină.

Curând lăsaseră în urmă orașul vechi și traversau bulevarde mărginite de clădiri fastuoase. Pe un bulevard, Carrera de San Jerónimo, Pena s-a oprit în fața unei clădiri mari și impresionante. Lângă intrare stăteau niște bărbați perechi, perechi și discutau încet în grupuri mici, sub lumina tremurătoare a unui felinar cu gaz. Ușierul le-a aruncat tinerilor doar o privire pasageră când aceștia s-au strâns în jurul lui Pena.

Ușa grea s-a crăpat puțin și Josep a putut să audă vocile bărbaților dinăuntru. Cineva ținea un discurs, vocea lui se ridica și cobora. Când între timp a făcut o pauză, strigătele au devenit puternice; firește că Josep n-avea cum să constate dacă erau strigăte de aprobare sau de mânie. O dată s-a ridicat un oftat general, de două ori au fost râsete.

Asociația de vânătoare a așteptat aproape o oră și în zăpada care continua să cadă băieților le era din ce în ce mai frig.

SPIONUL

În clădire bărbații râdeau zgomotos și aplaudau. O femeie bătrână trecu pe lângă ei schiopătând, căruntă, înfășurată în două cârpe jerpelite, cu doi ochi mici, închiși la culoare, într-o față ca un măr scofâlcit. Cu pași târșâiți s-a îndreptat spre bărbatul cel mai apropiat și i-a întins un coșuleț.

— Pomană... pomană... ceva de mâncare pentru mine, în numele Domnului, senyor... miluiți-mă în numele lui Iisus!

Victima ei scutură din cap de parcă ar fi vrut să alunge o muscă, îi întoarse spatele și continuă să vorbească.

Totuși femeia a mers fără teamă la următorul grup, a întins coșulețul și a repetat cererea. De această dată a fost răsplătită cu o monedă și a răspuns micului dar cu o binecuvântare. Josep o observa cum venea schiopătând încet către el, ca un animal bătrân și rănit. Doi bărbați păraseau clădirea.

— Da, spuse Pena încet.

Unul dintre ei era evident un distins domn de vârstă medie, cu barba corect tunsă, într-un mantou greu, elegant contra vremii reci și cu o pălărie înaltă, ceremonioasă pe cap. Era mic și îndesat, dar mergea drept și cu o ținută mândră.

Celălalt bărbat, care îl urma pas cu pas, era mult mai tânăr și îmbrăcat modest.

Care dintre ei era trădătorul? Josep era zăpăcit.

— O trăsură, excelentă?

Când domnul distins a dat din cap, ușierul a pășit în cercul de lumină de sub felinarul cu gaz și a ridicat brațul. O trăsură s-a desprins din rândul care aștepta la o bucătică distanță în josul străzii, iar caii au tras-o până în fața clădirii. Ușierul a venit în față să-i deschidă ușa, dar bărbatul modest îmbrăcat i-a luat-o înainte. Era vizibil un servitor, căci își aplecase capul atunci când celălalt s-a urcat, a închis apoi ușa și a fugit pe stradă pentru a urca în trăsură pe partea cealaltă.

Josep urmărea totul cu adânc respect. Trăsura era splendid împodobită și părea uriașă. Prin cele două ferestre mici, înguste cei doi călători abia puteau fi recunoscuți. Un bărbat tuși în apropiere și aprinse un chibrit pe care îl ținu puțin ridicat înainte de a-și aprinde pipa.

Ușierul i-a aruncat o privire scurtă, surprinsă, a mers la capra trăsurii și i-a șoptit ceva birjarului care se aplecase spre el. Apoi a ciocănit ușor la ușa trăsurii și a deschis-o.

— Vă rog mult să mă scuzați, excelență. Mi se pare că ceva nu e în regulă cu osia. Dacă iertați neplăcerea, vă fac rost neîntârziat de o altă birjă.

Josep nu putea auzi dacă omul dinăuntru a replicat ceva. În vreme ce amândoi bărbații coborau, ușierul s-a grăbit spre șirul de trăsurii și la scurt timp, un alt vehicul era acolo, și mai grozav împodobit decât primul, dar mai îngust și cu ferestre mai joase, înainte să urce domnul cel distins, Josep i-a văzut ochii obosiți și trăsăturile extenuate ale feței; obrații îi erau întunecați și pudrați tare, ceea ce făcea ca fața lui să pară la fel de artificială ca statuia din Santa Eulalia.

Din cauza vremii erau puțini oameni pe stradă, dar caii se mișcau încet, pentru că nu erau obișnuiți cu zăpada de pe caldarâm.

Pena și asociația de vânătoare nu își dădeau multă osteneală să urmărească trăsura care

acum mergea pe Carrera de San Jeronimo. Au trecut în fugă pe lângă cerșetoarea șchioapă și au lăsat-o în urmă. Când caii au luat prima curbă, Josep a urmat indicațiile. Mâna îi tremura când a aprins chibritul, totuși a ținut ridicat cercul de lumină galbenă, pâlpâitoare. Era o stradă mai îngustă și întunecoasă până la singurul felinar de acolo.

— Acum, a spus Pena cu puțin înainte ca trăsura să ajungă în lumină.

Guillem și Esteve au sărit și au apucat căpăstrul cailor, în timp ce membrii asociației de vânătoare au încercuit trăsura. Din întunericul de pe cealaltă parte a străzii au apărut alte persoane și unele dintre ele au alergat spre Josep, care stătea în fața ușii trăsurii și se holba la fața surprinsă a bărbatului dinăuntru.

Ăștia sunt din miliție, se gândea Josep când văzându-i pe nou-veniți, trei dintre ei cu revolverele scoase și s-a tras un pas înapoi, pentru a le face loc spre ușa trăsurii.

Dar bărbații doar și-au îndreptat armele spre trăsură.

Un tir de împușcături plate, lătrătoare.

Bărbatul din trăsură s-a răsucit ca să privească pe fereastră, oferind în felul acesta o țintă sigură; tresări când a fost lovit în umărul stâng, iar mâna lui dreaptă s-a grăbit spre rană. Apoi a ridicat mâna stângă pentru a se feri și Josep i-a văzut zburând vârful degetului mijlociu. Următorul glonț i-a nimerit pieptul și i-a lăsat în palton o gaură mică, întunecată, la fel ca nenumăratele găuri pe care asociația de vânătoare le făcea în copaci.

Josep a rămas șocat când a văzut înțelegerea amară pe fața bărbatului.

Cineva striga „Iisuse Hristoase!” și s-a auzit apoi un țipăt lung, muieresc. Josep a crezut mai întâi că vine de la o femeie, dar pe urmă a observat că era vocea lui Enric. Și dintr-odată au luat-o cu toții la fugă în întuneric, chiar și Josep, pe caldarâmul acoperit de zăpadă, departe de caii înfricoșați și de trăsura care se clătina.

Partea a treia

ÎN LUMEA LARGĂ

Madrid

27 decembrie 1870

MERSUL PRIN ZĂPADĂ

Josep căzu o dată în umezeala rece, țâșni în sus și fugi mai departe până i se tăie răsuflarea, pe urmă se opri și se rezemă de un zid.

După un timp își relua fuga, dar acum nu mai alerga ci mergea doar, având încă inima plină de groază.

Habar n-avea unde îl purtau picioarele și se speria când trecea pe sub un felinar, când deodată veni o voce din întuneric.

— Josep. Așteaptă.

Guillem.

— Ce s-a întâmplat, Guillem? De ce l-au împușcat pe sărmanul nenorocit? De ce nu l-au arestat pur și simplu, așa cum ne-au spus?

— Nu știu. Ei... nu s-a petrecut totul așa cum ne-a informat Pena, nu? Poate că el știe să explice. A spus să mergem la gară dacă se întâmplă ceva...

— Da, gara... Știi unde e? N-am nici cea mai mică idee unde suntem.

— Cred că este undeva în direcția asta, spuse Guillem neajutorat.

Au mers mult timp, până când Guillem recunoscuse că și el știa tot atât de puțin ca și Josep. Curând ajunseră la o stație de trăsuri și, când Josep îl întrebă pe un birjar cum se ajunge la gară, li se spuse că merseseră spre nord în loc de sud.

Bărbatul le descrie amănunțit drumul complicat, apoi se întoarseră și porniră înapoi de unde veniseră.

Firește că nu voiau să mai vadă o dată locul unde avusese loc atacul și asta necesita un ocol, în vreme ce Guillem și Josep uitaseră unele indicații pe care le dăduse birjarul. Obosit și înghețat, Josep arată spre o firmă care se referea la o ospătărie cu numele Metropolitano.

— Hai să întrebăm aici.

Înăuntru se intimidară chiar și de prețurile mici de pe tabla de ardezie, pentru că de-abia aveau bani. Comandară totuși câte o cafea.

Intrarea lor întrerupse o ceartă între patronul robust și mare și chelnerul lui ceva mai în vârstă.

— Gerardo, Gerardo. Farfuriile alea blestemate, de la prânz. Nu-s spălate, vrei să servești cina în farfurii murdare?

Chelnerul dădu din umeri.

— Nu pot să fac nimic. Gabino n-a apărut.

— Și de ce n-ai angajat pe altul, tâmpitule? Crăciun fără cineva care să spele vasele! Ce să fac eu acum?

— Poate să spălați vasele, senyor.

Chelnărul înălță iar plictisit din umeri.

Când le servi cafeaua, Guillem îl întrebă unde e gara.

— Sunteți la vest de gară. Trebuie să o luați în josul străzii acesteia și pe urmă a doua la dreapta. Vedeți liniile de tren șase, șapte blocuri mai încolo. Cel mai scurt drum de acolo duce peste linii direct până în spatele gării.

În timp ce sorbeau lacomi și bucuroși din cafeaua fierbinte, el adăugă prevenitor: — Nu e periculos să traversați liniile de tren, câtă vreme nu sunteți idioți să mergeți pe ele.

Încetase să ningă atunci când ajunseră la linii, dar stelele nu se vedeau. Se strecurară printre rezervoarele cu cărbuni și stivele de lemne. Vagoanele de marfă acoperite cu praf alb arătau ca niște monștri dormind. Curând zăriră lanternele cu gaz ale depoului și se închiseră într-un tren garat. Când se uitară prin jur pândind locomotiva, Josep spuse: — Pena e acolo. Și uite, e și Jordi.

Pena stătea cu doi bărbați și cu Jordi Arnau în fața unui vagon care aștepta. Pena îi spuse scurt ceva lui Jordi și apoi deschise ușa vagonului. Întâi Jordi păru gata să vrea să urce, dar apoi arătă ceva înăuntru care evident trebuie să-l fi speriat, iar unul dintre bărbați începu să-l îmbrâncească înăuntru.

— Ce se întâmplă acolo? întrebă Josep.

Alți trei bărbați veniră la vagon și văzură cum Jordi se răsuci și ridică pumnul.

Bărbatul care stătea lângă Jordi scoase un cuțit și dintr-o singură mișcare îi tăie beregata.

Josep holbă ochii de groază. Nu se poate întâmpla una ca asta, gândea el, dar Jordi deja zăcea la pământ și în lumina galbenă a felinarelor sângele lui era întunecat pe zăpada albă.

Lui Josep i se făcu negru în fața ochilor.

— Guillem, trebuie să facem ceva.

Guillem îl apucă de braț.

— Sunt prea mulți și încă mai vin. Stai liniștit, Josep, șopti el.

Doi bărbați îl ridicară pe Jordi și-l aruncară în vagon. Departe în stânga, Josep văzu cum un alt grup îl încercuise pe Manei Calderon.

— L-au prins pe Manei.

Guillem îl trase pe Josep înapoi.

Trebuie să plecăm de aici. Repede. Dar să nu fugim.

Se întoarseră și traversară înapoi fără o vorbă liniile de tren. Pe cer era secera lunii, înaltă și rece, dar noaptea era încă întunecoasă. Josep tremura. Își ascuți urechile și i se făcu teamă să audă strigătele și umbletul continuu al pașilor repezi dar totul rămase liniștit. Doar după ce lăsaseră bine în urmă liniile de tren, cuteză să deschidă iar gura.

— Guillem, nu înțeleg ce s-a întâmplat... Ce-a fost acolo?

— Nici eu nu înțeleg, Josep.

— Unde să mergem?

Guillem doar clătină din cap.

Trecură pe lângă ospătăria Metropolitano, iar Guillem își lăsă mâna pe brațul lui Josep și se întoarse. Josep îl urmă înăuntru, unde bătrânul chelner tocmai ștergea o masă cu o cârpă udă.

— Senyor... spuse Guillem. Putem vorbi cu patronul?

— Senyor Ruiz.

Chelnerul arată cu bărbia în spate. În camera din dos îl văzură pe patron stând în fața unui hârdău de aramă, cu mâinile băgate în apă până la coate.

— Senyor Ruiz, spuse Guillem. Ați fi atât de bun să ne angajați ca spălători de vase?

Fața roșie a bărbatului era uleioasă de la transpirație, dar încercă să-și ascundă bucuria neașteptată din ochi.

— Cât?

S-a căzut repede de acord. Masă, câțiva bănuți și posibilitatea de a dormi pe jos, după plecarea celui din urmă client. Patronul își șterse brațele, își lăsă mânecile în jos și dispăru în bucătărie. O clipă mai târziu Guillem și Josep își ocupaseră locul la hârdăul de spălat.

Se apucară zelos de treabă. Guillem spăla vesela cu apă fierbinte și o limpezea cu apă rece, iar Josep ștergea farfuriile curate și le stivua.

Apa nu rămase mult timp fierbinte, așa că trebuiau să toarne mereu apă clocotită din trei oale de pe grătarul aflat deasupra focului și pe care le umpleau apoi cu apă de la mica pompă de deasupra chiuvelei de piatră.

Ospătăria făcea afaceri bune. Farfuriile curate erau tot timpul înlocuite de cele murdare. Din timp în timp, când în hârdău nu mai era loc pentru apă și lăturile erau reci și grăsoase, vărsau apa de spălat în ulița din spatele ospătăriei și o luau de la capăt. Era cald în cămăruța din spate și își dădură jos mai multe rânduri de haine.

Josep îl vedea în permanență pe Jordi în fața ochilor și retrăia iar momentele înspăimântătoare. După un timp îi spuse lui Guillem: — Le-au luat gâtul martorilor.

Nu-și putea ascunde teama din voce.

Guillem se opri din lucru.

— Chiar crezi? Și el părea înspăimântat.

— Da.

Guillem îl privi palid la față.

— Și eu, spuse el și apucă următoarea farfurie.

La câteva ore după miezul nopții, Gerardo, bătrânul chelner, le aduse castroane cu tocană din carne de capră și o bucată de pâine, cam veche, și se uită la ei cum înfulecau totul cu lăcomie.

— Știu de ce vroiați să mergeți la gară, spuse el.

Ei îl priviră în tăcere.

— Voaiați să săriți în tren și să călătoriți pe gratis. Am dreptate? Dar credeți-mă că în Madrid nu se poate sări într-un tren. Tatăl meu Eugenio lucrează la căile ferate și mi-a povestit că au acolo santinele cu ciomegi și controlează fiecare vagon înainte de a părăsi zona. V-ar cotonogi și v-ar arunca în închisoare. Ce trebuie să faceți voi, e să vă aruncați într-un vagon de marfă, când trenul oprește undeva în afara orașului. Așa se face.

— Mulțumim mult, senyor, murmură Josep.

Gerardo dădu îngâmfat din cap.

— Un sfat bun la momentul potrivit, spuse el.

Dormiră în fața focului care pâlpâia încet. Se făcuse rece în ospătărie după stingerea lui, dar aveau burțile pline și era mult mai bine pe podeaua murdară decât afară în iarna neprietenoasă.

În dimineața următoare șterseră podeaua și măturară cenușa din cămin, înainte ca Gerardo să vină dimineața la ospătărie și să-i răsplătească cu un mic dejun bun.

— Șeful vrea să mai rămâneți câteva zile și să ne ajutați, spuse el. Ruiz spune că, dacă mai stați până la Anul Nou, o să se arate recunoscător.

Josep și Guillem se priviră unul pe altul.

— De ce nu? spuse Josep, și Guillem aprobă.

Petrecură mulțumiți următoarele zile ca spălători de vase la Metropolitano, pentru că

recunoscuseră, desigur, că odaia din spate era perfectă ca ascunzătoare. Chiar dacă zgomotul clienților de la orele de vârf răzbătea până la ei, doar Gerardo le călca imperiul și le permitea doar să se ducă la closetul de afară și să verse lăturile.

În noaptea Anului Nou, cu puțin înainte de miezul nopții, Gerardo le aduse o bucată de *torró*. Când ceva mai încolo clopotele catedralei bătură de douăsprezece ori, își întrerupseră treaba și mușcară cu poftă din prăjitura cu migdale. Și în timp ce oamenii părăseau Metropolitano și îngrosau mulțimea de pe stradă, ei spălau mai departe farfuriile, având încă în gură gustul de migdale și miere.

Gerardo și Ruiz îi urmară pe clienți în stradă, iar la scurt timp Guillem se uită puțin prin sală și găsi sub o masă un ziar uitat. Nu știa nici să scrie, nici să citească, așa că-i duse imediat ziarul lui Josep. Acesta îl privi la lumina a două lumânări.

— Și?... Și? întrebă Guillem.

Josep tremura; nu știa dacă de frică sau de bucurie.

— Omul trăiește. E rănit, dar n-au reușit să-l omoare.

— Ah, mulțumesc lui Dumnezeu. Ce noroc pe noi, Josep!

— Numele lui este Juan Prim y Prats. Un adevărat grangur! Un general. Președintele cortesului.

Guillem căscă ochii uimit.

— Iisuse! Sunt pomeniți carliștii?

— Nu. Aici scrie că este fostul Capita General din Puerto Rico și erou în războiul din Maroc. Scrie...

Că e marchiz și conte de Reus. Și catalan, Guillem, născut în Reus!

— Zice acolo că miliția a tras în el?

— Nu, Guillem. Aici scrie că a fost atacat de necunoscuți sprijiniți de un grup de complici.

Guillem se uită la el fără să priceapă nimic.

Mai erau și alte articole care se ocupau de întâmplarea aceasta.

— Mai scrie că Prim a fost o personalitate de frunte în mișcare, care a făcut-o pe regina Isabel să abdice și să fugă în Franța.

Guillem dădu din umeri și Josep înțelese. În Santa Eulalia se auzea uneori despre mașinațiile politice ale monarhiei, dar... influențau ele prețul strugurilor?

— Crezi că... atacanții... erau membri ai miliției, Guillem?

— Nu știu. Un om ca acesta, un om mare... un om puternici Cu siguranță că are dușmani, nu crezi? Dar... cine știe dacă erau din miliție sau... de unde veneau. Probabil că Pena nu e cu adevărat sergent. Probabil că nu e nici măcar carlist.

— Probabil că nici nu-l cheamă Pena, spuse Josep încet.

VEȘTI

În ziua următoare, a doua zi a anului 1871, Guillem spuse: — Poate că ar trebui să mai rămânem aici o vreme.

Josep era dispus să facă asta, pentru că îi plăcea siguranța unui loc și certitudinea mâncării și căldurii, dar acestea trebuiau să vină altfel.

— Ruiz o să vă plătească totul, spuse Gerardo. A angajat-o pe fata fratelui său, ca să ne ajute. E o șleampătă, dar muncește pe rupte și Ruiz are familie mare. Era ferm hotărât să dea de lucru unei rude.

Totuși dorea să-i ajute pe cei doi.

— E clar că sunteți catalani. Și poate că sunteți interesați să vă întoarceți în est?

Străluci când ei dădură din cap.

— Un om pe nume Dario Rodríguez este un vechi client de-al nostru. Face șuncă. Și ce șuncă!

Își sărută vârfurile degetelor.

— De ani întregi o cumpărăm de la el și o oferim clienților noștri. Mâine merge la Guadalajara și pe drum își livrează șunca birturilor și prăvăliilor. Am vorbit cu el. Dacă îl ajutați, e gata să vă ia cu el și să vă lase în La Fuente. La Fuente e o haltă unde trenurile opresc puțin, pentru a se aproviziona cu apă și cărbuni. Mâine seară la nouă și zece oprește acolo un marfar. Tatăl meu Eugenio spune că este un loc minunat ca să sari în tren, pentru că în La Fuente nu sunt santinele cu ciomegi.

Pentru Josep și Guillem părea să fie o ocazie bine-venită.

Devreme în dimineața următoare, recompensați modest de Ruiz și cu un cadou de la Gerardo – o pungă cu cârnați de porc, pâine și două bucăți mari de *truita* de cartofi și ouă, oarecum veche – se urcară în căruța cu carne a lui Dario Rodriguez.

Rodriguez, care era la fel de trupez ca și Ruiz, le explică regulile: — Voi mergeți în spatele șuncii. La fiecare oprire vă strig numărul șuncilor care trebuie livrate. Dacă e comandată doar o șuncă, faceți cu rândul. Când sunt mai multe, le cărați amândoi.

Părăsiră astfel Madridul așezați pe o porțiune eliberată din fundul căruței, printre șuncile a căror aromă îmbietoare vorbea despre secretele afumării și condimentării.

Se însera deja, când Rodriguez îi lăsă la depoul de cale ferată, o versiune mai mică a celui din Madrid.

Josep observă neliniștit câțiva oameni care stăteau în umbra vagoanelor decuplate, dar niciunul nu veni să-i alunge de acolo, atunci când se strecurară în spatele unuia dintre vagoane.

Așteptarea era grea. Dar cu puțin înainte ca noaptea să se lase peste depou, veni urletul monstruos al trenului care intra. Nu prea știau bine ce urmau să facă și de aceea tremurară când trenul sosi scrâșnind, până când alți bărbați fugiră spre tren și văzură trase ușile vagonului...

— Vino! spuse Guillem și fugi gemând, iar Josep îl urmă. Fiecare ușa de vagon pe lângă care alergau părea să aibă lacăt de siguranță.

— Aici, spuse Josep în cele din urmă. Ușa scârțâi când au deschis-o. Imediat au fost

înăuntru și la închidere ușa scârțâi încă o dată.

— Mai mult ca sigur că au auzit toți, murmură Guillem. Într-o disperare mută, stăteau în întunericul deplin așteptând paznicii cu ciomegi.

N-a venit nimeni.

Curând după aceea a fost o smucitură scurtă când trenul porni și se opri imediat. Apoi s-a pus iar în mișcare și de această dată a mers mai departe.

Vagonul trăda foarte clar ce transportase ultima oară.

— Ceapă, spuse Josep și Guillem râse.

Sprijinindu-se de pereții laterali care se clătinau, Josep merse cu atenție de-a lungul părții exterioare a vagonului, pentru a se asigura că nu mai împărțeau întunericul cu altcineva. Dar vagonul nu mai avea nici alți călători, nici ceapă și când se află iar lângă Guillem se simți ușurat.

La prânz căpătaseră pe gratis castroane cu supă de linte în bucătăria unui restaurant pe care îl aprovizionaseră cu șuncă, așa că Josep încă avea în mână punga cu mâncare pe care le-o dăduse Gerardo. După o vreme se așezară pe jos și începură să mănânce din cârnații și pâinea care se întărise. Cele două *truites* se sfărâmaseră între timp, dar au savurat fiecare fărâmătură, după care s-au întins pe podeaua vibrând.

Josep trase un vânt.

— Ei bine... nu-i chiar așa de rău ca părțile lui Xavier.

Râsul lui Guillem sună oarecum încordat.

— Mă întreb pe unde este.

— Și unde sunt ceilalți, spuse Josep.

Se temeau ca nu cumva paznicii să controleze trenul în Guadalajara dar, când ajunseră acolo cu puțin înainte de miezul nopții; nu veni nimeni să deschidă ușile în puținele minute de ședere acolo, minute care lor li se părură lungi. În cele din urmă trenul plecă mai departe și continua să țacăne balansându-se, iar zgomotele și mișcarea produceau o muzică ritmică, ciudată, care inițial îl ținu treaz pe Josep, iar pe urmă îl adormi molcom.

A fost trezit de scârțâitul ușii pe care Guillem tocmai o trăsese, astfel că lumina zilei se prelinse în întuneric. Trenul se târa cu viteză bună printre ogoare. Guillem urina prin ușă și în afară de o pasăre mare atârând de cer, nu erau de văzut nici oameni, nici animale.

Josep era odihnit, dar foarte însetat și îi era din nou foame; regreta că nu păstrase ceva din mâncarea lui Gerardo. Ședea pe jos cu Guillem și vedeau ferme, ogoare, păduri și orașe trecând pe lângă ei. O staționare lungă, plină de teamă în Zaragoza, apoi Caspe... sate mici, pajiști, câmpuri cu cereale, pământ pustiu nisipos...

Fluieră.

— Pământ întins, mmh? spuse el și Guillem aprobă.

Plictisit, Josep mai dormi trei sau patru ore.

Era după-amiază când Guillem îl zgâlțâi de umăr, să-l trezească.

— Tocmai am văzut o plăcuță, cinci ore de mers pe jos până la Barcelona.

Gerardo îi avertizase că mai mult ca sigur în Barcelona sunt paznici care controlează trenul.

Au așteptat până când trenul s-a târât încet și greu peste o pantă lungă și apoi au sărit îndemânatici prin ușa deschisă. Au stat un timp și au privit trenul care se îndepărta și apoi au pornit la drum pe linia de cale ferată, în aceeași direcție în care pornise trenul. O jumătate de oră mai târziu au ajuns la o porțiune de nisip paralelă cu linia și care le-a

ușurat mersul.

Plăcuța de pe un măslin abandonat anunța: — Cruïlles, o oră de mers pe jos.

Soarele strălucea cald, blând și curând își deschiseră hainele grele, le scoaseră și le purtară pe braț. Cruïlles se dovedi un sat, o îngrămădeală de case văruite alb și câteva prăvălii apărute acolo unde linia de tren se încrucișa cu strada pe care venise. Era și un han, iar lor le era foame. Se așezară la o masă și Josep comandă trei ouă, pâine cu roșii și cafea.

Femeia care îi servi îi întrebă dacă doreau și șuncă și ei zâmbiră, dar nu comandară.

Pe o masă din apropiere Josep găsi un ziar pe care îl luă imediat. În timp ce se întorcea spre masă, începu să citească; mergea încet și se opri de două ori.

— Ah... ah...

— Ce-i? întrebă Guillem.

Povestea se afla pe prima parte a ziarului. Era încercuită cu negru.

— A murit, spuse Josep.

DESPĂRȚIRE

Josep îi citi lui Guillem articolul cuvânt cu cuvânt, încet și cu vocea răgușită de încordare.

Ziarul informa că prim-ministrul Juan Prim y Prats făcuse parte dintre bărbații care fuseseră răspunzători pentru căderea reginei Isabel, reinstalarea unei monarhii și alegerea unui membru al aristocrației italiene prin *cortes* – Amadeo Fernando Maria de Saboya – ca nou rege al Spaniei.

La doar câteva ore după moartea generalului Prim, cel mai important susținător al lui, Amadeo sosise la Madrid, pentru a se urca pe tron. Noul monarh hotărâse imediat patru zile de doliu național pentru Prim și, stând în picioare lângă trupul neînsuflețit, depusese jurământul că va respecta constituția Spaniei.

— Înseamnă că Guardia civil va aresta în curând mai multe persoane suspecte de participarea la atentat, spuse Josep.

Guillem oftă.

Mâncară fără să simtă gustul și apoi plecară mai departe fără nicio țintă, doi bărbați tineri aflați în același coșmar.

— Cred că ar trebui să mergem la Guardia civil, Guillem.

Guillem scutură îndârjit din cap.

— N-or să ne creadă că suntem doar niște prostănaci creduli. Dacă nu l-au prins pe Pena sau pe ceilalți, vor fi foarte bucuroși să poată pune crima în spinarea noastră.

Mergeau tăcuți mai departe.

— Poate că erau carliști. Cine știe? Am fost aleși pentru că aveau nevoie de flăcăi proști de la țară, din care să facă criminali, spuse Josep. Țărani disperați, fără lucru, pe care să îi dreseze să se supună.

Guillem aprobă.

— Pena ne-a ales pe amândoi ca trăgători de mare precizie, pe tine și pe mine. Pe urmă și-au dat seama că nu pot avea încredere în noi. Așa că au găsit pe alții care au tras în nenorocitul ăla și l-au omorât, iar noi le-am părut destul de șireți să oprim un cal și să aprindem un chibrit, spuse el ursuz. Nu ne putem întoarce în sat, continuă el. Oamenii lui Pena – carliști sau ce-or fi ei – ar putea să ne caute. Poate că poliția deja ne caută! Armata, miliția!

— Atunci, ce să facem? Ce putem face?

— Nu știu. Ar trebui să ne gândim bine, replică Guillem.

La lăsarea serii mergeau încă greoi și fără țintă de-a lungul liniei de tren, în direcția Barcelonei.

— Trebuie să ne căutăm un loc pentru noapte, spuse Josep.

Guillem dădu aprobativ din cap. Din fericire vremea era blândă, dar în nordul Spaniei era iarnă, ceea ce însemna că aerul se putea răci pe nepusă-masă.

— Cel mai important este să ne găsim un adăpost în cazul în care se pornește vântul, zise el. Curând după aceea ajunseră la un mare loc de trecere zidit care ducea neîntrerupt pe sub stradă și amândoi au fost de părere că era un loc potrivit.

— Acolo jos suntem în siguranță, afară de cazul unei averse, atunci ne înecăm, spuse Josep, căci locul de trecere avea scopul de a dirija apa unui pârau pe sub stradă și linia de

tren, cu toate că anii de secetă secaseră cursul apei. În interiorul tubului mare aerul era cald și liniștit și era un sediment de nisip moale și curat.

Au avut nevoie doar de câteva minute pentru a aduna o grămadă de lemne plutitoare din albia pârâului. Josep mai avea încă în buzunar câteva din chibriturile pe care i le dăduse Pena și curând ardea un foc mic, vioi, care trosnea satisfăcător și răspândea căldură și lumină.

— Cred că merg spre sud. Poate la Valencia sau Gibraltar. Poate chiar în Africa, spuse Guillem.

— Bine. Mergem spre sud.

— Nu, mai bine merg singur spre sud, Josep. Pena știe că suntem buni prieteni. Și el și poliția vor căuta doi bărbați tineri care călătoresc împreună. Unul singur este mult mai puțin bătător la ochi prin împrejurimi, de aceea e mai sigur ca fiecare dintre noi să călătorească singur. Și ne vor căuta cu siguranță în apropierea locului de baștină, de-aia trebuie să plecăm departe de Catalonia. Dacă eu merg spre sud, tu trebuie să o iei către nord.

Suna rațional.

— Dar nu cred că ar trebui să ne despărțim, spuse Josep încăpățânat. Dacă doi prieteni călătoresc împreună și unul are necazuri, celălalt este acolo să-l ajute.

Se priviră unul pe altul.

Guillem căscă.

— Bine, hai să dormim. Mai vorbim mâine-dimineață.

Se lungiră alături de foc. Guillem adormise curând și sforăia tare, dar Josep stătu treaz mult timp și mai punând câte un lemn pe foc, din când în când.

Când adormi în sfârșit, mormanul de crengi era aproape epuizat și din focul pâlpâitor mai rămăsese doar un mic cerc de cenușă cu o inimă incandescentă.

Când se trezi, focul era rece și cenușiu, la fel ca și aerul.

— Guillem? zise el.

Era singur.

Guillem s-a dus să se pișe, în mod sigur, gândi el și adormi la loc.

Când se trezi iar, aerul era mai cald. Lumina soarelui pătrundea în locul de trecere.

— Hee, strigă el și sări în sus. Guillem? strigă. GUILLEM?

Ieși din trecătoare și o luă în sus pe stradă, dar în ambele direcții nu se vedea nicio viețuitoare.

Deodată îl străbătu un gând, înhăță haina și constată cu ușurare că sulul de bancnote, pe care i le dăduseră tatăl lui și Nivaldo, era încă acolo.

Dar... îl simțea altfel.

Când scoase sulul din buzunar și numără hârtiile, văzu că dispăruseră șapte pessetes – jumătate din bani. Furate din buzunarul lui!

De prietenul lui!

Aproape leșinat de furie ridică pumnul spre cer.

„RUȘINE! NENOROCITULE! NENOROCIT BLESTEMAT!... EȘTI UN CRETIN, GUILLEM!” urlă el.

SINGUR

Fără un motiv anume se întoarse în locul de trecere ca un animal care se târăște în vizuină și se așează lângă cenușa focului mort din nisip.

Se bizuise mult pe Guillem. E adevărat că nu știa nici să scrie și nici să citească, dar după Nivaldo, Guillem Parera era cel mai deștept om pe care îl cunoscuse. Josep știa foarte bine cum îl împiedicase Guillem de la prostia de a se duce la Pena, la gara din Madrid și cum, tot Guillem, își dăduse seama imediat că bucătăria ospătăriei Metropolitano era un refugiu sigur pentru ei. Josep nu se considera destul de șiret și nu știa dacă singur ar fi putut supraviețui.

În timp ce își îndesa sulul subțire de bancnote într-o șosetă, îi veni ideea că Guillem i-ar fi putut fura toți banii și realizează că Guillem făcuse din greutățile lor de atunci un fel de competiție.

Acum începe fiecare cu aceeași sumă de bani. Să vedem care dintre noi merge mai departe.

Asta îl înfurie iar și furia era mai puternică decât teama lui, astfel că acum putea părăsi siguranța temporară a trecătorii. Împotriva soarelui care scliffea cald, urcă la suprafață și porni la drum.

Era doar de câteva ore pe drum, când ajunse într-un loc unde șina, care ducea în direcție estică spre Barcelona, se încrucișa cu șinele care duceau spre nord și sud. Chiar dacă nu-i plăcea să recunoască, trebui să recunoască acum că Guillem avusese dreptate cu câteva lucruri în privința diferenței lor de opinii cu o seară înainte. Nu se putea întoarce în Santa Eulalia. Ar fi periculos pentru el și să meargă la Barcelona, chiar periculos, să rămână în Catalonia.

Coti spre stânga și urmă noile șine spre nord.

Acum se simțea îndreptățit să-i urmeze sfatul lui Guillem; orișicât, gândi el, plătise pentru asta.

Nu știa unde opresc trenurile sau unde ar fi putut sări în ele fără pericol, dar când ajunse la o colină lungă, abruptă, urcă până sus, aproape de vârf, se lungi sub un copac și așteaptă.

Aproape o oră mai târziu auzi un vuiet și un hureit slab și urletul îndepărtat al fluieratului, iar speranțele și așteptările lui crescură. La urcatul dealului, trenul încetini din ce în ce mai mult, așa cum sperase. Când îl ajunse ar fi putut sări chiar ușor, dar trenul era alcătuit exclusiv din vagoane de persoane și de aceea nu-i folosea la nimic.

De la ferestrele compartimentului supraaglomerat de clasa a treia oamenii îl ținteau cu privirea.

La mai puțin de o oră auzi iar zgomotele trenului și de data aceasta era exact ceea ce așteptase, un marfar lung. În timp ce trecea pe lângă el văzu un vagon cu ușa pe jumătate deschisă și fugi de-a lungul trenului și se aruncă îndemânatic pe podeaua vagonului.

Când se răsuci și se ridică în spațiul întunecat, constată că s-ar fi resemnat foarte bine cu mirosul de ceapă, dar vagonul acesta duhnea a urină stătută. Acesta era probabil unul dintre motivele pentru care paznicii își agitau bâtele când descopereau călători clandestini, se gândi el. Pe urmă, cineva spuse încet:

— Hola.

— Hola.

Când lui Josep i se obișnuiră ochii cu întunericul îl văzu pe cel care vorbea șezând într-un colț, un bărbat subțiratic cu o barbă îngustă, întunecată.

— Eu sunt Ponc.

— Josep.

— Merg doar până la Figueres.

— Eu rămân în tren. Vreau să merg în Franța, să-mi caut de lucru acolo. Știi vreun oraș unde aş putea găsi de lucru?

— Ce fel de muncă ai făcut?

— Vin de la o podgorie.

— Ei, sunt multe podgorii.

Bărbatul clătină din cap.

— Dar peste tot sunt vremuri grele.

Se opri gânditor.

— Știi valea Orb?

— Nu, senyor.

— Am auzit că acolo e mai bine, o vale cu climă proprie, iarna mai cald decât în Catalonia, cele mai bune condiții pentru struguri. Acolo sunt multe podgorii. Poate e chiar și de lucru.

— Cât de departe e valea asta?

Celălalt ridică din umeri.

— Poate că cinci ore de la graniță. Trenul merge direct acolo.

— Trenul ăsta?

Omul scoase un fornăit.

— Nu, cu trenul ăsta se ajunge doar până aproape de graniță. Cei care au născocit lucrurile astea în Madrid au făcut șinele spaniole mai late, pentru ca francezii, în cazul în care s-ar hotărî să vină peste noi, să nu poată aduce trupe și arme cu trenurile. De aceea trenul acesta se oprește la graniță. Trebuie să mergi mai departe pe jos și în Franța să sari într-un alt tren.

Josep aprobă și reținu detaliile.

— Ar mai trebui să știi că la graniță controlează fiecare vagon. Trebuie să ții neapărat seama să părăsești trenul acesta la un sfert de oră după ce traversează orașul Roses – în niciun caz mai târziu. Întâi o să vezi un turn mare de apă, alb, pe urmă trenul încetinește la o pantă. Acolo trebuie să sari.

— Mulțumesc mult.

— Pentru puțin. Dar acum vreau să dorm, deci gata cu vorbăria.

Josep se așează aproape de ușa deschisă a vagonului. În alte condiții ar fi dormit și el, dar era prea nervos. Cu vârful pantofului său drept își pipăi cele șapte pessetes în șoseta stângă, pentru a se asigura că mai sunt acolo. Nu-și luă ochii de la grămada zăcând, care era tovarășul lui de călătorie, în timp ce trenul trecea culmea dealului și accelera clătinându-se și duduind pe partea cealaltă a colinei.

DRUMETIE

După trei ore părăsi trenul fără nicio greutate și o luă de-a lungul unei străzi șerpuite care ducea prin soarele cald direct către scânteietoarea și strălucitoarea Mare Mediterană. Trecu pe lângă o duzină de bărci pescărești prinse cu odgoane pe plajă și curând după aceea stătea în mijlocul unei plaça, unde constată că vinerea se ținea piață. Stomacul lui gol chiorăia când trecu pe lângă sobele cu cărbuni pe care clocoteau pui, pește și carne de porc, umplând aerul cu arome delicioase.

În cele din urmă își cumpără un castron mare cu mâncare picantă de năut, pe care o măncă încet și cu o plăcere imensă, rezemat de un zid de piatră.

Lângă el era o bătrână cu un morman de pături de vânzare și, după ce a mâncat, Josep a dus castronul înapoi și s-a îndreptat spre ea. Atinse o pătură și o ridică, simțind aproape cu venerație grosimea ei moale. Când o desfăcu, văzu că era destul de mare și suficient de lată pentru două persoane. Știa foarte bine că o asemenea pătură ar fi de mare ajutor pentru cineva constrâns să doarmă sub cerul liber.

Bătrâna îl privea cu ochii pricepuți ai unei negustorese.

— Cea mai fină lână și de la războiul celei mai bune țesătoare, fata mea. Un adevărat chilipir pentru tine... o *pesseta*.

Josep oftă și dădu din cap.

— Cincizeci de *cèntims*? Întrebă el, dar bătrâna scutură disprețuitor din cap și ridică mâna pentru a respinge orice negociere.

El se întoarse dar apoi se opri.

— Poate șaizeci?

Ochii vicleni îl priviră cu reproș în vreme ce scutură iar din cap.

— Știi pe cineva care are nevoie de un muncitor bun?

Ea clătină din cap.

— Nu e de lucru pe aici.

Și astfel Josep plecă mai departe. Pe când se afla în afara câmpului ei vizual, scoase monedele din buzunarul hainei și numără șaptezeci și cinci de *cèntims*. Pe urmă se întoarse la bătrână și-i întinse banii.

— Asta-i tot ce pot cheltui. Nicio *cèntim* mai mult.

Mai încercă o ultimă ofertă și mâinile ei avide înhățară monedele. Le numără și oftă și, când el o rugă să-i dea bucata de frânghie pe care o găsisese în spatele păturii, se înduplecă. Josep rulă pătura, o legă cu frânghia la ambele capete și își puse sulul pe umeri.

— Bunico, unde e pichetul de frontieră?

— Ia-o pe strada care traversează orașul, te duce direct la pichet. E doar la o jumătate de oră distantă.

El o privi și se hotărî să-și asume riscul.

— Dar nu vreau să trec granița pe la pichet.

Ea zâmbi.

— Sigur că nu vrei, drăguțule, puțini oameni cu minte vor asta. Nepotul meu o să-ți arate drumul.

Douăzeci de *cèntims*.

Josep mergea la oarecare distanță în spatele băiatului uscățiv, care se numea Feliu.

Făcea parte din învoială să plătească înainte și să nu meargă împreună. Traversară orașul și merșeră apoi prin câmp deschis, mereu cu vedere la mare. Foarte curând Josep descoperi pichetul de graniță, o barieră de lemn de-a lungul străzii, completată de oameni în uniformă care puneau întrebări călătorilor. Ar fi vrut să știe dacă numele și descrierea lui fuseseră date grănicerilor. Chiar dacă nu, n-ar putea trece prin pichet, pentru că ar vrea să-i vadă actele și permisul.

Feliu mergea direct către pichet și Josep îl urma cu neliniștea crescând. Poate că bătrâna și copilul îl duseseră direct spre închisoare, ca un contraserviciu pentru banii de la el și pentru mai mulți bani de la grăniceri, drept mulțumire pentru predarea unui contrabandist.

Dar în ultima clipă Feliu coti spre stânga pe o cărare îngustă, prăfoasă și când Josep ajunse la cărare, o luă și el pe acolo.

Au mai mers câteva minute, pe urmă Feliu se opri, ridică o piatră și o aruncă în dreapta. Era semnul convenit și băiatul plecă voinicește de acolo, fără a se mai uita măcar unul la altul.

Când Josep ajunse la locul spre care aruncase băiatul piatra, văzu o cărare încă și mai strâmtă, care ducea de-a lungul marginii unui câmp cu ceapă înțelenit acum iarna și coti pe ea. Cepele neculese își scoteau din pământ degetele verzi și el culese câțiva bulbi. Erau tari și amari când îi mănca în timpul mersului.

Câmpul de ceapă a fost ultimul ogor pe care l-a văzut, căci în spatele văioagei erau dealurile des împădurite. Mai merse aproape o oră înainte de a ajunge la o bifurcare.

Nu era nicio tăbliță care să indice direcția, nici Feliu și nici altcineva căruia să-i ceară sfatul. O luă pe drumul din dreapta și la început nu văzu nicio diferență față de cărarea precedentă. Totuși observă încet că poteca devenea din ce în ce mai îngustă. Uneori părea să dispară, dar de fiecare dată recunoștea în fața lui urme pe care alți drumeți le lăsaseră printre copaci.

Dar pe urmă cărarea n-a mai putut fi văzută deloc.

Josep merse mai departe prin pădure, cu credința fermă că va regăsi imediat drumul așa cum mai făcuse și înainte. Când în sfârșit a trebuit să recunoască că nu se vedea nicăieri nici cea mai mică indicație referitoare la vreo potecă în pădure, încercă să se întoarcă și să ajungă la cărarea de la bifurcare pe care o luase dar, oricât se strădui, nu mai putu să găsească drumul pe care venise.

— *Merda!* spuse el tare.

O vreme se mișcă fără țință prin pădure, dar nu văzu nicio cărare. Și, mai grav, pierduse orice orientare. Când, în sfârșit, ajunse la un pârâiaș susurător, se hotărî să îl urmeze. Pe lângă ape se construiesc deseori case, chibzui el, poate dau peste vreuna.

Înainta cu greutate, îl împiedicau pomișori și arbuști. Trebui să se cațare peste copaci doborâți sau să se târască pe sub ei și să ocolească câteva povârnișuri. De mai multe ori trecu pe lângă râpe adânci, stâncoase, doar pământ scormonit și piatră. Spinii îi zgâriau brațele, nu mai avea aer și era pe rând când nervos, când înfricoșat.

Pe urmă pârâul dispăru într-un tub de lemn, un trunchi de copac lung, scobit. Și tubul ducea fără întrerupere pe sub o stradă.

Era o stradă bună, în momentul acela într-adevăr părăsită, dar – care ducea undeva! Imens de ușurat se așază în mijlocul străzii și privi semnele de viață: brazdele roților de căruță, urmele de copite din praf. Mergând nestânjenit pe această stradă, ultima luptă cu pomii și tufișurile era plăcere pură. După scurt timp, poate zece minute, găsi o dovadă că se

afla în Franța, o tăbliță bătută în cuie pe un copac: „Ville d’Elne, 11 km.” Pe ultimul rând era scris mic: „Province du Roussillon.”

TOVARĂȘI DE CĂLĂTORIE

În Perpignan găsi liniile de cale ferată. Era un oraș cu clădiri impozante, multe dintre ele medievale și, din cauza ȝiglelor înguste care fuseseră folosite la construcția lor, de un roșu întunecat. Era un cartier cu case arătoase lângă zone neîngrijite cu străzi strâmte, murdărite de gunoaie, deasupra cărora atârnavu frânghii pline de rufe, sălășurile ȝiganilor și ale altor oameni sărmani. Era și o catedrală impozantă, în care Josep dormi în prima noapte pe o bancă. Zile întregi pe urmă își petrecu diminețile întrebând de lucru în prăvălii și hanuri, dar mereu fără succes.

După-amiaza devreme urmă șinele de tren care ieșeau din oraș până la un loc potrivit și așteptă acolo. Când apăru un marfar, ritualul era deja cel obișnuit. Căută un vagon cu ușa parțial deschisă, fugi pe lângă tren și se aruncă înăuntru.

Când se puse din nou pe picioare, văzu că în vagon se aflau deja patru bărbați.

Trei dintre ei îl încercuiseră pe al patrulea pe podea.

Doi dintre bărbații care stăteau în picioare erau mari și puternici și aveau capete rotunde, enorme, al treilea era mijlociu și subțire, cu o față de șobolan. Cel de-al patrulea bărbat se ghemuise pe mâini și genunchi. Unul dintre bărbații puternici, ai cărui pantaloni se lăsaseră în jos, îl apucă de ceafă cu o mână pe cel îngenuncheat, o împinse pe cealaltă sub burta lui și îi ridică puțin șezutul gol.

În prima secundă Josep privi totul ca pe un tablou. Cei din picioare îl priveau uimiți. Omul de pe podea era mai tânăr decât ceilalți, poate de o seamă cu Josep. Văzu că avea gura deschisă și fața schimonosită, de parcă ar fi ȝipat mut.

Bărbatul care îl ȝinea pe cel mai tânăr nu-l lăsă să scape, dar ceilalți doi se întoarseră spre Josep, care se întorsese și el.

Și sări din vagon.

Nu era o săritură pe care să o fi pregătit. Nu-și găsi echilibrul când picioarele ajunseră pe pământ și era ca și când pământul sărise cu putere pe el. Căzu în genunchi, se izbi cu burta de pământ și alunecă pe zgură, iar șocul îi scoase aerul din piept, astfel că pentru un scurt moment cumplit se luptă să respire.

Rămase lungit în murdărie în timp ce vagonul huruia mai departe pe lângă el. Întregul tren trecu pe lângă el și plecă de acolo și în sinea lui îl blestemă pe Guillem, pentru că îl lăsase singur la greu, în neputința lui. Întâi se auzi zgomotul locomotivei, care apoi se pierdu în depărtare, la fel ca și ȝăcănitul vagonului.

UN STRĂIN ÎNTR-O ȚARĂ ÎNDEPĂRTATĂ

Pe urmă nu se mai gândi la o călătorie cu trenul, ci porni la drum fără să știe exact încotro, tremurând mereu de frig și întrebând de lucru acolo unde se afla. Se obișnuise cu respingerile, curând nu-l mai deranjau și nu mai auzea frazele așteptate. Speranțele lui nu se mai îndreptau acum către autoaprovizionare și un viitor asigurat, curând a fost vorba doar de a găsi în fiecare zi ceva de mâncare și un loc sigur pentru dormit. Cu fiecare zi se simțea tot mai străin. În provincia Roussillon oamenii încă mai vorbeau catalana aproape la fel cum făceau ei în Santa Eulalia, dar din ce mergea mai departe spre nord găsea în limbă tot mai multe cuvinte și expresii franțuzești. După ce traversă granița către provincia Languedoc mai putea să înțeleagă și să se facă înțeles, dar accentul și modul lui ezitant de a vorbi îl stigmatizau ca străin.

Oamenii erau dispuși să-i accepte banii spanioli, dar îl chinuia faptul că trebuia să-și chibzuiască cei câțiva bănuți. Să plătească pentru o cazare nici nu-i trecea prin minte. Își căuta catedrale care de cele mai multe ori erau deschise întreaga noapte pentru credincioși și îi ofereau puțină lumină și o bancă de întins. Dormea și prin biserici din când în când, dar multe biserici erau închise peste noapte. Într-o parohie preotul l-a luat dimineața la casa parohială și i-a dat să mănânce terci, în timp ce într-o alta, un preot tânăr, furios l-a trezit cu zgâlțâituri puternice de umăr și l-a izgonit noaptea din biserică. Când trebuia, se înfășură în pătura lui și dormea în aer liber pe pământ, dar căuta să evite asta, pentru că de mic se temea de șerpi.

Foarte curând se hotărî să cumpere doar pâine și căuta brutării care dădeau ieftin *baguettes* vechi. Bețele deveneau repede tari și rezistente ca lemnul și el își tăia bucățele mici cu cuțitul și rodea mergând din pâine, ca dintr-un os.

Pe o stradă din orașul Beziers se sperie la vederea unui grup de bărbați cu ochi inexpressivi, în uniforme de deținuți, cu dungi late. Erau încătușați cu lanțuri prinse de glezne și munceau cu lopeți, cazmale și ciocane grele; câțiva dintre ei sfărâmau blocuri de piatră în bucăți, pe care alții le repartizau pe stradă și le comprimau pentru a forma un tablîer.

Paznicii în uniformă purtau flinte mari cu o rază de acțiune mai mare decât celelalte arme cu care trăsese Josep în asociația de vânătoare; credea că o încărcătură dintr-o asemenea armă putea rupe în două un bărbat. Paznicii păreau plictisiți în timp ce deținuții lor, aflați continuu sub privirea lor aspră și vigilentă, munceau calm dar zelos, cu fețele goale, cu torsurile în mișcare, cu picioarele totuși aproape imobile, din cauza lanțurilor.

Josep rămase pe loc și îi privi fascinat. Știa că ar avea aceeași soartă în cazul în care ar fi prins.

Când în acea noapte dormi în Cathedrale de St. Nazaire din Beziers, avu pentru prima dată acest vis. Acolo era bărbatul cel puternic, care tocmai se urcase în trăsură; Josep îi văzu fața foarte clar. Era și asociația de vânătoare care urmărea trăsura pe bulevardele întunecoase, acoperite cu zăpadă și, de îndată ce au cotit pe o stradă nouă, Josep aprinse un chibrit. Pe urmă, unul dintre țințași stătea lângă el și trăgea încontinuu, iar Josep văzu gloanțele căzând și dispărând în carnea bărbatului îngrozit din trăsură. Se trezi scuturat de

un bărbat în vârstă, ale cărui rugăciuni erau deranjate de geamătul lui.

În acea zi drumețea în afara orașului Beziers în ținutul muntos. În împrejurimile țărănești își putea cumpăra mâncarea doar în mici prăvălii, care adesea nu aveau deloc pâine, astfel că trebuia să plătească pentru brânză sau cârnați și banii lui păreau să se topească. O dată a fost lăsat să spele vasele într-un han mic, murdar și primi pentru asta trei cârnați subțiri și o farfurie cu linte fiartă.

Era mereu obosit și flămând. Și fiecare zi se contopea cu următoarea, se zăpăcea tot mai tare și mergea unde îl duceau picioarele. La unsprezece zile după trecerea graniței mai avea doar o peseta, o bancnotă șifonată căreia îi lipsea un colț. Să găsească de lucru, înainte de a cheltui ultimii bani, era cel mai important.

Câteodată ametea din cauza hranei insuficiente și îi era teamă că foamea îl va împinge să ia ceva pentru care nu putea să plătească, o baguette sau o bucată de brânză, inevitabilul furt din disperare, care i-ar pune lanțurile de glezne și dungile pe spate.

Afișul arăta în două direcții, pe o săgeată spre est era scris „Beziers, 16 km”, și pe cea către vest „Roquebrun, 5 km.”

Mai auzise o dată numele acestui sat – și își aminti de cei doi francezi care veniseră în Santa Eulalia pentru a cumpăra vin. Unul dintre ei spusese că era din Roquebrun. Era bărbatul care zisese că îi plăcea felul în care lucra Josep. Fontaine? Nu, ăsta era numele bărbatului mai înalt. Celălalt era mai mic și mai robust. Oare cum se numea?

Josep nu-și putea aminti.

Dar o jumătate de oră mai târziu, numele îi veni în minte și el rosti tare:

— Mendès. Léon Mendès.

Văzu satul Roquebrun înainte de a ajunge la el, un sat confortabil lipit de panta unui munte mic. Era îmbrățișat pe trei părți de serpentina unui râu, pe care Josep îl traversă pe un pod boltit din piatră. Aerul era blând și frunzișul de un verde opulent. Portocalii mărgineau malurile. Satul era curat și îngrijit; pretutindeni erau mimoze care înfloreau iarna, unele flori pufoase arătau ca niște păsări roz, însă cele mai multe înfloriseră deja ca niște cascade albe.

Un om cu un șorț de piele mătura caldarâmul în fața unei mici cizmării, iar Josep îl întrebă dacă îl cunoaște pe Léon Mendès.

— Firește că îl cunosc.

Cizmarul spuse că podgoria lui Mendès se afla în depresiune, la ceva mai mult de o oră afară din Roquebrun. Îi arătă lui Josep străduța care îl ducea acolo.

Podgoria era la fel de îngrijită ca și satul, trei atenanse impunătoare și o casă, toate din piatră și cu acoperiș de țiglă. Toate zidurile erau acoperite de iederă și ținutul care se întindea în jurul caselor – două coaste abrupte de deal și o vale plată – era plin cu butuci de vită.

Bătu la ușă, probabil prea temător, căci nu răspunse nimeni. Tocmai se gândea dacă să mai bată o dată când ușa a fost deschisă de o femeie de vârstă mijlocie, cu părul alb și o față rotundă, roșie.

— *Oui?*

— Aș vrea să vorbesc cu Léon Mendès, dacă sunteți bună, madame.

— Cine ești?

— Josep Álvarez.

Ea îl privi rece.

— Așteaptă aici.

Câteva clipe mai târziu el veni la ușă, exact așa cum îl ținea minte Josep, un bărbat mic, rotofei, ordonat – poate chiar exagerat – îmbrăcat, cu părul perfect pieptănat. Stătea în ușă și îl privea întrebător pe Josep.

— Monsieur Mendès, sunt Josep Álvarez.

Un moment de tăcere.

— Poate că vă amintiți de mine. Josep Álvarez? Fiul lui Marcel Álvarez din Santa Eulalia?

— În Catalonia?

— Da. Ați vizitat în toamnă podgoria noastră. Mi-ați spus că sunt un muncitor bun, un lucrător extraordinar. V-am rugat să mă angajați.

Bărbatul aprobă din cap. Nu-l invită în casă, ci ieși el afară și trase ușa după el. Stătea pe piatra lată, întinsă, care servea drept prag și îl privea cu o ușoară suspiciune.

— Îmi amintesc. Și acum îmi aduc aminte și de tine. Ți-am spus că n-am ce să-ți dau de lucru. Ai bătut tot drumul ăsta lung în speranța că apariția ta personală îmi va schimba părerea?

— O, nu, monsieur! Eu – a trebuit să plec, știți. Vă asigur că eu... chiar sunt din întâmplare aici...

— A trebuit să pleci? Atunci... ai... comis un pas greșit, ai făcut ceva rău, de aceea a trebuit să fugi?

— Nu, monsieur, n-am făcut nimic rău...

Un alt moment de tăcere.

— N-am făcut nimic rău!

Mâna lui se strânse în jurul brațului lui Léon Mendès, dar acesta nu tresări și nici nu se dădu înapoi.

— Am fost nevoit să văd cum alții făceau ceva rău. Am văzut ceva îngrozitor, o fărădelege și cei care au făcut-o știau că văzusem. A trebuit să fug ca să rămân în viață.

— Adevărat? Întrebă blând Mendès.

Îi luă mâna lui Josep de pe brațul lui și făcu câțiva pași mici către el. Ochii severi închiși la culoare păreau să-l străpungă pe Josep.

— Atunci ești un om bun, Josep Álvarez?

— Așa sunt! strigă Josep. Așa sunt. Așa sunt...

Și deodată, spre groaza lui, spre marea și copleșitoarea lui rușine, plânse răgușit și puternic ca un copil mic.

Păru să dureze ani, o eternitate... Doar neclar simți cum Mendès îl bătu pe umăr.

— Te cred că așa ești.

Așteaptă până când Josep își veni iar în fire.

— Mai întâi, presupun că ai nevoie să mănânci ceva. Pe urmă o să-ți arăt unde vei dormi. Și, în sfârșit...

Strâmbă din nas și zâmbi.

— O să-ți dau o bucată din cel mai tare săpun maro pe care îl putem găsi, iar râul are destulă apă de spălat.

Două zile mai târziu Josep stătea dis-de-dimineată pe panta abruptă a unuiia dintre dealuri. Avea o nouă proprietăreasă, o văduvă care arăta bine, cu un soț mort căruia îi aparținuseră hainele uzate dar curate, pe care le purta Josep acum, chiar dacă la burtă îi erau prea largi iar la mâini și picioare prea scurte.

Avea un cosor în cingătoare și o sapă în mână și privea lungul rând de viță-de-vie. Pământul era mai roșu decât cel al tatălui său dar la fel de pietros. Léon Mendès îi spusese că, din cauza climei blânde din valea Orb, vița tunsă dădea mai devreme frunze și lăstari decât plantele pe care le avea tatăl lui. Josep știa că erau soiuri de vie pe care nu le cunoștea și aștepta deja nerăbdător să vadă diferențele la frunze și fructe.

Părea nou-născut.

Și asta nu numai pentru că era sătul și dormise bine, se gândi el. Puterea se înălța în el direct din pământ, așa cum se întâmplase și în Santa Eulalia. Stătea într-o podgorie sub soarele binevoitor și făcea lucruri care îi erau familiare, pe care le știa bine și uneori – când nu auzea pe nimeni vorbind franceza asta ciudată, sau dacă nu se gândea că aici nu existau micuți păroși care să hrănească butucii de viță pe sub lutul rozaliu – se putea destinde în așa fel încât să-și închipuie că este acasă.

Partea a patra

PĂMÂNTUL FAMILIEI ÁLVAREZ

Santa Eulalia

2 octombrie 1874

BUTUCI DE VIȚĂ PICTAȚI

În prima toamnă după întoarcerea lui, Josep a simțit o bucurie nouă când s-au schimbat frunzele butucilor săi de viță. Nu se întâmpla în fiecare an și nu știa ce declanșa această schimbare – după-amiezile calde ale toamnei târzii în combinație cu nopțile mai răcoroase? Anumite legături ale soarelui, vântului și ploii? În toamna asta s-a întâmplat iar și ceva în el se bucura. Frunzele Ull de Llebre arătau dintr-odată o multitudine de tonuri coloristice, de la portocaliu la roșu strălucitor, splendidele frunze verzi de Garnatxa deveniseră galbene cu vinișoare galben-maronii și frunzele Samsó aveau un verde întunecat cu vinișoare roșii. Era, de parcă butucii viței-de-vie înfruntau moartea iminentă, dar pentru el toate acestea erau o parte a noului început și, mânat de o emoție liniștită, o luă printre rândurile viei.

Prima recoltă de pe propriul lui pământ i-a adus un venit mai mare decât ar fi fost normal pentru via năpădită de buruieni a tatălui său, mulți dintre struguri aveau boabele mari cât jumătate din degetul mare întins al unui bărbat și de un purpuriu întunecat și toate soiurile aproape plesneau de must, pentru că într-un moment nepotrivit plouase prea mult. Că mustul nu era chiar minunat, le era egal țăranilor, care îl vindeau ieftin și în cantitate mare. Afacerile din prăvălia lui Nivaldo mergeau bine și oamenii pe care îi întâlnea Josep în sat păreau mai vioi și zâmbeau mai mult decât de obicei.

Josep vorbi cu Quim Torras să-și unească forța de muncă pentru cules, iar vecinul lui ridică din umeri și zise:

— De ce nu?

După multă chibzuială și nesiguranță, cuteză să meargă și la via lui Valls și îi făcu Mariei del Mar aceeași propunere. Femeia a avut nevoie doar de o secundă pentru a spune Da și în graba ei de a răspunde și după felul în care i s-a luminat fața, Josep observă că o apăsase perspectiva de a culege strugurii fără ajutor și de a-i stoarce.

Deci și-au cules strugurii împreună și au tras cărți pentru a stabili ce recoltă să fie culeasă mai întâi. Quim a câștigat cu valetul de cupă, Maria del Mar a tras nouă de pică și Josep șaptele de caro, astfel că el era cel mai tare amenințat ca o furtună târzie, grindina sau o ploaie violentă să-i distrugă strugurii, înainte de a putea fi storși.

Dar vremea ținu și au început cu strugurii lui Quim. Cu toate că toți trei aveau parcele la fel de mari, recolta lui Quim era cea mai slabă. Era un țăran rău și leneș. Buruienile îi sufocaseră via și avea mereu ceva de făcut care îl împiedica să ia sapa în mână – de exemplu să se plimbe cu bunul lui prieten părintele Felipe sau să joace cu el diferite jocuri, sau să umble prin mâlul râului ca să vadă cât de scăzută mai era apa, sau să stea în plața și să discute ce se poate face pentru a repara poarta nearătoasă a bisericii. Jumătate din via lui era Garnatxa, butuci foarte bătrâni, cu boabe negre, destul de mici. Când Josep gustă câteva pentru a-și stinge setea, le simți aroma bogată și savuroasă, dar văzu și că Maria del Mar trebui să-și ascundă mânia la vedea lor. Cei trei vecini nu dădeau atenție buruienilor care creșteau sălbatic, retezau pur și simplu strugurii și duceau apoi la presa comună jalnic de puținele roabe pline cu fructe, dar Quim era mulțumit.

Via Mariei del Mar arăta chiar mai bine decât pe vremea când o lucra Valls, cu toate că defunctul ei soț fusese un viticultor bun. Josep arase cu catârul spațiile dintre rânduri și plivitul Mariei del Mar menținuse rândurile aproape fără bălării. Avea o recoltă mare și cei trei au fost nevoiți să muncească zdravăn pentru a o culege. Francisc era încă prea mic ca

să-și amintească de ultimul cules, așa că a rămas mereu în apropiere, urmărind atent totul. De câteva ori Maria i-a vorbit destul de dur.

— E băiat bun, Marimar. Îmi place să fie pe lângă mine, îi spuse Quim și zâmbi degajat, pe când își descărca coșul în roabă.

Dar ea nu răspunse la zâmbetul lui.

— Trebuie să învețe că n-are voie să fugă printre picioarele cuiva.

Nu-l dădăcea pe Francesc, dar Josep observase cum își lua copilul în brațe și cum vorbea cu el dragăstos. Ochii lui o susțineau, își creștea băiețelul fără tată și în același timp muncea greu și neîntrerupt.

Când ceva mai târziu Quim s-a dus la closetul de afară, Josep se întoarse spre ea.

— Am auzit că te-a păcălit angrosistul de vin.

Ea se ridică de la un butuc care atârna greu de struguri și îl privi inexpresiv.

Josep mai vorbi ceva jenat.

— Deci, când vine Clemente Ramirez în Santa Eulalia cu butoaiele lui de oțet goale, i-aș spune că odată cu via tatălui meu am cumpărat-o și pe a lui Valls. În felul acesta trebuie să plătească prețul normal pentru vin.

— De ce vrei să faci asta?

El clătină din cap și ridică umerii.

— De ce n-aș face-o?

Ea îl privi direct în ochii, ceea ce îl făcu să se simtă încurcat.

— Nu vreau nimic în schimb, spuse el brutal. Bani, sau... altceva. Clemente e zgârcit. Mi-ar da satisfacție să-l fac să sângereze.

— Sunt un viticultor la fel de bun ca orice bărbat, spuse ea amar.

— Mai bun decât cei mai mulți. Oricine are ochi în cap poate să vadă ce greu muncești și cât ești de pricepută.

— Bine, spuse ea în cele din urmă și se întoarse să plece.

Josep se simți ciudat de ușurat când ea își reluă lucrul, dar un simplu cuvânt de mulțumire n-ar fi fost nelalocul lui, se gândi el morocănos și se apucă de lucru.

Când două zile mai târziu au început culesul în via lui Josep, căzu ploaia câteva ore dimineață, dar a fost doar o burniță blândă care a perlat strugurii și i-a făcut încă și mai frumoși. Cei trei vecini au muncit foarte bine împreună, căci între timp fiecare a învățat ritmul de lucru al celorlalți. Josep, care era obișnuit să muncească singur, aproape regretă când toți strugurii lui au fost storși și mustul dădea pe dinafară în marile butoaie din șură. Le mulțumi vecinilor săi și își zise că datorită micului popor lăsase cu bine în urma lui prima recoltă.

Când după un timp apărură Ramirez și două ajutoare de-ale lui cu căruța lor mare, plină de butoaie, angrosistul risipi o grămadă de cuvinte de laudă și simpatie pentru noul proprietar al podgoriei.

Josep îi mulțumi.

— Să fiu sincer, am preluat și via lui Valls.

Clemente își înclină capul și îl privi cu buzele încrețite.

Josep aprobă din cap.

- Aha... tu și ea?...
- Nu, am cumpărat gospodăria.
- Și... ea unde pleacă acum?
- Nicăieri. Va lucra mai departe aici.
- Aha. Deci lucrează pentru tine?
- Exact.

Clemente privi într-o parte și Josep zâmbi. Deschise gura să mai spună ceva, dar pe urmă observă ceva pe fața lui Josep.

— Bine atunci, spuse el. O să golesc mai întâi butoaiele astea. Sunt mai multe drumuri de făcut și apoi mergem la Valls. Și acum, ar trebui să începem să pompăm, da?

La prânz Clemente stătea la umbra căruței sale și mânca pâine, când Josep trecu pe acolo.

— Știi că într-unul dintre butoaiele tale e un loc putrezit? îl întrebă el bucuros.

— Nu, zise Josep.

Clemente îi arată locul, se întindea deasupra mai multor doage ale vechiului butoi de stejar. Putregaiul fusese ușor de trecut cu vederea, pentru că lemnul se înnegrise de bătrânețe în cea mai mare parte.

— Poate mai rezistă un an sau doi fără să curgă.

— Sper, zise Josep trist.

Maria del Mar se ocupa de butucii ei când intrară în curte, dădu doar din cap și continuă să muncească.

După ce Ramirez pompă vinul din butoaiele ei, își mână caii la marginea drumului, după care el și Josep se rezemară de căruță și făcură socoteala, iar Josep verifică de mai multe ori cantitățile și sumele, înainte de a primi legătura de bancnote.

Când s-a întors după câteva ore la Maria del Mar, era încă în genunchi, cam la jumătate din înălțimea rândului. Josep avu grijă să-i numere partea de bani așa cum se cuvenea. Ea dădu din cap fără să-l privească și primi hârtiile în tăcere, iar el văzu în asta o altă dovadă a mâniei și răcelii ei și plecă de acolo luându-și un rămas-bun murmurat.

Când plecă de acasă în dimineața următoare pentru a-și începe ziua de lucru, aproape că se împiedică de ceva, pe care cineva îl lăsase în fața ușii lui. Era o farfurie întinsă, mare cu o truita de cartofi încă fierbinte, atât de proaspăt luată de pe foc, încât putea simți mirosul de ceapă și ouă. Pe cârpa curată care acoperea truita era o hârtie fixată cu o piatră mică.

O parte a hârtiei era o chitanță care arăta că într-un magazin din Vilafranca del Penèdes fusese cumpărată o furcă cu nouăzeci și două de cèntims. Pe spate erau două cuvinte cu scrisul de mână crispat și strâmb al unei femei care doar foarte rar trebuia să scrie: „Îți mulțumim.”

IARNA

Într-o dimineață de ianuarie căra gălețile la râu, trei într-o mână, pentru a le freca acolo, când îl văzu pe Francesc șezând în fața casei mamei lui.

Fața băiatului se luminează.

— Hola, Josep!

— Hola, Francesc. Cum îți mai merge în dimineața asta?

— Bine, Josep. Aștept să se coacă măslinile, ca să mă pot cățăra iar.

— Înțeleg, spuse Josep serios. Cultivatorii soiurilor timpurii culegeau deja din noiembrie sau decembrie, dar pomii aceștia rodeau târziu. Aveau fruct bogat doar o dată la șase, șapte ani și anul acesta era doar o recoltă slabă de măslini de la verde deschis până la negru liliachiu, care erau bune de mâncat, dar nu pentru producția de ulei. Maria del Mar întinsese pânze sub copaci, pentru a colecta măslinile coapte care cădeau din pomi, iar pe cele care rămâneau în copac le scutura cu un băț. Era un mod rapid de culegere când măslinile erau coapte și se puteau conserva în sare sau saramură, dar lui Josep i se păru că procesul de coacere avea loc chinuitor de încet pentru un băiețel care tânjea să se cațăre iar.

— Pot să stau puțin cu tine? spuse Josep dintr-o inspirație bruscă și, când Francesc dădu din cap, își puse găleata deoparte și se așeză pe pământ.

— Trebuie să exersezi cățărătul, vreau să iau parte la construirea piramidei, spuse Francesc serios.

— Și să te urci până în vârf, spuse Josep și se întrebă dacă acest vis ar putea deveni realitate, având în vedere șoldul malformat al băiatului. Sper să ți se împlinească dorința.

Se uită după Maria del Mar, care nu era de văzut pe nicăieri.

— Ce părere are mama ta despre asta?

— Spune că am nevoie să exersezi foarte mult. Dar acum trebuie să păzesc măslinile.

— Pomii ăștia se pornesc greu, mmh?

— Da. Dar sunt foarte buni de cățărat.

Așa era. Copacii erau bătrâni și foarte mari, cu trunchiuri groase și crengi cioturoase.

— Sunt niște pomi cu totul speciali. Unii oameni cred că astfel de măslini au fost plantați de romani.

— De romani?

— Romanii erau oameni care au venit în Spania cu mult timp în urmă. Erau războinici, dar au plantat și măslini și viță-de-vie și au construit străzi și poduri.

— Cu mult timp în urmă?

— Cu foarte mult timp în urmă, aproape pe vremea când încă trăia Iisus.

— Iisus Hristos?

— Da.

— Mama mi-a povestit.

— Chiar așa?

— Josep, Iisus era tată?

Josep zâmbi și deschise gura să spună nu dar, când îi privi fețișoara, fu uluit de dimensiunea propriei lui neștiințe.

— Nu știi, zise Josep și apoi își întinse mâna uimit și mângâie copilul pe față. Era un

puști slab ca un țâr dar obrajii erau rotunzi și plini ca ai unui bebeluș.

— Vrei să mergi cu mine la râu? Întreab-o pe mama dacă ai voie să mergi la râu ca să mă ajuți la spălatul găleților, îi propuse el și se bucură să vadă ce repede putea să alerge băiatul care șchiopăta.

Francesc s-a întors foarte curând.

— Zice că nu. Nu, nu, spuse el serios. Zice că trebuie să păzesc măslinile. Asta e treaba mea.

Josep îi zâmbi.

— E bine să ai o treabă, Francesc, spuse el și apoi își luă gălețile și plecă la râu să le spele.

Pe drum îl întâlni pe Jaume Ferrer, care se întorcea de la vânătoare cu două potârniche abia împușcate și amândoi se opriră să vorbească. Jaume era la fel cum îl ținea minte Josep, un băiat blajin, simplu, care se transformase într-un bărbat blajin, simplu.

Jaume nu i-a pus nicio întrebare. Părea să nu fie deloc conștient că Josep fusese multă vreme plecat. Vorbiră despre potârniche, care erau pentru masa de duminică a senyorei Figueres și despre vreme, iar Jaume zâmbi și plecă în drumul lui.

Atât lui Jaume cât și grăsanului de Pere Mas le-ar fi plăcut să intre în asociația de vânătoare, dar nu au întrunit condițiile.

Ce noroc au avut!

În seara aceea Josep merse la prăvălie cu un ulcior din vinul nou pe care îl păstrase când Clemente Ramirez i-a golit butoaiele. În vreme ce Nivaldo prăjea ouă cu ardei gras și ceapă, sorbiră fără mare plăcere din vin, pentru că încă de la început fusese cam fără gust și între timp se acrise de la căldură.

— Puah, spuse Josep.

Nivaldo aprobă încet din cap.

— Ei, nu-i un vin extraordinar, dar... orișicât, ți-a adus bani. Bani, cu care îi poți plăti fratelui tău și Rosei, și care îți permit să muncești pentru recolta următorului an, bani cu care poți cumpăra mâncare. Că tot vorbim despre asta, tigrule, trebuie să-ți spun că îmi fac griji: mănânci ca o păsărică. Doar când ești la mine o faci așa cum trebuie. Altfel îți ții zilele cu xoriço, pâine veche și câteva înghițituri de brânză. În orice caz – la xoriço ești cel mai bun client al meu.

Josep se gândi la truita de cartofi, care îi asiguraseră două mese bune.

— N-am femeie în casă și muncesc mult. N-am timp să-mi gătesc o masă cum se cuvine.

Nivaldo pufni.

— Ar trebui să-ți cauți o femeie. Dar și eu sunt un bărbat care trăiește fără femeie și totuși gătesc. Bărbatul n-are nevoie de o femeie care să-i gătească o masă cumsecade. Un bărbat cu scaun la cap prinde un pește, împușcă o pasăre, învață să gătească.

— Ce se întâmplă cu Pere Mas? Nu-l mai văd deloc prin sat, întrebă Josep, ca să schimbe subiectul.

— Pere a găsit de lucru la o fabrică de textile, ca Donat. În Sabatell.

— Așa deci.

Josep observă că în Santa Eulalia era aproape la fel de singur ca în Languedoc. Fiii întâi născuți se înrădăcinaseră între timp în sat. Din generația lui de fii mai tineri, nu mai era

niciunul dintre bunii lui prieteni.

— Nu văd niciodată vreun bărbat venind la casa Mariei del Mar.

— Nu cred că a mai fost unul de la Tonio încoace. Cine știe? Poate speră să se întoarcă la ea Jordi Arnau.

— Jordi Arnau e mort, zise Josep.

— Ești sigur?

— Sunt sigur, dar ei nu i-am spus încă. Nu m-am putut hotărî.

Nivaldo dădu din cap fără reproș.

— Dar știe că unii s-au întors, spuse el gânditor. Și tu te-ai întors, nu? zise el și mai luă o înghițitură din vinul acru.

GĂTITUL

Prima iarnă a lui Josep în calitate de proprietar a început cu vreme înnorată și jarul mulțumirii că a strâns prima recoltă se potoli și pe urmă se stinse de tot. Butucii de viță își pierduseră aproape toate frunzele lor frumoase și deveniseră schelete uscate, aspre, astfel că acum era timpul pentru un tăiat serios. Se plimba prin vie și o privea critic. Vedea că făcuse deja greșeli și acum se străduia să învețe din ele.

De exemplu, butucii pe care îi plantase pe locul golaș de pe bucata abruptă a dealului, întrucât credea că este mai șiret și mai ingenios decât tatăl și înaintașii lui: se uscaseră în arșița pârjolitoare a verii, pentru că – așa cum recunoscuse pare – în locul acesta, stratul subțire de pământ fertil era așezat pe stânca impermeabilă. Pentru a prospera aici, vița trebuia udată și atât râul cât și fântâna satului erau prea departe pentru a se putea face asta.

Josep se întreba ce altceva mai știuse tatăl lui despre pământ, ceva ce el nu învățase, atunci când a crescut.

E adevărat că n-avea niciun chef să se facă el însuși vânător totuși, prima oară când îl întâlnește pe Jaume, își aduce aminte de dojana lui Nivaldo, că ar trebui să se hrănească mai bine.

— Poți să-mi faci rost de un iepure? întrebă el, iar Jaume zâmbi cu zâmbetul lui ușor și dădu din cap.

În după-amiaza următoare veni la casa cu un iepure tânăr pe care îl împușcase în gât și păru să se bucure de monedele pe care i le dădu Josep. Îi arătă lui Josep cum să jupoaie animalul și cum să-l pregătească pentru a fi gătit.

— Cum îi gătești? întrebă Josep.

— Îi prăjesc în untură, zise Jaume și apoi plecă cu capul și blana ca supliment. Dar Josep își aminti cum pregătea iepurii tatăl lui. Merse la Nivaldo și-i ceru usturoi, un morcov, o ceapă și un ardei lung, roșu și iute.

Nivaldo ridică o sprânceană când Josep îi dădu banii.

— Doar nu gătim, nu?

Ajuns acasă, Josep înmuie o cârpă într-un vin acru și frecă micul vânat pe dinăuntru și pe dinafară, pe urmă îl porționează. Așează bucățile într-o cratiță cu vin și ulei de măsline, adăugă o jumătate de duzină de căței de usturoi tocați și tăie legumele în cratiță, înainte de a o așeza la un foc mic, pentru a fierbe totul înăbușit.

Când după câteva ore mănăcă două bucăți, carnea era atât de fragedă și bună, încât i se păru că se află în al nouălea cer. Șterse sosul picant și înmuie bucăți de pâine uscată în el, până se făcură moi și delicioase.

După ce a terminat de mâncat, a mers cu cratița la prăvălie, unde Nivaldo tocmai tăia varză pentru mâncare.

— Ceva ca să guști, zise el.

În timp ce Nivaldo mănca, Josep se adânci în El Cascabel.

Chiar dacă nu-i făcea plăcere să recunoască, întâmplările în care fusese încurcat îl determinaseră să se intereseze mai mult de politică și monarhie. Citea ziarul foarte atent,

fără să găsească știrile pe care le căuta. Curând după întoarcerea lui ziarul El Cascabel publicase un articol despre generalul Prim, la patru ani după uciderea lui. Acolo Josep aflase că după crimă fuseseră arestate mai multe persoane, dar pe care poliția le pusese în libertate după un interogatoriu amănunțit.

Nivaldo mesteca și înghițea cu sârg.

— Încă n-am citit ziarul. E ceva interesant în el?

— Încă se luptă înverșunat. Putem fi recunoscători că luptele încă n-au ajuns în apropierea noastră, în Navarra carliștii au atacat o unitate și au luat ca pradă arme și artilerie și au făcut trei sute de prizonieri. *Déu!*

Foșni ziarul.

— Aproape că l-ar fi prins pe noul nostru rege.

Nivaldo îl privi pe Josep.

— Așa? Ce are a face regele Alfonso cu trupele?

— Aici scrie că a vizitat Sandhurst, academia militară britanică și că a vrut să ia activ parte la înăbușirea războiului civil.

— Aha? Interesant, replică Nivaldo. Mâncă ultima bucătică de carne și spre mulțumirea lui Josep se apucă să roadă oasele.

Francesc trebuia frecvent să se ocupe de el însuși în timp ce Maria del Mar muncea în apropiere și foarte des apărea pe proprietatea Álvarez, pentru a-l urma pe Josep ca o umbră. La început de-abia dacă vorbeau; și dacă o făceau, atunci era vorba de lucruri simple, forma unui nor, culoarea unei flori sau de ce nu trebuie lăsate buruienile să crească. Adesea Josep muncea în tăcere și băiatul îl privea fascinat, deși își văzuse tot mereu mama făcând lucruri asemănătoare în via lor. Când era clar că Josep era pe punctul de a încheia o treabă, băiatul punea mereu aceeași întrebare.

— Acum ce facem, Josep?

— Acum scoatem bălăriile, zicea Josep de exemplu. Sau: Acum ungem uneltele. Sau: Acum dezgropăm un fragment de stâncă.

După cum suna răspunsul, băiatul aproba din cap ca și cum și-ar fi dat permisiunea și apoi porneau la următoarea treabă.

Josep bănuia că Francesc nu căuta doar companie, ci se simțea și atras de sunetul unei voci bărbătești, căci uneori Josep vorbea liber și ușor despre lucruri pentru care puștiul era încă prea mic, așa cum câteodată vorbește cineva cu el însuși în timp ce face treabă.

Într-o dimineață îi explică de ce plantase tufișuri de trandafiri în fața și spatele rândurilor de vie.

— E ceva ce am văzut în Franța. Florile sunt frumoase de privit, dar mai au o sarcină, ele trebuie să atragă atenția. Trandafirii nu sunt atât de puternici ca butucii de viță, dacă ceva merge prost – dacă e o problemă cu solul, de exemplu –, atunci trandafirii arată neajunsurile astea și eu am timp să mă gândesc ce pot să fac, înainte ca butucii să sufere pagube, spuse el. Băiatul îl privi serios, până când a fost plantat și ultimul tufiș.

— Ce facem acum, Josep?

Maria del Mar se obișnuie cu faptul că fiul ei, atunci când nu-l vedea pe acasă, era de găsit în via lui Josep.

— Trebuie să-l trimiți acasă, dacă te încurcă, îi zise ea lui Josep, dar el era serios atunci

când îi răspunse că îi făcea plăcere compania lui Francesc. Simțea că Maria del Mar îi purta pică în sinea ei. Nu cunoștea motivul, dar știa că din cauza acestei neîncrederi ea ezita să-i facă vreo favoare. Nu era nimic altceva decât un vecin și păreau amândoi mulțumiți cu această relație.

Nivaldo avea dreptate, își spuse el, avea nevoie de o femeie. În sat erau văduve și femei necăsătorite. Trebuia să înceapă să fie mai atent la ele, până va găsi una care să împartă cu el munca din gospodărie, să țină casa în ordine, să-i pregătească mese bune. Și să-i dăruiască copii, să împartă patul cu el...

Ah, să împartă patul cu el!

Într-o zi mergea pe câmp singur și plin de dorință, spre casa strâmbată de vânt a Nuriei, dar casa era părăsită și ușa stătea deschisă pentru vânt și tot felul de animale. Un bărbat care împrăștia gunoi de grajd pe un ogor din apropiere îi povesti că Nurià murise cu doi ani în urmă.

— Și fata ei, Renata?

— După moartea mamei a putut face ce dorea. A plecat.

Ridică din umeri și îi povesti apoi că pune fasole pe ogorul acela.

— Solul e sărăcăcios dar am o mulțime de gunoi de capră de la Llobets. Știi gospodăria lor?

— Nu, zise Josep, brusc interesat.

— Ocolul de capre al lui Llobets. O gospodărie foarte veche.

Zâmbi.

— Foarte mare, cu multe capre, se îneacă în gunoi de la capre, peste tot e gunoi vechi, gunoi nou, mormane sunt pe pășunea lor. Nu mai au loc unde să-l pună. Știu și ei că pe viitor o să aibă și mai mult. Mult mai mult. Și-ți pupă mâinile dacă le iei o încărcătură.

— Unde e gospodăria asta?

— O plimbare plăcută spre sud, peste deal. Josep îi mulțumi țăranului cultivator de fasole pentru informația care știa că era o întâmplare norocoasă, mult mai importantă pentru el decât dacă le-ar fi găsit acasă pe Nurià sau Renata.

CATÂRUL

Când tatăl lui găsea o sursă de îngrășământ, ceea ce se întâmpla destul de rar, împrumuta întotdeauna o căruță și cai pentru a-l aduce acasă, dar Josep nu avea cu prietenii tatălui acest gen de relații care să-i permită o asemenea aroganță. Nici de catârul Mariei del Mar nu se putea servi întotdeauna. De aceea și-a făcut curaj ca după prima lui recoltă de succes să meargă la Sitges la dogăria lui Emilio Rivera. Fabrica de butoaie era o clădire care se întindea lung, cu trunchiuri stivuite în curte. Acolo îi găsi pe dogarul Rivera cu fața lui roșie și pe un muncitor mai bătrân, care tăiau trunchiurile în sferturi cu pene de oțel și ciocane grele. Rivera nu-și aminti de Josep până când acesta îi povesti de dimineața în care fusese atât de bun să ia un străin până la Barcelona.

— Ți-am spus că am nevoie de un catâr și mi-ai povestit de vărul tău, un bărbat care cumpără cai cu ridicata.

— Ah, da, vărul meu Eusebio Serrat. Locuiește în Castelldefels.

— Da, în Castelldefels. Mi-ai povestit că acolo e o piață de cai. Ultima dată nu puteam merge, dar acum...

— Piața de cai se ține de patru ori pe an și următoarea e peste trei săptămâni. Întotdeauna are loc vinerea, zi de târg.

Zâmbi.

— Spune-i lui Eusebio că te-am trimis eu. Pentru un mic comision o să te ajute să găsești un catâr bun.

— Mulțumesc mult, senyor, zise Josep, dar rămase pe loc.

— Mai e ceva? întrebă Rivera.

— Sunt viticultor. Am un butoi vechi în care au putrezit trei doage și trebuie înlocuite. Poți să faci tipul ăsta de reparație?

Rivera făcu o față chinuită.

— Da... dar poți să-mi aduci butoiul?

— Nu, e prea mare.

— Și eu sunt un dogar foarte ocupat care are multe de făcut. Dacă aș veni la tine ar fi prea scump.

Se întoarse către muncitor.

— Juan, poți să stivuiești sferturile de trunchi... în afară de asta, zise el întors iar către Josep, n-am timp.

Josep dădu din cap.

— Senyor... crezi că mi-ai putea spune cum să repar singur butoiul?

Rivera clătină din cap.

— Imposibil. Pentru așa ceva e nevoie de ani de experiență. Nu ai strânge destul butoiul și ar curge. Și n-ai voie să folosești scânduri tăiate cu ferăstrăul. Scândurile trebuie să vină de la trunchiuri ca acestea, despicate pe fibră, pentru ca lemnul să fie impermeabil.

Îi văzu fața lui Josep și puse jos ciocanul.

— Uite ce putem face. Îmi descrii exact cum ajung la ferma ta. Dacă pe viitor ajung din întâmplare prin împrejurimi, trec pe acolo și îți repar butoiul.

— Trebuie să fie gata până la toamnă, de culesul strugurilor. Altfel sunt pierdut.

O spuse mut dar dogarul păru să înțeleagă.

— Atunci mai avem încă luni. Probabil că ajung la tine la timp.

Cuvântul „probabil” îl neliniști pe Josep, dar știa și că nu-i rămânea altă posibilitate.

— Poate că ai putea folosi câteva butoaie bune la mâna a doua, două sute cincizeci și cinci de litri? Care au fost folosite cândva la conservarea heringilor? Întrebă Rivera și Josep râse.

— Nu, vinul meu e destul de prost și fără duhoarea heringilor! zise el și dogarul zâmbi.

Castelldefels era un oraș de mărime medie, care se transformase într-o piață uriașă de cai. Unde privea Josep, peste tot erau patrupeze înconjurată de bărbați care discutau. Reuși să nu calce în mormanele de bălegar care zăceau pretutindeni și otrăveau aerul cu putoarea lor iute și grea.

Piața de cai începu prost pentru el. Descoperi un bărbat care se îndepărta șchiopătând. Mersul lui i se părea cunoscut, la fel ca și poziția corpului, forma capului și culoarea părului.

Teama lui Josep era atât de mare, încât îl surprinse. Cel mai mult i-ar fi plăcut s-o ia la fugă de acolo, dar în loc de asta a fost nevoit să se apropie de grupul negustorilor de cai, cărora li se alăturase și bărbatul care șchiopăta.

Tipul avea cu cincisprezece ani mai mult. Avea o față roșie, deschisă și un nas mare cu pori dilatați.

În niciun caz fata lui nu arăta ca cea a lui Pena.

Dură ceva până când Josep își regăsi liniștea sufletească. Mergea prin piață pierdut și străin în mulțime și în cele din urmă stăpânirea de sine îi reveni. Când îl află pe Eusebio Serrat, ceea ce îi luă mult timp și câteva întrebări, era iar cel dinainte.

Josep se miră că Serrat și Emilio Rivera erau rude, căci contrar binevoitorului și solidului meșter Rivera, vărul lui era un *aristócrata* arogant și demn într-un costum fin gri și cu o pălărie elegantă, iar cămașa albă ca zăpada era împodobită cu o cravată neagră îngustă.

Cu toate acestea, Serrat îl ascultă pe Josep *politicos* și atent și imediat a fost gata să-l sfătuiască la cumpărare, contra unei sume mici. În următoarele ore au vizitat opt vânzători de catări. Deși au cercetat foarte atent treisprezece catări, Serrat îi spuse lui Josep că nu-i recomandă decât trei dintre ei.

— Dar înainte de a vă decide, aș vrea să vă mai arăt un animal, zise el. Îl conduse pe Josep prin mulțimea de oameni, cai și catări la un animal maro cu trei picioare albe și botul alb.

— Ceva mai mare decât ceilalți, nu? spuse Josep.

— Ceilalți erau catări adevărați, din iepe de cal și armăsari de măgar. Acesta este un catâr dintr-o iapă de măgar și un armăsar arab. Îl urmăresc de la naștere și știu că e blând și poate munci cât doi cai la un loc. Costă ceva mai mult decât ceilalți pe care i-am văzut, dar vă recomand să-l cumpărați, *senyor Álvarez*.

— Trebuie să-mi cumpăr și o căruță și am mijloace limitate, spuse încet Josep.

— Câți bani aveți, deci?

Serrat își încreți fruntea când Josep îi spuse.

— Cred că ar fi înțelept să cheltuiți cea mai mare parte pentru catâr. Chiar merită. Să vedem ce putem face.

Josep văzu cum Serrat îl încurcă pe proprietarul catărului într-o conversație prietenoasă.

Vărul domnului Rivera vorbea încet și amical. Când negustorul rosti o sumă, Serrat făcu o față de regret politicos și apoi își continuă conversația liniștită.

În cele din urmă Serrat veni la Josep și îi spuse cel mai scăzut preț al omului – mai mult decât plănuise Josep, dar nu cu mult mai mult.

— Dă și atelajul în plus, zise Serrat și zâmbi când Josep dădu din cap.

Josep îi dădu bărbatului banii, apoi au întocmit și semnat o chitanță.

— Mai e ceva ce vreau să vă arăt, spuse Serrat și îl duse pe Josep în locul unde negustorii ofereau spre vânzare care, căruțe și pluguri. Când se opri în fața unei ciudățenii din spatele unui chioșc, Josep crezu întâi că acesta își permite o glumă. Construcția de lemn era așezată pe pământ. Poate că înainte fusese un mijloc de transport de care avea nevoie Josep, o căruță solidă cu părțile laterale joase. Dar pe fundul căruței era o gaură mare, lipsea o scândură întreagă și scândura alăturată avea două crăpături late.

— Trebuie înlocuite doar câteva scânduri, zise Serrat.

— N-are osie și nici roți!

Văzu cum Serrat s-a dus la negustor și a vorbit cu el. Negustorul ascultă, aprobă din cap și trimise două ajutoare.

După câteva minute Josep auzi un sunet strident, parcă scos de un animal în dureri și ambele ajutoare apărură iar împingând fiecare cu spatele cocoșat o osie cu două roți de căruță, care se învârteau doar cu mare scandal.

Bărbații așezară căruța în fața lui Serrat, iar acesta băgă mâna în buzunar și scoase un briceag. Îl desfăcu, răzui osia și dădu din cap.

— Rugină de suprafață. Dedesubt e un metal fără cusur. Mai ține ani.

Prețul total s-a încadrat în bugetul lui Josep. I-a ajutat pe bărbați să ridice fundul stricat al căruței la osie și să o prindă în șuruburi și privi apoi cum unseră roțile.

Curând după asta catârul era la oiște și Josep stătea pe capră cu hățurile în mână. Serrat îi întinse mâna.

— Mergeți la vărul meu Emilio. O să vă pună el totul la punct, spuse el.

Senyor Rivera și Juan munceau în curte când Josep ajunse la dogărie. Veniră la căruță și îi examinară fundul stricat.

— Ai și ceva care să nu fie stricat? Întrebă el.

Josep îl privi zâmbind.

— Credința mea în oameni, senyor. Și în tine, pentru că senyor Serrat e de părere că îmi vei pune la punct căruța.

Rivera făcu o față posacă.

— Așa, a zis el asta? Apoi îi făcu cu ochiul lui Juan și amândoi continuară.

Josep deja credea că îl lăsaseră baltă, dar curând se întoarseră cu două scânduri groase.

— Avem scânduri care sunt proaste pentru butoaie dar bune pentru căruțe. Iar pentru clienții vechi și prețuiți fac o reducere de preț.

Juan luă măsura și spuse cifrele și Rivera tăie scândurile exact. Juan dădu găurile pentru șuruburi și apoi prinse scândurile. Curând după asta Josep părăsi dogăria cu o căruță solidă, despre care credea că poate să care orice încărcătură, roțile scârțâiau doar ușor și catârul se conforma hățului repede și bine. Era în cea mai bună dispoziție. Era o diferență între a fi un tânăr care mână o căruță pe care cineva i-a împrumutat-o tatălui său din

bunăvoință sau a fi un bărbat care își mână propria căruță. La fel ca diferența, gândi el, între a fi un tânăr fără slujbă și perspective de viitor sau a fi un proprietar de podgorie, care muncește pe propriul lui pământ.

Tocmai deshăma și ducea catârul sub șopronul dătător de umbră din spatele casei, când se ivi Francesc.

Băiatul îl privi un timp.

— E al tău?

— Da. Îți place?

Francesc dădu din cap.

— Arată la fel cu catârul nostru. Are altă culoare și urechile sunt un pic mai lungi, dar sunt la fel. Poate să devină tată?

Josep își scărpină bărbia.

— Nu, nu poate să devină tată.

— Nu? Mama zice că nici al nostru nu poate să fie tată. Cum îl cheamă?

— Hmm... încă nu știu. Al vostru are nume? întrebă el, deși arase luni întregi cu catârul Mariei del Mar.

— Da. Pe al nostru îl cheamă Catâr.

— Înțeleg. Ei atunci de ce să nu-l numim și pe ăsta Catâr?

— E un nume bun. Tu poți să devii tată, Josep?

— Ha... cred că da.

— E bine, zise Francesc. Acum ce facem, Josep?

O BĂTAIE ÎN UȘĂ

Devreme în dimineața următoare plecă cu căruța peste câmp și căută crescătoria de capre a lui Llobets. Auzi și mirosi curtea înainte de a o vedea și se lăsă condus de behăielile și izul slab usturător care devenea din ce în ce mai pătrunzător pe măsură ce se apropia. După cum i se spusese, aici era îngrășământ mai mult decât destul și proprietarii chiar l-au ajutat la încărcat.

La vie, Josep răsturnă gunoiul în roabă și îl distribui cu o lopată de-a lungul șirurilor de viță. Îngrășământul era vechi și sfărâmicios, materie bună care nu ardea vița-de-vie dar, în ciuda cantității proviziei sale, întinse doar un strat foarte subțire. Tatăl lui îl învățase că era bine să îngrașe plantele, dar că doar puțin mai mult putea distruge și îl auzise și pe Léon Mendès spunând că strugurii au nevoie „de o anume lipsă, ca să-și dezvolte caracterul”.

La sfârșitul unei singure zile de lucru își îngrășase toată podgoria și în ziua următoare înhămă catârul la plug și amestecă gunoiul de grajd cu pământul. Pe urmă montă lama plugului în așa fel ca la arat pământul să se adune la baza butucilor; pentru că uneori dădea gerul și în Santa Eulalia și astfel plantele erau protejate, până când vremea se mai încălzea.

Abia pe urmă Josep putu să se dedice tăiatului pe care îl iubea atât și pe urmă, când iarna se instalează cu putere, avu sentimentul cald și sigur că făcuse progrese.

În mijlocul unei nopți de februarie, niște bătaii în ușă l-au trezit dintr-un somn fără vise și când coborî împiedicându-se pe trepte în cămașă de noapte, o văzu pe Maria del Mar stând în fața ușii cu părul despletit.

— Francesc.

O lună pe trei sferturi înmuia lumea într-un amestec sfărâmat de umbră și lumină argintie. Josep fugi pe drumul cel mai scurt spre casa ei, prin podgoria lui și a lui Quim. Urcă pe o scară de piatră la fel cu a lui și îl găsi pe băiat într-o odăiță de dormit. Maria del Mar a ajuns după el, în timp ce Josep deja ingenunchea în fața patului de scânduri al lui Francesc. Capul și fața băiatului erau foarte fierbinți și băiatul tremura din tot corpul.

Maria del Mar scoase un sunet înăbușit.

— Are frisoane de la febră, spuse Josep.

— De unde o are? La cină îi era încă foarte bine. Pe urmă a vărsat și deodată i s-a făcut rău.

Josep privi copilul care tremura. N-avea nici cea mai mică idee ce putea face ca să-l ajute. Nu exista un medic pe care să îl poată chema. Un veterinar locuia cam la o jumătate de oră distanță și uneori trata și oameni, dar era de fapt doar un personaj caricatural; oamenii spuneau că de câte ori vine, moare calul.

— Adu-mi vin și o cârpă.

În timp ce ea aducea lucrurile, Josep îi dădu jos lui Francesc cămașa de noapte. Înmuie cârpa în vin și îl șterse cu ea pe băiat, care zăcea acolo ca un iepure jupuit. Își turnă puțin vin în palma făcută căuș și îi masă din nou lui Francesc brațele și picioarele. Băiețelul slăbuț cu șoldul lui malformat îl umplea pe Josep de tristețe și teamă.

— De ce faci asta?

— Îmi aduc aminte că mama făcea mereu așa când eram bolnav.

Cu mișcări blânde dar energice îi frectionă pieptul și spatele cu vin, pe urmă îl șterse și îi îmbracă iar cămașa. Francesc părea să doarmă normal acum și Josep îl înveli.

— O să se mai întâmple, tremuratul ăsta?

— Nu știu. Dar e posibil. Îmi amintesc că și Donat și eu am avut frisoane când eram mici. Amândoi am avut deseori fierbințeală.

Ea oftă.

— Am cafea. Mă duc să fac una pentru noi.

El dădu din cap și se așează lângă prici. Francesc scoase de două ori niște sunete mici, nu oftat, mai curând un zgomot morocănos.

Când mama lui se întoarse îl scutura deja a doua convulsie, ceva mai puternică și mai lungă decât prima, iar ea așează ceștile, luă băiețelul în brațe, îi sărută fața și capul, îl strânse tare lângă ea și îl legănă până când tremuratul cedă.

Pe urmă Josep îl șterse și îl frectionă încă o dată cu vin și de data aceasta Francesc se cufundă într-un somn adânc, zăcea acolo complet nemișcat și liniștit ca o pisică care dormitează în fața focului.

Cafeaua era rece, dar au băut-o totuși, iar pe urmă au stat acolo și l-au privit pe Francesc mult timp.

— Sigur e transpirat și cleios, spuse ea în cele din urmă, se ridică și veni înapoi cu un castron cu apă și cârpe curate. Josep văzu cum îl spală, îl șterse să-l usuce și îi puse o cămașă de noapte curată. Avea degete lungi, delicat alcătuite, cu unghii închise la culoare, care erau curate și tăiate scurt.

— Nu poate dormi în așternutul ăsta, zise ea și plecă încă o dată iar Josep o auzi cum trăgea cearșaful de pe patul din camera ei. Când se întoarse, el îl ridică pe Francesc, care nu se trezi, și îl ținu, în timp ce ea așeza cearșaful nou pe prici. El îl așează iar pe băiat iar ea se lăsă în genunchi în fața priciului și îl înveli, apoi se lungi lângă el. Se uită în sus la Josep.

Mulțumesc, rostiră mut buzele ei.

— N-ai de ce, șopti Josep.

Îi mai privi o clipă pe amândoi, apoi a înțeles că de acum încolo era un intrus, așa că murmură „Noapte bună” și plecă acasă.

În ziua următoare a așteptat ca Francesc să vină la el prin podgorie, dar băiatul n-a apărut.

Josep își făcea griji că poate starea băiatului s-a înrăutățit și seara merse la Maria del Mar și ciocăni la ușă.

A durat un timp până a venit la ușă.

— Bună seara. Mă întrebam doar cum îi mai merge.

— E mai bine. Dar intră, intră.

El o urmă în bucătărie.

— Febra și tremuratul au dispărut. L-am ținut strâns lângă mine toată ziua și a adormit de câteva ori. Și acum doarme complet normal.

— Asta e bine.

— Da.

Ezita.

— Voiam să-mi pregătesc o cană cu cafea proaspătă. Vrei o ceașcă?

— Da, cu plăcere.

Cafea se găsea într-un vas de lut de pe un raft înalt. Ea se înălță pe vârful degetelor de la picioare, dar Josep era doar cu un pas în spatele ei și i-o luă înainte. Când îi dădu cafeaua, ea se întoarse și Josep o sărută, fără să se gândească sau să fi plănuit.

N-a fost un sărut lung, totuși îi surprinse foarte tare pe amândoi. Josep se aștepta să-l împingă sau să-l alunge din casă, dar se uitară doar lung unul la altul. Când a sărutat-o iar, a știut ce face.

De data aceasta ea a răspuns sărutului.

Câteva secunde mai târziu se sărutau cu pasiune, mâinile fiecăruia îl cercetau pe celălalt și respirația lor era zgomotoasă.

Curând după aceea se prăbușiră pe podea. El scosese un zgomot, în aparență.

— Să nu-l trezești, îi șopti ea sever, iar el dădu din cap și continuă cu ceea ce făcea.

Stăteau la masă și beau cafeaua cu gust de cicoare.

— De ce nu te-ai întors la Teresa Gallego?

El ezită un moment.

— Nu puteam.

— Așa, deci. A fost un adevărat iad pentru ea, să te aștepte. Poți să mă crezi.

— Îmi pare rău că i-am făcut necazuri.

— Și tu? Ce te-a ținut departe de ea?

Vocea ei suna subțire, dar stăpânit.

— Asta nu-ți pot spune, Maria del Mar.

— Atunci îți spun eu.

Vorbele păreau să izbucnească din ea.

— Ai fost singur. Ai cunoscut o femeie – poate mai multe femei și au fost mai frumoase decât Teresa, poate aveau fețe mai drăguțe, sau...

Ridică din umeri.

— Sau poate totul ține de faptul că au fost la îndemână. Și ți-ai zis: „Teresa Gallego e departe în Santa Eulalia și nu înseamnă prea mult aici. De ce m-aș întoarce la ea?”

Cel puțin acum știa de ce-i purta o asemenea pică.

— Nu. N-a fost deloc așa.

— Nu? Atunci spune cum a fost.

El bău o înghițitură de cafea și o privi.

— Nu, n-am s-o fac, zise el încet.

— Ascultă, Josep. Ieri am venit la tine, pentru că ești vecinul meu de alături și l-ai ajutat pe băiatul meu. Îți mulțumesc pentru asta. Îți mulțumesc mult. Dar ceea ce tocmai s-a întâmplat... Aș vrea să te rog să uiți pentru totdeauna.

El simți imediat ușurare, căci exact asta dorea și el, așa cum recunoștea acum. Ea era precum cafeaua, prea amară ca să o poată savura.

— Bine, zise el.

— Vreau un bărbat în viața mea. Am avut bărbați răi și cred că data viitoare merit unul bun, unul care să se poarte frumos cu mine. Pe tine te consider periculos, un bărbat care dispare ușor ca fumul.

El nu văzu niciun motiv să se apere.

— Știi cumva dacă Jordi mai trăiește?

El vroia de fapt să-i spună că Jordi e mort. Maria del Mar merita să afle, dar recunoștea

că ar fi rezultat de aici prea multe întrebări, prea multe pericole.

Ridică din umeri.

— Am senzația că nu mai este.

A fost cel mai bun lucru pe care l-a putut spune.

— Cred că dacă ar mai fi în viață, atunci s-ar fi întors să vadă copilul. Jordi avea inimă bună.

— Da, zise el cam prea sec.

— Jordi nu te-a plăcut, spuse Maria del Mar.

Nici eu nu l-am plăcut, i-ar fi plăcut lui Josep să-i dea replica, dar când o privi, știu că rănilor nu erau încă vindecate, așa că se ridică și îi spuse blând că nimic nu trebuie să o împiedice să vină la el, dacă Francesc are nevoie.

DATORII VECHI

După câteva zile Francesc venea iar regulat la el și arăta la fel de puternic și vioi ca întotdeauna. Lui Josep îi plăcea băiatul, dar întreaga situație era puțin jenantă. De față cu alții, el și Maria se purtau unul cu altul cu o amabilitate precaută, dar, după părerea lui, Clemente Ramírez răspândise zvonul că erau împreună și satul observase clar că el petrecea mult timp cu fiul ei. Satul trăgea repede concluzii, dacă era adevărat sau nu.

Când Josep s-a dus într-o seară la Nivaldo, a trecut pe lângă Tonio Casals, care își pierdea vremea în fața bisericii împreună cu Eduard Montroig, fratele mai mare al lui Esteves. Josep îl găsea pe Eduard chiar cumsecade, totuși prea serios pentru cineva care nu era încă bătrân. Eduard abia zâmbea și în clipa aceasta, așa se gândea Josep, părea în mod special încurcat, căci Tonio îl învăța ceva cu voce tare și căutând gâlceavă. Tonio Casals era un bărbat mare și arătos, la fel ca și tatăl lui, dar asemănarea se oprea aici, pentru că deseori bea prea mult și devenea moșic. Josep n-avea chef să ia parte la discuția lor, de aceea dădu doar din cap, le ură o seară bună și vru să plece imediat mai departe.

Tonio zâmbi.

— Ah, fiul pierdut. Cum e să-ți ari din nou pământul, Álvarez?

— E un sentiment plăcut, Tonio.

— Și cum e să ari o femeie pe care au arat-o deja alții mai bine?

Josep se strădui să nu-și iasă din fire.

— Odată ce-ai trecut de bucățica aia mică folosită, e minunat, Tonio, spuse el cu un zâmbet prietenesc.

Tonio se năpusti asupra lui și un pumn mare îi nimeri gura dintr-o parte. Josep îi răspunse plin de furie cu două lovituri rapide, dure, pumnul stâng nimeri lateral în bărbia lui Tonio, iar cel drept ateriză cu elan sub ochiul lui stâng. Tonio ajunsese imediat la pământ și Josep, căruia mai târziu i-a fost rușine, ridică piciorul și îl călcă pe cel prăbușit. Apoi îl scuipă ca un băiețel mânios.

Eduard Montroig puse mâna liniștitor pe brațul lui Josep.

Se uitară în jos la Tonio. Gura lui Josep sângera și el își linse buzele. Îi povesti lui Montroig motivul pentru care îl păcălise pe negustorul de vin.

— Eduard! Maria del Mar și eu, suntem doar vecini. Te rog să spui asta oamenilor.

Eduard dădu grav din cap.

— Maria del Mar e o femeie bună. O Déu. E dezgustător, nu? Când eram mai tineri era un băiat așa de bun.

— Să-l ducem acasă?

Montroig scutură din cap.

— Tu du-te. Îi aduc pe tatăl și pe frații lui.

El oftă.

— Din păcate sunt obișnuiți să trebuiască să vadă de el, când e așa, spuse el.

În dimineața următoare Josep își tundeia via, când Ángel Casals veni la podgoria lui.

— Bună dimineața, alcalde.

— Bună dimineața, Josep.

Respirând greu, primarul scoase din buzunar o batistă mare, roșie și își șterse fața.

— Îți aduc niște vin, zise Josep, dar bărbatul mai în vârstă clătină din cap.

— Prea devreme.

— Atunci... niște apă?

— Da, te rog, dacă ești bun.

Josep intră în casă și ieși iar cu două pahare și un cântir. Arată respectuos cu capul către banca de lângă ușă și cei doi bărbați se așezară și băură.

— Am vrut doar să văd dacă totul este în regulă.

— Oh, sunt bine, alcalde.

— Gura?

— Ah, nu-i nimic, doar semnul rușinii mele. N-ar fi trebuit în niciun caz să-l lovesc, pentru că era băut. Trebuia să plec de acolo.

— Mă îndoiesc că ar fi fost posibil. Am vorbit cu Eduard și îl cunosc pe fiul meu Antonio. Îți cer scuze în numele lui... Fiecare gură de vinars e un necaz pentru el. Trebuie doar să simți gustul pe limbă și deja sufletul și corpul lui țipă după mai mult dar, doar puțin mai mult de o înghițitură și, din păcate, înnebunește și se poartă ca un animal. Asta e crucea pe care trebuie să o poarte și el și familia lui.

— Mi-este bine, alcalde. Sper că nu l-am rănit serios.

— Se pune deja pe picioare. Are un ochi umflat. Arată mult mai rău decât tine.

Pe Josep îl duru buza atunci când îi zâmbi cam încurcat.

— Presupun că, dacă ne-am lupta când e treaz, atunci ar fi trist pentru mine.

— N-o să te mai lupți niciodată cu el. Pleacă din Santa Eulalia.

— Zău?

— Da. Pentru că nu este în stare să-și îndeplinească îndatoririle de întâi născut în gospodăria noastră, fiecare zi pe care o mai petrece aici, îi aduce aminte de slăbiciunea lui. Am un prieten de o viață, care deține o plantație de măslini în satul Las Granjas. Mulți ani don Ignasi a fost alcalde al satului. Acum e judecător la tribunalul de acolo și lucrează și ca *alguetzer* la închisoarea districtuală. Îl cunoaște pe fiul meu Tonio din totdeauna și îl iubește. Ignasi e obișnuit să aibă de-a face cu slăbiciunile bărbaților și s-a oferit să-l ia pe Tonio în casa lui. Îl va învăța să planteze măslini și să facă ulei și Tonio va lucra și la pușcărie. Și noi sperăm din tot sufletul că el va învăța să se stăpânească.

Primarul zâmbi.

— Între noi doi, Álvarez... prietenul meu Ignasi are un motiv pentru care vrea neapărat să aibă succes cu Tonio. Are o fiică nemăritată, fată bună, dar care a depășit deja vârsta măritişului. N-am venit pe lume abia de câteva săptămâni. Cred că Ignasi vrea să încerce să-l transforme pe Tonio în ginerele lui.

— Sper să meargă totul bine, spuse Josep încurcat.

— Te cred și îți mulțumesc.

Ángel Casals privi în jur și aruncă o privire apreciativă butucilor de viță bine tunși, tufişurilor de trandafiri plantate de curând, pământului arat și adunat la baza viței.

— Chiar ești viticultor, Josep, spuse el. Spre deosebire de altul pe care nu vreau să-l numesc acum, care nu e viticultor, ci un fluture, un papallona blestemat, zise primarul subțire și se uită peste pământul lui Josep la via sălbătică și nearătoasă a lui Quim Torras.

Josep nu răspunse nimic. Toată lumea știa că primarul era un critic acerb al relației lui Quim cu preotul satului, dar Josep nu vroia să vorbească cu Ángel Casals nici despre Quim, nici despre preot.

Casals se ridică de pe bancă și Josep făcu la fel.

— Te rog, alcalde, încă o clipă.

Intră în casă și reveni cu câteva monede pe care le puse în mâna lui Ángel.

— Și pentru ce sunt astea?

— Plata pentru două găini...

Ángel înclină capul.

— ... pe care ți le-am furat acum cinci ani.

— Ce spui? întrebă Ángel mânios. De ce mi le-ai furat?

— Aveam urgentă nevoie de găini și n-aveam bani să le cumpăr.

— Și de ce mi le plătești acum?

Josep ridică din umeri și spuse adevărul.

— Nu pot îndura să mai trec pe lângă cotețul tău de păsări blestemat.

— Ce hoț sensibil mai ești!

Primarul se uită la monedele din palma lui.

— Mi-ai dat prea mult, zise el sever. Căută în buzunarul pantalonului, scoase un bănuț și i-l dădu lui Josep.

— Un hoț cinstit nu trebuie înșelat, Álvarez, spuse el și apoi râse tare și cu poftă.

INTRUSUL

La sfârșitul lui februarie s-au arătat primele vârfuri palide galben-verzui și, în timp ce iarna se preschimba în primăvară, Josep muncea zilnic în vie ore întregi, termină tăiatul și dădu la o parte cu lopata pământul îngrămadit la baza butucilor. La începutul lui aprilie frunzele mici, delicate erau deschise și curând soarele deveni mai cald și florile își întindeau parfumul peste toată via.

Tatăl lui îi spusese mereu că strugurii au nevoie de o sută de zile după începutul înfloririi pentru a fi buni de cules. Florile atrăgeau insecte care le polenizau și înlesneau astfel apariția strugurilor, dar atrăgeau și animale distrugătoare.

Francesc era la el în dimineața în care a descoperit o jumătate de duzină de plante care zăceau pe pământ scoase din rădăcină și mâncate. Paguba fusese făcută în partea din spate a parcelei lui, în josul culmii de deal. Se vedeau urme în pământ.

— La dracu, suflă el și trebui să se stăpânească să nu zică ceva încă și mai rău în fața copilului.

— De ce sunt butucii stricați, Josep?

— Un porc mistreț, îi spuse el băiatului.

Și Quim Torras pierduse butuci de viță – în total opt – totuși Maria del Mar niciunul. În seara aceea Josep a mers la Jaume Ferrer și l-a rugat să omoare porcul, înainte de a mai face și alte pagube.

Jaume veni la el și se ghemui să vadă butucii distruși.

— Urmele vin de la un mistreț; cred că e doar un răufăcător. Scroafele sălbatice și... ăă știi tu, copiii?

— Puii, zise Josep.

— Puii.

Jaume încercă cuvântul.

— Scroafele și puii stau împreună în ceată. Mistreții umblă singuri de colo-colo. Își are sălașul în apropierea râului, probabil din cauza secetei. A văzut asta după rădăcinile viței tale. Porcii mistreți mănâncă orice. Carne moartă. Un miel viu sau un vițel.

Josep îi spuse Mariei del Mar să-l țină o vreme în casă și pe lângă ea pe Francesc.

Înainte de a se crăpa de ziuă Jaume veni cu pușca lui lungă de vânătoare și patrulea întreaga zi prin vie sub soarele puternic. Când la asfințit se făcu prea întuneric ca să mai vadă ceva, plecă acasă.

În ziua următoare veni iar înainte de zorii zilei și la fel și în cealaltă zi. Pe urmă spuse că a doua zi trebuie să vâneze păsări și iepuri.

— Poate că mistrețul nu ne mai supără niciodată, zise Jaume.

— Sau poate că da, spuse Josep îndoindu-se.

În dimineața următoare Josep plecă de acasă foarte devreme și când intră în podgorie auzi zgomote de animal printre rândurile de viță. Luă câte o piatră în fiecare mână și fugi de acolo. Făcu prea mult zgomot, pentru că atunci când ajunse la rândul atacat, mai văzu doar spatele și coada inelată a mistrețului, care dispăru acum în via lui Quim.

Aruncă ambele pietre și se repezi după el urlând ca ieșit din minți, dar îl pierdu imediat din ochi. Când intră în fugă în podgoria Valla, îi sperie atât pe Maria del Mar cât și pe Francesc, care nu văzuseră deloc animalul.

Maria își încreți fruntea în timp ce el îi povestea despre mistreț.

— Poate să ne coste scump dacă stăm așa. Ce să facem? Să-l mai chemăm o dată pe Jaume?

— Nu. Nu pot să-l țin tot timpul pe Jaume în viile noastre.

— Și atunci?

— Mă gândesc la ceva, spuse el.

Încă știa exact unde trebuia să sape după cele două pachete pe care le ascunsese în colțul părăsit, nisipos, unde via lui Quim se învecina cu a lui și le-a găsit într-o stare încă uimitor de bună, pentru că ploaia puțină care căzuse de atunci se prelinsese repede în pământul poros, trecând pe lângă ele. A șters cu grijă pachetele până când s-a luat nisipul gros și le-a dus în casă, unde a tăiat șnururile și le-a despachetat pe masă. Stratul exterior era colorat în maro din cauza pământului bogat în minerale, dar cele două straturi interioare de cârpe îmbibate în ulei erau fără nicio pată și într-o stare ireparabilă, ca de asemenea și conținutul celor două pachete. Părțile revolverului LeMat fuseseră date cu atât de multă unsoare, încât lui Josep i-a luat până târziu în noapte să le curețe. Pentru asta a folosit fiecare cârpă pe care o avea și în cele din urmă a sacrificat și o cămașă veche care era într-adevăr puțin ruptă, dar se mai putea purta. A rupt-o în bucăți și îi mai rămăsese doar un metru pătrat atunci când a asamblat arma care, acum fără unsoare, proaspăt gresată, curată și strălucitoare stătea în fața lui și îi inspira teamă, întrucât crezuse că niciodată nu va mai trebui să o revadă.

Și-a pregătit conținutul celui de-al doilea pachet și a încărcat grijuliu camera și încet, la început cam nesigur, pentru că nu mai știa dacă își amintește corect fiecare manevrare, a turnat cu vechiul exercițiu pulberea în țeava de măsurare și de acolo în camerele goale.

Arma și procedeul de încărcare îi trezeau amintiri pe care mai degrabă le-ar fi evitat și chiar a trebuit să-și întrerupă treaba pentru un timp, pentru că îi tremurau mâinile. Totuși, pe urmă a introdus un glonț în cameră, l-a presat în pulbere cu dispozitivul de presare, a pus un pic de grăsime pe deasupra și a folosit apoi unealta specială pentru a pune pe piston dispozitivul de aprindere. Pe urmă a învârtit toba cu mâna și a încărcat și celelalte camere, căci a văzut că mai avea în săculeț destulă pulbere pentru șapte încărcături.

A curățat masa și a așezat revolverul pe polița căminului, lângă ceasul mamei sale. Pe urmă a urcat și nu a putut adormi, pentru că îi era teamă să nu viseze urât.

CRĂPĂTURI

Mistrețul care distrugea viile a fost timp de o săptămână tema de discuție a locuitorilor satului, dar porcul sălbatic nu a mai apărut și acum, în discuțiile sătești, debateri aprinse hotărau în privința ușii bisericii, care era plină de găuri și țândări și într-o stare cu totul proastă. După părerea țăranilor, fusese deteriorată de paturile puștilor soldaților lui Napoleon, dar tatăl lui Josep vorbise în cunoștință de cauză de un alcoolic local cu o piatră. Era și o crăpătură dințată în lemn, o deteriorare care ce-i drept nu putea dăuna mult ușii, totuși amenința să dezbină satul. De mai multe ori încercaseră membrii comunității să umple crăpătura cu chit în cele mai diferite moduri, dar despicătura era prea lungă și prea lată și astfel au eșuat aceste cârpeli. Biserica avea destui bani pentru a-și putea cumpăra o ușă nouă și unii erau de părere că asta ar trebui făcut, în timp ce alții credeau că nu era cazul să fie irosită această mică comoară și că banii puteau fi folosiți pentru lucruri mai importante. O mică minoritate, condusă de Quim Torras, spunea că un preot cu delicatețea părintelui Lopez merita o ușă mai elegantă pentru biserica lui. Quim a propus una făcută artistic cu motive religioase sculptate și stăruia să se pună la dispoziție mijloacele pentru acest lucru.

Când Josep merse la fântână într-o dimineață ca să ia apă, îl întâlni pe Ángel Casals.

— Și? Ce crezi despre ușa bisericii?

Josep își scarpină nasul. Până atunci ușa bisericii îi dăduse într-adevăr puține bătăi de cap, dar gândul că probabil trebuia să dea ceva din puținii lui bani, îl speria. Oamenii spuneau că Ángel păzea de mulți ani o mică avere a satului, fără să cunoască suma exactă și că nu vrea să cheltuiască din ea nicio cèntim, pentru că nicio urgență nu i se părea atât de mare încât să se atingă de avere.

— Aș avea ceva de spus împotriva unui impozit care să strângă bani pentru asta, alcalde.

— Un impozit pentru sprijinirea bisericii n-o să existe! mârâi Ángel. Niciun om nu vrea să-l plătească. La fel de bine se poate încerca să se stoarcă vin din piatră seacă.

— Nu cred că avem nevoie de o ușă care ar face cinste unei catedrale. Avem o biserică sătească drăguță. Îi trebuie o ușă simplă de lemn, solidă și care să arate bine. Dacă ar fi după mine, aș cheltui câțiva bani pentru lemn. Am putea fi în stare să meșterim o ușă și astfel să economisim bisericii o parte din cheltuială.

Primarul îl privi interesat.

— Ai dreptate, Álvarez, ai dreptate. Știi de unde se poate cumpăra lemn convenabil?

— Cred că da, spuse Josep. Sau cel puțin pot să mă interesez.

— Atunci fă-o, te rog, Josep, spuse Ángel zelos.

Târziu în după-amiaza următoare, când soarele era jos pe cer și corpul îi spunea că era timpul să sfârșească ziua lungă de lucru, Josep auzi brusc zgomotul temut. Încetă imediat să tundă și privi fix. Și trase cu urechea...

Ascultă și zgomotul acela era iar acolo, un trosnet puternic de lemn, care l-a făcut să alerge imediat în casă. Revolverul nu fusese atins de când îl așezase pe polița căminului. Merse cu revolverul în vie și se strecură cât de ușor posibil de-a lungul rândurilor de vie. Zgomotul devenea din ce în ce mai puternic. Ținea arma pregătită, îndreptată în față, dar își spunea că nu trebuie să tragă prea devreme, zgomotele puteau fi făcute de Francisc sau poate de Quim.

Dar în secunda următoare a văzut mistrețul, mai mare decât el, gândea, judecând după o scurtă privire a părții din spate.

Porcul mistreț avea o blană deasă, negru-maronie, total altfel decât la un porc domestic. Corpul lui era îndesat și puternic, capul în schimb era înspăimântător de mare, iar picioarele scurte și groase, părând foarte puternice. Animalul se uită la el vizibil furios dar atent, cu ochii mici și întunecați deasupra botului plat, cu pielea neagră.

E doar un porc, își zise Josep.

Colți!

Josep văzu colții foarte clar, doi mici, care creșteau din maxilarul de sus și doi mai lungi care se înălțau în sus din maxilar, ușor curbați, lungi cam de doisprezece sau cincisprezece centimetri și foarte ascuțiți. Mistrețul grohăi răgușit și își ridică apoi capul. Josep știa că urma să fie o luptă periculoasă, în care mistrețul își va folosi colții pentru a-i smulge victimei măruntaiele.

Porcul făcu un salt într-o parte și vru să fugă și dintr-odată se lăsă peste Josep o răceală înspăimântătoare.

Cu brațul drept întins și încordat, ținti scurt animalul și pe urmă atinse dispozitivul de tragere. Pocnetul a fost foarte tare. Văzu glonțul pătrunzând în blană în spatele umărului drept, mistrețul se opri, se întoarse și făcu un pas spre Josep, care mai trase în el încă două focuri.

Trei focuri.

Și îl cuprinse amintirea: focuri întinse, lătrătoare. Bărbatul din trăsura oprită, groaza de pe figura schimonosită de durere, trupul lui care tremura când îl nimereau gloanțele. Caii speriați, trăsura care se clătina. Enric, care țipa ascuțit ca o femeie. Toți fugeau.

Uitase că la fiecare tragere se ridica un nor de fum și că mirosea de parcă ar fi ars ceva.

Porcul sălbatic se întoarse și se năpusti către singura ascunzătoare pe care o găsi, un tufiș imediat dedesubtul coamei de deal. Dintr-odată totul era liniștit. Josep stătea acolo tremurând și privea tufișul în care dispăruse mistrețul.

Timpul s-a scurs încet, poate o jumătate de oră s-a uitat prost la tufiș, cu revolverul pregătit. Dar mistrețul nu a mai apărut. Pe urmă a venit Jaume cu flinta.

— Am auzit împușcăturile.

Jaume cercetă urmele de sânge strălucitor care duceau spre tufiș.

— Cel mai bine e să așteptăm.

Josep aprobă din cap și se simți bucuros că Jaume era cu el.

Stăteau amândoi acolo și țineau tufișul sub observație. Probabil că au așteptat o oră întreagă, dar nu s-a întâmplat nimic.

— Hai să mergem împreună, șopti Jaume în cele din urmă și arată cu arma. Cu arma și pistolul pregătite s-au îndreptat către desiş.

Lui Josep îi bubuia inima. Când Jaume dădu la o parte frunzișul, își închipui că mistrețul îi atacă.

Dar acolo nu era nimic.

Urma de sânge ducea către baza dealului și sub o protuberanță de stâncă și pământ au putut descoperi o deschizătură. Jaume îi făcu semn lui Josep să se retragă.

— Un fel de peșteră. E acolo, înăuntru.

— Crezi că mai trăiește?

Jaume ridică din umeri.

— În câteva ore se întunecă.

Josep își făcea griji. Dacă mistrețul rănit mai trăia și fugea în timpul nopții, putea deveni foarte periculos.

— Avem nevoie de o prăjină, zise Jaume.

Josep intră în casă și aduse securea. Pe urmă porni spre râu și doborî un copac tânăr, pe care îl ciopli.

Jaume dădu din cap la vederea prăjinii. Își sprijini arma de un butuc de viță și îl chemă pe Josep să îl urmeze la peșteră.

— Fii pregătit, spuse el și se ghemui în fața deschizăturii. Băgă prăjina înăuntru, împunse puțin și sări înapoi. Apoi râse, se târî iar spre deschizătură și înfipse iar prăjina.

— E mort ticălosul.

— Ești sigur?

Jaume băgă mâna în deschizătură și trase, icnind de încordare. Josep ținea revolverul LeMat îndreptat spre cadavru, în timp ce acesta se iveau încet din scorbura, întâi picioarele posterioare cu copitele și coada, apoi partea țepoasă din spate.

Priviră rănilor care sângerau.

Mistrețul era neîndoielnic mort, dar arăta oarecum neînfrânt și furios, iar lui Josep încă îi era teamă de el. Dinții lui erau verzi și păreau să fie foarte ascuțiți. Unul din colții de jos plesnise la fel ca și crăpătura din ușa bisericii și linia fină mergea de la vârful ascuțit până jos în gingia mistrețului.

— Colțul ăsta trebuie să-i fi dat dureri, zise Josep.

Jaume dădu din cap.

— Carnea e bună, Josep.

— E perioadă proastă de tăiere. Toți sunt ocupați cu viile. Și eu sunt. Și dacă mâine e cald...

Jaume aprobă. Trase un cuțit lung din teacă. Josep îl văzu făcând două tăieturi lungi de-a lungul șirei spinării și două verticale și apoi jupui o bucată mare de piele și un strat de grăsime. Scoase de dedesubt două bucăți dreptunghiulare de carne rozalie.

— Llom, cea mai bună bucată. Una pentru tine, una pentru mine.

Cadavrul sângerând arăta acum ciopârțit, cu două găuri căscate în spatele lui. În timp ce Josep ducea carnea în casă, Jaume se uită în șopronul cu unelte după două lopeți și îl așteptă să găsească un loc unde să poată îngropa mistrețul.

Josep i-a dat carnea Mariei del Mar, care la început n-a prea părut să se bucure de dar. Și ea lăsase în urmă o zi grea de muncă și nu era prea entuziasmată de faptul că trebuia să pregătească imediat carnea, care altfel s-ar fi stricat. Dar se simțea de asemenea ușurată că mistrețul nu mai reprezenta un pericol și de aceea îi mulțumi sincer.

— Trebuie să vii mâine să mănânci cu noi, spuse ea, nu chiar în silă.

Așa că în seara următoare Josep ședea la masă cu Maria del Mar și Francisc. Înăbușise carnea cu legume picante și prune uscate și el trebui să recunoască faptul că rezultatul era chiar mai bun decât ceea ce făcuse el din iepure.

LEMN

Când mergea într-o seară prin Santa Eulalia, văzu un grup de băieți care râdeau, își băteau joc unul de altul și se tăvăleau pe jos ca animalele. Erau tineri aflați cu puțin înainte de vârsta matură, în anumite privințe copii încă, dar care trebuiau totuși foarte curând, cei care nu erau întâi-născuți, să se necăjească cu lipsa de muncă, asprimea lumii și problemele pe care le aducea viitorul.

În noaptea aceea Josep îi visă pe băieții satului, care făceau prostii și se cățarau – dar erau tovarășii lui: Esteve cu rânjetul lui strâmb, Jordi posacul, Xavier cel sincer, cu față rotundă, Manei, care îi râdea în față lui Enric în vreme ce el îl strivea de pământ, deșteptul de Guillem, care îi observa pe toți ceilalți.

Când se trezi, Josep stătu în pat și se gândi de ce nu mai erau toți acolo – de ce n-au rămas pentru totdeauna băieți – în timp ce el supraviețuise și trebuia să-și bată capul cu lucruri obișnuite.

În după-amiaza aceea Josep lucra în câmpul vizual al străzii când, spre surpriza și marea lui bucurie îl văzu pe Emilio Rivera venind într-o căruță mică, trasă doar de un cal.

— Aha, aveai ceva de rezolvat prin apropiere? întrebă Josep după ce l-a salutat, dar Rivera clătină din cap.

— Era vremea asta minunată de primăvară, spuse el un pic jenat. Mi-a plăcut aerul cald de mare și pur și simplu n-am putut să rămân în dogărie. Ce să fac? m-am gândit, merg sus pe deal și repar butoiul ăla care îi face necazuri tânărului Álvarez.

Când Josep îl duse la butoiul în cauză, Rivera îl cercetă și dădu din cap. Adusese în căruță câteva scânduri de stejar despicate pe fibră și înzestrate deja cu caneluri și pene și curând Josep era iar între rândurile de vie, în timp ce din șura din spatele casei veneau zgomotele familiare de ferăstraie și ciocane.

Rivera muncise mai multe ore înainte de a se duce în vie să anunțe că butoiul e reparat și în mod sigur etanș. Ținând cont de drum și de cantitatea de muncă pe care omul o depusese, Josep se aștepta la vești proaste când îl întrebă cât îi datorează. Dar răspunsul îl lăsa recunoscător și dator lui Riveras. Cel mai bine ar fi fost să-i poată găti dogarului o cină în semn de mulțumire, o găină sau un iepure, dar în loc de asta preferă altceva și curând stăteau la măsuța lui Nivaldo, beau vin acru cu negustorul de alimente și mâncau castroane mari din tocana lui.

— Mai e ceva ce vreau să-ți spun, spuse Josep după masă și îl conduse pe Rivera la biserică, pentru a vedea ușa stricată.

— Cât ar costa lemnul, dacă vrem să înlocuim ușa aceasta?

Rivera oftă.

— Álvarez. Álvarez. Ai pentru mine măcar o singură sarcină care să-mi aducă ceva?

Josep zâmbi.

— Poate într-o zi. Îți mai torn puțin vin înainte să-ți arăt ușa.

— Spui că vrei doar lemnul? Faceți singuri treaba?

— Doar lemnul.

— Ei, am câteva scânduri bune de stejar. Costă desigur ceva mai mult decât scândurile grosolane pentru căruța ta. Trebuie rindeluite bine ca să se poată lustrui și potrivi, pentru că numai așa iese o ușă frumoasă... Dar las din preț, dacă e vorba de o biserică.

— Ce trebuie să fac ca să asamblez scândurile?

— Cum trebuie să le assemblezi?...

Rivera îl privi ținută. Și apoi clătină din cap.

— Ei bine, pentru niște bani în plus, Juan ar putea tăia cu ferăstrăul adâncituri dreptunghiulare în marginile laterale și ar putea face și fâșii de lemn, așa-numitele pene, care sunt de două ori mai late decât adânciturile. Ungi o adâncitură cu clei și înfigi pana. Pe urmă ungi cu clei adâncitura din cea de-a doua scândură și apeși pe ea partea de deasupra a penei și pe urmă trebuie să prinzi și să bați totul bine, până când marginile scândurilor se lipesc una de alta pe toată lungimea lor.

Josep își țuguie buzele și dădu din cap.

— Pe urmă prinzi scândurile în două menghine mari, zdravene și lași totul peste noapte, până se usucă cleiul.

— Menghine mari.

— Mari, stabile. Are cineva din sat menghine mari?

— Nu.

Se priviră muți.

— Tu ai menghine de astea?

— Menghinele mari sunt foarte scumpe, spuse Rivera posac. Nu dau voie nimănui să mi le ia din dogărie.

Oftă.

— Ascultă. În următoarele două săptămâni am și eu nevoie de ele. Dar dacă vii la mine la atelier de mâine în două săptămâni... Singur! Pe Dumnezeuul meu, nu-mi aduce în dogărie nicio delegație din partea bisericii! În săptămâna aceea n-am nevoie de menghine și îți dau voie să lucrezi liniștit și singur într-un colț. Poți construi și asambla ușa de unul singur. Juan și cu mine o să mai aruncăm câte un ochi ca să nu faci ceva greșit, altfel însă nu ne deranjezi. Ne-am înțeles?

— Oh... ne-am înțeles, senyor, zise Josep.

În următoarele două săptămâni munci cu o dârzenie nouă în via lui, pentru că trebuia să încheie cea mai mare parte a treburilor înainte de a se dedica ușii.

În ziua stabilită a încălecat pe catâr, a luat-o de pe podiș spre câmp și în jurul prânzului era ia dogărie.

Rivera l-a salutat morocănos, dar între timp Josep se obișnuise cu trăsătura asta de caracter, înainte de a pleca din Santa Eulalia, Rivera tăiasse sfori cu măsurile corespunzătoare vechii uși și acum pe Josep îl așteptau cinci scânduri bine rindeluite și patru pene, ca și o socoteală pe care trebuia să o dea bisericii. Prețul scândurilor era rezonabil dar Josep le privi cu teamă când le văzu stivuite pe masa din colțul pregătit pentru el, pentru că recunoștea că ar fi fost răspunzător pentru costuri, în cazul în care le-ar fi stricat din cauza lipsei lui de pricepere.

Totuși Emilio Rivera nu-i lăsase prea multe pe care să le strice. A avut nevoie de uimitor de puțin timp pentru a uni primele două scânduri. S-a ținut jenat de exact de indicațiile lui Rivera și a așezat un bloc vechi de lemn întâi pe pană și apoi pe cea de-a doua scândură, astfel ca loviturile ciocanului să fie amortizate și lemnul să nu fie deteriorat. Rivera nu prea

era atent la el, dar Juan i-a controlat repede lucrul și i-a arătat cum să fixeze menghinele grele, care erau necesare pentru a presa scândurile în timp ce se usca cleiul și când Josep plecă de la dogărie, mai avea în fața lui câteva ore de după-amiază.

Având nevoie de fiecare zi pentru a face ușa, a putut lucra în vie cinci, șase ore, înainte de a porni spre Sitges. Asta înseamnă că aproape se însera când a părăsit dogăria și porni pe catârul lui spre sud, dar orele suplimentare din vie au meritat osteneala și găsi că e plăcut să se întoarcă în sat prin întuneric și aerul răcoros al nopții.

Când plecă din Sitges în a treia seară, drumul l-a dus printr-un cartier cu căsuțe mici, aflat la mare. Cele mai multe aparțineau pescarilor, dar în fața unei case stăteau femei care șopteau invitații bărbaților în trecere.

Era puternic tentat, dar și scârbit, pentru că majoritatea erau ființe nearătoase cu fețe dure, al căror fard țipător nu putea acoperi cât de nemilos se jucase viața cu ele. Aproape trecuse pe lângă una dintre femei, când ceva de pe fața ei îi trezi o amintire și astfel se întoarse la ea.

— Singur, senyor?

— Renata? Tu ești?

Purta o rochie neagră boțită care i se lipea strâmtă pe trup și pe cap avea o basma închisă la culoare. Pierduse în greutate și corpul îi arăta mai ispititor, dar părea mai bătrână decât era în realitate și foarte obosită.

— Da, sunt Renata.

Se uită atentă la el.

— Și pe cine avem aici?

— Josep Álvarez. Din Santa Eulalia.

— Din Santa Eulalia. Vrei să-ți țin tovărășie, Josep?

— Da.

— Atunci hai înăuntru, amor meu, în camera mea.

A așteptat să lege catârul de balustrada unei case vecine și apoi Josep a urmat-o pe o scară duhnind a urină. Un bărbat robust într-un costum alb stătea la o masă din capul scării și îi făcu semn Renatei din cap.

Camera era mică și murdară – osaltea de dormit, o lampă cu ulei, mormane de rufe murdare în două colturi.

— Am fost mulți ani plecat. Când m-am întors, te-am căutat, dar dispăraseși.

— Da.

Era nervoasă. În cuvinte rapide îi povesti ce avea să facă pentru a-i dăruia plăcere. Era vizibil că nu-și amintea de el.

— Am fost la casa mamei tale ca să te vizitez, cu Nivaldo Machado, băcanul din Santa Eulalia.

— Cu Nivaldo!

El începu să-și scoată cămașa și o văzu întinzându-se către lampă.

— Nu, lasă lumina aprinsă, dacă nu te supără, așa cum era atunci.

Ea îl privi și dădu din umeri. Își ridică marginea rochiei până la șolduri, se trânti pe saltea și îl așteptă.

— Nu vrei cel puțin să-ți dai jos basmaua? Întrebă el oarecum indispus și pe jumătate în glumă întinse mâna și i-o trase de pe cap, pentru că ea se mișca prea încet ca să-l împiedice.

Jumătatea din față a țestei era cheală și strălucea de transpirație în timp ce părul din spate era rărit și pătat, ca o iarbă uscată.

— Ce-i asta?

— Nu știu. Vreo boală ușoară pe care n-ai cum să o iei dacă ești cu mine doar o singură dată, spuse ea supărată. Întinse mâinile pentru a-i deschide pantalonii, dar el se feri.

Pe picioarele ei o erupție de pete.

— Renata... Renata, mai bine aștept.

Mai făcu un pas înapoi și îi văzu fața care stătea să plângă și umerii tremurând, dar nu scoase niciun sunet.

— Te rog...

Arătă spre ușă.

— Se înfurie, șopti ea.

Josep băgă mâna în buzunarul pantalonului și scoase banii pe care îi mai avea iar mâinile ei se strânsă în jurul monedelor.

— Senyor, zise ea și își șterse ochii. Treaba asta n-o să dureze mult. Cred că e șancru, dar șancrul dispăre după una, două săptămâni și pe urmă totul e în ordine. Te faci bine de tot. Mai vii să mă vezi când trece?

— Sigur. Sigur, Renata.

Își trase repede cămașa, părăsi camera și coborî grăbit treptele și când se văzu așezat pe catâr porni la trap, până lăsa locul departe, în urmă.

SCHIMBĂRI

După asamblarea ușii, lui Josep i-a luat multe ore să o lustruiască cu glaspapir până când lemnul a fost neted și fără pată. A dat-o cu un verde puternic, închis, singura culoare pe care i-o dăruise Emilio Rivera și pe urmă a mai dat-o cu trei rânduri de lac, lustruindu-le pe fiecare în parte cu glaspapir fin, până când ultimul strat începu să lucească și să fie ca sticla.

A adus acasă în căruță ușa terminată, pe un teanc de pături. După ce s-a asigurat că ușa nu suferise nicio deteriorare în timpul transportului, i-a lăsat pe oamenii bisericii să-și asume răspunderea de a o monta, ceea ce ei s-au grăbit să facă. Au folosit și armăturile de bronz care fuseseră scoase de la ușa cea veche.

Prețul pentru lemn a fost înapoiat și apoi a avut loc o slujbă scurtă de sfințire. Părintele Felipe acceptă ușa și îi mulțumi cu o binecuvântare, iar primarul vorbi din inimă despre timpul și puterea mobilizate de Josep, ceea ce pe el îl făcu să se simtă jenat.

— De ce ai făcut asta? îl întrebă Maria del Mar întâlnindu-l pe stradă a doua zi. Nici măcar nu mergi la liturghie!

El clătină din cap și dădu din umeri, nu era în stare să-i explice.

Spre mirarea lui, răspunsul la întrebare îi veni în minte la scurt timp după aceea. Nu o făcuse pentru biserică.

O făcuse pentru satul lui.

La cinci zile după sfințirea ușii, în sat au venit doi oameni ai bisericii, de vârstă mijlocie, într-o trăsură trasă de doi cai. Au dispărut în biserică și au petrecut o jumătate de zi cu părintele Felipe, pe urmă au ieșit singuri și au mers la prăvălie cu birjarul. Cei trei bărbați au mâncat pâine și salam și au băut apă de la fântână, înainte de a se urca în trăsură și a pleca.

În acea seară preotul îi povesti lui Nivaldo despre vizita cea scurtă, dar amănunte nu știa nici el. Trei zile mai târziu, părintele Felipe își luă rămas-bun de la câțiva oameni și părăsi pentru totdeauna Santa Eulalia, după doisprezece ani de serviciu ca preot al satului.

Vestea se întinse repede și ului satul. Musafirii erau *monsenyors* de la biroul de numiri al diocezei din Barcelona. Prelații îi comunicaseră părintelui Felipe transferarea neîntârziată și că urma să fie preot de spovedanie în Ordinul Surorilor Regale Desculțe, în dioceza din Madrid.

Doar cinci zile a rămas biserică fără preot apoi, într-o după-amiază, un cal bătrân, obosit trăgea peste pod o trăsură închiriată, aducând un preot slab, taciturn, cu o pălărie cu boruri mari. Când preotul coborî din trăsură, ochii lui ascunși în spatele lentilelor groase de ochelari examinară plața, înainte de a-și duce geanta în biserică.

Abia ce auzi de sosirea lui și primarul se grăbi spre casa parohială pentru a-l saluta; pe urmă se duse imediat la prăvălie, pentru a-l informa pe Nivaldo și pe alți câțiva clienți că noul preot se numește Pio Dominguez, e de loc din Salamanca și după ce a fost zece ani capelan în Girona a preluat funcția de preot în Santa Eulalia.

Cei care erau la liturghie în duminica aceea, găsiră ciudat că personajul în negru care celebra Euharistia, era un străin mare și slab și nu apariția familiară a părintelui Felipe.

Contrar stilului părintelui Felipe, înțelegător și demn în același timp, noul preot vorbea mai curând concis și predica lui a fost o poveste încurcată despre cum într-o zi Fecioara Maria a trimis un înger la o familie săracă, pentru a le aduce iubirea lui Hristos sub forma unui ulcior cu apă, care s-a preschimbat în vin.

Era o dimineață obișnuită de duminică, doar că un alt preot stătea la ușă, atunci când toți părăsira biserica. Pentru surprinzător de puțini oameni din Santa Eulalia părea să conteze asta. În următoarele săptămâni, primarul l-a însoțit pe părintele Pio pe la toate casele, pentru că preotul dorea să salute pe rând toate familiile. În cea de-a treia zi au sosit la Josep, când acesta era încă prins de treburile după-amiezii. Cu toate acestea, lăsa totul baltă și îi invită să stea pe bancă. Le-a adus vin și privi fața preotului când luă prima înghițitură. Părintele Pio bău fără să facă mutre, dar Josep observă recunoscător și faptul că nu se pregătea să laude produsul îngrozitor.

— Cred că ar fi o binecuvântare, părinte, dacă Maica Sfântă sau Domnul ne-ar preschimba când și când vinul în apă, zise Josep.

Preotul nu surâse, dar ceva îi străluci în ochi.

— Cred că n-ai fost duminică la biserică.

Nu era un reproș, doar o constatare.

— Nu, părinte, n-am fost.

— Și totuși te referi la predica mea?

— În satul ăsta fiecare noutate e împărțită și primită ca pâinea bună.

— Josep este cel care a făcut ușa nouă de la biserică, spuse Ángel. Frumoasă ușă, nu, părinte?

— Chiar foarte frumoasă. O ușă minunată și munca ta este o contribuție generoasă.

Acum preotul zâmbea.

— Sper să te gândești că ușa bisericii noastre se deschide larg.

Își termină curajos vinul și se ridică.

— Acum o să te lăsăm să te întorci la treabă, Josep Álvarez, zise el, ca și când i-ar fi citit gândurile.

Ángel arătă cu bărbia spre proprietatea lui Quim.

— Știi când se întoarce? Am bătut la ușa lui, dar n-a răspuns nimeni.

Josep ridică din umeri.

— Nu știu, alcalde.

— Mda, îi zise Ángel scârbit preotului. Fără îndoială că o să-l vedeți destul de des la față, pentru că e un bărbat foarte religios.

Seara, lui Josep îi plăcea să meargă de-a lungul rândurilor de vie pe care le lucrase peste zi. Astfel tocmai ajunsese la marginea cunoscută a parcelei sale, când auzi în întuneric un sunet ciudat. Vreme de o secundă înfricoșătoare, crezu că era iar un mistreț, dar pe urmă observă foarte repede că era un sughițat omenesc și că venea de peste hotarul parcelei sale.

Aproape că se împiedică de trupul din desișul de buruieni.

— Oh, Doamne...

Vocea părea foarte chinuită.

Josep cunoștea vocea răgușită.

— Quim?

Omul sughița mai departe.

Lui Josep îi veni miros de vinars și îngenunche lângă el.

— Hai, Quim. Hai, prietene, te duc acasă.

Cu câteva eforturi îl ridică pe Quim. Mai trăgându-l, mai sprijinindu-l, își duse vecinul la casa lui, pentru că picioarele lui Quim erau moi și nu de prea mare ajutor. Înăuntru Josep pipăi prin întuneric până aprinse lampa cu ulei, dar nu încercă deloc să-l ducă sus pe Quim. În loc de asta, urcă el însuși pe scară în dormitorul urât mirositor și coborî cu salteaua de dormit, pe care o întinse pe podea.

Quim încetase să mai plângă. Stătea rezemat de perete și privea cum Josep pregătea și aprindea un foc mic și cum puneă pe grătar o cană cu cafea rece, veche poate de zile. În cutia de pâine mai era o bucată de pâine. Quim luase pâinea dată de Josep și o ținea în mână fără să o mănânce. Când se încălzi cafeaua, Josep o turnă într-o ceașcă și suflă în ea până când deveni bună de băut.

Quim bău o înghițitură și oftă.

Josep știa că trebuie să fi fost oribilă cafeaua, dar nu îndepărtă ceașca.

— Încă o înghițitură, zise el, cu o îmbucătură de pâine.

Dar Quim plângea iar, de data aceasta mut și cu fata întoarsă.

Câteva secunde mai târziu oftă și se frecă la ochi cu mâna în care încă ținea pâinea.

— A fost blestematul ăsta de Ángel Casals.

Josep era zăpăcit.

— Ce?

— Ángel Casals, gunoiul ăsta. Ángel a făcut ca părintele Felipe să fie transferat.

— Nu! Ángel?

— Da, da, primarul, porcul ăsta de câine, bătrân, murdar și neștiutor, care nu putea suporta să ne vadă. Știam amândoi asta!

— E imposibil să știi asta sigur, zise Josep.

— Știu sigur. Primarul vroia să plecăm din sat. Cunoaște pe cineva, care cunoaște pe altcineva, care e mare grangur la biserica din Barcelona. Mai mult nu era nevoie. Mi s-a povestit.

— Îmi pare rău, Quim.

Dar Josep nu-i putea oferi alinare pentru necazul lui, nici măcar consolare.

— Trebuie să te aduni, Quim. Trec mâine și bat la ușă. Te descurci dacă te las singur?

Quim nu răspunse. După un timp îl privi pe Josep și dădu din cap.

Josep s-a întors din drum. Își imagina cum Quim răstoarnă lampa și se varsă uleiul arzând, așa că a luat-o, a dus-o la intrare, a stins-o mai întâi acolo și pe urmă a pus-o într-un loc sigur.

— Atunci, noapte bună, Quim, zise el și după o clipă închise ușa și îl lăsă pe bărbat stând în întunericul liniștit.

În dimineața următoare s-a dus la prăvălie, a cumpărat pâine, brânză și măslina și a așezat mâncarea pe pragul ușii lui Quim, împreună cu un ulcior cu apă proaspătă. Pe drumul spre casă a trecut pe lângă locul unde își scosese sufletul de plâns bețivanul lui de vecin. Chiar în apropiere a găsit resturile unei sticle goale de vinars, pe care Quim o spărsese desigur de o piatră și el ridică precaut cioburile, înainte de a-și îngădui să meargă

la binefacerea lucrului său.

O DISCUȚIE CU QUIM

Josep văzu cu mare bucurie ce făcea începutul primăverii cu via lui. În Languedoc butucii de vie erau proptiți cu sârmă scumpă, care se întindea pe stâlpi, de-a lungul rândurilor. Dar soiurile spaniole de struguri erau mai robuste decât cele franțuzești. Pe pământul lui Josep sprijinise vița-de-vie așa cum se făcuse mereu în familia lui, astfel că butucii stăteau singuri în picioare și creșteau ca un vas verde, puternic, din care se înălțau crengile spre soare.

Contrar podgoriei lui bine îngrijite, pământul lui Quim Torras era o adevărată junglă cu butucii lăsați în părăsire și bălării care creșteau înalte și sălbatic.

Quim părea să-l evite pe Josep, poate din jenă. Nivaldo îi povesti lui Josep că vecinul lui își lua mai mult sau mai puțin regulat masa de seară în prăvălia lui. Josep îl întâlni de două ori pe stradă și se opri să vorbească cu el, dar Quim se grăbi mai departe, cu ochii roșii și privirea coborâtă și, de ambele dăți, Josep văzu că mersul lui era nesigur.

De aceea Josep fu uimit când Quim bătu la ușa lui într-o seară, părând să fie serios și treaz. Josep îl salută călduros și îl invită înăuntru. Îl servi cu pâine și xoriço, dar Quim clătină din cap și îi mulțumi.

— Trebuie să discut ceva cu tine.

Quim părea să caute începutul potrivit. În cele din urmă oftă și apoi cuvintele curseră.

— Părăsesc Santa Eulalia.

— Pleci, Quim? Pentru cât timp?

Quim zâmbi slab.

— Pentru totdeauna.

— Ce?

Josep îl privi îngrijorat.

— Păi unde?

— Am o verișoară în San Lorenzo de El Escorial, o femeie bună, care ține mult la mine. Are o spălătorie acolo, spală pentru bogătași și persoane distinse, o afacere bună. Îmbătrânește și ea cu încetul. Anul trecut a stăruit pe lângă mine să vin la ea, să locuiesc acolo și să o ajut cu spălătoria. Pe atunci încă nu puteam merge. Dar acum...

Quim tranșă subiectul cu o mișcare a mâinii.

— Ángel e neimportant.

Îl privi pe Josep.

— San. Te lași alungat din sat de Ángel?

Josep se avea bine cu Ángel, dar nu-i plăcea felul în care îl tratase pe Quim.

Quim tranșă subiectul cu o mișcare a mâinii.

— Ángel Casals e neimportant.

Îl privi pe Josep.

— San Lorenzo nu e chiar la Madrid, dar nici prea departe și astfel pot să îl văd din când în când pe părintele Felipe. Înțelegi?

Josep înțelegea.

— Și ce-o să se aleagă de podgoria ta, Quim?

— O să o vând.

Josep părea să înțeleagă.

— Vrei să tratez cu Ángel pentru tine?

— Ángel? Nu mai caută pământ pentru Tonio. În afară de asta, nenorocitul ăsta n-o să capete niciodată pământul meu.

— Dar... nu mai e nimeni altcineva.

— Ba da, ești tu.

Josep nu știa dacă trebuie să râdă sau să plângă.

— N-am bani să-ți cumpăr pământul!

Quim trebuia să știe asta, se gândi el supărat.

— Am nevoie de fiecare peseta pe care o am, ca să plătesc ratele pentru fratele meu și nevasta lui, spuse el amărât. După vânzarea strugurilor de-abia dacă îmi rămâne ceva care să-mi permită un oarecare confort, cum ar fi mâncarea. Trezește-te, omule!

Quim îl privi fără să se impresioneze.

— Lucrează-mi pământul, așa cum faci cu al tău vinde strugurii. N-o să-ți fac viața grea. Am nevoie doar de câțiva bani acum și câțiva când strângi recolta de pe pământul meu, doar atât cât să mă așez în San Lorenzo. Și, pe urmă, dacă îți mai rămâne ceva, poți să mi-i trimiți. Mi-e egal dacă îți trebuie mulți ani până îmi plătești via.

Josep era îngrozit de complicația asta nouă, simțea pericolul. Și-ar fi dorit să nu-i fi bătut Quim la ușă niciodată.

— Ești beat, Quim? Ești sigur că știi ce vrei să faci?

Quim zâmbi.

— Nu sunt beat. Nu, chiar nu sunt.

Își puse mâna pe brațul lui Josep.

— Nu prea am mulți cumpărători din care să aleg, zise el încet.

De la Rosa Josep învățase ceva.

— Trebuie să avem o hârtie. Trebuie să semnăm amândoi.

Quim ridică din umeri.

— Atunci, adu-mi hârtia, spuse el.

PAȘI DE TRANZIȚIE

Aproape întreaga noapte Josep a stat la masă, lampa cu ulei arunca în cameră lumină galbenă și umbre întunecate, în timp ce el se mișca înapoi și încolo pe scaun citind încă și încă o dată copia contractului care îi permisesse cumpărarea pământului de la Donat și Rosa.

În cele din urmă luă dintr-o cutiuță pulberea de cerneală, un condei cu penița tocită și două coli de hârtie împăturită în care le învelise tatăl lui, cine știe cu cât timp în urmă. Una dintre foi fusese cândva albă și cealaltă era maro și oarecum boțită; îi era indiferent pe care o va primi Quim și pe care o va păstra el. Scutură într-un vas niște pulbere, adăugă apă și amestecă cu un bețișor de viță până când din amestec rezultă cerneală.

Pe urmă începu să copieze o mare parte a documentului pe care îl redactase vărul Rosei, avocatul. Josep nu era experimentat la scris. Strângea condeiul în mâini aproape disperat. Vârful condeiului se împiedica uneori pe suprafața hârtiei, astfel că picături de cerneală săreau pe hârtie lângă cuvântul pe care îl scria și de mai multe ori uita să scuture de marginea vasului penița înmuiată, pentru a îndepărta surplusul de cerneală, așa încât lăsa pete mari, negre pe hârtie, făcând de două ori chiar jumătate de cuvânt ilizibil, ceea ce însemna că trebuia să taie restul literelor și să scrie cuvintele încă o dată. Transpirase și era iritat la culme, cu mult înainte de a termina jumătate din copie.

Chibzuse mult timp care ar putea fi prețul corect pentru pământul lui Quim. Podgoria familiei Torras fusese de generații neglijată și prost cultivată și lui Josep nu i se părea corect ca parcela asta să valoreze la fel cu bucata de pământ atent îngrijită a familiei sale. Dar în același timp mai știa și că vecinul lui, Quim, îi lăsase via în niște condiții care erau din cale-afară de generoase. În final, a pus în contract același preț pe care îl plătitese pentru pământul tatălui său, fără reducerea frățască pe care o solicitase lui Donat și pe care o primise ca fiind dreptul lui și copie primul contract aproape cuvânt cu cuvânt, doar cu patru modificări. Numele cumpărătorului și al vânzătorului erau altele, data era alta și înlătură fiecare menționare a frecvenței cu care trebuia să plătească, ca și orice indicație în privința amenzilor pentru plăți neefectuate.

Quim nu știa să citească. A doua zi Josep îi citi contractul, rar și cu voce tare. Din când în când se oprea ca să-l întrebe pe Quim dacă are ceva întrebări, dar nu era niciodată cazul. Quim învățase să-și scrie numele cu litere mari și, când Josep termină de citit, luă condeiul, îl înmuie în cerneală și își scrijeli numele pe ambele hârtii.

Semnă și Josep, după care numără prima rată și i-o dădu lui Quim. Încheierea acestei afaceri părea ireală și nejustificată; avea conștiința încărcată, de parcă i-ar fi furat vecinului său prin șiretlic proprietatea moștenită.

— Ești complet sigur, Quim? Încă putem să rupem hârtiile astea și să uităm totul.

— Sunt sigur.

Josep îi dădu contractul de pe hârtia albă și își păstră el copia scrisă pe hârtia maro.

Două zile mai târziu înhămă catârul și îl duse pe Quim la Sitges, unde fostul lui vecin vroia să se urce într-o *diligentia* trasă de boi și care mergea spre vest. Poștalionul acesta avea multe stații și era considerabil mai încet decât trenul, dar și mai ieftin. Proprietarul și birjarul era un vechi prieten al lui Quim, Jonathan Cadalfalch, pe care i-l prezentă lui Josep.

— Dacă vrei să-mi dai vreo veste, spuse Quim – și Josep știu că vroia să spună: dacă vrei să-mi trimiți o rată – spune-i lui Jonathan și o să mi-o aducă el.

Quim și cu el nu fuseseră niciodată prieteni apropiați, dar Josep se simți ciudat de impresionat când și-au luat rămas bun. Quim era un podgorean prost și neglijent și un bețivan, dar era și un om blajin și vesel, un vecin îngăduitor care nu făcea greutăți și un element de legătură cu copilăria și cu tatăl lui. Se strânseseră în brațe la despărțire, o abraçada lungă, strânsă.

Pe urmă Quim îi dădu lui Jonathan geanta lui și se urcă în diligență, împreună cu un al doilea bărbat și două călugărițe mai în vârstă. Jonathan se urcă pe capra lui, luă hățurile, pocni din bici și boii porniră poștalionul.

După ce ajunse acasă, Josep îngriji de catâr și se duse în vie.

Era ciudat.

O hârtie semnată, câțiva bani dați și hotarul invizibil dintre podgoriile familiilor Álvarez și Torras dispăruse deja.

Și mai știa că în capul lui granița nu avea să dispară vreodată, într-adevăr mai slabă și fără să mai fie respingătoare, dar o demarcație între pământul tatălui său...

...Și noul lui pământ.

Îndrăzni să intre în fosta vie a vecinului său și privi paragina cu un altfel de supărare. Una era să se uite cu dezaprobare indiferentă la neglijarea pământului altcuiva și cu totul alta era să recunoască faptul că buruienile luxuriante, care sugeau viței-de-vie hrana și umezeala, erau acum problema lui.

Quim o ștersese și lăsase în urma lui nenumărate probleme: uneltele erau tocite, casa era o cocină împutită și via ducea luptă pentru aer și lumină.

Și de toate astea trebuia să se îngrijească Josep, dar știa și de unde să înceapă. În șopronul lui de scule găsisese coasa tatălui său și o pilă și ascuți lama până când de-abia putea fi atinsă cu degetul.

Pe urmă își scoase cămașa și intră cu coasa în via lui Quim. Imediat începu să cosească, balansând coasa în sus și în jos pentru a tăia buruienile dintr-un șuierat, o ridica cu avânt în sus și o lăsa iar în jos. Josep se mișca ritmic – sus și jos, sus și jos. Înainta încet și continuu și lăsa în urma lui o suprafață cosită între rândurile de vie.

Peste zi înhăma catârul la plug și săpa pământul din spațiile cosite. Abia pe urmă se putu apuca de treaba cea mai obositoare, pentru că smocurile de iarbă și bălăriile erau dese și trebuia să le smulgă cu mâna dintre butucii de viță. În timp ce trăgea și trăgea, butucii ieșeau încet la iveală și îl lăsau mut de uimire, căci mulți dintre ei erau bătrâni. Majoritatea viticultorilor cunoscuți înlocuia butucii cam la douăzeci și cinci de ani – dacă depășiseră deja anii fertilității maxime. Tatăl lui înlocuise butucii doar pe rândurile la care se putea ajunge ușor și fusese gata să păstreze butucii bătrâni în locurile dificil de lucrat, pe pante și în colțurile greu accesibile. Familia lui Quim doar rar înlocuise o plantă. Josep aprecia că unii arbuști aveau o sută de ani. Deși făceau struguri mici cu o minunată intensitate a aromei, butucii de viță erau noduroși și strâmbi, ca trunchiurile palide pe care le arunca marea pe plajă și care semănau cu trupurile unor bătrâni întinși la soare.

Încă multe zile a trebuit să plivească cu mâna, până a ajuns la hotarul exterior al

podgoriei. Când s-a oprit să scoată o cârpă din buzunar și să-și șteargă fața umedă, a privit înapoi cu mulțumire către o vie schimbată, ale cărei plante nu mai erau atacate de bălăriile sălbatice.

Privi pe deasupra la câmpul învecinat, la ordinea potrivită de pe pământul lui Valls. Nici Maria del Mar, nici Francesc nu erau de văzut. Cu o zi înainte îi sărise în ochi faptul că Maria își întrerupsese munca pentru a-l observa și își făcuseră cu mâna unul altuia. Sigur era curioasă să afle de ce lucra el acum via lui Quim și își făcea griji că probabil pe acesta îl lovise ceva. Știa că, atunci când se vor vedea iar, va veni la el și îl va întreba. Se gândea ce o să simtă ea când va afla că acum sunt vecini.

Acum munca lui se dublase și curând Josep se obișnuise să meargă de-a lungul șirurilor de vie, fără să se oprească atunci când ajungea la sfârșitul podgoriei Álvarez și intra în via familiei Torras.

În timp ce zilele deveneau mai lungi și mai calde și strugurii creșteau, știa că trebuia să se ocupe și de casa părăsită a lui Quim, înainte să dea iar peste el solicitarea din vremea recoltei.

Casa era o catastrofă.

Cără gunoiul afară – un coș plin cu cereale stricate, haine murdare, cârpe înnegrite care nu mai meritau să fie spălate, două saltele de dormit urât mirositoare. Le făcu pe toate morman, le stropi cu ulei și le dădu foc. Ascuți uneltele de tăiat ale lui Quim și unse cozile sapelor, lopeților și greblelor. Salvă ce se mai putea salva: două vase care păreau să fie încă în ordine, resturi de lemn pe care le putea folosi iarna pentru foc, niște cuie, câteva unelte, un degetar și o șarnieră ruginită, un sac mare pe jumătate plin cu dopuri, o crăticioară de aramă și o tigaie ruginită din fier și treizeci și una de sticle de forme și modele diferite, unele dintre ele cu o crustă de nămol de râu. Pe urmă a găsit o cutiuță cu șapte pahare de vin prăfuite. După ce au fost spălate, văzu că erau vechi și foarte frumoase, făcute dintr-o sticlă verde fragilă. Unul dintre pahare era crăpat și lovit, așa că l-a aruncat. Pe celelalte șase le păstră.

Când casa lui Quim se goli, lăsă ușa și ferestrele deschise zece zile și pe urmă hotărî să folosească casa drept o combinație de șopron de scule și magazie. Era practic să trebuiască să meargă doar o bucată scurtă pentru a lua ceea ce avea nevoie, când muncea în via lui Torras.

Plecase la Sitges să cumpere un sac cu sulf și acolo se întâlni pe stradă cu Juan, muncitorul mai în vârstă de la dogăria lui Emilio Rivera. Se opri respectuos să schimbe câteva cuvinte cu el și Juan vorbi despre treaba multă de la dogărie, arșița prezentă și lipsa de ploaie. Pe urmă îl privi pe Josep cu interes.

— Emilio mi-a povestit că nu ești însurat.

Acum Josep îl privi pe el.

— Am o nepoată. A fost măritată doar șase ani și acum e deja de șase ani văduvă.

Josep își dresă glasul tușind ușor.

— Copii?

— Din păcate, niciun copil.

— Aă... ce vârstă?

— Încă tânără. Puternică. Mai poate avea copii, înțelegi! Poate să ajute un bărbat la treabă. O muncitoare bună, Juliana mea... i-am povestit despre tine.

Josep îl privi nedumerit.

— Și? Vrei s-o cunoști?

— Mda. De ce nu, de fapt?

— Bine. E chelneriță la un han, chiar aici în apropiere. Îți fac cinste cu un vin, spuse Juan cu un gest larg.

Josep îl urmă nervos.

Hanul era un loc de întâlnire al muncitorilor și foarte plin. Juan îl conduse la o masă zgâriată și imediat îi atinse mâna.

— Pst.

Lui Josep îi făcu impresia că era mai bătrână decât el, cu un corp masiv și fără vlagă, dar cu o față plăcută, binevoitoare. Privi cum glumea cu patru bărbați de la o masă apropiată. Avea un râs zgomotos, răgușit.

Când se îndreptă spre ei, Josep simți cum i se pune un nod în gât.

Își spunea că e o ocazie. Că, da, voia să cunoască o femeie.

Îl salută călduros pe Juan cu două sărutări și îl numi unchiule. Prezentarea lui Juan fu mai degrabă scurtă.

— Juliana Lozano. Josep Álvarez.

Ea dădu din cap, zâmbi și schiță o reverență. Când comandară vin, plecă și se întoarse imediat cu vinul, după care îl întrebă:

— Îți place supa de fasole albă?

El aprobă din cap, cu toate că nu-i era foame. Dar ea nu vorbise despre oferta hanului.

— Mâine seară. Îți gătesc supă de fasole albă, da?

Îi zâmbi prietenoasă și relaxată. La fel și el.

— Da.

— Bine. Casa de pe partea cealaltă a străzii, primul etaj, zise ea.

Când el dădu din cap, ea adăugă:

— Ușa din mijloc.

În seara următoare norii acopereau luna. Un felinar pâlpâitor lumina prost strada, iar scara casei ei era întunecată. Cu o *pa* lungă în mână, contribuția lui la cină, urcă treptele în semiîntuneric, pe un coridor îngust și bătu la ușa din mijloc.

Juliana îi ură bun-venit cu bucurie nestăpânită, luă pâinea, o rupse în mai multe bucăți și o așază pe masă.

Josep primi un scaun fără formalism și imediat fu adusă și supa aromată de fasole, pe care o mâncară amândoi cu mare plăcere. Josep îi laudă talentul la gătit și ea zâmbi.

— Am adus-o de la han, zise Juliana și râseră amândoi.

Despre unchiul ei Juan vorbiră foarte puțin, totuși Josep îi povesti despre prietenia pe care i-o arătase Juan la dogărie.

La scurt timp după aceea și înainte ca el să încerce să o sărute, Juliana îl duse în pat la fel de natural ca atunci când îi pusese supa în față.

Înainte de miezul nopții era iar pe drum spre casă, cu trupul mai ușor și mai relaxat, dar

cu capul ciudat de plin de gânduri negre. Se gândea că era ca și când ar fi mâncat un fruct care era într-adevăr comestibil și fără pată, dar care era neîndoielnic nu destul de dulce și astfel călărea pe catârul lui, îngândurat, pe strada care îl ducea înapoi în satul lui.

STRÂNGEREA RECOLTEI

Josep înțelegea uimirea unor săteni.

— Părăsise Santa Eulalia ca un tânăr fără ocupație. După întoarcerea lui, câștigase pământul tatălui și acum deținea și proprietatea familiei Torras.

— Reușești să cultivi amândouă parcelele? îl întrebase Maria del Mar îndoindu-se.

Josep se gândise deja la asta.

— Dacă ne strângem iar recolta, cum am mai făcut-o, atunci angajez pe cineva care să culeagă strugurii din via lui Quim. Un culegător ar trebui să fie de ajuns, pentru că recolta asta va fi mai mică decât a ta sau a mea, spuse el și ea dădu aprobator din cap.

Putea alege dintre toții tinerii satului, care nu erau întâi-născuți și se hotărî pentru Gabriel Taule, un băiat de șaptesprezece ani liniștit, de încredere, care avea trei frați mai mari. Tânărul pe care toți îl numeau doar Briel, fu uimit când Josep veni la el cu oferta de muncă și o acceptă bucuros.

Josep frecă butoaiile de vin și pe urmă se îndreptă către acelea care erau sub un șopron de lângă casa lui Quim. Ceea ce văzu când începu să le curețe, îl neliniști, pentru că amândouă butoaiile aveau locuri care îi aminteau neplăcut de doagele putrezite din butoiul lui și pe care a trebuit să le înlocuiască Rivera. Dar pe urmă își spuse că nu făcea să se îngrijoreze de problemele de care nu știuse nimic, dacă erau chiar probleme, așa că spală butoaiile cu apă și o soluție de sulf și le pregăti pentru primirea mustului.

În timp ce vara trecea în toamnă și strugurii se îngreunau și deveneau negru-mov pe viță, Josep mergea în fiecare zi de-a lungul rândurilor și gusta fructele – o dată aroma caldă a unor struguri mici de la o viță veche Garnatxa, apoi promisiunea fructată, stratificată a unei Ull de Llebre și asprimea mușcătoare a vitei Sumoll.

Maria del Mar și cu el hotărâra într-o dimineață că strugurii atinseseră cel mai înalt grad al lor de coacere așa că îl chemă pe Briel și îi dădu catârul și mica roabă pentru culesul viei lui Quim.

El, Maria del Mar și Quim lucraseră bine împreună, dar acum Josep observă că era chiar mai bine să lucreze singur cu ea, pentru că gândeau asemănător în privința treburilor de făcut și culegeau bine, chiar dacă abia schimbau câte un cuvânt. Singurul sunet era hârșăitul cuțitelor lor ascuțite, cu care tăiau strugurii de pe butuci, aruncându-i în coș. Munceau din greu sub soarele strălucitor și curând hainele li s-au lipit pe trup, pătate pe alocuri de transpirație. Francisc era mereu în apropiere, le aducea uneori un vas cu apă din *cántir*-ul de lut care stătea la umbră sub căruță, mergea șchiopătând până la presă sau stătea călare pe catâr.

Briel, care era cufundat visător în munca lui, își îngăduia câteodată să fredoneze o frântură de cântec, tare și fals, mai mult o behăială și un țipăt decât un cântec adevărat, iar Josep și Maria au schimbat un zâmbet chinuit atunci când l-au auzit prima oară.

Să aibă căruța cea mare era un avantaj considerabil; Cu toate că atât Maria del Mar cât și Josep tăiau mai repede decât Briel, tânărul își umplea din belșug roaba. Striga de câte ori era gata și Josep era nevoit să-și ascundă cuțitul și să-l ajute să ducă roaba plină la presă.

Josep era foarte conștient că, în timpul deselor lui escapade la presă cu strugurii lui

Torras, Maria muncea mai departe singură în via ei, contribuția ei în timp și putere, care trecea dincolo de înțelegerea lor de a lucra împreună.

Avea senzația că trebuie să o despăgubească pentru asta și, după ce îl trimise acasă pe Briel la sfârșitul zilei, iar Maria del Mar deshămasse catârul și se dusesse acasă, să-i pregătească cina fiului ei, Josep continuă să lucreze neobosit în via ei.

Când ieși din casă după o oră, ca să arunce păsărilor fărâmiturile de la masă, îl văzu pe Josep încă mânuind cuțitul în via ei.

Se duse la el.

— Ce faci aici?

— Partea mea de muncă.

Când o privi, a văzu că era încremenită de furie.

— Mă jignești.

— În ce fel?

— Când am avut nevoie de ajutor, ca să primesc un preț pe măsura muncii mele, mi l-ai dat. Ai spus atunci că faci doar ceea ce ar face orice bărbat, astea au fost exact cuvintele tale. Dar de la o femeie nu primești nici cel mai mic ajutor.

— Nu, nu-i așa.

— E chiar așa. Ești lipsit de respect față de mine, într-un fel în care n-ai fi față de un bărbat, zise ea. Până mâine-dimineață nu vreau să te mai văd în podgoria mea.

Acum se enervase Josep. Muiere blestemată, se gândea el, răstălmăcește și încurcă tot. Era revoltat, dar obosit și murdar și n-avea chef de o ceartă prostească, așa că blestemă încet, aruncă coșul în căruță și plecă acasă.

A doua zi, jena domni între ei pentru scurt timp, dar ritmurile muncii împărțite alungară curând cuvintele mânioase pe care le schimbaseră cu o seară înainte. Josep își întrerupea în continuare treaba și pleca de îndată ce Briel striga după ajutor, dar el și Maria del Mar se completau foarte bine și el era mulțumit de recolta comună.

Era înspre prânz când Briel veni la podgoria Mariei del Mar și Josep văzu imediat pe fața lui că ceva nu era în regulă.

— Ce s-a întâmplat?

— Butoiul, senyor.

Pe Josep îl părăsi curajul când văzu butoiul. Mustul nu țâșnea de-a dreptul, dar curgea într-un firicel pe partea exterioară a butoiului. În total erau șase butoaie la umbra șopronului lui Quim; le cercetă și arătă apoi spre unul care părea cel mai puțin suspect, chiar dacă se deosebea doar foarte puțin de celelalte recipiente.

După-amiază târziu îl descoperi pe Clemente Ramirez, care își mâna căruța cea mare pe strada care ducea la râu, pentru a-și spăla butoaiele.

— Hola, Clemente! strigă Josep.

Fugi pe stradă, opri căruța și îl conduse pe Clemente la casa lui Quim, pentru a-i arăta butoaiele.

Ramírez inspectă cu atenție butoaiele de lemn și pe urmă clătină din cap. Arătă spre cele deteriorate.

— Să le reperi, ar însemna să arunci niște bani buni. Dar butoiul ăsta de aici mai poate fi folosit de Quim câțiva ani, cred. Pot veni mâine-dimineață să iau mustul și să-l las să

fermenteze la fabrica de oțet. Asta înseamnă desigur, că trebuie să-i plătesc ceva mai puțin lui Quim, dar...

Ridică din umeri.

— Quim nu mai e aici.

Clemente fu vizibil impresionat la aflarea veștii că, pe lângă pământul tatălui său, Josep poseda acum și podgoria Torras.

— Iisuse, trebuie să mă port bine cu tine, pentru că, dacă o ții tot așa, vei ajunge curând mare proprietar, domnul și stăpânul nostru.

Josep nu se simțea absolut deloc ca un domn și stăpân când se întoarse la treabă. Știuse că va dura mulți ani până când pământul lui Torras urma să-i aducă un venit rezonabil. Dar acum venitul lui din această recoltă avea să fie mai mic decât se așteptase și părerea lui Clemente despre butoaie era vestea cea mai rea posibilă.

Butoaiele noi erau scumpe.

N-avea bani pentru butoaie noi.

Blestema ziua când ascultase rugămintea lui Quim și îi cumpărase podgoria. Era un nebun că dovedise milă față de un vecin care era un bețivan bătrân, zăpăcit și în același timp un podgorean jalnic, fără succes, își spunea el amărât. Și acum îi era teamă că se lăsase ruinat de Quim, încă înainte de a fi început să fie un adevărat cultivator de struguri.

GREUTĂȚI

Într-o ceață de disperare înăbușită, Josep termină culesul în următoarele patru zile și se sili să nu se mai gândească la necazurile lui. Dar după ce toți strugurii au fost culeși și storși, în aceeași zi călări pe catârul său spre Sitges și îl găsi pe Emilio Rivera la masa de prânz în dogărie, iar pe fața lui roșie se citea bucurie, în timp ce ducea la gură linguri pline de știucă fiartă în cidru, mirosind a usturoi. Emilio îi arată cu ochii un scaun și Josep se așează și așteaptă jenat până când bărbatul mai în vârstă termină de mâncat.

— Și? întrebă Emilio.

Josep îi spuse toată povestea: plecarea lui Quim, înțelegerea lor și descoperirea catastrofală a butoaielor putrezite.

Emilio îl asculta cu o față serioasă.

— Aha. Sunt atât de stricate încât nu se mai pot repara?

— Da.

— Aceeași mărime cu acela pe care ți l-am reparat?

— Aceeași mărime... Cât ar costa două butoaie noi?

Când îi spuse Emilio, închise ochii.

— Și asta e cel mai bun preț al meu.

Josep clătină din cap.

— N-am banii. Dacă le-aș putea înlocui înaintea de recolta anului următor, atunci ți le-aș putea plăti pe urmă, spuse el. Cred că ți le-aș putea plăti pe urmă, adăugă el încet.

Emilio împinse castronul de supă din fața lui și spuse cinstit:

— Sunt niște lucruri pe care trebuie să le înțelegi, Josep. Una e să te ajut la repararea căruței sau la construirea unei uși noi pentru biserică. Am făcut treburile astea cu plăcere, pentru că am văzut că ești un băiat bun și pentru că îmi plăci. Dar... nu sunt un om bogat. Muncesc din greu pentru trai, la fel ca și tine. Chiar dacă ai fi băiatul surorii mele, n-aș putea să folosesc lemn de stejar de prima clasă și să-ți fac din el două butoaie mari, fără să primesc vreo plată. Și, adăugă apoi plin de tact, tu nu ești fiul surorii mele.

Josep aprobă din cap.

Stăteau acolo nefericiți.

Emilio oftă.

— Dar ceva pot face pentru tine: dacă îmi plătești acum pentru unul dintre butoaie – în avans, ca să pot cumpăra lemn cu banii tăi –, atunci îți construiesc ambele butoaie și mi-l plătești pe al doilea după recolta din anul următor.

Josep dădu din cap în tăcere, mult timp.

Când se ridică să-și ia rămas-bun, încercă să-i mulțumească lui Emilio. Dogarul îl alungă, dar pe urmă veni după el, înainte ca Josep să ajungă la ușă.

— Așteaptă. Vino cu mine, spuse el și îl conduse pe Josep prin dogărie, într-o magazie arhiplină. Ai trebuință de astea de aici? întrebă el și arată spre o stivă de butoaie, care erau mai mici decât jumătate dintre butoaiile obișnuite.

— Ei, nevoie aș avea. Dar...

— Paisprezece în total, fiecare de câte o sută de litri. Făcute acum doi ani pentru un bărbat care le comandase pentru anșoa. A murit și de atunci sunt aici. Toți vor butoaie de două sute douăzeci și cinci, nimeni nu e gata să mi le ia pe cele de o sută. Dacă le poți

folosi, atunci îți mai adaug la socoteală doar foarte puțin.

— Nu prea am nevoie de ele. Nu mi le pot permite.

— Dar nu-ți poți permite nici să le refuzi, pentru că e ca și cum ți le-aș dăru.

Emilio ridică unul dintre butoiașe și i-l îndesă lui Josep în mâini.

— Am spus: „doar foarte puțin.” Vor fi pe nimic. Ia-mi blestemățiile astea de pe cap, înainte să dispari, spuse el grosolan și încercă să pară un bărbat obișnuit să negocieze dur.

Au mai trecut trei săptămâni până se întoarse Clemente Ramirez să ia restul vinului lui Josep.

După ce Ramirez îi plăti, dădu Mariei del Mar partea ei și pe urmă plecă imediat la Sitges pentru a-i da lui Emilio plata în avans pe care o stabiliseră.

Se sfădi puțin cu propria lui conștiință, dacă trebuia într-adevăr să-i plătească deja lui Quim a doua rată. Până la urmă Quim fusese acela care îi făcuse toate necazurile bănești care nu-l lăsau să doarmă noaptea. Dar bătrânul spusese clar că avea nevoie de bani pentru a o scoate la capăt cu schimbările din viața lui; și Josep știa că el evaluase casa și butoaiile, înainte de a prelua podgoria, și astfel se hotărî să plătească.

Îi era neplăcut să-i înmâneze banii cu atâta încredere prietenului lui Quim, Jonathan Cadalfalch. Birjarul era la urma-urmei un străin pentru Josep; dar Quim îl prezentase drept prietenul lui și, pentru că nu vedea altă posibilitate, îl căută pe Cadalfalch la stația de poștalioane.

Numără banii în mâna lui Cadalfalch și îi dădu o chitanță în care se specifica suma. În afară de asta îi mai dădu și câteva pessetes în plus.

— Te rog să-i spui lui Quim să semneze chitanța și pe urmă adu-o înapoi, spuse Josep, și când vin să o iau, mai primești ceva de la mine.

Cadalfalch îl privi pătrunzător, apoi rânji cu toți dinții, în semn că a înțeles perfect situația lui Josep. Fără să fie ofensat, dădu din cap, puse cu grijă banii și chitanța într-o geantă de piele și îi ură lui Josep o zi bună.

În seara aceea Josep se așeză la masă și puse banii în fața lui. Întâi numără din mica grămadă rata pe care trebuia să o plătească lui Donat și Rosei înainte de recolta anului următor și apoi o sumă mai mică pentru provizii și mâncare.

Văzu că restul era insuficient și în niciun caz nu avea să-i ajungă în cazul în care ar mai fi fost nu se știe când o situație de forță majoră. Mai stătu acolo un timp, după care puse scârbit banii într-o șapcă și merse la culcare.

În după-amiaza următoare luase loc pe banca lui și se apucase să guste vinul din recolta de anul acela, pe care îl păstrase pentru el. Spera în secret să se întâmple o minune care să facă din el o picătură delicioasă. Când lucra în Languedoc, după fiecare recoltă Léon Mendès insista mereu asupra acestui exercițiu. Fiecare muncitor primea un pahar cu vin și pe urmă anunțau alternativ aromele delicate pe care le descopereau cu gura sau nasul.

— Căpșuni.

— Fân proaspăt cosit.

— Mentă.

— Cafea.

— Prune negre.

Acum Josep gustă din propriul lui vin și observă că era deja prost, acru și neplăcut, cu un gust enervant de cenușă și cu iuțeala lămâilor stricate. Avea gustul decepției, cu toate că așteptările lui nu fuseseră mari. În timp ce răsturna la loc în ulcior restul de vin din pahar, primul sunet al clopotului bisericii îi pătrunse în conștiință, tare și înspăimântător.

Urmă un al doilea sunet. Pe urmă al treilea.

Un sunet încet, solemn, care le spunea locuitorilor din Santa Eulalia că viața era grea, efemeră și tristă și că cineva din cercul lor părăsise comunitatea celor vii.

Făcu ceea ce făcuse întreaga lui viață la auzul clopotului pentru morți; se duse la biserică.

Ușa bisericii avea o primă găurică pe suprafața ei fără pată, pentru că anunțul morții fusese afișat aici. Mai mulți oameni citiseră deja anunțul și acum se întorceau.

Când Josep se află acolo, văzu că preotul cel nou notase cu scrisul lui frumos, citeț, moartea lui Carme Riera, nevasta lui Eduard Montroig.

În trei ani și jumătate de căsnicie, Carme Riera avusese trei avorturi și pierduse o a patra sarcină. În dimineața aceasta liniștită de noiembrie începuse să sângereze fără dureri și la scurt timp a eliminat un bulgăre de țesut sângериu de două luni, după care din ea a curs un firicel subțire, roșu. Se mai întâmplase asta și a doua oară când pierduse copilul, dar de data aceasta hemoragia nu se opri și muri după-amiaza târziu.

În seara aceea Josep merse la casa Montroig, prima dintre cele patru case din plața, chiar în spatele bisericii. Maria del Mar era printre cei prezenți care stăteau muți în bucătărie și își arătau compasiunea prin faptul că erau acolo.

Cu două lumânări care își aruncau lumina galbenă pe capul ei și cu altele două la picioare, Carme zăcea în patul ei preschimbat acum în năsalie, cu panglicile de cârpă neagră pe care biserica le punea la dispoziție pentru a fi folosite în casele lovite de nenorocire.

Carme era cu cinci ani mai mică decât Josep, care de-abia o cunoscuse. Fusese o fată arătoasă, cu ochi care priveau pe furiș și cu sânii grei de timpuriu și acum zăcea acolo cu părul spălat și pieptănat, cu fața albă și drăgălașă, de parcă ar fi dormit. În micul dormitor se aflau soțul ei și mai multe rude care urmau să stea acolo peste noapte, ca și două femei care fuseseră tocmită ca să o plângă. După o vreme Josep le făcu loc și altora care doreau să-și ia rămas-bun și acum stătea țeapăn în bucătăria în care fiecare șoaptă sau voce înăbușită părea zgomot. Maria del Mar plecase deja. Locul era strâmt, erau doar câteva scaune, așa că nu mai stătu mult.

Josep era trist. Îl plăcea pe Eduard și îi era greu să vadă cum necazul îi schimonosea fața lungă, solemnă și îi răpea voioșia obișnuită.

În dimineața următoare nu lucră nimeni. Cei mai mulți dintre săteni mergeau în spatele sicriului care era purtat pe distanța scurtă până la biserică, spre prima înmormântare oficiată de părintele Pio în Santa Eulalia.

Pe toată durata slujbei de înmormântare Josep stătu pe unul din rândurile din spate. Iar când vocea liniștită și plăcut sonoră a preotului recită rozariul în latină și vocile înecate ale lui Eduard, tatălui lui Carme, surorilor și celor trei frați ai ei repetară cuvintele rugăciunii, greutatea i se părură lui Josep mult mai mici.

CE ȘTIA PORCUL

Prima lui treabă la curățenia care urma fiecărei recolte, era demontarea celor două butoaie stricate. Le desfăcu atent, așa cum fuseseră asamblate cu mult timp înainte, probabil de un strămoș al lui Quim, care dovedise mult mai multă îndemânare decât avea Josep. Omul folosisese doar foarte puține cuie și Josep își dădu osteneala să nu le îndoiaie când le scoase din lemn. Bătu fiecare cui care avea o îndoitură, căci erau scumpe cuiele ca acelea – piroane de oțel făurite de mână, pentru a le face dure și rezistente ca viața unui țăran.

Desprinse scândurile una de alta și le împărți în două grămezi. Pe cele care erau putrezite le putea tăia cu ferăstrăul și folosi iarna ca lemn de foc, dar erau și unele bune și pe acelea le stivui separat așa cum îl văzuse făcând pe Emilio în dogărie, cu bețișoare între scânduri, pentru ca aerul să le păstreze uscate și perfecte.

În mai puțin de o zi butoaiele stricate dispăruseră și se putu apuca de treaba care îi plăcea cel mai mult, să meargă în spatele plugului și să-l conducă, în timp ce catârul îl trăgea pe pământul pietros.

Parcela familiei Álvarez era aproape gata când trecu pe lângă tufișul în care se refugiase mistrețul după ce îl împușcase. Îi era clar că și acolo voia să facă ceva, să defrișeze tufișurile care creșteau sălbatic și să are pământul, astfel încât să mai poată planta niște butuci de viță și pe urmă să umple gaura cu pământ, pentru ca nicio sălbăticiune să nu o mai folosească vreodată ca adăpost și să nu-i mai amenințe via.

Se apucă de treabă cu coasa, dar tufărișul opunea atâta rezistență încât, după ce reuși să o înfrângă, se bucură să poată lua o pauză. Își aminti că borta fusese destul de mare pentru a oferi adăpost unui animal mare și recunoscă că trebuia să sape și să bătătorească o mare cantitate de pământ.

Merse pe genunchi, și înclină capul și spionă înăuntru, dar putea vedea doar până acolo unde pătrundea lumina zilei. Mai încolo era întuneric.

Simțea aerul rece pe față.

Pe pământ zăceau prăjinile cu care Jaume împunsese animalul mort. Când Josep le împinse în deschizătură, dispărură cu totul. Când ridică mâna cât de sus putu și îndoii încheietura, reuși să îndrepte prăjina în jos, mult mai departe decât se așteptase. Și când își așeză pe pământ încheietura mâinii și ridică prăjina în sus, vârful ei se mișcă în această direcție pe o distanță considerabilă.

— HOLA?!

Auzi cât de goală îi suna vocea.

Catârul, care era încă înhămat la plug, strigă înspăimântat, și Josep se chină să părăsească vizuina de sub coama dealului, pentru a deshăma catârul și a-l hrăni, ceea ce îi dădu și lui puțin timp de gândire. Grota era tulburătoare și interesantă, inspirând în același timp teamă; și nu vroia să vorbească cu nimeni despre asta, decât cu Jaume. Dar știa că nu poate alergera la Jaume de fiecare dată când avea o problemă pe care nu dorea să o rezolve singur.

Se duse în magazia lui cu scule, căută o lampă, se uită să vadă dacă are în ea ulei, ridică fitilul și aprinse un chibrit și pe urmă se întoarse la coama dealului, mergând cu lampa aprinsă prin lumina soarelui. Când se întinse pe burtă și împinse lampa în deschizătură,

aceasta își aruncă lumina pe o bună bucată dinăuntru.

Culoarul natural era de două ori mai lung decât umerii lui Josep și se termina cam la o lungime de braț în fata lui. Acolo văzu o deschizătură rotundă, care ajungea cam la un metru în adâncime.

În spate era un spațiu gol întunecat.

Probabil că locul era destul de mare ca să se poată târî și să poată împinge lampa în fața lui. Își spunea că mistrețul fusese cât el de lat, dar mai gras. Totuși îl speria gândul de a intra singur și fără ajutor în țeava asta întunecoasă și strâmtă.

Pe culoar se vedeau câteva pietre, dar era alcătuit mai ales din pământ pietros din care creșteau nenumărate rădăcini. Josep se întoarse în casă, luă o rangă, o găleată, un coș și un târnăcop și începu să sape.

Când tunelul fu destul de mare ca să se poată strecura înăuntru pe genunchi și mâini, se opri la intrare, întinse lampa în spațiul întunecat și privi în... ce?

Se strădui să se târască înăuntru.

Foarte repede podeaua coborî. Deja după câțiva pași solul era presărat cu pietre, dar Josep putu să se ridice în picioare, oarecum clătinându-se.

Nu era o peșteră. Lampa arăta un spațiu gol, chiar mai strâmt decât dormitorul lui, nici măcar destul de mare ca să poată fi numit grotă – o vizuină mică, stâncoasă în deal, cam tot atât de mare cât un butoi de fermentare.

Lumina lămpii arunca jocuri dezordonate de lumini și umbre atunci când se întoarse pentru a vedea mai mult și deveni conștient de faptul că aici ar putea fi sălbăticiuni. Șerpi.

Stând în lada asta mică, naturală din pământ, putea să-și imagineze că micuții păroși își aveau sălașul aici, atunci când nu se ocupau de rădăcinile butucilor de viță.

Se întoarse și se târî iar prin tunelul acela, înapoi în lume.

Afară aerul era mai blând și mai cald și deja se întuneca. Josep stătu acolo și privi uimit grotă, apoi stinse lampa și puse uneltele la loc.

În noaptea aceea dormi doar câteva ore, apoi rămase treaz încă mult timp, gândindu-se la grotă din deal. De îndată ce zorii zilei risipiră întunericul nopții fugi să vadă dacă totul nu fusese cumva doar un vis.

Deschizătura era tot acolo.

Grotă din deal era prea mică pentru a-i fi de folos.

Dar era un început bun, un loc care oferea posibilități. Luă descoperirea drept un semn că putea începe lucrul.

Se întoarse în casă și aduse sculele, apoi privi cu alți ochi coama dealului în care se afla grotă. Nu văzu ceva semnificativ până când, cam la înălțimea ochilor, văzu un podiș de stâncă, mai lung decât statura unui bărbat, dar subțire și plat, care se întindea în fața privirii lui, un sprijin natural pentru pământul care ar fi apăsător pe ușa lui. Începu să sape pământul de sub platou, fără să uite că o ușă trebuia să fie suficient de lată încât să poată intra cu roaba.

Lucră mai întâi cu târnăcopul și se pregătea să înlătore cu lopata pământul scos, când se ivi Francisc.

Se salutară, apoi băiatul se așeză pe pământ și îl privi la lucru.

— Ce faci aici, Josep? întrebă el în cele din urmă.

— Sap o pivniță, zise Josep.

Partea a cincea

SÂNGELE STRUGURILOR

Santa Eulalia

12 ianuarie 1876

SĂPATUL

Faptul că Josep Álvarez pierdea mult timp săpând sub coama dealului său deveni foarte curând subiectul de conversație din Santa Eulalia. Vecinii lui nu erau foarte curioși, dar unii credeau că e oarecum ciudat și zâmbeau aruncându-i câte o privire pe străzile satului.

Iarna era vremea pentru curățat și tăiat. Butucii de pe parcela lui Torras aveau nevoie de multă atenție, ceea ce Josep le-a și dat, cu toate acestea aproape zilnic reușea să lucreze câteva ore cu târnăcopul și sapa și, când toți butucii au fost spre mulțumirea lui tunși, săpa toată ziua. În grotă era mereu răcoare, dar nu frig și domnea noaptea eternă, de aceea săpa cu o lampă pâlpâitoare alături, care arunca lumină galbenă și umbre negre.

Nivaldo îi privea obiectivul cu scepticism.

— Dacă sapi adânc, aerul viciat te poate omorî. Sunt vapori toxici acolo... ca părțurile otrăvite din măruntaiele pământului, dacă le respiri, mori. Ar trebui să-ți faci rost de o colivie cu o pasăre care să-ți țină de urât acolo jos, așa cum fac minerii. Dacă pasărea moare, trebuie să fugi ca de dracul.

N-avea timp să se ocupe de o pasăre. Era o mașină de săpat, epuizat complet când cădea în pat, deseori încă în hainele murdare de lucru, cu propria duhoare de transpirație în nas. O zi caldă era o binecuvântare, pentru că se putea spăla în râu și putea chiar să se ocupe și de rufe. Altfel se spăla cu apa dintr-o găleată, când nu-și mai putea suporta propriul miros.

Cavitatea din deal începea să prindă formă. Arăta mai mult ca un tunel decât ca o pivniță adevărată, cu toate că ar fi preferat un pătrat sau un dreptunghi mai lat. Dar săpa de-a lungul peretelui de stâncă, luându-și ca punct de plecare tavanul jos din mica grotă inițială. Peretele de stâncă din stânga ducea mai departe, la început se curbase ușor în sus, aproape ca o bucată lungă de țevă al cărei perete drept se îndepărtase, astfel că rezultase o suprafață neobișnuită din pământ și pietre. Lățimea pivniței era determinată de faptul că atunci când săpase deasupra marginii tavanului de stâncă găsisese doar pământ. Nu era miner, habar n-avea cum putea să sprijine greutatea imensă a pământului care se afla deasupra capului său, așa că înlătură doar pământul de pe peretele stâng și de pe tavanul de piatră, atât cât se întindea spre dreapta și le urma în adâncime. Luă ființă încet un tunel, puțin mai înalt decât capul lui Josep și mai degrabă lat decât înalt, cu peretele stâng din piatră contopindu-se ușor cu tavanul de stâncă, peretele drept și solul constând dintr-un amestec de pământ și pietre.

Într-o seară Josep citi în ziarul lui Nivaldo despre un bărbat pe care îl condamnaseră din cauza atacurilor violente și a tâlhăriilor. Răufăcătorul era un portughez pe nume Carlos Cabrai, un proxenet care ademenea femeile tinere și le ținea captive într-un bordel din Sant Cugat del Vallès.

Josep se gândea la Renata, la mizeria și boala ei din bordelul din Sitges și își aminti de bărbatul de care ei îi era foarte frică, un tip solid într-un costum alb, murdar, care stătea în fața camerei ei.

Gândurile acestea nu-i mai dădeau pace. Nivaldo spusese că bărbatul cu care se măritase Teresa Gallego și care o luase cu el, era cizmar.

Se numea Lluís Mondrés sau cam așa ceva.

Nivaldo spusese că purta un costum alb și fuma țigarete portugheze.

Ei și?

Acum să presupunem, se gândea Josep... să presupunem că cizmarul ăsta, Lluís ăsta, se aseamăna cu proxenetul din ziar, care se căsătorise cu patru femei, doar ca să le facă târfe. Să presupunem că Lluís ăsta se însurase cu Teresa pentru a o duce într-o casă ca aceea din Sitges. Să presupunem că Teresa ar putea fi acum într-o camera ca cea a Renatei.

Se sili să-și alunge gândurile acestea din cap.

Dar uneori, când săpa în deal ca o cârțiță sau stătea în pat fără somn, amintirile cu Teresa se întorceau.

Își amintea ce nevinovată fusese. Și mai ales un gând îl chinuia. Faptul că el nu se putuse întoarce la ea îl făcea răspunzător pentru viața îngrozitoare pe care poate o duce acum.

SCHIMBUL

Într-un loc din pivnița lui, Josep observă că peretele de stâncă se frângea brusc spre stânga pe lungimea unui braț și apoi pe aceeași lungime în dreapta, astfel că rezulta o adâncitură lată cam de un metru și adâncă de aproximativ un metru și jumătate, în sinea lui numea această adâncitură „stelaj de vinuri”, întrucât chiar în momentul descoperirii și-a imaginat-o plină cu rafturi pe care erau depozitate sute de sticle cu vin.

Totuși peretele de stâncă și tavanul protector de piatră se terminau după „stelaj” și acest lucru determină măsura definitivă a pivniței – o cavitate cam cât un vagon de lungă și doar cu puțin mai lată.

Împrăstie pe strada care ducea la râu jumătate din pământul scos prin săpături, dar păstră toate pietrele și bucățelele de stâncă cu dimensiunea necesară, pentru a construi ziduri cu ele, așa că acum își aduse o roabă cu lut de la râu și începu să ridice un zid în fața pământului care forma peretele drept și cel posterior, pentru că așa i se părea lui că trebuie să termine pivnița.

Prea departe n-a ajuns, pentru că a observat că iarna se termina treptat.

Curând căldura urma să se strecoare și în spațiul ăsta rece, pe care îl făcuse cu atâta osteneală, fără să găsească o posibilitate de a astupa deschizătura din deal.

Într-o dimineață Josep se duse la biserică și așteptă până când preotul veni să-l salute.

Schimbară amabilități și apoi Josep ajunse la motivul vizitei sale.

— Ce s-a ales de vechea ușă a bisericii, părinte?

— Ușa cealaltă? E în magazie.

— Aș vrea să o cumpăr.

În scurta tăcere care a urmat, preotul l-a privit gânditor pe Josep.

— Nu, nu e de vânzare, spuse el în sfârșit.

— Oh... o păstrați pentru un anume scop?

— Pentru un anume scop? Nu, de fapt nu... poate că aș fi dispus să fac schimb cu ea.

Josep se supără oarecum pe preotul acesta. Nu avea nimic de schimb, așa că tăcu.

— Dacă te spovedești și vii la slujbă în fiecare duminică dimineață, sunt gata să-ți dau ușa.

Josep era încurcat.

— N-am prea multă... credință adevărată, părinte.

Între timp, era sigur de asta, preotul aflase cu siguranță despre povestea lui, și anume că fusese educat de cei mai convinși eretici ai satului: de tatăl lui și de Nivaldo.

— Nu sunt credincios.

— Nu-ți cer să crezi. Doar să te spovedești și să vii la liturghie.

Josep oftă și dădu din cap. Avea nevoie de ușa aceea.

— Atunci ne-am înțeles, spuse preotul, îi luă mâna și o strânse puternic. Apucă etola lungă, purpurie care atârna într-un cuier de pe perete, o puse pe el și îl conduse pe Josep în partea din spate a bisericii la scaunul de spovedanie.

Josep se strecură prin perdeaua roșie în cabina mică, întunecată și îngenunche. În lumina slabă care cădea prin crăpătura perdelei recunoscă că în jumătatea de sus a peretelui despărțitor fusese încastrată o placă de metal cu multe găurele, în spatele căreia părintele Pio deschise cu mână nevăzută un vizor mic, interior.

— Da, fiule. Vrei să te spovedești?

Josep inspiră adânc și, din amintirile copilăriei lui plină de teamă, cuvintele îi țâșniră pe buze.

— Iartă-mă Doamne, căci am păcătuit.

— Cât timp a trecut de când te-ai spovedit ultima oară?

— Mulți ani, zise el.

— Și?

— Am făcut lucruri cu femeile.

— Ai întreținut relații în afara sacramentului căsătoriei? De mai multe ori?

— Da, părinte.

Preotul îl ajută mai departe.

— Ai avut și gânduri necurate?

— Da, părinte.

— Cât de des ai avut gândurile acestea?

— Zilnic.

— Spune după mine: Doamne, regret sincer că te-am supărat și îmi urăsc toate păcatele...

Cu gâtul uscat, Josep repetă cuvintele.

— ... pentru că mă tem de pierderea raiului și de chinurile iadului...

— ... dar mai ales, pentru că te-am mâniat, Dumnezeu meu, pe tine care ești bun și meriți dragostea mea.

— Sunt hotărât, cu ajutorul harului tău, să-mi mărturisesc păcatele, să mă căiesc și să merg pe drumul cel bun.

Josep termină rugăciunea ca un înecat.

— Când mergi acasă, spune de douăzeci și cinci de ori Tatăl nostru. Te absolv de păcate în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh. Roagă-te ca jertfa ta să fie primită de Dumnezeu. Să lăsăm acum scaunul de spovedanie.

De cealaltă parte a mătăsii, în lumina care strălucea din nou brusc, Josep văzu că părintele Pio își scotea etola.

— Ai căruța afară?

— Da, părinte, spuse Josep surprins.

— Te ajut cu ușa.

Cu câteva scânduri din butoaiele stricate Josep făcu o ramă de ușă. Să o fixeze pe latura dealului, era firește o provocare. De o parte a intrării prinse în cuie lemnul ramei de două rădăcini de copac bătrâne, groase, de cealaltă parte bătu piroane de oțel în crăpăturile stâncii.

Ușa cea grea și-a împlinit scopul, după ce a făcut-o mai scurtă și mai îngustă cu ajutorul ferăstrăului. Crăpăturile urâte nu străbăteau întreaga suprafață și, în timp ce la biserică ușa arăta mai curând nepotrivită din cauza deteriorării, era perfectă pentru astuparea grotei din deal. Printre fierul vechi pe care îl scosese din casa lui Quim se găsea și o balama de ușă ruginită, iar pe cea de-a doua Josep o procură de la târgul din Sitges, fiind mai lungă și mai îngustă decât cea a lui Quim, dar care tocmai din cauza locurilor ei ruginite se potrivea bine. Înșurubată, fixată și bine unsă, ciudata pereche de balamale funcționa cu doar câte un scârțâit ocazional, care putea avertiza micuțul popor, că Josep pășise în această lume.

În duminica aceea se spăla dis-de-dimineată cu apă dintr-o găleată, îmbracă haine curate și porni spre biserică. Stătea pe ultimul rând și curând deveni conștient de faptul că unii oameni priveau cu interes prezența lui. Și Maria del Mar îl privea la fel de pe partea cealaltă a bisericii și își întoarse privirea. Francesc zâmbi și îi făcu semn, până când mama lui îl strânse de braț.

Spre mirarea lui Josep, era plăcut să fie aici. Rareori avusese ocazia să se așeze aici și să se liniștească. Murmurele ușoare ale rugăciunilor, lecturilor, psalmilor și imnurilor dădeau naștere acum unui sunet ca de tors, care îl legăna și îl aducea într-o stare de pace lipsită de gânduri. La predica despre învățăturile Sf. Francesc Xavier aprobă doar scurt din cap; când deschise iar ochii, văzu privirea rece a Mariei del Mar și fața zâmbitoare a tânărului său prieten, tizul sfântului.

Eduard Montroig, cu bentița de doliu pe mânecă, trecu printre rânduri cu coșul milei și Josep, conștient de datoria pe care o avea față de biserică, aruncă o monedă înăuntru. Curând oamenii căzură în genunchi pe bancheta de rugăciune, părintele Pio își puse pe umeri etola albă și merse de la unul la altul pentru a pune ostia în gura credincioșilor care așteptau.

— Luați și mâncați din acesta toți. Acesta este trupul meu, care pentru voi se va jertfi.
Josep o șterse.

Împărtășania nu făcea parte din înțelegere, își el fățarnic.

SETE

Josep știa exact ce fel de struguri voia să folosească, mici, de culoare închisă, cu aromă puternică, asemănători acelor care creșteau în fiecare an pe butucii care erau de patru ori mai bătrâni decât el.

Până să ajungă în Franța nu număraseră niciodată mugurii de pe un butuc; dar acum când plantele lui se trezeau la viață, se uită atent și recunoscuse că cele mai multe dintre ele făceau cam șaizeci de muguri, iar cele foarte bătrâne cam până în patruzeci. Léon Mendès își limitase butucii la cincisprezece până la douăzeci de muguri și Josep începuse acum să reducă cei mai bătrâni dintre butuci chiar la acest număr.

Maria del Mar veni la el să-și ia fiul și se opri în loc.

— Ce faci aici? Întrebă ea zăpăcită, pentru că știa că aruncă trei ciorchini de struguri cu fiecare mugure pe care îl smulge.

— Cu cât mai puțini muguri, cu atât mai multă forță și aromă se urcă în struguri. În strugurii care rămân pe urmă, se coc chiar și sămburii. Vreau să încerc să fac vin.

— Dar facem deja vin.

— Vreau să fac vin, vin bun, pe care să vrea lumea să-l bea. Dacă reușesc și îl pot vinde, atunci câștig mai mulți bani decât fac acum vânzându-i acreală lui Clemente.

— Și dacă vinul n-o să fie bun? Ce risc îți asumi dacă irosești acum atât de mulți struguri! Ești un al doilea fiu care a reușit să primească două parcele de pământ, dar tot nu poți fi mulțumit, spuse ea sever. De ce te chinuiești cu planuri înalte, acum îți sapi chiar și o pivniță? Ai uitat că ești țăran? Că noi toți cei din Santa Eulalia ne tragem din țărani? De ce nu poți fi mulțumit cu ce ai, cu viața ta?

Nu-i așteptă răspunsul, ci se îndreptă spre Francesc care se juca la umbră, îl luă de mână și plecă.

Josep rupea mai departe muguri. Cuvintele ei îl rodeau, dar știa că ea nu avea dreptate. Nu era arogant, voia doar să facă vin bun.

Și totuși... dacă se gândea mai bine, știa că în spate se ascundea mai mult. Dacă vinul se dovedea a fi prost, tot mai putea învăța să facă oțet bun. Trebuia să admită că tânjea să facă o treabă din care să iasă ceva bun.

O zi frumoasă, cu un vânt care adia slab și cald, cu norișori care mângâiau soarele, a fost distrusă de moartea unuia dintre bătrânii satului. Eugenio Ruis, piele și os, cocârjat și cu părul alb, fusese o priveliște familiară pe banca umbrită din fața prăvăliei și tot acolo trăgea un pui de somn când i s-a oprit inima.

Ca întotdeauna când murea unul dintre ei, întregul sat s-a adunat la biserică pentru slujba de înmormântare.

Eugenio Ruis fusese un membru al sfatului comunal. Legea prevedea ca sfatul să fie alcătuit din doi consilieri și primarul. Când în urmă cu trei ani murise celălalt consilier, Jaume Caralt, Ángel Casals omisese să-l înlocuiască, dar acum că nici ultimul consilier rămas nu mai era printre ei, primarul știa că trebuie să țină alegeri pentru doi alți consilieri și să-i comunice rezultatele guvernatorului din Barcelona.

Lui Ángel nu-i plăcea să se ocupe de asemenea treburi pentru că cereau planificare și

muncă și astfel recunoscă repede că ar fi înțelept să aleagă doi candidați care erau în stare ca în decursul anilor să-și dezvolte propria inteligență, dar care să fie și destul de tineri și puternici pentru a deține funcția asta vreme de mulți ani.

Primul căruia i se adresă a fost Eduard Montroig – un bărbat serios, chibzuit, cu o prezență plăcută, conducătorul *castellers*-ilor satului și un muncitor aprig, care lucra și pentru biserică. Și pentru cel de-al doilea loc se orientă către unul dintre cei mai tineri proprietari de pământ, Josep Álvarez, care se descurcase exemplar în chestiunea cu ușa bisericii.

Josep era surprins și în același timp amuzat. Chiar dacă se simțea măgulit – nu-și putea aminti să fi fost vreodată ales pentru ceva – n-avea mare chef să accepte nominalizarea lui Ángel. Cu două parcele de pământ, o crămă încă neterminată și planul lui de a produce un vin bun la gust, nu prea îi dădea inima ghes să preia și alte răspunderi, așa că ezită și se străduie să găsească o formă diplomatică de refuz.

— E necesar. Satul îți va fi foarte recunoscător pentru serviciul tău, Josep, zise Ángel.

Josep aprobă gânditor, căci în această remarcă oscila faptul că vecinii s-ar simți jigniți de refuzul lui de a ajuta satul. Pentru că asta venea la scurt timp după reproșul Mariei del Mar că și-ar fi uitat originea, îi rămase acum doar posibilitatea de a da în silă din cap și a-i mulțumi primarului pentru această cinste.

Ángel hotărî data de 1 iunie ca zi a alegerilor. Potrivit legii, puteau vota doar proprietarii de parte bărbătească care știau să scrie și să citească. Primarul știa exact cine ținea de acest cerc de frunte și vorbea cu fiecare dintre ei. Pe 1 iunie, șaptesprezece bărbați, sută la sută dintre cei cu drept de vot din Santa Eulalia, printre care și Josep Álvarez și Eduard Montroig, scriseră numele celor doi candidați pe fâșiile de hârtie date de Ángel la intrarea în biserică.

Cei doi noi consilieri se consolau unul pe altul cu gândul că sfatul nu se va întruni aproape niciodată și că o întâlnire va dura exact cât aveau nevoie să aprobe hotărârile pe care le lua Ángel.

Vara aceea a fost bună pentru struguri; zilele lungi erau pline de arșița soarelui auriu, nopțile răcorite de vânturile ușoare care băteau pe dealuri. Josep era conștient de schimbările care se petreceau în strugurii lui copți.

Că ceva nu era în regulă cu apa din fântâna satului, observă doar treptat. La început era doar un gust slab, neobișnuit pe care îl simțea pe gât atunci când se oprea din lucru ca să-și potolească setea.

Pe urmă îl izbi mult mai clar un gust particular acrișor, cam ca de pește.

Când apa începu apoi să duhnească, cei mai mulți săteni erau deja chinuiți de o diaree care îi ținea lipiți de privată, slăbiți și gemând din cauza crampelor înfiorătoare.

După un timp, sătenii treceau în flux continuu pe lângă via lui Josep, mergând cu sticle și ulcioare spre râul Pedregós și beau apă din apa lui așa cum făcuseră primii coloniști din Santa Eulalia, înainte de a săpa fântâna satului.

Primarul și cei doi consilieri traseră pe rând cu ochiul în fântână, dar era adâncă de zece metri și jos pe fund nu văzură decât întuneric. Josep legă o lampă cu sfoară și în timp ce o cobora se uită toți în jos.

— E ceva acolo, zise el. Vedeți?

— Nu, spuse Eduard, care avea vedere proastă.

— Da, spuse Ángel. Ce este?

Nu știa nimeni.

Josep se uită iar în jos. Fântâna cea adâncă nu era mai înfricoșătoare decât gaura lui din deal.

— Cobor.

— Nu, ar fi mai simplu să trimitem acolo un băiat voinic, zise Ángel și apoi îl aleseră pe Bernat, fratele mai mic în vârstă de paisprezece ani, al lui Briel Taulès. Îl legară pe Bernat cu o frânghie solidă și îl coborâră în fântână încet și cu grijă.

— Până aici, strigă el către ceilalți, după un timp și ei nu mai lasară în jos frânghia. Bernat luase jos cu el o găleată și frânghia începuse acum să oscileze în mâinile lui și să tremure ca sfoara undiței cu un pește în cârlig și apoi strigătul lui Bernat pătrunse iar până la ei.

— E aici!

Când îl traseră în sus, mirosul deveni foarte puternic.

În găleata pe care le-o întinse văzură o masă de viermi care mișunau într-o grămadă de pene albe ude learcă.

Curând după asta cei trei bărbați se așezară pe banca din fața prăvăliei.

— Trebuie să scoatem apa stricată din fântână, găleată cu găleată. O să dureze mult, zise Ángel.

— Nu-i destul, zise Josep fără să cedeze.

Ceilalți doi îl priviră.

— S-ar mai putea întâmpla același lucru. Fântâna este singura noastră sursă adevărată de apă. Și în vremuri de inundație sau de secetă nu ne putem bizui pe faptul că râul ne va aduce apă bună de băut. Cred că ar trebui să acoperim fântâna, ca să protejăm apa și să montăm o pompă.

— Costă prea mult, zise imediat Ángel.

— Câți bani are satul? întrebă Josep.

— Puțini. Doar pentru urgențe.

— Asta e o urgență, replică Josep.

Cei trei stăteau acolo tăcând.

Eduard își dresе glasul.

— Cât are satul exact, alcalde?

Ángel îi spuse.

Într-adevăr nu era mult, dar...

— Probabil că e mai mult decât suficient. Dacă e așa, atunci cred că ar trebui să comandăm pompa, zise Josep.

— Și eu cred la fel, spuse și Eduard. Vorbea încet, dar vocea lui era hotărâtă.

Ángel îi privi aspru pe amândoi. Un moment păru să lupte cu opoziția aceasta, totuși pe urmă cedă.

— De unde putem procura o pompă?

Josep ridică din umeri.

— Probabil că de la Sitges. Sau Barcelona?

— E propunerea ta. Tu mergi, spuse iritat primarul.

În dimineața următoare peste Santa Eulalia se lăsă cea mai fierbinte zi a anului acela.

Într-o astfel de zi munca trezea o sete uriașă și, în timp ce catârul mergea la trap pe strada care ducea spre Barcelona, Josep nutrea doar speranța că apa râului va rămâne curată.

În Sitges nu pierdu timpul, ci merse direct la dogărie, sursa lui fără greș de sfaturi bune.

— În localitatea asta mică pescărească nu poți cumpăra de nicăieri o pompă, zise Emilio Rivera. Trebuie să mergi la Barcelona. Acolo se putea cumpăra o pompă, mai spuse el. E o firmă care își are magazinul chiar în spate la La Boqueria, dar pompele nu sunt bune, să nu te duci acolo. Cea mai bună firmă se numește Terradas și se află în Barri Gótic, în Carrer Fusteria.

Deci Josep călări mai departe spre Barcelona. Găsi firma Terradas într-un atelier plin de mașini care miroseau a metal, unsoare și lac. Un bărbat cu ochi somnoroși, care stătea în spatele unui birou, îi ascultă povestea, se interesă de lățimea și adâncimea fântânii, făcu apoi pe hârtie câteva socoteli și îi împinse hârtia cu suma încercuită, pe care Josep o citi ușurat.

— Când puteți instala pompa în Santa Eulalia?

Omul făcu o strâmbătură.

— Avem trei echipe și toate sunt ocupate.

— Trebuie să înțelegeți, zise Josep. Un sat întreg fără apă. Pe vremea asta...

Omul dădu din cap, trase un registru legat în piele, îl deschise și răsfoi paginile.

— O situație gravă. Chiar înțeleg. Pot livra pompa în trei zile pentru a fi montată.

Era cel mai bun lucru pe care îl putea face, îi era clar lui Josep și pecetluiră comanda cu o strângere de mână.

După ce treaba asta fusese rezolvată, s-ar fi putut întoarce liniștit acasă, dar pe când călărea prin Barri Gotic, observă că măgarul se îndrepta spre Sant Domènec și când o găsi, călări încet de-a lungul străzii înguste și privi magazinele.

Aproape trecuse pe lângă tablita de pe peretele lateral al unei clădiri, fără să o citească: „Cizmar. L. Montrés.”

Un atelier minuscul pe partea umbrită a străzii, cu o ușă deschisă din cauza căldurii.

Bun. Cel puțin magazinul chiar exista.

Josep îndreptă catârul spre următoarele intrări de case, apoi descălecă și îl legă de un stâlp. Se duse la brutăria de vizavi și se făcu că privește pâinile, dar de acolo arunca câte o privire fugară prin ușa deschisă a cizmarului.

Lluis Montrés, în cazul în care chiar el era, ședea la bancul lui de lucru și tocmai tăia surplusul de piele al unei tălpi noi de la un pantof. Josep îi observă barba zburlită, nepieptănată, ochii pe jumătate închiși și o față brună, liniștită, care părea foarte concentrată la lucru. Nu purta niciun costum alb, ci haine de lucru pe sub un șorț maroniu, jerpelit și o șapcă moale, maro. Josep văzu că prinsese între dinți un șir de cuie mici pe care le scotea repede unul după altul, pentru a le bate în pantof cu o lovitură puternică de ciocan.

Plecă de acolo, pentru că se temea să nu fie surprins în timp ce privea. Porni înapoi spre catârul lui și, în timp ce se întorcea, văzu o femeie care dădea colțul cu un coș în brațe. O luă în josul străzii Sant Domènec și se apropie de micul magazin, iar lui Josep nu-i trebui decât o secundă pentru a o recunoaște pe Teresa Gallego.

Merse într-un loc de unde avea iar vedere liberă în magazin, o auzi salutând și îl văzu pe soțul ei dând din cap. Scoase mâncarea din coș. Montrés lăsa treaba și începuse tocmai să mănânce, când o femeie mai vârstnică intră în atelier. Teresa se așeză în spatele tejghelei și

luă pantofii. Discută puțin cu clienta și pe urmă, după ce femeia plecase. Îi arată pantofii bărbatului care mesteca, el dădu din cap și Teresa puse pantofii pe raft.

Teresa părea liniștită și cu totul altfel decât fata de care își amintea Josep. Mai în vârstă, desigur. Și mai grea, aparent devenise mai zdravănă de când se măritase sau, se gândi el, poate aștepta un copil. Părea... mulțumită, hotărî el. Se gândea cum îi atinsese locurile secrete și într-un fel i se păru că e un spărgător de case.

Spre mirarea lui constată că devenise o femeie care îi era total străină. În orice caz, nu mai era personajul ispititor al viselor sale.

La scurt timp, bărbatul din atelier termină cu mâncatul. Josep văzu cum Teresa puse lucrurile înapoi în coș și părăsi magazinul, iar el se grăbi să se întoarcă la catârul lui. Se urcă și plecă de acolo călare, o fugă înceată, pentru a nu atrage atenția asupra sa.

După ce părăsi orașul, opri de câteva ori, pentru a-i da timp catârului să se odihnească și să pască iarbă. Josep era calm și liniștit, pentru că acum știa că închipuirea lui îl mințise. Nu știa ce se va alege de Teresa Gallego în viitor, pentru moment văzuse destul pentru a-și da seama că nu-i distrusese viața și acum era ca și când i se permisesse în sfârșit să închidă o ușă pe care o ținuse mereu întredeschisă.

Când ajunse la Sitges era deja seară. Și el și catârul erau foarte obosiți și Josep văzu că era înțelept să doarmă aici și să continue călătoria în dimineața următoare. Apoi, într-o izbucnire bruscă de pură exuberanță, îi veni ideea că ar putea împărți patul cu Juliana Lorenzo, cu toate că nu-i mai dăduse nicio veste după prima lor întâlnire, așa încât călări spre hanul în care lucra ea și legă catârul de un stâlp.

Înăuntru era lume multă și gălăgie, dar găsi o masă liberă. Juliana, care lucra în cealaltă parte a sălii, îl văzu imediat și veni la el cu un zâmbet.

— Ce faci, Josep? Mă bucur să te văd.

— Și eu, Juliana. Și eu!

— Trebuie să vorbim. Am ceva să-ți spun, zise ea. Dar mai întâi să-ți aduc ceva.

— Un vin, spuse el și îi privi șoldurile late, care se balansau în timp ce se îndepărta. Noutăți? se gândi el cu neplăcere.

Când îi aduse paharul plin, Josep avusese destul timp să-și spargă capul cu asta.

— Ce ai să-mi spui?

Ea se aplecă spre el și șopti:

— Mă mărit în curând.

— Adevărat? spuse el și speră că ea îi va înțelege ușurarea drept regret. Și cine e fericitul?

— Cel de acolo, zise ea și arată spre o masă la care ședeau trei bărbați trupeși și beau. Când unul dintre cei trei văzu că arată spre el, radie de bucurie și le făcu semn.

— Îl cheamă Victor Barceló. Lucrează ca cioban pentru tăbăcărie.

— Aha, zise Josep. Privi spre bărbatul din partea cealaltă a sălii și își ridică paharul, iar Victor Barceló râse larg și ridică și el paharul.

Josep comandă și mănăcă supă de fasole albă. Gândul la satul lui însetat îl făcu s-o roage de mai multe ori pe Juliana să-i umple paharul cu apă.

Când părăsi în sfârșit hanul, mână catârul la mare și urmă o cărare printre plajele deschise, până când ajunse la un golf îngust, în care erau bărci pescărești trase pe nisip.

Legă animalul de un inel pentru prinderea odgoanelor și își întinse pătura între două bărci. Adormi aproape imediat, dar se trezi de mai multe ori pentru a-și adăuga sărătura celei a mării. Luna nu se vedea. Era liniște, cald și întuneric și lui Josep lumea i se părea frumoasă.

Când echipa de montaj din Barcelona sosi în Santa Eulalia, oamenii lucrară repede și cu pricepere, trei bărbați care își cunoșteau meseria. Isprăviră repede cu troliul, cablul și structura de lemn a fântânii și pe urmă unul dintre oameni coborî în fântână pentru a avea grijă ca mecanismul să se scufunde într-adevăr în apă. Pe urmă părțile țevii au fost așezate una peste alta, astfel încât să se întoarcă după lumină ca o plantă.

Mecanicii aduseseră o placă de piatră pentru a acoperi fântâna. În mijloc era o gaură exact atât de mare ca tubul să treacă prin ea. Câțiva dintre bărbații voinici, care cărau pedestalul cu sfânta la sărbători, au fost aleși acum pentru a ajuta în cel mai dificil moment al proiectului. Au trebuit să țină placa cea grea deasupra fântânii în timp ce introduceau prin gaură țeava legată de tubul fântânii și pe urmă lăsară în jos placa de-a lungul țevii, fără a o deteriora.

Carcasa pompei care fusese fixată pe placă și brațul de pârghie erau lăcuite cu albastru închis. După ce totul fu înșurubat, mecanicii le arătară cum trebuie mișcat brațul de pârghie în sus și în jos, pentru a trage apa în camera de încărcare. Prima smucitură dădu naștere unui oftat metalic, a doua unui scrâșnet mânios și a treia în sfârșit unui curent neted de apă.

La început apa fu proastă, firește. Mai întâi, cei doi consilieri făcură cu schimbul la pompă, pe urmă trecură și alții. Din când în când, primarul își întindea mâna în firul de apă care venea prin robinet, apoi se mira, încrețindu-și de fiecare dată fruntea.

Totuși, după ce încercă din nou apa ceva mai târziu, se întoarse spre Josep și ridică sprâncenele. Eduard și Josep luară apă în mâini și o mirosiră.

— Încă puțin, poate, zise Eduard, iar Josep dădu din cap și se așeză iar la pompă. Curând după aceea luă un vas, îl așeză sub robinet și apoi îl duse la buze, pentru a gusta cu precauție. Pe urmă bău până la fund apa dulce, rece din vas, îl umplu iar și îi dădu primarului care bău și dădu din cap cu un surâs mulțumit.

Eduard avea paharul la gură și bău, în vreme ce sătenii se îmbulzeau în jurul lor și așteptau la rând să ia o înghițitură și să-i mulțumească primarului.

— Am hotărât că așa ceva n-are voie să se mai întâmple. O să am mereu grijă de voi, zise modest Ángel Casals. Sunt foarte bucuros că am găsit o soluție de durată pentru problema asta.

Privirile lui Eduard și ale lui Josep se întâlniră pe deasupra vasului de băut. Fața lui Eduard rămăsese la fel de lipsită de expresie și serioasă ca întotdeauna, dar când lăsă jos vasul, ochii lui împărțiră cu Josep o plăcută camaraderie.

TURNURI

Casa lui Eduard Montroig era în plaça și în fiecare dimineață, după ce se trezea, se grăbea să iasă și să pornească pompa. Între el și Josep se născuse o prietenie spontană chiar dacă nu petreceau mult timp împreună, amândoi având zile lungi și grele de muncă. Eduard nu era înfumurat, dar fața lui avea o expresie serioasă și impunătoare, care făcea din el un conducător firesc. Era cap de *colla* al constructorilor turnului din sat – căpitanul și instructorul –, așa că își aduse colegul în trupă. Chiar dacă bunăvoința îi încălzea fața lungă, păru totuși îngrozit de faptul că Josep avu nevoie de mai multe invitații până să accepte.

— Dar avem nevoie de tine! Avem nevoie de tine, Josep.

Cum se dovedi, Josep a fost folosit pentru cel de-al patrulea rând al piramidei. Știa din tinerețe că și Eusebio Gallego, tatăl Teresei, se cățăraseră tot până aici.

Josep se îndoia că turnul chiar era o distracție potrivită pentru el, dar se duse totuși la un exercițiu, care, ca la fiecare construcție a piramidei umane, începea cu un ritual.

Membrii trupei aveau o anume ținută vestimentară – picioarele goale, pantaloni largi, albi, bluze largi cu crețuri și basmale pe care și le legau strâns în jurul capului, pentru a-și proteja urechile. Se ajutau unul pe altul la legarea eșarfei negre, care se numea *faixa*. Fiecare eșarfă avea mai mult de trei metri și ajutoarele o strângeau tare, în timp ce constructorul de turn ținea apăsător de celălalt capăt și se rotea apoi ca un titirez, până când era înfășurat într-un corset strâmt de pânză, care îi susținea spatele și coloana vertebrală, devenind astfel un reazem bun pentru ceilalți.

Eduard pierdea multe ore făcând planul turnului, stabilea poziția fiecăruia în funcție de punctele lor tari și slabe și în permanență analiza și făcea modificări construcției. La toate antrenamentele se baza pe muzică și gralles-urile țipară ascuțit când le dădu startul celor care formau turnul.

Curând strigă:

— Hai, patru.

Și Josep, Albert Fiore și Marc Rubió se cățărară pe spatele bărbaților care formau primele trei rânduri.

Lui Josep nu-i venea să creadă. Când își ocupă locul, turnul era de-abia pe jumătate înălțat și totuși avea senzația că se afla atât de sus încât putea să zboare ca o pasăre. Se clătină timp de o secundă care i se păru îngrozitoare, dar brațul puternic al lui Marc îl prinse și astfel își regăsi echilibrul și încrederea în sine.

Un moment mai târziu toți trei se țineau strâns, în vreme ce pe trupurile lor se cățăraseră alții, pentru a forma rândurile superioare. Picioarele lui Briel Taule și greutatea lui îi apăsau pe umeri.

Pe rândul al cincilea avură probleme, Josep simți mai întâi ceva ca o legănare, apoi ca un zgâlțâit care amenința să îi smulgă mâna de pe umerii lui Marc și mâinile care îl țineau se desprinseseră în cele din urmă. Simți pe obraji unghiile picioarelor lui Briel, îl auzi pe Albert gemând de durere:

— Merda.

Și pe urmă se prăbușiră cu toții la pământ, trup peste trup.

Josep zăcu un timp cu subsuoara cuiva pe fața lui dar imediat după aceea se desprinseră unii de alții, unii blestemând, alții râzând, după felul de a fi al fiecăruia. Erau multe vânătași, dar Eduard s-a asigurat curând că nimeni nu s-a ales cu răni serioase.

Ce distracție curioasă, se gândi Josep. Dar chiar când gândea asta, recunosc un nou adevăr.

Găsise ceva ce i-ar fi plăcut.

Într-o dimineață caldă de duminică Donat sosi în sat, se așezară pe banca din curte și mâncară pâine veche și cânat tare.

Donat gândea evident că săpatul unei pivnițe era un fel de nebunie, dar era teribil de impresionat pentru că Josep cumpărase parcela vecină.

— Tatei nu i-ar veni să creadă, zise el.

— Da... Dar știi... n-o să vă pot plăti următoarea rată, ție și Rosei, spuse Josep precaut.

Donat îl privi consternat.

— În momentul ăsta n-am banii, dar va fi așa cum ne-am înțeles în contract. La scadența următoarei rate, după recoltă, îți plătesc rata asta și zece la sută în plus.

— Rosa o să se supere, zise Donat nervos.

— Trebuie să-i explici că este în avantajul vostru dacă așteptați rata, pentru că pe urmă primiți banii suplimentari din penalizare.

Donat deveni rece și respingător.

— Nu înțelegi. Tu nu ești înșurat, zise el și Josep nu putu să-l contrazică.

— Mai ai cânat? întrebă Donat enervat.

— Nu, dar hai să mergem la Nivaldo și-ți cumpăr o bucată frumoasă de xoriço pe care o poți mânca pe drum, spuse Josep și își bătu fratele pe umăr.

BUTUCI DE VIȚĂ

În vara aceea vremea era exact așa cum ar fi comandat-o Josep, dacă așa ceva ar fi fost posibil, zile cu căldură suportabilă și nopți mai răcoroase și el petrecu multe ore printre butucii de viță, umblând de-a lungul rândurilor după ce treaba era făcută; vizita butucii bătrâni ai căror muguri îi rărise și inspecta totul cu foarte mare atenție ca și când privirile lui ar fi putut face ca strugurii să fie și mai buni. Strugurii de pe acești butuci erau foarte mici. De îndată ce începură să se închidă la culoare îi încercă și le gustă aroma, care într-adevăr nu era încă desăvârșită, dar era foarte promițătoare.

La pivnița lui lucra foarte puțin, pentru că avea alte proiecte mai importante. În iulie curăță albia cea mare de piatră, pe care străbunicul lui o folosisese la călcatul strugurilor; lucrurile pe care le depozitase Josep în ea – unelte, găleți și saci cu calcar – le duse în casa lui Quim, pe urmă frecă albia și o spălă cu apă de râu, pe care o încălzi și o amestecase cu sulf. Albia se putea încă folosi foarte bine, dar cejul prin care trecea sucul strugurilor striviți era în stare proastă și Josep vedea că ar trebui să-l înlocuiască. Câteva vineri una după alta se duse la târgul din Sitges și căută cepuri întrebuintate, dar până la urmă renunță și cumpără unul nou de alamă strălucitoare.

Era mijlocul lui august când Emilio și Juan veniră la podgorie cu căruța cea mare a dogăriei și Josep îi ajută să descarce ambele butoaie mari din lemn nou de stejar, care miroseau atât de bine, încât lui Josep nu-i venea a crede că îi aparțin. Erau singurele butoaie noi pe care le văzuse vreodată și cum stăteau ceva mai târziu lângă casa lui Quim, arătau încă și mai bine decât miroseau. După cum conveniseră, îi dădu lui Emilio banii pentru unul și, cu toate că asta însemna pentru el mai puțini bani și datorii mai mari, era așa de emoționat, că o luă deoparte pe Maria del Mar și o rugă să-i facă o favoare. Ea plecă grăbită la Nivaldo și cumpără ouă, cartofi și ceapă și în timp ce dogarii stăteau pe bancă cu Josep și beau vin prost, Maria del Mar aprinse un foc și găti o truita uriașă, pe care la scurt timp după aceea o mâncău toți împreună cu mare plăcere.

Josep le era foarte recunoscător lui Emilio și Juan, dar în același timp aștepta nerăbdător ca ei să pornească la drum. Când în sfârșit plecară cu căruța lor, se grăbi la parcela lui Torras, se așeză în fața butoaielor noi și le privi pur și simplu foarte, foarte mult timp.

Cu fiecare zi devenea mai temător și mai neliniștit, devenea tot mai conștient de riscurile pe care și le asumase. Foarte des Josep privea în înaltul cerului și aștepta ca natura să-l chinuiască cu grindină sau ploaie răpăitoare sau cu vreo altă nenorocire, dar plouă doar o dată, o aversă blândă care udă pământul, iar zilele rămaseră calde și nopțile deveniră treptat mai reci.

Mariei del Mar îi plăcea obiceiul de toamnă pe care ei îl introduseseră și vru să tragă iar cărți pentru a hotărî ce parcelă să fie recoltată mai întâi, dar el îi spuse că vrea să taie mai întâi strugurii ei, pentru că fructele de pe bătrânii lui butuci nu erau încă destul de coapte.

— Putem aștepta cu pământul meu până când putem începe cu toată recolta deodată, zise el și Maria del Mar fu de acord.

Lucrul cu ea îi făcea plăcere, ca întotdeauna. Era o lucrătoare năvalnică, cu o putere uimitoare și uneori chiar și el ostenea să țină pasul cu ea când trecea energică printre rânduri, smulgând repede strugurii.

El observă că îi savura apropierea și începu să o compare cu alte femei pe care le cunoștea. Era mai drăguță decât Teresa și mult mai interesantă. Josep își mărturisi și faptul că era mai de dorit decât Juliana Lozano sau Renata sau Margit Fontaine și de asemenea mai prietenoasă decât toate aceste femei, dacă nu-l critica aspru cu vreun motiv.

După ce presară strugurii ei, Maria del Mar și Josep se apucară de podgoriile lui, culeseră mai întâi strugurii care mergeau la fabrica de oțet și îi duseră ca de obicei la presa comună. Curând era culeasă mare parte din recolta de pe parcela Álvarez.

Pe urmă se îndreptară spre fosta proprietate Torras. Cu toate că mulți dintre bătrânii butuci de vie Garnatxa și Carinyena, cărora el le micșorase mugurii, se aflau pe pământul familiei sale, cei mai mulți butuci Ull de Llebre erau pe parcela Torras și Josep trecea zilnic printre ei, culegea câte un strugure ici și colo și îl mesteca cercetând.

— Sunt copti, îi zise Maria del Mar.

Dar el dădu din cap.

— Nu destul de copti, spuse el.

În ziua următoare părerea a fost aceeași.

— Aștepți prea mult. Se vor răSCOace, Josep, opină Maria del Mar.

— Încă nu, replică el hotărât.

Maria del Mar privi cerul. Era albastru și fără nori, dar amândoi știau că vremea se putea schimba repede și putea aduce o rupere îngrozitoare de nori sau un vânt distrugător.

— E ca și când îl provoci pe Dumnezeu, spuse ea iritată.

Josep nu știa ce să răspundă. Poate avea dreptate, se gândea el, totuși pe urmă spuse:

— Cred că Dumnezeu o să înțeleagă.

Când în ziua următoare, devreme puse în gură un Ull de Llebre și dinții striviră coaja groasă, sucul acestor struguri mici îi inunda gura cu savoare, iar el dădu din cap.

— Acum culegem, zise el.

În prima lumină cenușie a zilei, Maria del Mar și Briel Taule începură să culeagă strugurii, tăiau mănunchiurile, întindeau coșurile pline pe o masă la umbră și smulgeau strugurii de pe vrej, o treabă înceată, obositoare. Dacă ar fi fost mai verzi codițele, Josep i-ar fi rugat pe amândoi să îndepărteze și ultima bucățică, dar fructele erau atât de coapte, încât le spuse că un restuleț de vrej pe ici pe colo nu era prea rău. Îndepărtau cu grijă strugurii stricați sau părțicelele de murdărie înainte de a scutura blând în albia de piatră minunata comoară de culoare închisă.

Au cules o parte din struguri după-amiaza devreme și restul apoi în răcoarea după-amiezii târzii și au lucrat repede și cu spor, pentru a fi gata înainte de lăsarea serii. Puțin înainte de ora zece, Josep aprinse lămpi și făclii de jur-împrejurul albiei și Maria del Mar își așază fiul adormit pe o pătură pe care Josep o întinsese într-un loc în care puteau să-l vadă.

Stăteau pe marginea albiei și își spălau picioarele și abia pe urmă îndrăzniră să intre. Josep își petrecuse o mare parte din viață la această podgorie, cu toate acestea strivise strugurii cu picioarele de-abia când a ajuns în Franța. Acum senzația strugurilor care pocneau sub picioarele lui goale îi era delicios de familiară și zâmbi când văzu expresia feței Mariei del Mar.

— Ce să facem? întrebă Briel.

— Mergem pur și simplu, zise Josep.

Vreme de o oră fu plăcut să calce apăsător în albie în aerul rece. Cei doi bărbați erau fără cămașă și își suflecaseră marginile pantalonilor, Maria del Mar își ridicase poalele rochiei în

brâu. După un timp deveni mai greu, picioarele obosiseră și fiecare pas era însoțit de plescăitul terciului dulce mirositor, care părea să se desprindă doar în silă de picioarele lor.

Pentru a nu se încurca unul pe altul, pășeau unul în spatele altuia. Curând Briel începu un cântec despre o coțofană hoată care fura măslinile unei țărănci. Ritmul muzicii îi ajuta la mers și când cântecul băiatului se termină, Maria del Mar cântă destul de nemelodios despre o tânără fată care tânjea după iubitul ei sub craiul nou al lunii. Nu cânta bine, dar nu se gândea la asta și termină cântecul, mai multe strofe și pe urmă fu iar rândul lui Briel cu un cântec despre îndrăgostiți, dar nu atât de romantic ca al ei. Cântă despre un tânăr gras, care de emoție leșina de fiecare dată când voia să facă dragoste. Începutul cântecului era foarte nostim, dar Josep se gândea că Briel era un nebun și îi arăta Mariei del Mar prea puțin respect.

— Cred că s-a cântat destul, zise el sec și Briel amuți.

Când Josep atinse fundul albiei și se întoarse, văzu că Maria del Mar îi zâmbea batjocoritor, de parcă i-ar fi citit gândurile.

Era dimineața devreme, când Josep își dădu cu părerea că strugurii fuseseră suficient de bine striviți, în lumina cenușie a zorilor, Maria del Mar își luă fiul dormind și-l duse acasă, dar Josep și Briel aveau încă multe de făcut. Cărară găleată cu găleată mustul stors plin de tescovină, până la unul dintre butoaiile noi de stejar. Pe urmă înhămară catârul la căruță, aduseră apă de la râu și spălară cu grijă albia.

Când Josep se trânti în pat, soarele era deja sus pe cer, iar el mai avu doar câteva ore de somn înainte de a începe să culeagă Garnatxa.

Când culeseră Carinyena în cea de-a treia zi, erau toți epuizați și Briel își zdrelise de o piatră buricele degetelor de la piciorul stâng; când începură să calce strugurii în albie, băiatul suferea din cauza durerilor și șchiopăta rău, așa că Josep îl trimise acasă.

Și mai rău încă, Francisc nu putea dormi și fugea de colo-colo prin întuneric. Maria del Mar oftă.

— Băiatul meu trebuie să doarmă acasă în noaptea asta.

Josep aprobă înțeleghător din cap.

— Din strugurii Carinyena am mai puțin din jumătatea de cantitate de Ull de Llebre și Garnatxa, zise el. Pot să-i calc singur.

Dar când ea se grăbi să plece acasă cu copilul, nu se prea bucură de singurătatea care îl aștepta în noaptea lungă. Cerul era fără lună. Era foarte multă liniște; undeva departe lătra un câine. Ziua fusese ceva mai caldă, dar acum bătea o briză rece, binevenită pentru el, căci învățase că mișcarea aerului creează în albie o drojdie naturală, care vine în sprijinul procesului de fermentare ce transformă mustul în vin.

Întinse mâna în albie, luă o mână de terci dulce și mestecă în timp ce strivea cu picioarele. Peste măsură de obosit pășea morocănos și singur prin întunecimea catifelată; creierul lui încetase să funcționeze, așa că de-abia mai percepea ce e împrejur și lumea lui se redusese la cei șase pași de-a lungul, trei pași de-a curmezișul, șase pași în spate, trei pași de-a curmezișul, trei pași de-a curmezișul, șase pași de-a lungul...

Se scurse mult timp.

Josep nu observă deloc că ea se întorsese, dar deodată Maria del Mar era iar acolo și se urca grijulie în albie.

— Acum doarme, în sfârșit.

— Ai fi putut dormi și tu, spuse el, dar ea dădu din umeri.

Pășeau tăcând unul în spatele celuilalt, până când la o întoarcere se ciocniră unul de altul.

— *Jesús* spuse el. O apucă doar ca să o sprijine, dar deodată o sărută.

— Ai gust de strugure, zise ea.

Se sărutară lung.

— Marimar.

Mâna lui se întinse spre ea și ea tremură ușor.

— Nu aici în must, îi zise ea. Când o ajută să iasă din albie, nu mai era obosit.

ÎNGHIȚITURI MICI

Stăteau la masa ei în dimineața următoare, după ce mustul cu tescovină se afla deja în butoi. Josep știa destule despre cafea pentru a simți că băutura aceea era rea la gust, cu toate acestea băură mai multe cești în timp ce vorbeau.

— Este orișicum o nevoie naturală, spuse Maria del Mar.

— Crezi că nevoia e la fel pentru o femeie ca și pentru un bărbat?

— La fel?

Ridică din umeri.

— Nu-s bărbat, dar... și femeia are o nevoie puternică. Credeai că e altfel?

El îi zâmbi și dădu din umeri.

— N-ai pe nimeni acum și nici eu, zise Josep. Ei... cred că e bine că ne putem liniști unul pe altul. Ca prieteni.

— Dar nu prea des, zise ea timidă. Poate că ar trebui să așteptăm până când nevoia este foarte puternică, astfel încât atunci când suntem împreună... ei bine... înțelegi?

El dădu îndoit din cap și sorbi din cafea.

Maria del Mar se duse la fereastră și privi afară.

— Francisc se urcă într-unul dintre copacii lui, spuse ea.

Amândoi fură de părere că asta era o ocazie. În definitiv mai putea trece ceva timp până să se mai ivească o alta.

Între timp Josep își recunoscuse total frica și neliniștea, pentru că își așezase subzistența în palma naturii și acum trebuia să aștepte acest fenomen secret prin care mustul strugurilor se transforma în vin. Mai era câte ceva de făcut pentru a pune în mișcare procesul. Tot ce nu era suc – coji, semințe, resturi de codițe – se ridica mereu la suprafața lichidului și forma acolo o coajă care se usca. La fiecare câteva ore Josep pritocea lichidul din butoi și pe urmă ridica o scară, pentru ca sucul să curgă pe deasupra resturilor care pluteau sus, iar din când în când împingea coaja cu o greblă, pentru a se amesteca din nou cu lichidul.

Pe parcursul întregii zile era ocupat și când se trezea uneori în toiul nopții, mergea la butoi pentru a executa acest ritual în întuneric, aproape prin somn.

Vremea rămase rece și astfel se încetini procesul de fermentare, dar după o săptămână Josep începu să tragă de două ori pe zi câte puțin lichid din fiecare butoi și să-l guste.

Era prost dispus și agitat, o companie neplăcută și Maria del Mar îl lăsă în pace. Trăise mereu printre struguri și nu trebuia să-i spună nimeni că acum cel mai important era momentul potrivit. În cazul în care Josep întrerupea fermentarea prea devreme, ar fi fost știrbită culoarea vinului și capacitatea lui de a fi păstrat, iar dacă ar fi așteptat prea mult, ar fi rezultat o poșircă fadă. Deci se retrase și veghe severă ca Francisc să nu plece de pe podgoria lor.

Josep aștepta și fiecare zi i se părea fără sfârșit, tot timpul umezea vasele, le cufunda în lichid și gusta, iar acele unice înghițituri îi dezvăluiau forța tot mai puternică a sucurilor și diferențele dintre ele.

După ce sucurile și tescovina stătuseră vreme de zece zile în butoaie, din zahărul sucului se formase alcool. Dacă vremea ar fi fost mai caldă, mustul Ull de Llebre ar fi fost mai tare,

dar răcoarea păstrase alcoolul la un nivel suportabil și dulceața care rămăsese era proaspătă și plăcută. Soiului Ull de Llebre îi lipsea acidul, dar Garnatxa era acrișor și spumos, în timp ce Carinyena avea o vigoare verde, aproape amară care, așa cum știa Josep, era o parte componentă necesară oricărui vin de la care te așteptai să se învechească bine.

La paisprezece zile după ce răsturnase mustul în butoaie, stătea într-o dimineață la masa lui de bucătărie cu trei castroane pline în față și unul gol, un ulcior cu apă, un pahar mare, un pahar mic, hârtie și creion.

Începu să umple pe jumătate paharul mic cu Ull de Llebre și să-l toarne în paharul mare, adăugând pe urmă aceeași cantitate de Carinyena și Garnatxa și amestecând totul cu o lingură. Lua o înghițitură, o plimba îndelung prin gură și apoi scuipa în castronul gol. Stătea gânditor un moment, înainte de a-și clăti gura cu apă și scria cum i se părea amestecul.

Încerca să aștepte până îi dispărea din gură senzația degustării, mergea afară și se ocupa de alte treburi mărunte și abia pe urmă se întorcea și făcea un alt amestec, de data aceasta doar Garnatxa și Carinyena.

La fiecare câteva ore gusta o nouă combinație, apoi se gândea și scria o notă scurtă, de fiecare dată turnând vin proaspăt în vase, ca nu cumva o acțiune prea îndelungată a aerului să-i dea o impresie falsă.

În dimineața celei de-a șaptesprezecea zi a fermentării știa că vinurile erau gata și că trebuia să le deșerte în vase. Notițele de pe masa lui cuprindeau trei foi, dar știa că mai erau posibile și alte combinații. Pentru a-și începe lucrul zilnic făcu un amestec nou, șaiszeci la sută Ull de Llebre, treizeci la sută Garnatxa, zece la sută Carinyena. Luă o înghițitură, o plimbă prin gură și o scuipă.

Stătu o secundă, pe urmă amestecă iar aceleași cantități și gustă. Mai așteaptă puțin înainte de a pregăti exact amestecul pe care îl mai gustase deja de două ori, cu o singură excepție – a treia oară nu se mai putu stăpâni și înghiți vinul.

Și alte amestecuri fuseseră foarte promițătoare, dar vinul acesta părea să-i umple gura. Josep închise gura și gustă aceleași arome de fructe de pădure și prune, pe care le găsisese deja în celelalte combinații. Dar și cireșe negre, un strop de tărie, o boare de salvie, o părere de lemn de butoi. Arome de care își amintea, dar și urme slabe de dulceață și acreală, pe care le lăsa să-i clătească interiorul obrazilor și limba, astfel încât să-i picure puțin pe gât și să-l stimuleze cu căldura lor.

Când înghiți, vinul îi înflori de tot în gură, așa încât ședea pur și simplu acolo, lăsându-se complet în voia desfătării care devenea din ce în ce mai cuprinzătoare. Gustul îi rămânea în gură chiar și atunci când băutura era deja de mult timp în stomac.

Parfumurile îi urcau în nas și rămâneau acolo și Josep începu să tremure ca și când s-ar fi întâmplat ceva grav, de parcă i-ar fi fost frică, de parcă n-ar fi fost cu adevărat conștient că făcuse într-adevăr vin.

Stătu mult timp la masă și privi vinul, ca și când doar privindu-l i-ar fi putut pricepe secretele și înțelepciunea. Era greu și închis la culoare, roșu stacojiu, culoarea lui era un cadou al cojilor de struguri, pe care le lăsase să se înmoaie timp de două săptămâni și jumătate în sucurile care fermentau.

I se părea minunat.

Și se simți torturat de nevoia copleșitoare de a-l arăta cuiva.

Dacă ar putea umple o sticlă, pe care să o dăruiască tatălui său, se gândea el... Poate că ar trebui să i-o ducă lui Nivaldo?

Dar turnă vin în paharul lui pătat de cafea și îl purtă printre rândurile de viță-de-vie până la pragul Mariei del Mar, unde bătut încet la ușă, pentru a nu-l trezi pe băiat.

În cele din urmă ea deschise, privind iritată, cu ochii îngrijorați și părul ciufulit din cauza pernei, iar el o urmă până la lampa cu ulei de pe masă înainte de a-i întinde paharul, pentru că voia să-i vadă fața atunci când bea.

CA UN FRATE

Josep făcu un foc și ținu deasupra lui fiecare dintre butoaiele de o sută de litri, pentru a pârlî și a arde pereții interiori, așa cum văzuse la producătorii de vin din Franța. Vinul combinat umplu toate cele paisprezece butoaie și încă două butoaie de două sute douăzeci și cinci de litri, pe care le avea. Din când în când trebuia să tragă vin din butoaiele mari și să-l toarne în cele mici, căci stejarul nou suga vinul asemenea unui bărbat însetat, iar aerul din butoaie ar fi deteriorat vinul.

După ce toate cele trei butoaie mari au fost complet golite, Josep și Briel duseră tescovina la presa comună și mai stoarseră încă o jumătate de butoi. Josep adăugă încă puțin vin neamestecat din strugurii storși cu picioarele și astfel rezultă din a doua presare un butoi plin cu vin obișnuit, care nu avea într-adevăr calitatea vinului său combinat, dar era oricum cu mult mai bun decât toate vinurile făcute vreodată de tatăl lui. El și Briel începușeră tocmai să care butoaiele în pivniță, când îl văzură venind pe Donat. Josep își salută prietenos fratele, dar și cu atenția sporită, pentru că știa motivul vizitei.

— Să vă ajut.

— Nu, așază-te aici și odihnește-te. Ai făcut drum lung, spuse Josep. E adevărat că până și cele mai mari și mai grele butoaie erau cărate doar de doi oameni, al treilea le-ar fi stat în drum. Dar Donat mergea cu pas greoi în urma lor trăgând un butoi și cerceta amănunțit pivnița.

— Aici e o grămadă de muncă. Tata s-ar cruci dacă ar vedea pivnița din dealul lui!

Josep zâmbi și dădu din cap.

Donat arătă spre zidul de piatră pe jumătate terminat aflat în fața peretelui de pământ.

— Te-aș ajuta și eu la treaba asta, dacă aș putea pleca câteva zile de la fabrică.

— Nu, mulțumesc mult, Donat, îmi place să lucrez cu pietrele. Fac câte o bucată din când în când.

Fratele lui se plimbă pe-acolo și văzu cum cărau restul butoaielor în pivniță, după care vizita luă o întorsătură bună, pentru că Josep umplu un ulcior cu vinul lui combinat și plecară amândoi la Nivaldo.

Bătrânul fu impresionat de vin și se arătă vizibil bucuros de vizita celor doi frați; cei trei stătură vreme de multe ore discutând prietenește la un pahar cu vin și golind mai multe castroane din tocana lui Nivaldo.

La plecare Nivaldo îi dădu lui Donat o bucată de brânză pentru Rosa. Pe urmă Josep și fratele lui o luară înapoi spre casa prin răcoarea liniștită a serii.

— Liniște, zise Donat. Un sat bun, vechi, nu-i așa?

— Da, spuse Josep.

Îi făcu un culcuș dintr-o pătură și o pernă, iar Donat, la care vinul își făcuse efectul, se culcă imediat.

— Noapte bună, Josep, spuse el din toată inima.

— Somn ușor, Donat.

Josep spălă și șterse ulciorul și când urcă treptele auzi zgomotele familiare ale sforăitului fratelui său.

A doua zi dimineată mîncară pîne și brînză veche, pe urmă Donat rîgâi, își trase scaunul înapoi și se ridică.

— Ar trebui să pornesc la drum, ca să mă ia cineva. Dimineata sunt mai multe căruțe pe drum.

Josep aprobă.

— Deci, banii.

— Ah, ratele. Încă nu am banii.

Fața lui Donat se înroși.

— Ce înseamnă asta? Mi-ai spus: două rate după prima recoltă.

— Da, am făcut vinul. Acum îl vînd și primesc banii.

Donat se uită fix la el.

— Cui vrei să-l vinzi? Și când?

— Asta nu știu încă. Mai întîi trebuie să învăț. Nicio grijă, Donat. Ai gustat vinul. Banii sunt ca și ai tăi și încă zece la sută în plus.

— Rosa o să turbeze de furie, zise Donat oftînd.

Se îndreptă scaun și se așeză iar.

— Ți-e greu cu ratele astea, nu?

— Chiar e o perioadă grea, spuse Josep. Am avut cheltuieli neașteptate. Trebuie doar să mai aștepți puțin banii, asta-i tot.

— M-am gândit la ceva care ți-ar putea ușura situația... Mi-ar plăcea să mă întorc în sat. Ca asociat al tău.

Se priviră unul pe altul.

— Nu, Donat, zise blînd Josep.

— Uite cum ar fi. Ai două parcele de pămînt. Ne dai una Rosei și mie – oricare – pentru a-ți achita datoriile față de noi. Ar fi frumos, Josep, dacă am locui alături. Dacă vrei să faci vin bun, atunci te ajut și am putea lucra amîndoi și am vinde vinul obișnuit pentru oțet. Doi frați care își câștigă împreună traiul zilnic.

Josep scutură din cap.

— Ce s-a ales de planurile tale? întrebă el. Credeam că îți place să lucrezi în fabrică.

— Am necazuri cu un șef, zise Donat amărât. Se ia tot timpul de mine și îmi face viața un iad. N-am să reușesc niciodată să ajung mecanic. Și blestemele alea de mașini îmi distrug urechile.

Oftă.

— Ascultă, dacă trebuie, muncesc pentru tine cu simbrie.

Ceva din Josep se înfioră când își aminti cum era în tinerețea lui: certurile continue și faptul că mereu trebuia să facă și munca lui Donat.

— N-ar merge bine, zise el și văzu cum privirea fratelui său se înăsprise.

— Îți dau pentru acasă ceva de la a doua presare, spuse Josep și se apucă să clătească o sticlă și să caute un dop.

Donat veni cu el la butoi.

— Nu suntem destul de buni pentru vinul tău scump? întrebă el grosolan.

Josep își simți conștiința încărcată.

— Ieri am vrut să guști amestecul, dar eu însumi n-am să-l beau și nici n-am să-l dăruiesc, zise el.

Trebuie să-l vînd ca să-ți pot da banii.

Donat își puse în traistă sticla plină, se întoarse și îi mormăi ceva.

Ce putea însemna mormăitul ăla? Mizerabilule? Mulțumesc? La revedere?

Josep stătea acolo și se uita după Donat, care mergea încet pe cărarea care ducea spre stradă și i se părea că fratele lui seamănă cu un om obosit care strivise struguri cu picioarele.

VIZITA

Aproape întreaga toamnă castellers-ii din Santa Eulalia nu se mai întâlniseră, dar cum se termină culesul strugurilor Eduard își chemă participanții la turn.

Josep se bucura să ia din nou parte la antrenament, chiar dacă nu înțelegea de ce îi place. Se întreba ce-i determina pe bărbați să stea unii pe umerii altora și să construiască un turn cât de înalt posibil din carne și oase în loc de pietre și mortar, făcând asta cu plăcere, iar și iar.

Fără discuție se ajungea uneori în situația în care printr-o mică greșeală, o abatere scurtă, o mișcare greșită se întâmpla o nenorocire, un tremur, o clătinare urmată de o masă de trupuri care veneau grămadă la pământ.

— Cu niciun chip nu trebuie să se ajungă la prăbușirea turnului, le spunea Eduard celor care formau turnul, dacă fiecare știe exact ce are de făcut și dacă de fiecare dată face asta în același fel. Ascultați-mă și nu veți avea decât succes. Avem nevoie de putere, echilibru, curaj și sănătate bună. Vreau să vă urcați și să coborâți repede și în tăcere, să o faceți cu dăruire, să nu irosiți nicio secundă și să aveți grijă de voi. Dar dacă se întâmplă să cădeți...

Se opri, pentru că vroia ca ei să-l înțeleagă bine.

— Dacă se întâmplă să cădeți, încercați să n-o faceți în afară, să nu cădeți din turn, pentru că acolo vă așteaptă rănilor. Cădeți la picioarele turnului, căci acolo prăbușirea voastră e împiedicată de *pinya* și *folre*.

Jos de tot la baza turnului erau bărbații puternici, care purtau greutatea principală a rândurilor care urmau, înconjurați de o mare mulțime de oameni ce se împingeau în ei, formând astfel masa, *pinya*. Pe umerii lor erau alți bărbați, *folre*, care împingeau tot spre interior, pentru a proteja al treilea și al patrulea strat de cățărați.

Josep îi asemuia pe *pinya* și pe *folre* cu niște rădăcini mari care dădeau putere trunchiului unui copac ce creștea înălțându-se spre cer.

Învățase foarte repede noțiunile speciale. O construcție cu trei sau mai mulți bărbați pe fiecare rând era un castel. Cu doi bărbați pe rând era un turn, cu un singur bărbat pe fiecare rând era o coloană.

— Avem o invitație, le povesti Eduard. Castellers-ii din Sitges ne provoacă la o întrecere în construirea de castele, la târgul lor, trei bărbați pe fiecare rând și chiar în vinerea de după Duminica Paștelui – pescarii din Sitges contra podgorenilor din Santa Eulalia.

Se auziră bătăi din palme și murmure de aprobare, iar Eduard zâmbi și ridică mâna avertizând.

— Pescarii vor fi adversari foarte puternici, pentru că trebuie să se lupte pentru echilibru pe vasele care se clatină pe marea agitată. M-am gândit mult la cum putem înălța cel mai bun castel al nostru cu opt rânduri.

Eduard schițase deja planul pe hârtie și acum striga numele; fiecare participant lua locul indicat de el și încet, încă oarecum nesigur, piramida umană creștea în înălțime.

Josep își avea locul pe cel de-al patrulea rând și de trei ori au ridicat și au dăruit castelul, vreme în care Eduard îi observa atent pe cățărați, făcând mai multe schimbări și înlocuiri.

În timpul unei pauze Josep văzu că Maria del Mar și Francisc veniseră acolo. Ea stătea lângă Eduard, amândoi cu capetele apropiate și discutau serios, iar în cele din urmă Eduard

aprobă din cap.

— Cațără-te pe mine, îi strigă el lui Francesc și se întoarce cu spatele la el.

Francesc începu să alerge șchiopătând și Josep simți un nod în gât. Arăta rău, pentru că băiatul lipăia exact ca un crab. Dar își luă avânt, se aruncă în spatele lui Eduard și se cățără pe umerii lui.

Eduard era mulțumit. Se întoarce, îl prinse pe Francesc și ordonă apoi primelor patru rânduri ale turnului să urce încă o dată, pentru a-l putea pune la încercare pe băiat.

După ce Josep își ocupă locul, nu-l mai putu vedea pe băiat. Oamenii stăteau împreună în grupuri rare și vorbeau, dar imediat trompetele și gralles-urile începură să sune cu elan, de parcă ar fi fost un spectacol la curtea regală și nu doar ocazia de a evalua un tânăr cățărător.

Câteva secunde mai târziu Josep simți niște mâini mici care se agățau de pantalonii lui și brusc băiatul se urcă pe el ca o maimuță. Brațele lui Francesc îi încolăciră gâtul său și simți răsuflarea băiatului.

— Josep, zise o voce bucuroasă în urechea lui.

Curând Francesc coborî repede.

Duminică după-amiază Josep împingea o roabă cu pietriș scoasă din pivniță, pentru a-l întinde acolo, când auzi venind o trăsură trasă de un cal cenușiu, în care ședea o femeie și un bărbat.

Când se mai apropiară, văzu că femeia era cumnata lui, Rosa Sert. Pe bărbat nu-l mai văzuse niciodată până atunci. Rosa îi făcu scurt cu mâna, în timp ce bărbatul mâna calul către podgorie.

— Hola, strigă Josep și lăsă lucrul.

— Hola, Josep, spuse Rosa. El este vărul meu, Carles Sert. La fabrică sunt așteptate mașinile, de aceea am ceva timp liber, iar Carles vroia să facă o excursie la țară, așa că...

Josep îi privi și dădu mut din cap.

Carles, avocatul.

Îi conduse la bancă, veni cu un ulcior cu apă rece și așteptă până terminară de băut.

— Continuă-ți treaba, zise Rosa, expediindu-l de acolo cu un gest. Nu te îngriji de noi.

Deci Josep mai luă o roabă de pietriș și o împrăstie pe stradă. Când și când ridica privirea să vadă ce fac. Rosa făcea turul proprietății împreună cu avocatul. Bărbatul nu spunea multe, dar ea vorbea aproape neîncetat. Dispărură printre butucii de vie, apoi apărură iar și se îndreptară spre masia. Se opriră puțin pentru a-și face o idee în privința ei și apoi se plimbară de jur-împrejur, pândind curioși.

— Ce înseamnă asta, mârâi Josep încet, căci avocatul zgâlțâia ușa, ca să vadă dacă era solidă. Lăsă lopata deoparte și se îndreptă supărat spre cei doi.

— Ștergeți-o de aici. Și imediat.

— N-ai niciun motiv să fii așa de nepoliticos, zise rece vărul.

— Cumnată-mea a pus căruța înaintea cailor. Verișoara ta mai poate să aștepte, pentru că doar în cazul în care nu plătesc a treia rată poate să ia proprietatea în stăpânire. Până atunci, afară de pe pământul meu.

Plecară muți de acolo, fără să-l mai privească măcar. Gura Rosei se subțiasse și își luase un aer binevoitor ca acela față de un inferior, pentru a-i da de înțeles lui Josep că nu știe să

vorbească cu oamenii cultivați.

Avocatul plesni din bici și calul cenușiu o luă din loc, în vreme ce Josep stătea în fața casei și îi privea dispărând.

Ce fac acum? se întreba el.

O EXCURSIE LA TÂRG

Josep moștenise de la Quim treizeci și una de sticle, dar numai paisprezece dintre ele erau de formă potrivită și aveau exact trei sferturi de litru. Printre uneltele lui mai găsi încă patru sticle vechi și când îl trimise în sat pe Briel să le adune pe toate câte le putea găsi, acesta se mai întoarse cu încă unsprezece.

Spălă și limpezi cele douăzeci și nouă de sticle până când străluciră, apoi le umplu cu vinul închis la culoare și împinse cu grijă dopurile. Maria del Mar veni și îl ajută să scrie etichetele. În mod ciudat, vederea sticlelor pline îi făcea pe amândoi să se simtă nesiguri.

— Unde vrei să le vinzi?

— O să încerc la Sitges. Mâine e zi de târg. Mă gândeam să-l iau pe băiat, dacă n-ai nimic împotrivă, zise el și ea dădu din cap.

— Ah, o să-i placă... Ce să scriu pe etichetele astea?

— Nu știu... Finea Álvarez? Bodega Álvarez? Nu, sună prea pompos. Vinya Álvarez poate?

Ea se încruntă. Înmuie vârful în cerneală și, cu pana care zgâria, desenă câteva cercuri și o codiță.

Când îi arată eticheta, el o privi și ridică din umeri. Dar zâmbea.

Devreme în dimineața următoare înveli fiecare sticlă în mai multe foi de ziare – vechi ediții din El Cascabel de la Nivaldo – și pe urmă făcu în căruță un cuib din pături vechi, pentru a proteja sticlele pe drumul spre Sitges. Puse într-o traistă de pânză xoriço și pa și o așeză și pe aceasta în căruță, împreună cu o găleată și două pahare de băut.

Era încă întuneric când opri catârul în fața casei Mariei del Mar, dar Francesc îl aștepta deja complet îmbrăcat. Cu ceașca de cafea în mână, Maria del Mar îi privi plecând; Josep era așezat pe capra căruței cu băiatul lângă el.

Francesc era liniștit, dar nu mai părăsise Santa Eulalia până atunci și fața îi trăda emoția. Foarte curând băiatului i se desfășură în fața ochilor un ținut nou și Josep văzu că privirea lui era peste tot, la rarele *masies*, la câmpurile străine, la podgorii și crângurile de măslini, la cei trei tauri din spatele unui gard, la Montserrat cel îndepărtat, care se întindea spre cer.

Când ieși soarele, se simțea bine cu băiatul așezat lângă el pe capră, în timp ce catârul mergea spre nord la pas tărăgănat.

— Trebuie să mă ușurez, zise Josep după un timp. Vrei și tu?

Francesc dădu din cap și Josep opri lângă niște pini. Îl dădu jos pe Francesc și iată-i pe amândoi stând la marginea străzii, doi bărbați care udau grozamele. Poate i se părea doar, dar când se întoarseră la căruță Josep păru să recunoască în șchiopătatul lui Francesc o oarecare îngâmfare.

Soarele era sus pe cer când ajunseră în Sitges și la târg se îmbulzeau deja negustorii, așa că Josep trebui să se mulțumească cu un loc liber pe rândul cel mai din spate, lângă o tarabă de unde se răspândeau aromele delicioase de sepie și crabi înăbușiți și mâncare de pește mirosind a usturoi. Unul dintre bucătarii robuști tocmai servea un client, dar altul se apropie de căruță cu un zâmbet pe față.

— Hola, spuse el și aruncă o privire sticlelor învelite în hârtie de ziar. Ce vinzi azi?

— Vin.

— Vin? E bun?

— Nu doar bun. E ceva special.

— Aha... și cât costă vinul ăsta special? Întrebă omul cu venerație prefăcută.

Când Josep îi spuse, închise ochii și lăsă în jos colțurile gurii.

— Este de două ori mai mult decât se plătește pentru o sticlă de vin.

Josep știa desigur că așa este, dar acesta era prețul pe care trebuia să îl scoată pentru a-și putea plăti datoriile pe care le avea la Donat și Rosa.

— Nu, este de două ori mai mult decât se plătește pentru vinul obișnuit din împrejurimi și care e pișat de catâr. ăsta e vin.

— Și unde se face vinul ăsta minunat?

— În Santa Eulalia.

— Santa Eulalia? Sunt constructor de turn din Sitges. Curând o să ne luăm la întrecere cu constructorii voștri.

Josep dădu din cap.

— Știu. Și eu fac parte dintre ei.

— Ei, ca să vezi.

Omul rânji.

— Ah, o să vă batem fără milă, senyor.

— Eu sunt Frederic Fuxá și ăsta e fratele meu Efren. E ajutorul șefului nostru de echipă și suntem amândoi pe rândul al treilea.

Al treilea rând, se miră Josep. Bărbatul acesta și fratele lui erau într-adevăr mari și puternici. Dacă ăștia stăteau pe rândul al treilea, cum arătau atunci cei de pe primele două rânduri?

— Eu sunt pe cel de-al patrulea rând. Mă cheamă Josep Álvarez și el e Francesc Valls, care tocmai învață ca să fie enxaneta al nostru.

— Enxaneta? Da, e o treabă foarte importantă. Nimeni nu poate câștiga o întrecere de castellers fără un călăreț bun în vârf, îi spuse Fuxá lui Francesc, care zâmbi.

— Ei, vă doresc noroc la amândoi astăzi.

— Mulțumesc, senyor. Poate vrei să-mi cumperi vinul?

— E prea scump. Sunt un pescar care muncește din greu, senyor Álvarez, nu un podgorean avut din Santa Eulalia, replică binevoitor Fuxá și se întoarse la taraba lui.

Josep umplu găleata de la o pompă publică și o așeză în căruță.

— Treaba ta va fi să speli paharele după ce a gustat cineva vinul, spuse el.

Francesc aprobă.

— Acum ce facem, Josep?

— Acum? Așteptăm, îi zise Josep și băiatul aprobă iar, după care se așezară în căruță, ținând paharele în mână plini de speranță.

Timpul trecea încet.

Pe ulițele din târg domnea mare forfotă, dar pe ultimul rând, unde cele mai multe locuri erau încă libere, treceau doar puține persoane.

Josep se uită la taraba cu mâncare, unde o femeie trupeșă tocmai cumpăra o porție de truita.

— O sticlă cu vin bun, senyora? strigă el, dar ea clătină din cap și plecă mai departe.

După câteva minute, doi bărbați cumpărară sepie, pe care o mâncau în picioare în fața tejghelei.

— O sticlă cu vin bun? strigă Josep și bărbații se îndreptară agale spre căruță.

— Cât? întrebă unul, mestecând încă.

Când Josep îi spuse, omul înghiți și își scutură capul.

— Prea scump, spuse el, iar însoțitorul lui dădu din cap și plecă.

— Luați totuși o înghițitură, înainte de a pleca.

Josep dezveli o sticlă și luă tirbușonul. Turnă atent vinul în ambele pahare, cam un sfert din cantitatea unei porțioare normale.

Bărbații luară paharele și băură, fiecare câte două înghițituri încete.

— Bun, zise unul în silă.

Prietenul lui mormăi.

Se uitau unul la altul.

— Poate luăm fiecare câte o sticlă dacă ne faci un preț mai bun.

Josep zâmbi, dar scutură din cap.

— Nu, nu pot.

— Ei, atunci...

Omul dădu din umeri și tovarășul lui îi înapoie paharul clătinând din cap. Frederic Fuxá îi văzuse de la taraba lui și acum clipi cu subînțeles către Josep: Vezi? Nu ți-am spus?

— Acum e rândul tău, îi spuse Josep lui Francisc, iar băiatul străluci de bucurie și spălă paharele în găleată.

O secundă mai târziu fuseseră făcute încă patru degustări, dar nu se vânduse nici măcar o singură sticlă și Josep începea să se întrebe dacă un târg chiar era locul potrivit în care să scape de vinul lui.

Dar s-au întors primii bărbați care gustaseră vinul.

— A fost bun, dar încă nu sunt sigur, zise unul. Trebuie să mai iau o gură.

Celălalt aprobă.

— Îmi pare rău. Pot să-i dau fiecărui client doar o mostră, spuse Josep.

— Dar... poate pe urmă îți cumpărăm vinul.

— Nu. Îmi pare sincer rău.

Omul făcu o mutră supărată, dar tovarășul lui zise: — Asta e. Iau o sticlă.

Primul bărbat oftă.

— Și eu, zise el în sfârșit.

Josep le dădu două sticle înfășurate în foi de ziar și, în timp ce își simțea sângele urcând în obraji, luă banii cu mâini tremurătoare. Toată viața lui nu știuse altceva, decât că familia lui făcea vin pe care în mod obișnuit îl lua Clemente și încă în condiții foarte stricte. Asta era prima dată când cineva decidea în mod conștient să-i cumpere vinul și îi dădea bani pentru el.

— Mii de mulțumiri, senyor. Sper să vă placă vinul meu, spuse el.

Frederic Fuxá auzise de la taraba lui și veni la căruță să-l felicite pe Josep.

— Prima ta vânzare pe ziua de azi. Dar ai ceva împotrivă dacă îți dau un sfat?

— Sigur că nu.

— Fratele meu și cu mine venim aici de nouăsprezece ani. Suntem pescari, tot ce gătim la târg trebuie să pescuim chiar noi din mare. Toți ne cunosc și nu trebuie să dovedim că marfa noastră e proaspătă și bună. Pe tine nu te cunosc oamenii, așa că ce-ar fi să le dai oamenilor încă o mostră?

— Nu pot să consum decât două din sticlele astea, zise Josep. Pe toate celelalte trebuie să

le vând, altfel am necazuri mari.

Fuxá își țuguie buzele și aprobă din cap. Pentru el, ca negustor, era o situație pe care o putea înțelege fără alte explicații.

— Aș vrea să-ți încerc și eu vinul, senyor.

Josep turnă vin în ambele pahare.

— Du-i unul și fratelui tău.

Frederic cumpără două sticle și Efren Fuxá una.

După o jumătate de oră sosiră la taraba cu mâncare doi bărbați și o femeie.

— *Hola!* Cum e acolo unde sunteți azi? Vindeți mult? întrebă Efren.

— Nu-i rău, spuse femeia. Și la voi?

Efren țuguie buzele și dădu din cap.

— Am auzit că cineva oferă mostre din vinul lui.

Frederic arată către căruța lui Josep.

— Chiar bun. Am cumpărat și noi pentru Paște.

Se duseră la Josep. Femeia plescăi din buze după gustarea vinului.

— Foarte bun. Dar unchiul nostru face vin.

— Puah. Unchiul nostru face vin pe care nu-l bea niciunul dintre noi când nu e el acolo, zise unul dintre bărbați și râseră toți trei. Cumpără fiecare câte o sticlă.

Frederic îi urmări cu privirea în timp ce plecau.

— A fost un noroc pentru tine. Cei trei sunt cultivatori de legume dintr-o familie foarte importantă din Sitges și flecari înnașcuți. În fiecare zi de târg îi vizitează pe rând pe alți negustori și fac schimb de bârfe. Or să povestească despre vinul tău câtorva oameni.

În următoarea jumătate de oră, șase oameni gustară vinul fără să cumpere. Pe urmă veniră în același timp doi vânzători și pe urmă și al treilea. Lui Josep îi dăduse prin minte că cei care vindeau la târg veneau acolo unde erau deja alți negustori, din nevoia omenească de a ști ce considerau ceilalți că ar fi de dorit. Exact așa decurse și acum totul, căci în spatele vânzătorilor aștepta deja o coadă mică de persoane interesate, care deocamdată nu se mai împrăștia.

Atunci când, mult după ora prânzului, el și Francesc reușiră în sfârșit să-și mănânce merindele aduse, constând în pâine și xoriço, Josep schimbase de două ori apa și vărsase găleata. În ciuda refuzului său categoric de a da și o a doua mostră, cele două sticle prevăzute se terminaseră și mai erau încă nouă sticle nevândute. Dar între timp se vorbise deja pe-acolo că la târg e un vânzător de vin și astfel, după-amiază târziu, cu câteva ore înainte de închiderea târgului, scăpă de ultima sticlă.

Îi cumpără lui Francesc o porție de sepie și, în timp ce băiatul mânca, Josep făcu o vizită unui negustor de mărfuri vechi și achiziționă patru sticle de vin goale.

Pe drumul de întoarcere Francesc șezu în poala lui Josep, care îi arată cum trebuie să țină căpăstrul. Dar Francesc adormi cu căpăstrul în mână. Josep mână timp de o jumătate de oră cu mica făptură la pieptul lui, apoi Francesc se trezi cât să-l poată așeza în spate și restul drumului băiatul dormi pe păturile aflate jos în căruță, lângă sticlele goale.

În duminica aceea avocatul veni iar la vie cu calul lui cenușiu și de data aceasta era și Donat cu el.

Avocatul stătea în trăsură și nici nu-l privea pe Josep, care observă pe locul de lângă el o

servietă din piele. Sigur conține actele care servesc la luarea pământului în proprietate din cauza neplății ratelor, se gândi el.

Fratele lui îl salută nervos.

— Ai banii, Josep?

— Da, spuse el încet.

Numărase deja banii pentru ei și acum aduse din casă trei hârtii redactate de el însuși, două chitanțe pentru ratele pe care le sărise și o a treia pentru plata care era scadentă azi. Îi dădu lui Donat hârtiile, care le parcurse repede cu privirea și i le înmână lui Carles în trăsură.

Avocatul le citi, dădu din umeri și aprobă. Era vizibil dezamăgit, pentru că trebui să se forțeze ca să afișeze o față lipsită de expresie.

Chipul lui Donat arăta cu siguranță o ușurare neîndoielnică atunci când își primi banii. Josep aduse peniță și cerneală și Donat semnă cele trei chitanțe.

— Îmi pare foarte rău de toată supărarea asta, Josep, zise el, dar Josep nu-i răspunse. Donat se întoarse și o luă spre trăsură, dar se opri și se întoarse încă o dată.

— Nu-i femeie rea. Știu că pare să fie. E așa pentru că uneori pur și simplu nu mai face față în situația noastră.

Josep văzu că vărului Rosei nu-i plăceau scuzele; fața lui nu mai era acum lipsită de expresie, ci clar dezaprobatore.

— Rămâi cu bine, Donat, spuse Josep, iar fratele lui dădu din cap și se urcă în trăsură lângă Carles Sert.

Josep stătea în fața casei lui uitându-se după ei. Ciudat, se gândea el, ciudat că se simțea bine și rău în același timp.

O HOTĂRÂRE

Eduard Montroig lua foarte în serios întrecerile de castellers; și orele de antrenamente ale celor care construiau turnul erau extrem de solemne, cu mai puțină ceartă și mai multă muncă, pentru a desăvârși echilibrul, ritmul și precizia mișcărilor.

Eduard cunoștea o mulțime de participanți din Sitges care erau foarte îndemânatici și pricepuți și era convins că Santa Eulalia putea învinge doar dacă adăugau castelului lor ceva deosebit. Născocise un nou element pentru construcție, ceva care cerea echipei satului repetiții mai dese și o mai bună concentrare și își avertiză oamenii că trebuia să rămână un secret, pentru a produce uimire cu el în Sitges.

Maria del Mar și-a adus fiul de câteva ori, după care Jose îi propuse să-l ia el pe Francesc, pentru că oricum mergea acolo și ea acceptă bucuroasă oferta.

Pentru Josep cel mai important punct al fiecărui antrenament era momentul în care Francesc escalada cele trei rânduri de bărbați și pe urmă se agăța de spatele lui suficient de mult timp cât să-i șoptească numele la ureche.

Francesc visa la ziua când urma să fie în stare să se cațăre pe deasupra multor rânduri până în vârf și acolo să-și ridice triumfător brațele.

Josep își făcea griji pentru el, pentru că un băiat mic, plăpând era în mod special rănit dacă se prăbușea castelul. Dar Eduard îl conducea încet pe Francesc spre ținta lui și Josep știa că Eduard era precaut și rațional, un om care nu-și asuma riscuri inutile.

Într-o zi Eduard puse capăt perioadei de doliu și fără tam-tam sau multe vorbe își dădu jos banderola neagră de pe mânecă. Avea aceeași demnitate liniștită, dar oamenii din sat observau o schimbare – dacă nu chiar o anume sprinteneală, atunci o oarecare relaxare – și se vorbea că în curând Eduard își va lua o altă nevastă.

Câteva seri mai târziu Josep tocmai tunde butucii de viță, când îl văzu pe Eduard trecând pe stradă. Își întrerupse cu plăcere lucrul, pentru că se bucura să-l vadă. Dar spre surpriza lui, Eduard ridică doar mâna să-l salute și plecă mai departe. După moșia lui Josep, pe stradă mai era doar podgoria Mariei del Mar.

Josep se ocupa mai departe de butucii lui, dar nu scăpa strada din ochi. Așteptă foarte mult. Se întuneca deja, când îl văzu pe Eduard întorcându-se. Pe Josep îl uimi faptul că Francesc îl însoțea.

— *Bona tarda*, Josep, strigă Eduard.

— *Bona tarda*, Josep, repetă Francesc.

— *Bona tarda*, Eduard. *Bona tarda*, Francesc, răspunse el din toată inima, totuși reteză cu prea multă putere și aproape fără să se uite, așa încât cuțitul tăie o viță complet sănătoasă.

Aproape toată noaptea stătu treaz, privind în gol.

Pe întuneric. De fapt, trebuia să se bucure pentru Maria del Mar, își spunea el. Deseori vorbise despre bărbatul la care spera, că într-o zi va intra în viața ei. Unul care să fie blând și să o trateze cu bunătate. Un muncitor bun și unul care să fie bun tată pentru fiul ei.

Pe scurt... seriosul Eduard Montroig. Poate că nu avea prea mult umor, dar era un om bun și un conducător al comunității, cineva care însemna ceva în sat.

Dimineața Josep se apucă iar de tăiat, dar disperarea se urca în el asiduu ca torentul în

mare. Către prânz lăsa deoparte cuțitul și se îndreptă spre curtea ei. Printre rândurile de vie nu se vedea nimeni, de aceea ciocăni la ușă.

Când îi deschise, Josep nu-i răspunse la salut.

— Vreau să-mi împart viața cu tine. În orice privință.

Ea îl privea uluită.

— Eu... am cele mai puternice simțăminte pentru tine. Cele mai puternice simțăminte!

Văzu că ea îl înțelege. Gura ei tremura – își înăbușea râsul, se gândea el îngrozit – și închise ochii. Bălmăjea înainte cu vocea răgușită, nu-și putea stăpâni cuvintele și sentimentele mai bine decât un taur care se repede orbește spre vârful sabiei.

— Te admir. Vreau să muncesc în fiecare zi cu tine și să dorm în fiecare noapte cu tine. În fiecare noapte și să nu ne mai culcăm niciodată de parcă ne-am face o favoare prietenească. Vreau să-l împart cu tine pe fiul tău, pentru că și pe el îl iubesc. Vreau să-ți mai fac și alți copii. Vreau să-ți umplu pântecul cu copii. Îți dau jumătate din parcelele mele. Încă mai au datorii, dar sunt valoroase, cum știi. Am nevoie de tine, Marimar, am nevoie de tine și știu că o să fii nevasta mea.

Ea pălise foarte tare. Josep văzu că își aduna toată puterea, că începea să-l distrugă. Ochii ei erau umezi, dar vocea îi era fermă când îi răspunse.

— Ah, Josep... sigur.

El se pregătise pentru un refuz și în primul moment nu pricepu chiar nimic din ce spunea ea.

— Trebuie să te liniștești, Josep. Sigur că te vreau. Dar trebuie să știi asta, zise ea.

Îi tremura gura când îi zâmbi și întreaga lui viață n-a știut exact dacă în acest zâmbet vibra tandrețea împreună cu un anume triumf.

PLANURI

Luă mâinile Mariei del Mar într-ale lui, nu le mai putea da drumul și îi acoperi fața cu sărutări asemănătoare celor pe care o femeie le primește de la un tată iubitor. Dar când gura lui o găsi pe a ei, nu mai era nicio îndoială că se sărutau ca niște îndrăgostiți.

— Trebuie să mergem la preot, spuse ea încet. Vreau să te știu legat de mine, înainte de a-ți veni în simțiri și de a fugi de aici. Dar zâmbetul ei îi dezvălui că nu-și prea făcea griji din cauza asta.

Părintele Pio aprobă fără să fie surprins, când îi comunică că doreau să se căsătorească.

— Unde ați fost botezați?

Dădu încă o dată din cap când îi spuseră amândoi că se întâmplase în biserica în care slujea el acum ca preot.

— E vreo grabă? o întrebă pe Maria del Mar fără să-și ia privirea de pe fața ei.

— Nu, părinte.

— Bine. Unii oameni ai bisericii sunt de părere că, pe cât posibil, o logodnă între doi buni catolici ar trebui să dureze un an, zise preotul.

Maria del Mar amuți. Josep mormăia și clătina din cap. Pe urmă îl privi pe părintele Pio docil, dar fără teamă.

Preotul ridică din umeri.

— Dacă viitoarea mireasă e văduvă, atunci nu e necesară o logodnă atât de lungă, spuse el rece. Dar am trecut deja de două treimi din post. Duminica Paștelui este pe 2 aprilie. De acum și până la sfârșitul Săptămânii Paștelui suntem în cea mai solemnă perioadă de rugăciune și meditație și nu e momentul în care să officiez o logodnă sau o nuntă.

— Atunci când ne puteți cununa? întrebă Josep.

— Pot să afișez anunțul după duminica Paștelui... să convenim să vă cununați în ultima duminică din aprilie? întrebă părintele.

Maria del Mar se încruntă.

— E vremea celor mai grele munci de primăvară de la vie. Nu vreau să lăsăm treaba doar atât cât să ne căsătorim și pe urmă să ne întoarcem imediat în podgorie.

— Atunci când v-ar plăcea?

— În prima sâmbătă din iunie.

— Știți că de acum și până în acea zi nu aveți voie să locuiți împreună sau să aveți relații ca bărbat și femeie? întrebă el sever.

— Da, părinte, zise Maria del Mar. Ție îți convine ziua? îl întrebă ea pe Josep.

— Dacă asta ți-e dorința, îi răspunse el.

Josep tocmai simțea ceva cu totul străin pentru el și recunoscuse înspăimântat că este bucurie.

Când rămaseră singuri, trebuia să recunoască faptul că perioada de așteptare li se va părea lungă. Se îmbrățișară cast.

— 2 iunie este de-abia peste zece săptămâni. Vreme lungă.

— Știu.

Ea îi aruncă o privire rapidă lui Francisc care se juca cu câteva pietre rotunde în praful de la picioarele lui, apoi se trase mai aproape de el, pentru a-i putea șopti la ureche.

— Cred că ar fi bine pentru Francisc dacă ar avea grijă de un micuț în timp ce noi lucrăm, nu crezi?

El aprobă.

— Cel mai mult mi-ar plăcea să încep asta chiar acum.

Când se priviră, pe Josep îl încercau gânduri pe care nu le-ar fi mărturisit preotului.

Poate avea și ea gânduri asemănătoare.

— Cred că în următoarele săptămâni n-ar trebui să petrecem atât de mult timp împreună, zise ea. Cel mai bine ar fi să înlăturăm ispita, pentru că, în cazul în care ne pierdem stăpânirea de sine, trebuie să ne spovedim înainte de nuntă.

El consimți împotriva dorinței, știind că ea are dreptate.

— Care e cuvântul ăla, când oamenii înstăriți își pun banii într-o afacere? întrebă el.

Era încurcat.

— O investiție?

Ea dădu din cap; era cuvântul la care se gândise și ea.

— Așteptarea va fi investiția noastră, spuse ea.

Josep îl plăcea pe Eduard Montroig și voia să-l trateze cu cel mai mare respect. Chiar în după-amiaza aceea merse la via lui și îi spuse liniștit, dar deschis că el și Maria del Mar au fost la preot și vor să se căsătorească.

Eduard se trădă doar printr-o foarte scurtă încruntare a frunții, pe urmă își frecă bărbia lungă și un zâmbet îi luminează fața ștearsă.

— Îți va fi o nevastă bună. Vă doresc amândurora mult noroc, spuse el.

Josep împărtăși noutatea doar câtorva persoane, lui Nivaldo, care bău cu el un păhărel. Nivaldo se bucura foarte mult.

O ÎNTRECERE ÎN SITGES

În duminica de după Paște Josep și Maria del Mar stăteau în biserică cu Francesc între ei și îl ascultau pe părintele Pio.

— Se anunță căsătoria dintre Josep Álvarez și Maria del Mar Orriols, amândoi din această comunitate. Dacă cineva dintre voi cunoaște un motiv ca cei doi să nu fie uniți în Sfântul Sacrament al căsătoriei, atunci să-l spună. Astăzi pun această întrebare pentru întâia oară.

Bătuse anunțul pe ușa bisericii și urma să mai fie citit în următoarele două duminici, după care erau oficial logodiți.

După liturghie, în timp ce preotul stătea în ușa bisericii pentru a-și lua la revedere de la comunitatea lui, iar Francesc mânca un cârnat în fața prăvăliei, Josep și Maria del Mar erau în plața și primeau felicitările, îmbrățișările și săruturile întregului sat.

Josep se adânci în munca grea pentru a-și umple zilele lungi ale așteptării febrile. După tăierea viței continuă să construiască pivnița și în prima duminică din aprilie, în ziua concursului de castellers, terminase două treimi din zidul de piatră. Fusesse pe la multe târguri și mai găsisse alte treizeci de sticle. Spălate, umplute cu vin închis la culoare și cu etichete pe ele, erau învelite în hârtie de ziar și așezate într-un culcuș de pături pe fundul căruței, unde ședea acum și Francesc. Maria del Mar luase loc lângă Josep și plecară împreună spre târgul din Sitges.

Era aceeași călătorie pe care o mai făcuse cândva cu băiatul, dar erau diferențe clare. Când ajunseră la păduricea de pini, Josep opri iar, dar de data aceasta merse cu băiatul printre pomi, pentru a putea urina fără să fie văzuți și când se întoarseră căută și Maria del Mar protecția unui pom.

Călătoria era frumoasă. Marimar era o companie liniștită, plăcută și cu o dispoziție de zile mari. Felul ei de a fi îi dădea oarecum lui Josep sentimentul că era deja tată de familie și asta îi plăcea foarte mult.

Odată ajunși în Sitges meraseră direct la locul de lângă taraba cu pește a fraților Fuxá, care îl salutară din inimă, dar și cu un avertisment voios amenințător, că îi vor nimici pe participanții la turn din Santa Eulalia la concursul ce urma să aibă loc.

— Te-am așteptat deja, zise Frederic, pentru că am dat pe gât vinul în timpul sărbătorilor.

Fiecare dintre cei doi frați cumpără încă două sticle, încă înainte ca Josep să-și aranjeze cum trebuie căruța și de această dată nu mai trebui să aștepte prea mult clientela, pentru că unii dintre vecinii lui de tarabă trecură pe acolo să cumpere vin, formând astfel un mic cârd de cumpărători. Maria del Mar îl ajută pe Josep și o făcu atât de firesc, de parcă întreaga ei viață stătuse în spatele unei căruțe vânzând vin.

Majoritatea locuitorilor din Santa Eulalia veniseră la târg. Bineînțeles că mulți dintre săteni nu erau nici cățărători, nici *pinya* sau *folre*, care sprijineau cele două rânduri de dedesubt ale castelului. Cei mai mulți dintre vecinii lui Josep se aflau aici pentru a lua parte la întrecere sau ca să-i privească și treceau agale căscând gura pe lângă taraba lui.

Câțiva oameni din Sitges, pe care îi cunoștea, erau acolo pentru a-și susține echipa și se

oprirea și ei la căruța lui, să-l salute și să facă cunoștință cu Francesc și Maria del Mar. Juliana Lozano și soțul ei cumpărară o sticlă, iar Emilio Rivera luă trei.

Josep vându ultima sticlă cu mult înainte ca târgul să se închidă pentru o oră, ca să poată avea loc întrecerea. El, Maria del Mar și Francesc se așezară în căruță, mâncară pește de la Fuxá și îi priviră pe cei doi frați cum se ajutau unul pe altul să-și strângă faixa.

După masă Maria del Mar ținu strâns faixa de un capăt, în timp ce Josep se tot răsuci, înfășurându-se astfel într-un corset atât de strâns că de-abia mai putea să respire.

În vreme ce-și croiau drum prin mulțime, muzicanții din Sitges începură să cânte și Francesc îl apucă de mână pe Josep.

La scurt timp după aceea o melodie plângătoare îi adună pe cei care formau soclul castelului din Sitges și, imediat ce a fost construit, cățărilor își începură urcușul.

Eduard avusese dreptate în privința acestei întreceri, Josep văzu asta imediat. Bărbații din Sitges se cățarau fără să irosească o secundă și fără nici cea mai mică mișcare inutilă, iar castelul urca în înălțime repede și cu îndemânare până când băiatul, care era enxaneta al lor, după ce se cățără pe cele opt rânduri, ridică triumfător brațele și coborî pe cealaltă parte, timp în care cei care formaseră turnul îl năruiau tot atât de repede cum îl înălțaseră. Mulțimea aplauda și ovaționa.

Pe urmă începură să cânte muzicanții din Santa Eulalia, care își luaseră deja locul. *Gralles*-urile îl chemau pe Josep, iar el își scoase pantofii și îi dădu lui Francesc în timp ce Maria del Mar îi ura noroc.

Soclul din Santa Eulalia fu repede construit și curând era rândul lui Josep. Se urcă rapid și îndemânatic, așa cum făcuse de atâtea ori la exerciții și curând stătea pe umerii lui Leopoldo Flaquer, își așeză brațele pe umerii lui Albert Fiores și Marc Rubió și îi sprijini, așa cum și ei îl sprijineau pe el.

Apoi Briel Taule stătea pe umerii lui.

Cel de-al patrulea rând nu era încă deosebit de înalt, totuși îi dădea lui Josep o vizibilitate bună. Într-adevăr nu-i putea vedea pe Maria del Mar și pe Francesc, dar printre umerii lui Marc privea fețele înălțate și oamenii care circulau pe la marginea mulțimii de privitori.

Văzu două călugărițe, una mică, cealaltă înaltă, în rase negre și bonete albe cu aripi.

Un băiat cu părul ciufulit, ținând în brațe un câine galben, care se tot răsucea.

Un bărbat gras cu o pâine în mână.

Un bărbat cu spatele foarte drept într-un costum cenușiu, poate un negustor, care ținea în mână o pălărie cu boruri late. Și care șchiopăta ușor.

Josep îl știa pe bărbatul acesta.

Și deodată frica îi inundă corpul. Voia să fugă de acolo, dar nu se putea mișca, era captiv și total neprotejat, ca și când ar fi fost închis sus în aer. Dintr-odată genunchii lui deveniră neputincioși, astfel că trebui să se agațe de companionii lui; Albert îl privi.

— E totul în ordine, Josep? întreabă Albert, dar Josep nu răspunse nimic.

Părul bărbatului era încă negru ca smoala, dar sus pe cap avea o chelie mică, rotundă... Ei, șapte ani.

Pe urmă dispăru.

Josep își înclină capul cât de mult putu, fără să piardă legătura cu vecinii lui și îl spionă pe bărbat pe sub brațul lui Marc.

Degeaba.

— S-a întâmplat ceva? Întrebă brutal Marc, dar Josep dădu din cap și continuă să își țină strâns camarazii.

Jos se iscase acum un murmur și oamenii arătau în sus, unde surpriza lui Eduard – un rând suplimentar de cățărători – prindea formă, apoi enxaneta se înalță pe spatele lui Marc.

Josep știa când băiatul își înalță brațele în vârf formând cel de-al nouălea rând, pentru că din mulțime se ridicară spre el murmure și aplauze.

Bernat Taule, fratele lui Briel, de pe cel de-al șaptelea rând, fu acela care se cam grăbi cu coborârea. Își pierdu echilibrul și îl apucă pe vecinul lui, Valenti Margal. Valenti îl ținu strâns și împiedică prăbușirea, totuși pentru o secundă castelul tremură și se clătină. Dar Eduard îi instruisese bine. Își regăsiră echilibrul, Bernat înțelese și coborî ceva mai încet decât de obicei și restul demontării castelului merse înainte fără alte incidente.

Când picioarele lui Josep atinseră pământul, nu fugi, ci se forță s-o ia prin mulțime, încă desculț, în direcția în care apucase bărbatul, pentru că vroia să-l mai vadă o dată.

Timp de o jumătate de oră cercetă piața, dar nu-l mai văzu pe sergentul Pena.

Abia dacă observă că arbitrii dezbăteau. Echipa din Sitges oferise o reprezentație ireproșabilă cu cele opt rânduri ale lor, dar echipa din Santa Eulalia construisese și demontase cu succes un castell cu nouă rânduri. La sfârșit arbitrii căzură de acord cu o remiză.

Cei mai mulți dintre spectatori păreau să fie de acord cu decizia.

În drum spre casă Francesc adormi în spate în căruță, iar Maria del Mar și Josep vorbeau încet. Josep ținea buimăcit căpăstrul în mână. Ea era mulțumită să călătorească cu copilul și cu viitorul ei soț, după o zi satisfăcătoare și de succes. Când spunea ceva, Josep îi răspundea doar scurt și el avea impresia că lui Marimar nu i se părea ciudat, probabil întrucât presupunea că și el simțea aceeași mulțumire ca și ea.

Pe urmă lui Josep i se năzări că poate înnebunise.

DATORIA LUI JOSEP

Ședea cu ochii închiși pe banca din curte în lumina gălbuie a soarelui de început de primăvară și se străduia să-și pună la treabă rațiunea, încerca să găsească o ieșire logică din spaima care îi paralizase gândurile.

În primul rând: era sigur că omul pe care îl văzuse de sus era într-adevăr Pena?

Era. Era.

În al doilea rând: îl văzuse și recunoscuse Pena?

Josep trebui să recunoască în silă faptul că Pena îl văzuse. Nu-și putea permite să creadă într-o întâmplare. După toate probabilitățile, Pena venise la întrecere cu speranța că îl va descoperi acolo. Poate auzise cumva că Josep Álvarez se întorsese în Santa Eulalia și trebuia să se asigure că acela era Josep Álvarez pe care îl instruisese, bărbatul pe care îl vâna, singurul dintre băieți care îi scăpase.

Care îi scăpase până atunci, se gândea Josep disperat.

Până acum.

În al treilea rând: cu siguranță vine cineva care l-a urmărit.

În al patrulea rând: ce posibilități are?

Își aminti cât de îngrozitor fusese, un hăituit fără patrie și refugiat.

Dacă și-ar vinde vinul poate că ar fi posibil să fugă cu un tren de persoane în locul unui vagon de marfă, se gândea el.

Dar știa că nu avea destul timp pentru asta.

Nu-i putea ruga pe Maria del Mar și pe Francesc să fugă cu el și să împartă împreună viața unui fugar. Dar dacă îi lăsa, viața lui ar fi fost pustie și tremura gândindu-se la durerea pe care i-ar fi pricinuit-o lui Marimar această nouă părăsire.

Avea doar o singură posibilitate. Își aminti de lecția pe care i-o predase Pena într-un mod dur: când este nevoie să ucizi, o poate face oricine. Dacă este necesar, omorul e foarte simplu.

Revolverul era încă acolo unde îl ascunsese, în spatele unui sac de cereale, într-un colț al podului. Erau încărcate doar patru dintre cele nouă camere și Josep nu mai avea praf de pușcă. Deci trebuia să-i ajungă cele patru gloanțe și un cuțit ascuțit.

Pentru a-și învinge teama se năpusti orbește în munca grea, care fusese întotdeauna pentru el cel mai bun medicament, când avusese greutăți. Munci fără întrerupere, construi mai departe zidul de piatră în fața peretelui de pământ din pivnița lui și după-amiaza târziu se duse în vie pentru a tunde butucii de viță. Avea revolverul mereu pregătit, deși nu credea că Pena va merge prin sat să-l atace la lumina zilei.

După apusul soarelui spaima lui se mări și ieși afară cu revolverul, urcă dealul până sus într-un loc de unde, în lumina palidă a lunii, putea vedea porțiunea de drum care ducea la podgoria lui. Era aproape plăcut să stea acolo, până se convinse că, în cazul în care ar veni cineva, acela n-ar lua-o pe acel drum. Unul care fusese instruit de Pena ar înconjura dealul și ar veni pe coama lui, așa că Josep se întoarse să privească panta, dar se simți părăsit și fără apărare.

În cele din urmă intră în casă pentru a lua pături, le duse în pivniță și le întinse în fața butoaielor cu vin și pe lângă roaba cu lut de la râu. Pe urmă se întinse, cu capul între mânerile roabei, dar curând îl împungeau deja pietrele în spate și, cu toate că pivnița era

un loc răcoros bun pentru vin, era cu totul neprielnic corpului omenesc. În afară de asta Josep se gândea că, din moment ce trebuia să fie într-adevăr atacat, atunci n-ar fi fost bine să-și întâlnească atacantul ca un animal ghemuit într-o vizuină din pământ.

Deci Josep își luă păturile și revolverul și se întoarse în casă, unde se urcă în patul lui și află câteva ore de somn neliniștit.

Și în următoarele două nopți dormi prost. În primele ore ale dimineții celei de-a treia nopți căzu în sfârșit într-un somn adânc, din care îl smulse după o vreme un bubuit în ușă.

Își trase grăbit pantalonii de lucru și coborî scările cu arma în mână tocmai când ceasul franțuzesc bătea cinci, ora lui obișnuită de trezire. Își dădea osteneala să gândească clar.

Niciun ucigaș n-ar bate la ușă, își spunea el.

Oare era Marimar? Poate băiatul era iar bolnav?

Nu se putea hotărî să deschidă ușa.

— Cine-i acolo?

— Josep! Josep, sunt eu, Nivaldo.

Poate era cineva cu o armă în mână, în spatele lui Nivaldo.

Descuie ușa o crăpă puțin și spionă afară, dar cerul era înnorat, era încă întuneric și Josep de-abia putea să zărească ceva. Nivaldo întinse brațul prin ușă și mâna lui tremurătoare apucă strâns încheietura lui Josep.

— Vino, zise el.

În timp ce coborau strada și se grăbeau să traverseze plaça, Nivaldo nu răspundea la nicio întrebare, ci doar clătina din cap. Mirosea a vinars. Cheia îi clănțăni în broască înainte de a reuși să descuie ușa prăvăliei.

Când scăpără un chibrit și aprinse o lampă, Josep văzu mai întâi o sticlă goală de vinars pe tejghea și imediat apoi motivul nervozității lui Nivaldo.

Bărbatul zăcea pe podea de parcă ar fi fost adormit, dar capul îi era înclinat într-un mod nefiresc și era clar că nu avea să se mai trezească.

— Nivaldo, spuse Josep încet.

Luă lampa lui Nivaldo și se aplecă deasupra celui de pe podea. Pena zăcea lângă scaunul răsturnat pe care șezuse. Nu arăta ca negustorul înstărit pe care îl văzuse la târgul din Sitges, ci mai degrabă ca un soldat mort, îmbrăcat, așa cum își amintea Josep de el, în uniformă de lucru, cu cizme militare din piele bună și cu un cuțit într-o teacă de la centură. Ochii erau închiși. Capul îi era întors într-un unghi de nouăzeci și trei de grade, pe o întregă jumătate a gâtului avea o vânătaie enormă, de un negru violet ca strugurii Ull de Llebre, cu o rană deschisă în carne și sânge uscat.

— Cine a făcut asta?

— Eu, spuse Nivaldo.

— Tu? Cum?

— Așa.

Nivaldo arată spre o rangă grea de oțel, care se sprijinea de perete. Întotdeauna făcuse parte din prăvălie; și Josep o folosisese de câteva ori când îl ajutase pe Nivaldo să sprijine un sac cu făină sau o ladă cu cafea.

— Acu' nu mai pune întrebări. Trebuie să-l duci de aici.

— Păi unde să-l duc? Întrebă naiv Josep.

— Nu știu. Nu vreau să știu, zise violent Nivaldo. Era băut. Trebuie să-l iei imediat de aici. Trebuie să curăț tot, să fac ordine înainte de a intra pe ușă primii clienți.

Josep îl privea buimăcit.

— Josep. Scoate-l de aici.

Căruța și catârul făceau prea mult zgomot. Josep fugi acasă. Mica lui roabă era în pivniță plină cu lut, dar cea mare, moștenită de la Quim, era goală. Roțile ruginite scârțâiră când o mișcă și trebui să piardă minute prețioase pentru a le unge, înainte de a putea împinge roaba prin întuneric până la prăvălie.

Îl înfășurară pe sergent într-o pătură pătată și apoi Nivaldo îl apucă de ambele picioare, iar Josep de umeri. Moartea îl înțepenise și, când îl așezară în roabă, leșul lui era atât de rigid, încât se opri pe margine și cu siguranță ar fi căzut de acolo. Josep îl împinse cu putere pe burtă și, în ciuda rigidității, cadavrul era încă destul de flexibil ca în cele din urmă spatele să atingă fundul roabei.

Nivaldo se întoarse în prăvălie și închise ușa după el, iar Josep a luat de acolo povara.

Era încă întuneric, dar peste tot în sat podgoreni își părăsiseră deja paturile și lui Josep îi era o frică cumplită să nu se întâlnească cu cineva care era deja în picioare și care să vrea să schimbe câteva vorbe cu el.

Trecu cât de repede a putut pe lângă casa lui Eduard și se sperie de zgomotele pe care le făcea. E adevărat că roțile unse nu mai scârțâiau, dar erau prinse cu cercuri de metal care făceau zgomote slabe, însă sacadate pe caldarâm și, după ce trecu de plața în urma lui încă săreau pietre desprinse.

În timp ce trecea pe lângă parcela lui Ángel cântă un cocoș și câinele primarului, urmașul animalului de mult mort, pe care îl îmblânzise Josep, începu să latre sălbatic.

Taci, taci, taci!

Merse repede și coti în sfârșit cu mare ușurare spre via lui, dar pe urmă se opri.

Și acum?

Lumina cenușie a zorilor dispăruse de câteva ore, dar dacă voia să îndeplinească sarcina asta ciudată pe care i-o dictase Nivaldo nu era de ajuns să îngroape neglijent cadavrul într-o groapă plată. Nu putea nici să sape un mormânt potrivit, pentru că în orice moment putea trece cineva pe drumul spre râu sau putea veni Marimar.

Dar într-un fel sau altul Pena trebuia să dispară.

Merse la pivniță, deschise ușa și împinse roaba înăuntru.

Când găsi lampa și scăpără un chibrit, știa exact ce era de făcut.

Își vârî mâinile sub umerii lui Pena și trase cadavrul din roabă. Adâncitura căscată în peretele de stâncă, pe care Josep o văzuse mereu ca pe un rastel natural, nu avea acum rafturi cu sticle de vin. Pena era un bărbat mare, musculos și Josep icni când îl înghesui în picioare în adâncitură, cu spatele lipit de peretele neted de stâncă, cu capul care se bălăbănea și umerii sprijiniți de o piatră mare, rotundă, care ieșea din neobișnuitul perete lateral de vizavi. Leșul era încă frânt de mijloc, dar cu siguranță că Josep nu intenționa să-l lase la vedere.

După-amiaza trecută amestecase în roaba lui apă cu lut de la râu, dar la lumina lămpii văzu că suprafața se uscăse și se întărise. Avea întotdeauna în pivniță un cântir cu apă de băut și acum vărsă conținutul în lut și amestecă cu o lopată, până când suprafața uscată se contopi cu interiorul umed. Pe urmă umplu o găleată cu lut, luă din el cu mistria și îl răsturnă într-un colț al deschizăturii din podea. Își căută o piatră bună, mare, o apăsă în

lut, așeză alături o a doua piatră și îndepărtă grijuliu cu mistria lutul în exces de la rosturi. Lucra la fel de încet și temeinic cum făcuse și la celelalte lucrări de zidărie din pivniță.

După ce ridicase cinci rânduri de piatră, zidul se înălța până la genunchiul lui Pena și Josep merse cu roaba până la o grămadă de pământ scos, pe care vroia de fapt să-l împrăstie pe drum. În timp ce umplea roaba, primii zori cenușii inundară cerul.

Întors în pivniță, săpă mai întâi pământul pietros din spatele cadavrului. Pe urmă îl așeză în așa fel încât spatele cadavrului să nu se mai sprijine de peretele lateral, umplu tot spațiul gol din jurul picioarelor lui Pena cu pământ și îl bățatori, astfel că mortul stătea într-adevăr aplecat în față, dar ca un copac plantat, care este ținut vertical de pământul din jurul rădăcinilor lui.

Apoi Josep zidi mai departe.

Zidul se înălțase până la talia lui Josep, când auzi o voce ascuțită, clară, venind chiar din fața ușii.

— Josep.

Francesc.

— Josep, Josep.

Băiatul îl căuta.

Josep se opri din lucru, stătu liniștit și ascultă. Francesc îl striga mai departe, dar vocea lui slăbi și pe urmă se stinse cu totul, iar câteva minute mai târziu Josep lucra iar la zid.

Zidul creștea și după fiecare metru Josep umplea spațiile cu pământ, până când atinse rândul cel mai de sus și îl bățatori. Când nu mai avu deloc pământ în roabă, ieși afară temător și precaut, dar era singur în lumina clară a dimineții, așa că își umplu încă o dată roaba cu pământ și se întoarse cu ea în întunericul rece, luminat doar de o lampă.

Lucra îndârjit și meticulos, când zădărin, când umplând golurile, fără să-și îngăduie nici foame, nici sete. Pământul părea să crească în fața cadavrului ca o maree care se urca încet; era nevoie de mult ca să umple un mormânt, chiar dacă era un mormânt vertical.

Josep încerca să nu-l privească pe sergentul Pena. Când o făcu o dată, văzu că îi atârna capul pe umărul drept și îi acoperea pata urâtă, albastră și rana de la umăr. Trecu intenționat cu vederea chelia provocată de vârsta mijlocie și cele câteva fire argintii de păr, îl umanizau, îl făceau să pară o victimă. În aceste împrejurări Josep prefera să-l păstreze în amintire ca pe un om de nimic, sângeros.

Când atinse umerii treaba mergea mai încet, pentru că trebuia să folosească o scară dublă. Mai adăugă un rând de piatră și puse pământ cu lopata până când acoperi părul rar și negru al lui Pena și ascunse pentru totdeauna locul lipsit de păr. Josep îngropă capul, mai adăugă câțiva centimetri de pământ pe deasupra și bățatori.

Zidul încă mai era cam la un metru distanță de tavanul de stâncă atunci când i se termină lutul, totuși i se păru oarecum sigur să meargă la râu să aducă alt lut, pentru că, în cazul în care cineva ar fi intrat din întâmplare în pivniță, n-ar fi putut vedea nimic compromițător.

După poziția soarelui pe cer își dădu seama că era după-amiaza târziu. Nu mâncase și nu băuse nimic de ieri și îi veni amețală în timp ce împingea roaba lui Quim pe drumul care trecea pe lângă via Mariei del Mar.

Îngenunche pe malul râului și își spală mâinile, încă aveau gust de lut când bău cu lăcomie apa rece, dar îi era indiferent. Își dădu cu apă pe față și urină din belșug la un copac.

Stratul de lut se întindea de la sfârșitul drumului doar pe o bucată scurtă în aval, dar malul era astupat de tufișuri dese.

Josep își scoase pantofii, își suflecă marginile pantalonilor și împinse roaba în apa puțin adâncă. Trebui să o împingă peste câteva pietre, dar la scurt timp după aceea încărcă lut în ea.

Când la întoarcere trecu iar pe lângă curtea Mariei del Mar, ea apăru din spatele casei și îl văzu împingând o încărcătură de lut și pietre ca de obicei, îi făcu semn cu mâna și zâmbi, iar Josep îi zâmbi și el, dar nu se opri.

Înapoi pe pământul lui, trebui să mai aducă pământ pentru umplere și apoi se apucă iar zelos de lucru.

Se opri doar o dată. Dintr-o inspirație de moment coborî scara și luă revolverul LeMat pe care îl așezase pe unul dintre butoaie. Plasă revolverul sus pe pământ în deschizătură și îl acoperi cu mai multe lopeți de pământ.

După ce bătători restul de pământ de sub tavanul de stâncă, așeză ultimul strat de pietre, îmbină strâns spațiul până la tavan, curăță lutul în exces cu mistria și apoi coborî scara.

Peretele de stâncă începea din partea stângă a ușii, se întindea spre spate până devenea un perete curat și tocmai zidit, chiar în locul unde fusese adâncitura. Zidul de piatră ducea cam la trei metri sub tavanul de stâncă, se frângea apoi la dreapta de-a lungul peretelui posterior al pivniței și apoi încă o dată la dreapta. Peretele drept de pământ era acum acoperit de un zid, până aproape de ușă.

Zidăria se îmbina într-un tot unitar și când Josep privi pivnița la lumina lămpii sale, părea să strălucească de nevinovăție.

— Acum îl puteți avea, spuse el tare și cu glas tremurător.

Când închise ușa în spatele lui nu știa dacă vorbise micului popor sau lui Dumnezeu.

O DISCUȚIE CU NIVALDO

— Și tu ești părtaș la asta, zise Josep.

Nivaldo îl privi.

— Vrei niște tocană?

— Nu.

Josep mâncase, dormise, se trezise, se spălase, mâncase încă o dată. Și dormise iar.

Cine știa unde să privească, mai putea vedea încă locul în care fusese răzuit sângele de pe pardoseala de lut. Se întreba cum procedase Nivaldo. Poate îl îngropase undeva. Dacă el ar fi trebuit să scape de niște lut îmbibat de sânge, se gândea Josep, l-ar fi aruncat în closetul din curte.

Ochii lui Nivaldo erau injectați de sânge, dar nu mai tremura. Părea să fie treaz și din nou stăpân pe sine însuși.

— Vrei cafea?

— Vreau să știu ce s-a întâmplat.

Nivaldo dădu din cap.

— Stai jos.

Luară loc amândoi la mäsută și se priviră unul pe altul.

— A venit înspre unu, așa cum făcea întotdeauna. Eram încă treaz și citeam ziarul. Stătea acolo unde stai tu acum și mi-a spus că îi este foame. Așa că am desfăcut o sticlă cu vinars și i-am spus că încălzesc tocana. Știam că a venit ca să mă omoare.

Nivaldo vorbea încet și sumbru.

— Mi-era frică să mă îndrept spre el cu un cuțit, mi-era teamă să mă apropiu de el așa. Sunt bătrân și bolnav și el era mult mai puternic decât mine. Dar sunt încă destul de puternic să mânuiesc ranga de fier, așa că am apucat-o imediat. M-am așezat în spatele lui tocmai când lua paharul și am ridicat-o cât de repede am putut. Știam că nu mi-ar lăsa încă o încercare. Apoi m-am așezat la masa asta și am golit sticla de vinars, m-am îmbătat și nu știam ce să fac, până mi-a fost limpede că trebuie să vin la tine. Sunt ușurat că e mort.

— Și ce-a rezolvat asta? Alți criminali ne vor lua urma, pentru a duce lucrul la bun sfârșit, spuse Josep amărât.

Nivaldo clătină din cap.

— Nu, nu va mai veni nimeni. Dacă ar fi inițiat pe alții și i-ar fi instruit să ne omoare, atunci ar fi trebuit să-i ucidă și pe ei. Țsta e motivul pentru care a venit singur. Noi eram singurii oameni care îi mai puteau face greutate. A venit în Santa Eulalia ca să-ți ia gâtul, dar și-a dat seama că eu puteam să fac legătura între el și moartea ta și știam destule despre el, așa că s-ar fi simțit mai bine dacă nici eu nu mai eram.

Nivaldo oftă.

— Foarte sigur nu știu nici eu prea multe despre el. Când l-am cunoscut, zise el, era Capită și fusese rănit în 1869 în lupta dintre Weyler i Nicolau contra creolilor din Cuba. Când ne-am îmbătat odată împreună, mi-a povestit cum Capită General Weyler se ocupa din când în când de avansarea lui în armată, pentru că urmaseră amândoi școala militară în Toledo. În orice caz fusese în Cuba, pentru că știa foarte multe despre insulă. Când a auzit că sunt din Cuba, am început să vorbim despre politică. Și am ajuns apoi să batem câmpii.

— Chiar se numea Pena?

Nivaldo ridică din umeri.

— De fapt, cum v-ați cunoscut?

— La o întrunire.

— Ce fel de întrunire?

— O întrunire a carliștilor.

— Deci chiar era carlist?

Nivaldo își frecă fața.

— Mulți soldați carliști și oficials au fost amnistiați după primele războaie civile și au fost înrolați în armata guvernului. Unii au dezertat și au constituit alte unități carliste, alții au rămas în armata națională și au lucrat din interior pentru carliști. Câțiva au devenit dezertori politici și își spionau vechii camarazi pentru guvern. Pe atunci îl luam drept carlist. Astăzi... astăzi nu mai sunt sigur de partea cui era. Știu doar că venea la întrunirile carliștilor. Comandanții carliști voiau să alcătuiască o armată potrivită pentru cea de-a treia rebeliune din Țara Bascilor, ne spunea el și mi-a dat de înțeles că este în căutarea unor tineri catalani corespunzători care să poată fi instruiți ca soldați ce urmau să poarte bereta roșie.

— Îi cunoșteai planurile pentru asociația de vânătoare?

Nivaldo ezita.

— Nu foarte bine. Sunt doar un simplu comerciant de alimente, unul care îndeplinește sarcina care i s-a dat, dar știam că v-a instruit pentru ceva special. Când am citit în ziar despre atacul asupra lui Juan Prim și despre grupul care a oprit trăsura, am simțit fiori pe șira spinării. Momentul se potrivea prea bine. Am fost sigur că băieții noștri erau părtași la asta.

Josep îl privi.

— Manei, Guillem, Jordi, Esteve, Enric, Xavier. Sunt morți cu toții.

El dădu din cap.

— E trist. Dar voiati să deveniți soldați și soldații mor. Înainte, când eram tânăr, am cunoscut mulți soldați care au murit.

— N-au murit ca soldați... Ne-ai predat lui Pena ca pe o carne fără de niciun folos. De ce nu ne-ai inițiat ca să putem hotărî singuri?

— Gândește-te, Josep. Câțiva poate că ar fi participat, dar poate că n-ar fi vrut nimeni. Erați doar niște tauri tineri și neîndemânatici și cu politica nu-și bătuse vreodată capul niciunul dintre noi.

— Ai crezut că sunt mort. Nu te-a apăsast asta?

— Mi s-a rupt inima, dobitocule. Dar eram și incredibil de mândru. Prim a fost într-adevăr prost pentru țară. În plus, o alungase pe șleampăta asta regală de Isabel, dar pe urmă l-a invitat pe italianul ăla Amadeo să urce pe tron. Gândul că tu și cu mine am schimbat istoria și am ajutat la îndepărtarea lui Prim, m-a făcut foarte, foarte mândru. M-am simțit patriot.

Ochiul sănătos al lui Nivaldo îl țintea pe Josep cu o privire ca o rază de lumină.

— Le-am dăruit oamenilor Spania, pe care o iubesc cel mai mult pe lumea asta, nu știi?

Josep simți fiori reci pe șira spinării, îl scârbise ultima propoziție.

— *Jesús*, n-ai avut dreptate să mă jertfești. Nu ești tatăl meu!

— Și ție și lui Donat v-am fost tată mai mult decât Marcel și știi asta foarte bine.

Josep avea senzația că trebuie să plângă imediat.

— Cum te-ai putut lăsa tras în așa ceva? Nu ești nici măcar spaniol, nici măcar catalan.

— Deci așa vorbești cu mine? Sunt de două ori mai mult decât ești tu spaniol și catalan, tâmpit neștiutor ce ești!

Brusc Josep nu mai simți nevoia să plângă. Văzu furia din ochiul lui zdravăn.

— Du-te dracului, Nivaldo.

Vreme de trei zile nu-și putu înfrânge teama de a trece pragul pivniței. Dar pe urmă veni timpul să cerceteze butoaiele, dacă mai trebuiau cumva umplute și nu intenționa să facă ceva care să-i periclitizeze vinul, așa că se duse în pivniță să-și vadă de treburi.

Acolo unde fusese adâncitura se vedea acum doar zidul de piatră frumos înălțat. De cealaltă parte a acestui zid – de cealaltă parte a celor trei ziduri din pivnița aceasta – era rigiditatea colosală, adâncă a pământului. Își spunea că pământul învăluia tot felul de secrete și mai bine nu se gândea dacă erau naturale sau făcute de mână omenească.

Simțea nevoia imperioasă de a termina lucrul din pivniță. Toate pietrele pe care le pusese deoparte în timpul săpăturii se terminaseră, așa că se duse la râu cu roaba lui Quim și aduse o încărcătură de pietre necesare. În mai puțin de o jumătate de zi înălță ultima parte a zidului, cea care mai lipsea.

Apoi stătu pur și simplu acolo și își privi pivnița – tavanul și partea mare a peretelui stâng din rocă, așa cum o făcuse natura și cum o găsisese el, iar ceilalți pereți erau acum ziduri, pe care el le înălțase piatră cu piatră. Butoaiele cu vin se înșiruiau ordonat pe sol. Simți o mulțumire nerușinată și de asemenea ușurare, pentru că dintr-odată a fost sigur că lucrul aici nu avea să-i mai fie greu în viitor.

Într-un anumit fel, se gândea el, era ca și cum ar fi mâncat cireșele care creșteau în cimitirul din spatele bisericii.

UNIREA

În primăvara aceea plouă exact atât cât trebuia, iar în mai aerul deveni atât de dulce încât abia se mai simțea, de parcă ar fi sărutat proaspăt, dar cald obrazii lui Josep când pleca dimineața de acasă și se îndrepta către rândurile verzi de viță. Pe urmă veni adevărata arșiță, cu câteva zile înainte de sfârșitul lunii.

În prima seară de vineri din iunie Maria del Mar îl avertiză să nu mănânce dintr-o farfurie, pentru că oricine știe că mâncatul dintr-o farfurie aduce ploaie.

În dimineața următoare, cu mult înainte de răsăritul soarelui, era deja destul de cald, așa că Josep o luă în josul străzii spre râu și făcu baie. După ce își săpuni părul, își țină nasul, se scufundă în apă cu ochii deschiși și privi deasupra bulelor de săpun în lumina promițător de sclipitoare a soarelui care se ridica. Râul îi curgea peste față, ca și cum i-ar fi curățat viața de până atunci.

Acasă își îmbracă pantalonii de duminică, cizmele proaspăt curățate și o cămașă nouă cu gulă și, în ciuda caniculei, își puse o cravată lată, albastru-deschis și cu jacheta albastru-închis, amândouă cumpărate de Maria del Mar.

Francesc veni ceva cam devreme, șchiopătând de emoție de-a lungul curții și îl luă de mână pe Josep în timp ce mergeau pe strada care trecea prin plața, în drum spre biserică, unde așteptară neliniștiți până când Briel Taule opri căruța lui Josep trasă de catâr și o aduse pe Maria del Mar.

Marimar nu avea niciun fel de talent la croitorie, dar îi dăduse bani lui Beatriu Corberó, mătușa lui Briel, care era croitoreasă, ca să-i coasă o rochie albastru-închis, aproape aceeași culoare ca și jacheta lui Josep. Albastrul e o culoare care le va purta noroc, se gândise Maria del Mar. Era o achiziție chibzuită, pentru că o putea purta mult timp la diverse ocazii, o rochie modestă cu mâneci simple, largi, strânse la încheietura mâinii. Bustul era garnisit cu un rând dublu de nasturi mici, negri, care se bolteau pe pieptul ei generos și, cu toate că răsesse de propunerea lui Beatriu, că rochiei i se potrivea și o turnură, fusta, care se strâmta de la talie spre genunchi, arăta frumusețea naturală a coapselor ei înainte de a se lărgi înspre tiv. Pe cap avea o pălărie mică, neagră de pai cu o cocardă roșie minusculă și în mâini avea un buchet mic de trandafiri albi, pe care Josep și Francesc îi tăiaseră din vie cu o zi înainte. Lui Josep, care până atunci o văzuse mereu doar în haine de lucru, aproape că i se tăie respirația la vederea ei.

Biserica se umplu foarte repede; Santa Eulalia era un sat în care oamenii veneau cu grămada la nunți și înmormântări. Cu puțin înainte de începutul slujbei, îl văzu pe Nivaldo strecurându-se înăuntru – părea să șchioapete – și așezându-se în ultimul rând.

Când stăteau apoi în fața părintelui Pio, Josep de-abia dacă îi auzi cuvintele, atât era de copleșit să-și recunoască norocul imens, dar imediat a fost readus la realitate, pentru că preotul luă două lumânări și îi rugă pe amândoi să le aprindă. Acele lumânări reprezentau viețile lor până atunci separate, le explică preotul, pe urmă le luă și le dădu o a treia lumânare, pe care să o aprindă amândoi, în semn că acum erau uniți. Stinse cele două lumânări și anunță că din acel moment viețile lor erau contopite.

Apoi preotul îi binecuvântă și îi declară soț și soție, iar Marimar așeză buchetul la picioarele Sfintei Eulalia.

Când se întorceau de la altar, Josep privi locul în care stătuse Nivaldo, dar văzu că era

deja gol.

Maria del Mar crezuse că își va petrece prima zi de căsătorie mulțumită și liniștită, cu fiul și cu proaspătul ei soț, dar sătenii nu lăsară să se întâmple așa ceva. Eduard aprinse un foc de artificii în plața, când ieșeau din biserică, iar trosnetele și pocnetele îi însoțiră în timp ce Josep o ducea spre casă pe Maria, în căruța lor.

În curtea Mariei del Mar fuseseră întinse multe mese împrumutate, deja încărcate cu darurile prietenilor și vecinilor – truita, salate, xoriço și o mulțime de mâncăruri din carne.

La scurt timp după aceea oamenii veniră și se strânseră în jurul lor.

Muzicanții castellers își lăsasera acasă trompetele și gralles-urile, totuși doi dintre ei aveau chitarele. După o jumătate de oră căldura o goni deja pe Maria del Mar în casă, unde își schimbă frumoasa rochie nouă cu hainele obișnuite, iar Josep se descotorosi de jachetă și cravată și își suflecă mânecile.

Îi privi fața, pe care se amestecau emoția și liniștea fericită și își dădu seama că Maria del Mar avusese nunta la care tânjise. Oamenii veneau să-i felicite, plecau, unii se întorceau. Era deja târziu seara, când ultimii își luară la revedere cu îmbrățișări și sărutări.

Francesc adormise cu mult timp înainte și, când Josep îl așeză pe salteaua lui, dormea adânc.

Apoi cei doi soți meraseră împreună în dormitorul lor și se dezbrăcară. Josep lăasă aprinsă lampa de lângă pat și se cercetară cu priviri, atingeri și săruturi umede, după care se prăbușiră unul peste altul muți, dar cu patimă arzătoare. Amândoi erau conștienți că de data aceea era altfel; când Maria del Mar simți că el era înaintea punctului culminant îl ținu strâns apăsându-l de ea cu mâinile ca să nu se poată retrage, așa cum socoteau înainte că ar fi necesar.

Abia după o oră Josep o lăsă, pentru a se uita la copilul care dormea.

Când se întoarse în pat încă nu era pregătit să doarmă și ea râse ușor când o trase spre el și se iubiră încă o dată. Era o unire puternică prin faptul că, fără să se poată mișca furtunos sau să strige, era într-un fel mai profundă, o unire în liniște deplină, în noile ritmuri ale părinților, un geamăt strivit, ca sunetul unei morți prelungi, fericite. Și ritmurile acelea nu-l treziră pe copil.

SCHIMBĂRI

Maria del Mar nu prea nutrea simpatie pentru casa în care Ferran Valls îi adusesese după nuntă pe ea și pe copil. Nu dură mult până să-și aducă agoniseala la masia lui Josep. Masa ei de bucătărie era mai bună decât a lui, ceva mai mare și mai solid clădită, așa că le schimbară. Admira ceasul franțuzesc și piesele sculptate din dormitorul lui Josep și de aceea nu mai aduse alte mobile din casa lui Ferran Valls, ci doar trei cuțite, niște veselă, câteva cratițe și tigăi, hainele ei și ale lui Francesc.

Lăsa acolo toate uneltele ei. Când ea sau Josep aveau nevoie de o sapă sau un hârleț, mergeau la casa care le era cel mai aproape de punctul de lucru respectiv.

— Suntem bogați în unelte, îi spuse el cu satisfacție.

Schimbările felului lor de viață se petrecură foarte natural. În a doua dimineață după nunta lor, Maria del Mar plecă de acasă după micul dejun, porni spre via ei și începu să smulgă buruienile. După ceva vreme veni și Josep cu sapa lui și începu să lucreze alături de ea. Fără a trebui să vorbească prea mult, făceau împreună sau separat ceea ce trebuia făcut și astfel reușiră să facă din viile lor unite o adevărată bodega comună.

La câteva zile după cununie Josep merse la prăvălie. Voia să poată face în continuare cumpărături acolo. Era de neconceput să întreprindă călătorii lungi pentru hrană și provizii și nu voia nici să dea prilej de bârfă lăsând satul să observe ceva schimbări în comportarea lui față de Nivaldo.

Se salutară ca niște străini și Josep îi spuse ce îi trebuia. Mai întâi cumpără mâncare și provizii pentru o întreagă familie, nu doar pentru el singur, dar nici el, nici Nivaldo nu spuseră nimic. Ducea lucrurile la căruță imediat ce Nivaldo le pune pe tejghea – untură, sare, un sac cu făină, un sac cu fasole, un sac cu mei, o pungă cu cafea și câteva dulciuri pentru băiat.

Lui Josep i se părea că fața lui Nivaldo era palidă și păstoasă și că șchiopăta mai vizibil decât de obicei, dar nu îl întrebă de sănătate pe bătrân.

Nivaldo așază pe tejghea o roată mică de brânză maturată de Toledo.

— Felicitările mele, spuse el țeapăn.

Un dar de nuntă.

Lui Josep îi stătea pe limbă să refuze cadoul, dar știa că nu se cuvine. Anumite gesturi mărunte erau normale și Mariei del Mar i s-ar fi părut ciudat dacă Nivaldo nu le-ar fi dăruit nimic.

— Mulțumesc, zise el înțepat.

Plăti socoteala și primi restul bățâind din cap.

Pe drum spre casă se simți sfâșiat pe dinăuntru de sentimente contradictorii.

Pena nu fusese un om bun și Josep era bucuros că nu mai trăia și nu mai reprezenta un pericol. Dar era adânc implicat în moartea acestui bărbat. Dacă el și Nivaldo erau descoperiți, se gândea el, ar fi fost amândoi pedepsiți. Între timp nu mai suferea de coșmaruri din cauza morții Generalului Prim, dar acum trăia altă temere atunci când era treaz. În imaginația lui vedea hoarde de polițiști care se năpusteau în via lui și îi dă râmau pereții pivniței, în timp ce Maria del Mar și Francesc deveneau martori ai vinovăției lui.

În Barcelona criminalii erau strangulați sau atârnați în ștreangul înălțat în Plaça Sant Jaume.

Pe canicula verii Josep își întrerupse drumurile la târgul din Sitges pentru că nu voia să-i fiarbă vinul în soarele arzător, dar în penumbra răcoroasă a pivniței sale umplea mai departe sticlele și, în timp ce sticlele se înmulțeau, recunoștea că avea neapărată nevoie de rafturi. Avea o provizie bună de scânduri pe care le salvase la dezmembrarea butoaielor, dar nu destule cuie.

Astfel că la prima oră a zilei porni călare în pas domol pe catârul lui și își petrecu dimineața în Sitges încercând sticle din care cumpără zece, ca de asemenea și praf de cerneală, hârtie pentru etichete și o pungă de cuie.

Când trecea pe lângă un local de pe stradă văzu pe una dintre mesele goale un exemplar din El Cascabel și imediat își legă catârul undeva unde era o porțiune îngustă de umbră. Regreta că nu mai avea acces la ziarul lui Nivaldo, așa că își comandă o cafea și se așază acolo, dornic să citească.

Veștile îi reținură atenția mult timp după ce își terminase ceașca. După cum știa, războiul trecuse deja de ceva vreme. Carliștii nu rezistaseră și în toată țara situația părea să se liniștească.

Antonio Cánovas del Castillo, prim-ministrul, alcătuisese un guvern în Madrid, o coaliție a moderaților din partidul conservator și cel liberal care îi asuprea pe toți opozanții. Din proprie inițiativă constituise un comitet care redactase o nouă constituție acceptată după aceea de cortes și sprijinită de tron. Alfonso XII voia să guverneze o monarhie stabil constituțională și exact acest lucru fusese atins. Un articol de fond din ziar observa că într-adevăr nu toți erau de acord cu Antonio Cánovas del Castillo, dar oamenii erau bucuroși că se terminaseră vărsarea de sânge și cearta. Un alt articol trecea în revistă popularitatea de care se bucura regele.

În seara aceea după apusul soarelui Josep stătea în plața satului și dezbătea cu Eduard unele schimbări politice.

— Antonio Cánovas del Castillo a stors un nou impozit anual pentru moșieri și oamenii de afaceri, zise Josep. Acum țăranii trebuie să plătească douăzeci și cinci de pessetes și moșierii cincizeci, ca să aibă voie să meargă la vot.

— Poți să-ți imaginezi ce mult o să placă asta, până și Nivaldo se va supăra, replică sec Eduard, iar Josep zâmbi și aprobă din cap. Pe urmă merseră la Nivaldo să vorbească.

Și Eduardo observase că Nivaldo arăta de parcă lucrurile ar fi stat prost cu sănătatea lui.

— Bătrânii satului dispar repede, adăugă el. Ángel Casals suferă mult în ultima vreme. Podagra i-a atacat ambele picioare și îi dă dureri mari.

Îl privi încurcat pe Josep.

— Acum câteva zile am avut cu el o discuție lămuritoare. Crede că a cam venit timpul să se retragă din funcția de alcalde.

Josep era îngrozit. Ángel Casals era singurul alcalde din Santa Eulalia pe care îl cunoscuse în toată viața lui.

— Sunt patruzeci și patru de ani de când i-a urmat tatălui său ca primar. Ar mai rămâne cu plăcere un an. Dar e conștient că băieții lui nu sunt suficient de mari sau de experimentați pentru a prelua funcția.

Eduard se înroși.

— Josep... vrea să fiu eu alcalde.

— Dar asta ar fi cea mai bună soluție, spuse Josep.

— Nu te simți jignit? Întrebă temător Eduard.

— Sigur că nu.

— Ángel te admiră mult. Spune că s-a luptat mult cu el, a încercat să se decidă între noi doi și în cele din urmă s-a oprit la mine, pentru că sunt mai mare.

Eduard zâmbi.

— Ceea ce, așa cum speră el, arată că sunt mai copt. Dar Josep, nu trebuie să-l ascultăm.

Dacă vrei să fii primarul satului, o să te sprijin, zise Eduard și Josep știa că o spunea serios.

Îi zâmbi lui Eduard și clătină capul.

— M-a făcut să-i făgăduiesc că voi ocupa postul cel puțin cinci ani, zise Eduard. Pe urmă s-a gândit că urmezi tu la rând, sau unul dintre fiii lui...

— Vreau să-mi promiți că vei rămâne cel puțin douăzeci și cinci de ani. Rămân bucuros în acest timp în sfatul comunității, pentru că îmi face plăcere să lucrez cu tine, spuse Josep și apoi se îmbrățișară.

Întâlnirea îl binedispuse pe Josep. Se bucura sincer că Eduard va fi alcalde. Recunoștea că, indiferent dacă era un mare proprietar de moară sau un mic viticultor, hrana și gustul vieții atârnavă de un bun alcalde, un guvernator priceput, membri cinstiți ai cortesului, un prim-ministru și un rege care să-și pună într-adevăr la suflet condițiile de trai și viitorul poporului.

Josep construi în pivniță rafturi care erau suficient de rezistente pentru a susține mai mult de o sută de sticle cu vin, dar fără nicio pretenție de a face mobile frumoase. Așeză sticlele pe rafturi una lângă alta. Iubea vederea șirurilor impunătoare atunci când vinul întunecat dogorea în sticle la lumina lămpii.

Într-o după-amiază lucra la rândurile lui de viță când un călăreț își mână calul spre curtea lui.

— Asta e via lui Josep?

— Da.

— Tu ești Josep?

— Da.

Omul coborî și se prezentă drept Bru Fuxá din satul Villanova i la Getrú. Era în drum spre Sitges să-și viziteze rudele.

— Când l-am vizitat ultima oară pe vărul meu Frederic Fuxá, pe care îl cunoști, am băut ultimul rest dintr-o sticlă cu vinul tău grozav și acum aș vrea să cumpăr patru sticle să le dăruiesc verilor mei.

Nu era o zi peste măsură de călduroasă, totuși Josep aruncă soarelui o privire îngrijorată. Era deja jos pe cer, cu toate acestea, arșiță și vin...

— De ce nu mai stai puțin, odihnește-te la mine vreo oră. Pe urmă, seara, o iei călare spre Sitges când bate briza răcoroasă pe drumul către Barcelona.

Bru Fuxá dădu din umeri și zâmbi, apoi își legă calul sub streășină lângă catâr. Se așeză pe banca din curte și Josep aduse apă rece. Oaspetele îi povesti că este cultivator de măslini și discuta prietenește despre creșterea măslinelor. Josep îl duse la pomii bătrâni de pe parcela Mariei del Mar și senyor Fuxá observă că erau minunat îngrijiți.

Când soarele coborî destul spre asfințit, Josep îl conduse în pivniță și înfășură grijuliu patru sticle în ziare vechi, a căror provizie se ducea treptat și pe urmă stivuiră sticlele în coburii oaspetelui.

Fuxá plăti și încălecă. Salută și își întoarse calul, după care se mai întoarse o dată și răsă larg.

— O bodega minunată, senyor. O bodega minunată. Dar...

Se înclină.

— Vă lipsește o plăcuță.

În dimineața următoare Josep tăie o bucată dreptunghiulară dintr-o scândură de stejar și o fixă de un stâlp scurt, subțire. O rugă pe Maria del Mar să scrie, pentru că el nu credea să poată face asta cu atenția necesară. Rezultatul fu o plăcuță care nu era ceva absolut special și semăna puțin cu placa „De vânzare”, pe care o pusese Donat și o smulsese el. Dar placa cea nouă îi îndeplinea foarte bine scopul, care consta în a-l lămuri exact pe un străin, unde se ajunsese: „Podgoria lui Josep.”

Într-o miercuri după-amiază, când Josep presupunea că fratele lui se află printre mașinile lui zgomotoase și huruitoare, intră în prăvălia lui Nivaldo să cumpere xoriço și îl văzu pe Donat cu un șorț alb în spatele tejghelei și cântărind făină pentru senyora Corberó.

Imediat ce plecă femeia, Donat se întoarse spre Josep.

— Nivaldo e bolnav. A trimis ieri după noi. Ne-am dat seama că se simte într-adevăr rău, așa că am venit imediat. Rosa se ocupă de el, în timp ce eu țin deschis magazinul.

Josep căută să spună ceva potrivit în situația asta, dar nu-i veni nimic în minte.

— Vreau doar niște xoriço.

Donat dădu iar din cap.

— Cât?

— Un sfert de kilogram.

Donat aprobă din nou, tăie o bucată, o cântări, mai adăugă o felie și înveli salamul în El Cascabel. Luă banii și îi dădu restul.

— Vrei să urci, să-i faci o vizită?

— Nu cred, nu.

Donat îl privi ținând.

— De ce nu. Sfântă Fecioară. Ești supărat pe el?

Josep nu răspunse nimic. Luă pachetul cu salam și se îndreptă să plece.

— Nu-ți place niciun om, așa-i? spuse Donat.

MIRUNGHERA

Era momentul din an când strugurii începeau să-ți îndeplinească promisiunea, câștigau în culoare și gust și Josep culegea din când în când câte o boabă și o mânca, pentru a vedea cât este de coaptă.

Era anotimpul când trebuia să privești cerul, să-ți faci griji că poate vine prea multă ploaie ori chiar grindină, sau că nu plouă deloc.

Își punea dispoziția capricioasă pe seama nesiguranței anotimpului și sorții strugurilor.

Dar când Maria del Mar și Francesc se întoarseră din plaça, de unde aduseseră apă, îi povesti că se întâlnise cu Rosa și aflase că preotul fusese aproape toată ziua la Nivaldo.

Când Josep intră în prăvălie, văzu că Donat avea ochii roșii.

— E foarte bolnav?

— Foarte bolnav.

— Pot să-l văd?

Donat ridică morocănos din umeri și arată spre cele trei trepte care duceau la mezaninul de deasupra prăvăliei, unde își avea Nivaldo locuința.

Josep merse de-a lungul coridorului întunecat și se opri în fața dormitorului. Bătrânul era întins pe spate și fixa tavanul cu privirea. Părintele Pío se aplecă deasupra lui și gura i se mișcă aproape mută.

— Nivaldo? zise Josep.

Preotul părea să nu-l observe deloc pe Josep, era ca și cum ar fi fost într-un alt loc și vorbea atât de încet, că Josep nu înțelegea niciun cuvânt. Părintele avea un vas într-o mână și o pensulă mică în alta. Josep văzu că înmuia pensula în vas și descria cu ea cercuri minuscule pe urechile lui Nivaldo, pe buze și nas.

Trase pătura ca să se vadă torsul încovoiat al lui Nivaldo și picioarele subțiri, păroase și îi stropi apoi și mâinile și picioarele cu mir. *Jesús*, și coapsele!

— Nivaldo, sunt eu, Josep, spuse el tare.

Dar mâna preotului era deja ridicată și îi închisese lui Nivaldo ochii care priveau goi. Ochiul lui bolnav rămăsese deschis, iar părintele Pio îi coborî pleoapa cu o mișcare grijulie. Pe urmă pensula făcu ultimul cerc.

Vreme de mulți ani fiecare sătean venise regulat la prăvălie și cei mai mulți dintre ei îl respectau pe Nivaldo. Chiar și cei care nu-i arătaseră prietenie veniră la slujba de înmormântare și urmară sicriul în drum spre cimitir. Josep, Maria del Mar și Francesc mergeau spre mormânt împreună cu ceilalți.

La cimitir Josep stătu lângă fratele lui și Rosa. Ea îl privi puțin nesigură.

— Îmi pare rău de pierderea pe care ai suferit-o, Josep.

El dădu din cap.

— Și mie.

— Păcat, nu, că nu s-a găsit un mormânt mai aproape de părinți, zise Donat spre Josep cu voce scăzută.

De ce păcat? I-ar fi plăcut lui Josep să i-o întoarcă. Crezi că el și cu tata chiar vor să se întâlnească regulat ca să joace dame?

Își stăpâni causticitatea, dar încă nu avea dispoziția necesară pentru a vorbi cu el și după câteva minute îi părăsi pe Donat și pe Rosa și își găsi un loc mai aproape de mormânt.

În capul lui domnea zbuciumul; niciodată nu mai fusese atât de confuz. Își dorea să-l fi putut ține de mână pe Nivaldo în momentul morții și regreta că nu avusese înțelepciunea de a-i dăruî împăcarea și puțină mângâiere. O parte din el încă se sfădea cu rebelul îndrăcit făuritor de șiretlicuri, cu bătrânul nebun care trimisese bărbați tineri la moarte, care făcuse din fiii altor bărbați darul lui personal pentru război. Dar cealaltă parte a lui își amintea foarte clar de blajinul, iubitorul prieten al tatălui său, care îi spusese unui băiețel povești despre poporul cel mic, care îl învățase scrierea și citirea, care îl ajutase pe tânărul stângaci să scape de povara nevinovăției. Josep știa că bărbatul acesta îl iubise întreaga lui viață. Se trase ceva mai departe de Maria del Mar și Francesc și îl plânse pe Nivaldo.

TESTAMENTUL

În două zile tot satul auzise că Nivaldo Machado Ángel Casals numise un executor testamentar și o zi mai târziu toți știau că își lăsase prăvălia lui Donat Álvarez și soției lui Rosa.

Vestea fu primită fără surpriză și nimeni nu era împotriva, până când Donat, cam la trei săptămâni după asta, înlătură banca din locul pe care și-l câștigase, imediat lângă ușa magazinului. Acum stătea pe ultimul metru al parcelei prăvăliei, foarte aproape de biserică, dar fără să atingă pământul acesteia. Chiar în fața prăvăliei Donat așezase măsuța rotundă care îi aparținuse lui Nivaldo, ca și o masă ceva mai mare, tot rotundă și scaune. Rosa le zise oamenilor că masa va rămâne așa, lemn gol, doar în zilele de sărbătoare le va așterne cu fețe de masă.

Josep făcea parte dintre cei care mormăiau.

— Nivaldo nici nu s-a răcit bine. Nu pot avea bunul simț să aștepte o vreme înainte de a schimba totul?

— Au o afacere, nu un monument, zise Maria del Mar. Mie îmi plac schimbările lor. Niciodată n-a mai fost prăvălia așa de curată. Chiar miroase mai bine după ce au curățat depozitul.

— N-o să rămână așa. Frate-meu e un îngălat.

— Da, dar nevastă-sa nu. E o femeie puternică, întreprinzătoare și amândoi muncesc zilnic din greu.

— Nu ți-e clar că atât banca cât și mesele stau pe teren public? Nu au deloc dreptul...

— Banca a stat mereu în plața, îi explică Maria del Mar. Și mi se pare frumos să fie mese acolo. Fac ca plața să fie mai plină de viață, arată mai plăcut.

Era clar că cei mai mulți din sat erau de părerea ei. Lui Josep vederea pieței îi deveni curând familiară, una sau ambele mese erau ocupate de oameni care beau cafea sau mâncau o farfurie cu xoriço și brânză.

În două săptămâni Donat așezase încă o masă și nimeni din sat nu se duse cu vreo obiecție la alcalde sau la consiliu.

La un antrenament al celor care ridicau castelul în Santa Eulalia, Eduard spuse că Francisc făcea mari progrese. În noul an urma să-i dea voie lui Francisc ca la exerciții să urce până la cel de-al șaselea rând și după un timp avea să fie vârful.

Francisc era peste măsură de fericit și asta se vedea clar. Când îi veni rândul, se cățăără foarte repede și Josep simți brațele băiatului în jurul gâtului său. Aștepta ritualul care devenise deja obișnuit între ei doi, ca băiatul să-i șoptească numele la ureche, dar în loc de asta auzi ceva nou.

Un cuvânt, abia rostit, o suflare, un oftat, un sunet slab, ca umbra unui cuvânt pe care îl purta vântul: „*Pare*”.

În seara aceea, în timp ce mâncau la masa din bucătărie, Josep îl privi pe Francisc.

— Aș vrea să te rog ceva, Francisc. Să-mi faci o plăcere.

Femeia și băiatul ridicară amândoi ochii.

— M-aș bucura foarte mult dacă nu mi-ai mai spune Josep, ci tată. Crezi că poți face

asta?

Francesc nu-i privi nici pe Josep nici pe mama lui. În schimb privi în gol roșu la față. Avea gura plină de pâine și, când dădu din cap, își mai îndesă încă o bucată. Maria del Mar își privi soțul și zâmbi.

VORBIT ȘI ASCULTAT

Vremea lor de singurătate în doi, momentele cele mai intime și mai prețioase veneau doar atunci când Francesc dormea adânc și într-o seară, Josep ieși afară în întuneric cu Maria del Mar, se așezară amândoi pe banca din curte și el începu să-i povestească.

Îi povesti de grupa tinerilor fără slujbă, de care ea încă își amintea bine, tineri cu care crescuse. Tinerii din asociația de vânătoare. Îi spuse de sosirea sergentului Pena în Santa Eulalia.

Își aminti de instrucția militară și de promisiuni și apoi îi spuse toate acele lucruri pe care ea nu le știa. Ea ascultă povestea, cum tinerii satului fuseseră folosiți cam ca niște marionete, cum îi ajutaseră din neștiință pe aceia care organizaseră un atentat asupra unui politician complet necunoscut lor pe vremea aceea, din motive imposibil de priceput atunci.

Îi povesti că el și Guillem văzuseră cum tatăl fiului ei fusese ucis.

— Ești sigur că Jordi e mort?

— I-au tăiat beregata.

N-a plâns, pierduse de mult timp speranța că Jordi mai era în viață. Dar mâna ei o cuprinse strâns pe a lui.

Îi povesti toate detaliile vieții lui de fugar.

— Sunt singurul care a mai rămas, zise el.

— Ești în pericol?

— Nu. Ambii bărbați pentru care aș fi putut reprezenta o amenințare nu mai trăiesc. Au fost omorâți în luptă, spuse el, o minciună necesară.

Mai mult nu-i povesti. Știa că nu ar fi niciodată în stare să recunoască și restul.

— Mă bucur că nu mai sunt secrete între noi, zise nevasta lui și îl sărută înfocat pe buze.

Josep ura faptul că existau părți întunecate, despre care n-ar fi putut niciodată să vorbească cu ea.

Își jurase să o despăgubească pentru acest lucru, tratând-o mereu cu blândețe și dragoste. Secretele rămase erau pentru el la fel de împovărătoare ca o cocoașă și ducea dorul unei persoane cu care să vorbească despre asta. Cu care să-și descarce sufletul. Dar nu era nimeni.

Era sâmbătă după-amiază și chiar nu-i venea să creadă ce făcea acolo, dar nici nu putea rezista, așa că deschise ușa bisericii și intră.

Opt persoane așteptau deja, bărbați și femei, persoane credincioase. Unii veneau în fiecare după-amiază să se spovedească, astfel ca duminica să poată primi împărtășania cu sufletul curat.

Perdelele roșii, grele de mătase ale scaunului de spovedanie nu lăsau să treacă niciun zgomot, dar, pentru că cei care așteptau doreau ca și păcatele lor să rămână secrete, aveau buna cuviință de a se așeza în ultimul rând de bănci, cât mai departe de scaunul de spovedanie și printre ei își găsi un loc și Josep.

Când îi veni rândul, pași în semiobscuritatea confesionalului și îngenunche.

— Iartă-mă, părinte, pentru că am păcătuit.

— Când te-ai spovedit ultima oară?

— Acum șase... nu, șapte săptămâni.

— Ce fel de păcate ai făcut?

— Cineva, care... care îmi era apropiat... a omorât un bărbat. L-am ajutat.

— L-ai ajutat să-l omoare pe bărbat?

— Nu, părinte. Dar eu... am îndepărtat cadavrul bărbatului.

— De ce a fost omorât omul?

Întrebarea îl zăpăci pe Josep; părea să nu aibă legătură cu spovedania.

— A venit aici ca să-l omoare pe prietenul meu. Și pe mine, m-ar fi omorât și pe mine.

— Deci prietenul tău l-a omorât ca să-și apere viața?

— Da.

— Și poate ca să-ți salveze ție viața? Probabil chiar ca să te scutească să-l omori tu însuși?

— Poate.

— Dacă ar fi așa, atunci omorul lui ar putea fi privit ca o faptă din dragoste, nu? O faptă din dragoste pentru tine?

Josep își dădu seama că preotul știa. Poate că preotul știa mai mult despre moartea lui Pena decât Josep însuși. Părintele Pío petrecuse aproape o zi întreagă cu Nivaldo, înainte ca Nivaldo să moară, eliberat de păcate.

— Ai îngropat cadavrul?

Îngropat vertical, se gândi încurcat Josep, dar fără îndoială îngropat.

— Da, părinte.

— Atunci care este păcatul tău, fiule?

— Părinte... a fost îngropat în pământ nesfințit. Fără sfintele sacramente ale îngropăciunii.

— Între timp omul a pășit în fața creatorului său și și-a primit pedeapsa. Nu este în puterea ta să te îngrijești ca fiecare să primească sacramentul înmormântării. Sunt sigur că poliția ar privi altfel faptele tale, dar eu nu lucrez pentru poliție, lucrez pentru Dumnezeu și biserica catolică. Și îți spun că nu ai niciun păcat. Ceea ce ai făcut, a fost un gest de milă. Este o datorie sfântă să-i îngropăm pe morți, de aceea nu ai niciun păcat și îmi este imposibil să-ți ascult spovedania, zise preotul. Găsește-ți pacea, fiul meu. Mergi acasă și nu te mai chinui.

De partea cealaltă a plăcii de metal cu nenumărate găuri minuscule, se auzi un sunet slab dar hotărât, atunci când vizeta fu închisă, un semn clar al sfârșitului și astfel se încheie încercarea lui Josep de a se spovedi.

GUARDIA CIVIL

În dimineața celei de-a treia miercuri din august, Josep stătea la una din mesele aflate în fața prăvăliei și citea un ziar, în timp ce fratele lui ștergea ambele mese. Ridicărea amândoi privirea văzând trei călăreți care galopau peste pod, venind spre piață. Toți trei aveau înfățișarea unor bărbați care făcuseră cale lungă prin soarele arămiu. Primii doi, care călăreau unul lângă altul, erau agenți ai Guardiei Civile. Josep văzuse Guardia în Barcelona, întotdeauna în doi și înarmați cu flinte, intimidând cu tricornul din piele lucioasă, vestonul negru cu guler înalt, pantalonii albi ca neaua și cizmele strălucitoare. Chiar și aceștia doi purtau pălării bizare, precum și uniforme verzi de lucru cu pete umede la subraț și la spate, cărându-și flintele prinse de curelele din piele.

Îi urma un bărbat pe un catâr și Josep văzu că îl cunoștea.

— Hola, Tonio! strigă Donat.

Fiul cel mai mare al lui Ángel Casals îi aruncă lui Josep o privire scurtă și dădu din cap în direcția lui Donat, dar nu răspunse nimic. Stătea foarte țeapăn și drept pe catâr de parcă ar fi vrut să-i imite pe cei doi bărbați din fața lui.

Josep îi studie pe deasupra marginii ziarului, iar Donat rămase cu cârpa umedă în mână și îi urmări cu privirea în timp ce călăreau spre presa de vin, unde coborâra și își priponiră caii pe pământul public. Se îndreptară direct spre pompă și se ajutară unul pe altul, fiecare ținând arma celuilalt în timp ce acesta bea și apoi așteptară până când și Tonio își stinse setea și se spală pe mâini și față.

— Din moment ce suntem deja aici, putem începe, zise Tonio. E casa de acolo, prima după biserică, spuse el și arată într-acolo. La ora asta e în casă ori la vie. Ne-am putea uita întâi prin podgorie, dacă vreți.

Unul dintre agenți aprobă, își dădu jos flinta și dădu din umeri.

În timp ce Donat ștergea masa pentru a patra oară, Josep văzu cum cei trei traversară piața și dispărură în spatele casei lui Eduard Montroig.

După două ore, Maria del Mar îi găsi pe Josep și Eduard printre rândurile de vie și ei îi povestiră despre vizitatori.

— Doi sunt din Guardia Civil și îl au pe Tonio drept ghid, zise Eduard. Mi-au pus cele mai năstrușnice întrebări. Mi-au cotrobăit prin toată casa, dar habar n-am de ce. Blestematul ăsta de Tonio, *camarada* al copilăriei mele, a săpat două gropi pe pământul meu. Am două surpături naturale în vie și i-au ordonat să sape acolo. Acum o jumătate de oră au plecat de la mine direct la Ángel. Când Josep și cu mine tocmai treceam pe acolo, stăteau toți în jurul lui Tonio și priveau cum astupa cu pământ o groapă pe care o săpase lângă cotețul păsărilor. Poți să-ți închipui? Să sape o groapă pe pământul propriului său tată? Oare ce-or căuta?

Maria del Mar era cu fața spre stradă și privea acum pe lângă ei.

— Uite, vin. Vin și aici, zise ea.

— Ce caută oare? întrebă Eduard încă o dată.

Josep se sili să nu întoarcă capul ca să se uite la ei.

— Nu știu, spuse el.

Unul dintre agenți era mai robust decât ceilalți și mai scund cu un cap. Cu toate că era vizibil mai în vârstă, avea tot părul, comparativ cu ceilalți mai tineri, care aveau deja o chelie în creștetul capului. Cei doi în uniformă nu zâmbeau, dar nu erau nici grosolani, ceea ce îi făcea încă mai ciudați.

— Senyor Álvarez? Senyora? Sunt Subteniente Bagés și acesta este Cabo Mansó. Presupun că îl cunoașteți pe senyor Casals.

Josep dădu din cap și Tonio îl privi fără o vorbă.

— Hola, Maria del Mar, zise el.

— Hola, Tonio, spuse ea încet.

— Am vrea să ne uităm puțin pe proprietatea dumneavoastră, senyor. Aveți ceva împotriva?

Josep știa că nu era o întrebare pusă serios. Nu le putea refuza permisiunea și, chiar dacă putea, refuzul ar fi fost privit drept recunoașterea vinovăției. Cu Guardia Civil nu mergeau jocurile astea. Funcționarii aveau putere deplină și erau zvonuri despre daune, atât corporale cât și materiale, pe care le făcuseră unii polițiști, în zelul lor excesiv de a apăra pacea.

— Sigur că nu, zise Josep.

Începură cu casele. Subteniente îi trimise pe cei mai tineri cu Maria del Mar la casa Valls, în timp ce el cerceta casa Álvarez în compania lui Josep.

În casa mică nu erau multe locuri potrivite pentru o ascunzătoare. Subteniente Bagés își vârî capul în cămin și cercetă coșul, apoi se uită sub pat și dădu la o parte salteaua de dormit a lui Francisc. În casa de piatră era mai rece decât afară, dar în pod era cald, iar polițistul și Josep transpirau mutând sacii cu grâne și fasole, ca să poată vedea și în colțuri.

— De când îl cunoașteți pe Coronel Julián Carmora?

Lui Josep îi păru rău, pentru că sperase să nu afle niciodată adevăratul nume al lui Pena. Nu voia să se gândească la Pena. Dar Subteniente îl privi încurcat.

— În ce relații erai cu Coronel Carmora? întrebă Bagés.

— Îmi pare rău. Nu știu pe nimeni cu numele ăsta.

Polițistul îl privi ținând.

— Sunteți sigur, senyor?

— Da. N-am cunoscut niciodată un *Coronel*.

— Ei, atunci înseamnă că aveți noroc, zise Subteniente.

Când au ieșit din casă, Maria del Mar și Francisc stăteau pe bancă cu Eduard.

— Unde este Caba Mansó? întrebă Subteniente.

— Am controlat împreună o casă, îi răspunse Maria del Mar. În casa cealaltă, cea din mijloc, se află câteva din uneltele noastre, două pluguri, hamuri vechi și fel de fel de lucruri. L-am lăsat singur, ca să poată cerceta totul cu grijă. Casa de sus, zise ea și arată într-acolo, iar funcționarul dădu din cap și plecă.

Se uitară după el.

— Ai găsit ceva? întrebă Eduard și Josep clătină din cap.

La scurt timp după asta Tonio își făcu apariția în rândurile de viță și se îndreptă spre ei. Îngenunche în fața băiatului.

— Hola, Francisc. Sunt Tonio Casals. Ți mai aduci aminte de mine? De Tonio?

Francisc îi privi fața și își scutură capul.

— Ei da, a trecut timpul și tu erai încă foarte mic pe atunci.

— Ce-i cu tine Tonio, cum ți-a mers între timp? întrebă politicoasă Maria del Mar.

— Îmi merge... bine, Maria del Mar. Sunt algutzir delegat al închisorii de plasă din Las Granjas și îmi place munca asta.

— Tatăl tău spune că lucrezi și în afacerea cu măslinile, zise Eduard.

— Da. Dar cultivarea măslinelor este doar un alt fel de muncă a câmpului. Nu înseamnă nimic pentru mine și șeful meu e o persoană antipatică... viața are mereu părțile ei grele, nu?

Eduard murmură o aprobare.

— Și lucrezi regulat cu Guardia Civil? îl întrebă pe vechiul lui prieten.

— Nu, nu. Dar îi cunosc pe toți și ei mă știu pe mine, pentru că fiecare funcționar din Guardia Civil îmi aduce la un moment dat în închisoare un deținut sau pe cineva pentru interogatoriu. Și să fiu sincer, mă gândesc dacă n-ar trebui să intru și eu în Guardia. E greu, pentru că mulți se înscriu și trebuie să faci școală și să treci examene. Dar cum spuneam, mai cunosc și eu câteva persoane din Guardia Civil... și meseria are mult de-a face cu experiența mea de la închisoare. Cei doi de aici știau că vin din Santa Eulalia. Când au fost trimiși aici, m-au invitat să le fiu ghid și ajutor, ca satul să vadă că nu vor nimic rău.

— Dar Tonio, zise Marimar îngrijorată, de ce ne controlează pământul?

Tonio ezita.

— Nu trebuie să vă faceți griji, zise el apoi.

Maria del Mar îl privi cu ochi mari.

— Atunci de ce m-au întrebat dacă îl știu pe un anume Coronel? șopti ea.

Lui Tonio i se vedea pe față că era mândru de poziția și cunoștințele lui.

— A dispărut un *Coronel* din ministerul de război. Subteniente Bagés spune că este un slujbaș al statului care promite mult, ar putea ajunge chiar general într-o zi.

— Dar... de ce îl căutați aici? întrebă Eduard.

Tonio făcu o grimasă.

— Motivul este destul de insuficient. Printre hârtiile de pe biroul lui s-a găsit și o listă cu numele membrilor consiliilor comunale și orășenești ale provinciei Catalonia. Era încercuită înregistrarea cu numele membrilor consiliului din Santa Eulalia.

Consiliul comunal. Deci așa m-au găsit, se gândi Josep.

— Asta e tot? O încercuire pe lista sătenilor? întrebă Eduard neîncrezător.

Tonio dădu din cap.

— Am răs când mi-au spus asta. Le-am răspuns că poate colonelul se pregătește de pensie și se gândește să se stabilească în sătucul acesta și să cultive struguri. Sau poate intenționează să țină o manevră prin împrejurimi sau, sau, sau. Dar Guardia Civil insistă să trimită aici investigatori și de aceea trebuie să sap o groapă pe pământul tatălui meu! Și ăștia nu trec nimic cu vederea, nici cel mai mic amănunt. Asta e motivul pentru care au atât succes, pentru care sunt cei mai buni.

Îi zâmbi Mariei del Mar.

— Dar ai răbdare, pleacă curând.

Imediat pe urmă Subteniente Bagés se întoarse.

— Senyor, îi spuse el lui Josep, vreți să mă însoțiți?

Îl duse pe Josep la ușa de sub coama dealului.

— Ce este asta?

— Crama mea.

— Vă rog frumos, zise el.

Josep deschise ușa și intrară amândoi în întuneric. Josep scăpără un chibrit și aprinse lampa, apoi se uitară prin jur la lumina pâlpâitoare.

— Ah, spuse încet funcționarul.

Era un sunet de bucurie.

— Este răcoare aici înăuntru. De ce nu locuiți aici?

Josep se forță să zâmbească.

— Nu vrem să încălzim vinul, spuse el.

Subteniente îi luă lampa din mâna lui Josep. O ținea ridicată și se uita exact la ce lumina flacăra: peretele de stâncă și tavanul, zidăria care începea din spatele raftului plin de sticle.

Ținu lampa lângă zid și îl cercetă amănunțit, iar Josep deveni deodată conștient de ceva îngrozitor: lutul dintre pietre avea culori diferite, în funcție de timpul în care se uscase. Complet uscat era gri deschis, aproape la fel ca majoritatea pietrelor, dar în stare umedă era mult mai închis la culoare și oarecum maroniu.

Deci se putea constata care erau cele mai noi părți ale zidului.

Își simțea inima bubuind în gât. Știa exact ce urma să se întâmple. Subteniente va examina lutul și va scoate pietrele care fuseseră îmbinate de curând.

Bărbatul ținu lampa lângă zid și înaintă cu un pas, iar în acest moment ușa cramei se deschise și cei doi funcționari intrară.

— Cred că avem ceva, zise Cabo Mansó.

Subteniente îi dădu lampa lui Josep și se îndreptă spre colegii lui. Josep auzi cuvintele murmurate „Un mormânt surpat.”

Ușa era puțin crăpată și căldura se revărsa înăuntru.

— Senyors, vă rog... ușa, zise el cu voce răgușită, dar polițiștii se grăbeau deja să iasă și nu-i mai dădură atenție, așa că Josep stinse lampa și îi urmă după ce închise ușa în urma lui.

Nu era o zi neobișnuit de fierbinte pentru Catalonia, dar în comparație cu răcoarea din pivniță îți tăia respirația.

Văzu că se strânseseră cu toții în spatele părții de est a parcelei Álvarez, până și Ángel Casals, care își dăduse vizibil osteneala să șchioapete de la casa lui până acolo. Primarul arăta epuizat și se sprijinea de Maria del Mar.

Se auzeau zgomote de săpat și icnetul încet al unuia care mânua lopata.

Când sosi Josep, văzu că toți îl priveau pe Tonio, care stătea într-o gaură lată, săpată cu propria mână.

Josep izbucni într-un râs isteric, pentru că ce se întâmpla aici era chiar ca în cele mai rele închipuiri ale lui: el cu soția și fiul lui în mijlocul prietenilor și vecinilor, care deveneau toți martori la ghinionul și rușinea ce se abăteau asupra lui.

— E ceva, zise Tonio.

Puse deoparte lopata, scormoni în pământ și trase până când ieșiră la iveală două oase lungi, legate împreună, de care mai atârnavă încă pământ și resturi de țesut.

— Cred că este un os, spuse Tonio oarecum ironic, cum se gândi Josep.

Dar imediat Tonio tipă.

— *Mare de Déu!* Și aruncă iar lucrul acela îngrozitor. O copită despicată! E piciorul unui drac!

— Nu, senyor.

Era vocea tânără a lui Francesc care, suna ascutită și agitată.

— Nu e drac. E un porc.

În tăcerea scurtă care a urmat, Josep observă cum Eduard începea să tremure. Umerii i se ridicau și coborau și toată fața lui serioasă se puneă pe lucru. Oftă adânc, un sunet care putea veni și de la o pompă încă secată și pe urmă Josep îl auzi pe Eduard Montroig râzând pentru prima dată din toată inima. Râsetul lui era domol și găfâit ca lătratul unui câine astmatic, care alergase o bucată lungă de drum.

Aproape imediat începură și ceilalți să râdă – chiar și Guardia Civil – molipsiți atât de veselia nestăpânită a lui Eduard cât și de situație și lui Josep nu-i fu greu să se alăture acestei isterii și hohotului de râs care se ridica iar când Tonio, cu o liniște stoică, se apucă să îngroape din nou porcul.

Chiar și Ángel Casals răsesse, cu toate că lui Josep nu-i plăcea deloc cum arăta primarul, așa că îl duse până la bancă și îi aduse apă rece.

Când Tonio termină, nu-l învrednici pe Josep nici măcar cu o privire, dar se întoarse spre Maria del Mar: — Mi-ar plăcea să vă gust vinul.

Ea ezită, pentru că voia să evite să-i dea vin, dar în momentul acela Ángel Casals îi spuse dur lui Tonio: — Aș vrea să mă duci acasă. Am rugat-o pe Beatriu Corberó să gătească *paella* de vară cu legume și xoriço, un fel de mâncare din satul nostru pentru tine și prietenii tăi și trebuie să văd dacă totul este în ordine.

Așa că Eduard îl ajută pe alcalde să urce pe catârul fiului său și Tonio îl luă de acolo. Josep se simțea puțin buimăcit când umplu un ulcior cu vin obișnuit din butoiul aproape gol și îl oferi celor doi funcționari, Mariei del Mar și lui Eduard în paharele lui Quim.

Cei din Guardia nu se grăbeau. Beau încet, lăudau vinul și se lăsară convinși de Josep că ar fi foarte potrivit să mai bea un pahar și Josep ridică el însuși un pahar și ciocni cu ei.

Pe urmă îi dădură mâna, îi urară recoltă bogată, se urcară pe cai și plecară.

MONSIEUR

Până la începutul lui septembrie mai mulți oameni veniseră deja la bodega pentru a cumpăra vin și, când Josep văzu călărețul care cotea pe stradă spre parcela lui, îl luă drept un alt client. Dar pe urmă văzu că bărbatul își frână calul și privi placa. Și acum Josep recunoscuse fața omului și pe fața aceasta era cel mai larg zâmbet.

— Monsieur! Monsieur! strigă el.

Monsieur Mendès îmi poate gusta vinul! se gândi el imediat și simți în egală măsură bucurie și groază.

— Senyor, îi strigă Léon Mendès.

Josep se bucura mult să i-o poată prezenta lui Léon Mendès pe Maria del Mar și pe Francesc.

Îi povestise amănunțit soției lui despre Mendès și ea știa ce înseamnă francezul pentru soțul ei. Cum se terminară prezentările, îl luă de mână pe Francesc și se grăbi să cumpere o găină și alte ingrediente, pentru a-i putea așterne oaspetelui o masă cum se cuvine în seara aceea.

Josep deșeuă calul. Când era în Franța monsieur Mendès călărea o foarte bună iapă arabă. Calul acesta era tot o iapă, dar un animal maro cu spatele deșelat, de proveniență îndoielnică, un cal închiriat de Mendès după ce coborâse din tren în Barcelona. Josep îi dădu apă și nutreț. Pe urmă așeză două scaune la umbră și îi aduse musafirului ștergare ude, pentru a-și putea șterge fața și mâinile de praful străzii. După aceea aduse un cântir și pahare, se așezară amândoi, băură apă și începură să vorbească.

Josep îi povesti lui Mendès cum obținuse podgoria. Că fratele lui și cumnata vroiau să vândă proprietatea Álvarez și a luat-o el. Îi povesti de vecinul lui îndrăgostit nebunește, care practic îi băgase pe gât răspunderea parcelei Torras și despre unificarea pământului său cu cel al Mariei del Mar după căsătoria lor.

Mendès asculta atent și din când îi puneă întrebări, iar ochii îi străluceau de bucurie.

Josep își dăduse osteneala să nu-l preseze pe francez înainte de a-l saluta respectuos și de a schimba prietenește câteva cuvinte, dar acum observă că nu se mai putea stăpâni multă vreme.

— Poate un pahar cu vin?

Mendès zâmbi.

— Un pahar cu vin ar fi cel mai nimerit.

Josep luă două pahare și se grăbi să aducă o sticlă din pivniță. Mendès privi eticheta și ridică sprâncenele în timp ce îi înapoie sticla, pentru ca Josep să o poată desface.

— Să vedem ce părere aveți, monsieur, zise Josep turnând. Nu se pregăteau să ciocnească. Amândoi știau că era vorba de o degustare.

Mendès ținea paharul ridicat, pentru a verifica culoarea, după care îl roti ușor, ca să privească pelicula subțire, lucioasă pe care o lăsa lichidul întunecat când se mișca în pahar. Îl duse la nas și închise ochii. Pe urmă luă o înghițitură și ținu vinul în gură, expiră printre buzele întredeschise și trase aer în piept. Abia acum înghiți și rămase cu ochii închiși și cu fața serioasă.

Josep nu prea știa ce să creadă văzându-i expresia feței.

Mendès deschise ochii și luă încă o înghițitură. Și abia acum îl privi pe Josep.

— O, da, zise încet. Este foarte bun, așa cum sigur că știi. E bogat și fructat și totuși suficient de sec... struguri Tempranillo?

Josep era peste poate de fericit.

— Da, soiul nostru Ull de Llebre. Și în plus Garnatxa. Și un mic procent de Carinyena.

— Este plin de substanță, dar elegant și gustul se păstrează mult timp după înghițire. Dacă aș fi făcut eu vinul ăsta, aș fi fost din cale-afară de mândru.

— Într-o anumită privință dumneavoastră ați făcut acest vin, monsieur, zise Josep. La fiecare pas am încercat să-mi amintesc cum procedați.

— În acest caz sunt mândru. E de vânzare?

— Déu, sigur.

— Pentru mine, vreau să spun, în cea mai mare parte.

— Da, da, monsieur.

— Arată-mi podgoria, spuse Mendès.

Merseră împreună printre rândurile de vie culegând ici și colo câte un strugure, pentru a verifica gradul de coacere și vorbiră despre cele mai bune perioade de recoltare. Când ajunseră la ușa de sub coama dealului, Josep descuie și îl conduse pe musafir înăuntru.

Mendès privi la lumina lămpii fiecare detaliu al pivniței.

— Tu singur ai săpat-o?

— Da.

Josep i-a povestit despre descoperirea grotei.

Mendès privi cele paisprezece butoaie de o sută de litri și pe cele trei de două sute douăzeci și cinci de litri.

— ăsta e tot vinul pe care l-ai făcut?

Josep aprobă din cap.

— Pentru a putea finanța asta, a trebuit să vând restul strugurilor fabricii de oțet.

— Ai mai făcut și un al doilea sortiment?

— Doar un butoi.

Avea mereu pe capacul butoiului un vas pentru scos vinul, dar acum trebui să răstoarne butoiul, ca să-i dea lui Mendès să guste.

— ăsta e ultimul rest, îi atrase el atenția, dar Mendès gustă vinul cu grijă și îl declară a fi un vin ordinaire.

— Acum hai să ne întoarcem la scaunele noastre de la umbră, zise el. Avem multe de vorbit.

Odată așezați Mendès îl întrebă pe Josep dacă vânduse deja mult din vin.

— Până acum doar câteva sticle, la târgul din Sitges, direct din căruță.

Când Josep îi spuse lui Mendès cât a cerut pe sticlă, acesta oftă.

— Ai oferit un vin minunat cu mult sub valoarea lui.

Pe urmă își bătu gânditor coapsa cu vârfurile degetelor.

— Aș vrea să cumpăr unsprezece din butoaiele tale de o sută de litri. Îți plătesc dublu prețul pe care l-ai cerut la târg.

Zâmbi văzând expresia feței lui Josep.

— Nu este mărinimie, ăsta este prețul pieței. În anii de când ai plecat din Languedoc la noi s-a înmulțit filoxera. Blestemata asta mică a distrus trei sferturi din toate viile Franței. Oamenii tipă după vin de băut, iar prețurile sunt foarte mari și încă mai cresc. Chiar și după costurile de transport și umplere a sticlelor pot să-ți vând vinul cu un câștig

extraordinar. Mi-aș dori în mod complet egoist să iau fiecare picătură pe care ai făcut-o, dar îți las destul ca să umpli cam nouă sute de sticle, pe care le-ai putea folosi ca să-ți faci propria clientelă prin împrejurime.

Pentru a vinde vin bun trebuie să cumperi sticle noi și să-ți tipărești propria etichetă. Fă-ți rost de o tarabă la unul din târgurile acoperite din Barcelona și cere pentru vin de două ori și jumătate mai mult decât ai făcut în Sitges. Bineînțeles că și în Barcelona sunt oameni cu mijloace modeste, la fel ca în satul pescăresc, dar acolo sunt și oameni de afaceri înstăriți și o aristocrație bogată, care cumpără doar ce este mai bun și sunt mereu interesați de ceea ce este nou. Acolo o să scapi repede de sticle. Cât vrei să folosești pentru vin de la noua presare?

Josep își încreți fruntea.

— Ceva mai mult decât anul trecut, dar cea mai mare parte a mustului o voi vinde tot fabricii de oțet. Am nevoie de bani.

— Din vin câștigi mult mai mult decât de la oțet.

— Nu am destui bani ca să trec de an, monsieur.

— Îți pun eu la dispoziție mijloacele de care ai nevoie și drept contraserviciu îmi promiți că îmi vinzi două treimi din vinul tău.

Îl privi pe Josep.

— Trebuie să-ți spun deschis, Josep. Dacă îmi refuzi oferta, vei primi foarte curând altele. Am întâlnit o jumătate de duzină de viticultori francezi care sunt aici să cumpere vin. De acum înainte vor fi o imagine familiară în Catalonia și peste tot în Spania.

Lui Josep îi zbârnâia capul.

— Sunt hotărâri importante pe care trebuie să le iau. Aveți ceva împotrivă dacă vă las puțin singur ca să chibzuiesc?

— Sigur că nu, zise Mendès. O să mă uit între timp la restul podgoriei tale și o să-mi petrec timpul în mod plăcut.

Zâmbi și Josep se gândi că monsieur știa exact ceea ce el, Josep, va face în această vreme.

Se duse în casă, unde mirosea a usturoi, ierburi aromate și găină înăbușită.

Josep o găsi pe Maria del Mar în bucătărie unde, cu un punct de făină pe nas, curăța fasole.

— Singura pasăre pe care am căpătat-o a fost o găină ațoasă, bătrână, care nu mai făcea ouă, zise ea. Dar mâncarea o să fie totuși gustoasă. O înăbuș foarte încet cu prune în puțin vin și ulei și mai avem și omletă cu spanac cu sos de roșii, ardei gras și usturoi.

Se așază la masă cu el și ascultă liniștită ce-i povesti despre oferta domnului Mendès. Uneori îi puneă câte o întrebare, dar reținu atentă tot ce îi spuse.

— Este ocazia de a ne face un nume ca viticultori. Ar trebui să ne folosim de situație. Filoxera, lipsa de vin din Franța...

Josep se opri și o privi. Era nesigur, pentru că îi știa teama de schimbări și faptul că își găsea siguranța în lucrurile familiare, chiar dacă mergeau prost.

— Vrei să accepți oferta, așa-i? zise ea în cele din urmă.

— O, da, bineînțeles că așa accepta.

— Atunci să o facem, spuse Maria del Mar și se întoarse la fasolea ei.

Cina era foarte bună. Când musafirul o lăudă pe Maria del Mar și vorbește cu entuziasm despre prăjitura pe care o servise la cafea, ea râse și îi povestește că era de la prăvălia satului, a cărei proprietăreașă era o brutăreașă foarte pricepută.

După ce Francisc spuse somnoros noapte bună și se întinse pe salteaua lui, discuția se întoarse iar foarte repede spre vin.

— Este și propria dumneavoastră vie în pericol? întrebă Josep.

Mendès dădu din cap.

— Filoxera va ajunge la noi în anul următor sau în celălalt.

— Nu se poate face nimic împotriva ei? întrebă Maria del Mar.

— Ba da, se poate. Molima a venit în Europa cu butucii de viță aduși din America, dar sunt niște sorturi de viță americane, ale căror rădăcini nu sunt mâncate de filoxeră. Poate că rădăcinile conțin ceva care este otrăvitor pentru ea, sau probabil că pur și simplu au un gust prost. Dacă puietul butucilor noștri condamnați la distrugere este altoit cu soiul ăsta american, filoxera nu mai poate face nimic. În ultimii trei ani am înlocuit în fiecare an douăzeci și cinci la sută din vie cu butucii ăștia încrucișați. Durează patru ani până la obținerea primei recolte. Poate că ar trebui să vă gândiți și voi să vă înlocuiți butucii, zise Mendès.

— Dar monsieur, de ce să facem asta? întrebă încet Maria del Mar. Filoxera e o problemă franțuzească, nu?

— Ah, madame, curând va fi și una spaniolă!

— Dar păduchele ăsta de viță nu va putea trece Pirineii, spuse Josep.

— Cei mai mulți specialiști cred că se va întâmpla, în mod inevitabil, zise Mendès. Păduchii nu sunt vulturi, dar cu aripioarele lor minuscule străbat cam douăzeci de kilometri pe an. Când e vânt puternic, insectele astea se răspândesc repede și departe. Și chiar omul îi ajută la deplasarea lor. Mulți oameni trec granița în fiecare an. Păduchii de viță se pot ascunde peste tot, sub gulerul unui palton, în coama unui cal. Poate – cine știe – sunt deja pe undeva prin Spania.

— Atunci, se pare că n-avem altă alegere, spuse Josep copleșit de îngrijorare.

Mendès dădu înțelegător din cap.

— În orice caz trebuie să vă gândiți amănunțit la asta.

În seara aceea patul din casa Valls a fost proaspăt înfățat și Mendès petrecu noaptea acolo. În dimineața următoare se trezi imediat după Josep și Maria del Mar și le spuse că vrea să pornească devreme la drum ca să prindă în Barcelona trenul spre Franța. În timp ce Maria del Mar prăjea o truita pentru micul dejun, el și Josep merseră prin vie în aerul proaspăt al dimineții.

Josep îi spuse lui Mendès că va cumpăra butoaie de două sute douăzeci și cinci de litri și le va stivui pe ambele laturi ale pivniței.

Mendès aprobă.

— Ar trebui să-ți ajungă pentru moment, pentru că îmi trimiți butoaiele cu vin destul de repede. Dar prețurile vinurilor vor rămâne ridicate încă mulți ani și va veni ziua când vei vrea să vinzi fiecare picătură de vin în propriile sticle. Dacă e așa, atunci va trebui să sapi în deal o a doua pivniță, cel puțin de două ori mai mare decât cea pe care o ai acum.

Josep făcu o grimasă.

— Toată săptămătura asta.

Mendès se opri.

— Un lucru trebuie să înveți și poate că este cel mai greu, dar și cel mai important.

Uneori trebuie să te bazezi pe alții, pe oameni care fac ceea ce vrei tu să faci. Odată ce podgoria ta a atins o anumită mărime, nu-ți mai poți permite luxul de a face singur toată treaba.

După micul dejun Josep înșeuă calul închiriat și cei doi bărbați se îmbrățișară.

— Monsieur!

Maria del Mar venea alergând din masia. Avea în mână o pungă cu o sticlă de vin bun și o bucată de truita ca masă pentru drum.

— Vă doresc drum bun spre casă, monsieur. Léon Mendès se înclină.

— Mulțumesc mult, senyora. Ați făcut amândoi o bodega minunată.

CEARTA

Trei săptămâni mai târziu Josep și Maria del Mar avură prima ceartă din căsnicia lor.

Amândoi munciseră mult și vorbiseră ore întregi despre problemele legate de bodega și despre planurile lor de viitor.

Hotărâseră ca după recolta anului următor să înceapă replantarea viei. În decurs de patru ani voiau să înlocuiască anual douăzeci și cinci la sută din vie cu butuci încrucișați, așa cum făcuse Mendès în Languedoc. Lui Josep îi convenea că mai strângeau două recolte, pe care le puteau folosi exclusiv pentru producerea vinului. Pe urmă, pentru că butucii nou plantați nu dădeau niciun rod timp de patru ani, venitul lor urma să scadă în fiecare an al replantării cu douăzeci și cinci la sută. În al patrulea an nu avea să fie nicio recoltă, dar cu noile prețuri ridicate ale vinului vor fi strâns până atunci destui bani și stabiliseră de comun acord să folosească acest an fără recoltă pentru o îmbunătățire a producției de vin. Acesta era anul în care voiau să sape o a doua pivniță și nu doar o pivniță, ci – în cazul în care își puteau permite – și o fântână, undeva pe proprietatea Álvarez. Cu tot spălatul și clătitul, nemaivorbind de irigat, atunci când era nevoie, era o risipă continuă de timp și forță de muncă să care mereu apă de la râu.

O podgorie avea nevoie de fântână proprie.

Ce plăcere nouă, până atunci necunoscută era să ai bani, pentru a face lucrurile care erau necesare!

Într-o seară Maria del Mar se întoarse cu o noutate de la plimbarea prin sat.

— Rosa și Donat își caută o casă.

— Da?

Asculta doar pe jumătate, se gândea când vor fi livrate sticlele pe care le comandase.

— De ce au nevoie de o casă?

— Rosa vrea să așeze mese în locuința de deasupra prăvăliei și să facă acolo un han adevărat, unde să poată servi mesele așa cum se cuvine. E o bucătăreasă și o brutăreasă minunată. Ai văzut ce mult i-a plăcut prăjitura ei domnului Mendès.

Josep aprobă absent.

În cele din urmă el îi spuse că nu-i trebuie sticlele vreme de încă multe săptămâni de atunci încolo. Mult mai urgent era pentru moment să hotărască din ce parte a viei să înceapă recoltarea. Ca să strivească cu picioarele atâția struguri, era necesar să întocmească un plan exact de recoltare. Trebuia să vorbească cu nevasta lui despre asta.

Maria del Mar îi întrerupse firul gândurilor.

— Le-aș da cu plăcere casa Valls.

— Cui?

— Lui Rosa și Donat. As vrea să le dau casa Valls.

Josep pufni.

— Nici nu poate fi vorba.

Ea îl privi fix.

— Donat e fratele tău.

— Și nevastă-sa aproape mi-a furat pământul. Și casa. Și via. Și săpunul și paharul de băut. N-am să uit asta niciodată.

— Rosa era disperată. Nu avea nimic și încerca doar să apere moștenirea bărbatului ei.

Situația noastră este una complet diferită. Cred, zise ea, că ți-ar plăcea, dacă ți-ai da osteneala să o cunoști mai bine. Este interesantă. O femeie care muncește din greu, curajoasă și cu o grămadă de talente.

— Dă-o dracului.

— Și ea e însărcinată, zise ea.

Se opri și se uită la Josep, dar el nu reacționează.

— Ascultă-mă bine, Josep, nu avem alte rude. Vreau să-mi cresc copiii într-o familie. Avem trei case pe bodega. Locuim în asta de aici și de casa lui Quim avem nevoie ca magazie. Dar vechea mea casă stă goală și vreau să le-o dau Rosei și lui Donat.

— Nu mai este casa ta, replică el grosolan. Îmi aparține jumătate din ea, așa cum și ție îți aparține jumătate din casa asta și cea a lui Quim. Și acum ascultă-mă bine: nu vei da nimic din ceea ce este al meu.

Josep văzu cum i se schimbă fizionomia. Era schimonosită și scrutătoare, toată fața arăta îmbătrânită cumva. Era exact ca atunci când se întorsese el în Santa Eulalia. Uitase complet această expresie a feței ei.

Câteva momente mai târziu o auzi urcând treptele spre camera de dormit.

Josep stătea acolo și clocea.

O iubea atât de mult. Își aminti de jurământul pe care îl făcuse, de promisiunea că nu o va trata cu cruzime nici cu vorba nici cu fapta. Recunoștea acum că avea puterea de a o răni, poate chiar mai mult decât toți acei nenorociți.

În vreme ce stătea acolo simțindu-se mizerabil și făcându-și reproșuri, îi trecu încă o dată prin cap ce-i spusese ea mai înainte și deodată se ridică.

Chiar spusese că Rosa era de asemenea însărcinată?

În caz că da, poate că doar se exprimase greșit? Sau se putea ca într-adevăr și Rosa să fie însărcinată?

Sări în sus și fugi pe scări la nevasta lui.

După câteva zile, era joi dimineata, sosi în curte o căruță trasă de doi cai. Josep o conduse la casa lui Quim și îi ajută pe furnizori să care înăuntru și pe urmă sus pe scări patruzeci și două de lăzi cu sticle. Stivuite pe două rânduri, ocupau aproape jumătate din fostul dormitor al lui Quim.

După ce căruțașul plecă, Josep deschise o ladă și scoase o sticlă nou-nouță, strălucitoare, care aștepta doar să fie umplută de el cu vin.

Auzi voci când ieși din casă. Atras de zgomot, merse la casa Valls și îi găsi acolo pe Maria del Mar cu fratele lui.

— Și când adormi și când te trezești, tocmai spunea Maria del Mar, în această masă vei auzi mereu fluviul.

— Hola, zise Josep și Donat îi întoarse salutul oarecum încurcat.

— Chiar azi-dimineață îi spuneam Rosei, zise Maria del Mar, că ar arăta foarte frumos dacă am putea planta aici mai mulți trandafiri sălbatici. Și la noi acasă ar fi frumos, Josep. Crezi că ai adus deja prea mulți trandafiri de pe malul râului?

— E un râu lung, spuse Josep. Poate că trebuie să merg o bucată, dar trandafiri sunt destui.

— Vin și eu să te ajut la dezgropat, spuse repede Donat.

— Rosei îi plac florile roz, spuse Maria del Mar. Poate să le ia pe toate. Pentru casa noastră le vreau pe cele mici, albe.

Donat râse.

— Trebuie să așteptăm până în aprilie când îmbobocesc, ca să putem spune de care sunt, spuse el, dar Josep clătină din cap.

— Știu diferența. Cei roz au arbuștii înalți. Putem să-i luăm iarna, pentru că avem mai mult timp.

Donat aprobă.

— Bine, atunci mai bine mă întorc la Rosa și la prăvălie. Voiam doar să mă uit la rândul de pietre care trebuie înlocuit în zidul din spatele casei.

— Ce rând de pietre? întrebă Josep.

Merseră în spatele casei și Josep numără opt pietre de mărime mijlocie, care erau împrăștiate pe pământ.

— Știam că în zidul ăsta era o piatră care se mișca, spuse Maria del Mar. Voiam să-ți spun, dar – cum s-a putut întâmpla asta?

— Cred că a fost Guardia Civil, zise Josep. Au observat piatra care se mișca și au scos-o, pe urmă au mai tras și altele, pentru a vedea dacă se ascunde ceva în spate. Nu trec cu vederea nici cel mai mic amănunt.

— O repar eu, spuse Donat, dar Josep scutură din cap. Rezolv eu asta chiar azi după-amiază. Îmi place să fac lucrări de zidărie.

Donat dădu din cap și se întoarse să plece.

— Mulțumesc, Josep, zise el.

Pentru prima dată își privi cu adevărat fratele. Văzu un bărbat impozant, prietenos. Ochii lui Donat erau limpezi, fața relaxată și părea să manifeste un anume zel când se grăbi să se întoarcă la treaba care îi plăcea.

Fratele lui.

Ceva în Josep – ceva mic, rece și greu, un păcat înghețat, pe care din neștiință îl purtase înlăuntrul lui – se topi și dispăru.

— N-ai pentru ce, Donat, zise el.

Frigul veni în sat de departe, din munți, de la mare. Vântul avea să urle și să distrugă? Urma să aducă grindină sau mici puncte cu aripioare? De trei ori plouă în toamna aceea, dar fu mereu o binecuvântare – o ploaie blândă. Adesea peste zi apărea soarele care alunga frigul nopții și strugurii se coceau mai departe.

Josep recunoștea că replantarea le oferea și ocazia de a separa soiurile diferite și de a cultiva atunci pe domeniile unite doar un singur soi de viță, căci acum trebuia să ispășească pentru neglijența strămoșilor săi umblând de colo-colo prin via neorânduită, dacă voia să culeagă un soi sau altul.

Josep vroia ca strugurii de cules să fie cât mai copti, dar nu dorea ca ei să putrezească pe butuci și de aceea plănuia desfășurarea recoltării așa cum un general planifică o bătălie.

Butucii cei mai bătrâni cu fructele cele mai mici păreau să se coacă ultimii, poate din cauza structurii solului. Aceștia erau strugurii din care își producea vinul amestecat și nutrea o simpatie deosebită pentru butucii noduroși, foarte bătrâni, pe care i-ar fi înlocuit doar dacă ar fi fost sigur că erau sortiți pieirii. Pentru moment le-a mai îngăduit câteva zile de coacere.

Astfel că într-o dimineață devreme începu să culeagă strugurii de pe butucii obișnuiți,

butuci care, până la recolta din acel an, purtaseră fructe din care se făcea oțet.

Avu parte de mult ajutor. Donat făcuse cunoscut în sat că, în săptămâna culesului, prăvălia va fi deschisă doar de la prânz până la ora patru după-amiază, iar el și Rosa se alăturară cu plăcere culegătorilor și ajutau chiar și serile la strivirea strugurilor. Ca de obicei era și Briel Taule, iar Maria del Mar îi angajase și pe Iguasi Febrer și pe Adria Taule, vărul lui Briel.

Târziu în după-amiaza aceea, Josep veni la albia plină ochi de struguri și își spală bine mâinile și picioarele.

Ceilalți urmau să se întoarcă curând ca să lucreze în schimburi, unii culegând și sortând strugurii, iar alții strivindu-i pe cei gata recoltați. Dar pentru moment era încă singur și savura priveliștea care i se oferea ochilor. În albie străluceau strugurii negru-violet. Pe mesele din apropiere stăteau, acoperite cu șervete, truites și copturi de la Rosa, pahare și vase cu apă. Într-o vatră din pietre stivuite așteptau lemnele de foc și în jurul albiei de piatră erau așezate lămpi și făclii, care răspândeau lumină și căldură înlăturând frigul nopții.

Francesc alerga pe acolo cu șchiopătatul lui ușor și văzu cum Josep își introduse în albie întâi un picior, apoi pe celălalt.

— Vreau să fac și eu asta, strigă el, dar Josep știa că albia era încă prea adâncă pentru el și nu s-ar fi putut mișca.

— La anul o să fii destul de mare pentru asta, spuse el.

Deodată îl copleși un regret adânc, că tatălui său nu i-a fost dat să-i cunoască pe băiatul ăsta și pe mama lui. Și că tatăl lui n-a trăit să vadă ce-a ajuns podgoria Álvarez.

Că Marcel Álvarez nu-i va gusta niciodată vinul.

Știa că stă pe umerii tatălui său și pe umerii celor dinaintea lui. Poate că de mii de generații, ca zilieri pe pământurile Galiciei și ca iobagi, familia lui muncise pământul Spaniei.

Brusc își văzu strămoșii în fața lui sub formă de castell și fiecare generație îl ridica mai sus și mai sus, până când muzica trompetelor și *gralles*-urile nu se mai puteau auzi. Un castell din mii de rânduri.

— Și Francesc este enxaneta, vârful nostru, zise el și îl ridică pe băiat, așezându-l pe umerii lui.

Francesc stătea călare pe el și picioarele i se bălăbăneau la stânga și la dreapta pe pieptul lui. Îl apucase pe Josep de păr cu ambele mâini și se bucura.

— Ce facem acum, pare?

— Acum?

Josep făcu primii pași. Se gândea la speranțe și vise și la munca grea care se ascundea în struguri în lupta permanentă de a scoate vin din ei. Le sorbi parfumul și îi simți plesnind sub greutatea lui, le simți sucul viu care se revărsa din ei și îi cuprindea picioarele, sângele strugurilor, pe care doar pielea lui îl separa de propriul său sânge.

— Acum pășim și cântăm, Francesc. Pășim și cântăm!

Observații și mulțumiri

Bucuriile vinului bun le-am descoperit abia atunci când, fiind deja un bărbat de vârstă mijlocie, am început să călătoresc în Spania, unde foarte curând am simțit o adâncă simpatie pentru poporul spaniol, pentru cultura și vinurile lui.

Când am hotărât să scriu un roman despre aceste lucruri m-am decis pentru mijlocul secolului al nouăsprezecelea, pentru că a fost perioada molierei filoxerei și a războaielor carliste și mi-am așezat podgoria fictivă în regiunea Penèdes, pentru că protagonistului care locuia acolo îi era posibil un acces ușor atât spre Barcelona cât și spre regiunile viticole din sudul Franței.

ISTORIE SAU FANTEZIE?

Mi se pare important să explic care elemente ale acestui roman se bazează pe fapte istorice și care au fost inventate de autor.

Lupta carliștilor din Spania a fost reală și desigur că și catastrofa filoxerei, dar satul Santa Eulalia și râul Pedregós există doar în Catalanul.

Membrii menționați ai casei regale spaniole sunt personaje istorice, iar Generalul Juan Prim y Prats și-a petrecut o mare parte din viață ca soldat și era politician și om de stat în momentul în care a fost omorât. Pentru a afla mai multe despre atentatul asupra lui am mers la profesorul Pere Anguera, autorul competentei biografii a lui Juan Prim. Am încercat să prezint scena atentatului așa cum mi-a relatat-o profesorul Anguera. Detaliile – schimbarea trăsorii cu o alta, aprinderea chibriturilor când trăsura a cotit pe o nouă stradă, oprirea trăsorii de altele două care au blocat-o și de către plebea din care s-a tras asupra președintelui guvernului spaniol – corespund cât de exact posibil faptelor expuse pe larg într-un mod amical de Pere Anguera. Îi mulțumesc pentru aceste informații și pentru că a mai parcurs încă o dată paginile referitoare la acest atentat.

Întrucât drama reală a acestui atentat nu a fost niciodată finalizată printr-o condamnare și pedeapsă a criminalului, mi-am luat libertatea de a adăuga romanului meu propriile personaje fictive. Este pură ficțiune apărută exclusiv din imaginația mea că tinerii dintr-un sat pe nume Santa Eulalia au participat la crimă.

ALTE PERSOANE, CARE M-AU AJUTAT

Pentru răspunsul multor întrebări îi mulțumesc Mariei Josep Estanyol i Fuentes, profesor de istorie la Universitatea din Barcelona.

Prima *bodega* pe care am vizitat-o în compania soției mele Lorraine și a fiului meu Michael Seay Gordon a fost podgoria Torres în Penèdes, regiunea viei din romanul meu. A fost un început promițător: Albert Fornos, pivnicerul de acolo, ne-a făcut un minunat tur de prezentare și Miguel Torres Maczassek ne-a oferit un meniu alcătuit din cinci feluri, fiecare însoțit de un excelent vin Torres sau Jean-Leon.

Fiul meu Michael și cu mine am făcut mai multe excursii în regiunile viticole Priorat și Montsant. Acolo m-a surprins faptul că podgoriile se întindeau perfect în acele ținuturi minunate, ceea ce le face și mai impresionante. Într-o vale mică, drăguță, am găsit Mas Martinet Viticultors, bodega familiei Perez. Sara Perez Ovejero și soțul ei Rene Barbier, amândoi au tați care și-au făcut un renume ca pionieri ai vinului și se străduiesc să păstreze tradițiile familiei producând vinuri gustoase și de succes. Sara Perez Ovejero ne-a arătat mai multe albume în care a lipit și catalogat diferite sortimente de viță de vie, pentru ca, la

rândul lor, copiii ei să poată începe cât de curând posibil instruirea în domeniul viticulturii. Ronțâind brânză spaniolă și sorbind din vinul ei bun am parcurs împreună cu ea aceste albume, ca un școlar recunoscător.

De mai multe ori Michael și cu mine am condus pe o stradă îngustă și periculoasă pe marginea de sus a unei văi mult mai mari și în cele din urmă în sus pe un munte mic, dar pietros spre satul Torroja del Priorat, unde Maria Angeles Torra și-a întemeiat podgoria familiei într-o fostă mănăstire. Acum este condusă de fiii ei Albert și Jordi. Butucii lor de viță cresc în apropiere, unii pe pantele abrupte și multe dintre vinurile lor solicitate sunt din struguri ai căror butuci rezistă în pământul șistos de mai bine de o sută de ani. Sunt foarte recunoscător fraților Albert și Jordi Rotlan Torra, pentru că au citit manuscrisul acestui roman.

În iunie 2006 am primit un premiu special pentru literatură din partea orașului Zaragoza și, în timpul șederii mele în această regiune, autorul și jurnalistul Juan Bolea mi-a acordat prietenia lui și mi-a înlesnit mai multe vizite la podgorii. Îi sunt foarte recunoscător lui Juan și de asemenea membrilor asociației Mystery Writers. Care ne-au făcut loc în autocarul lor mie și micului meu grup, ca și lui Santiago Begue Gil, președintele asociației Carinyena pentru ospitalitatea și povestirile lui despre vin.

La finea Ayles, o proprietate imensă de 1250 de hectare, unde se producea vin încă din secolul al doisprezecelea, Senorio de Ayles a plantat șaptezeci de hectare din bodega cu soiuri pentru vin și a pus tufișuri de trandafiri la începutul și sfârșitul fiecărui rând de vie. Mereu am văzut vulturi rotindu-se în țăriile cerului, ceea ce m-a încântat, la fel ca și declarația proprietarului Frederico Ramon, ca ținutul acesta minunat să fie proclamat de Uniunea Europeană rezervație naturală de păsări. Îi mulțumesc pentru ospitalitate.

Într-o vale uriașă, care îmi amintea de niște văi mari din vestul american, am vizitat bodega Victoria, îi sunt foarte recunoscător lui Jose Manuel Segura Cortes, președintele grupului Segura Serrano, pentru că mi-a oferit o masă de prânz din produse regionale și m-a plimbat prin podgorie.

Recunoscător îi sunt și lui Alfonso Mateo-Sagasta, romancier istoric premiat, din Madrid, pentru informațiile despre alegerile sătești din secolul al nouăsprezecelea.

Îi mulțumesc Deliei Martinez Diaz, pentru că m-a adus în orașul Terrassa, unde am petrecut câteva ore în cel mai original muzeu pe care îl vizitasem până atunci. Amenajat în vastele clădiri din cărămidă ale unei foste fabrici de textile, dar Museu de la Ciència i de la Técnica de Catalunya îl aduce pe vizitator în contact direct cu revoluția tehnică. Se trece încet pe lângă părțile care expun interioarele și mașinăriile fabricii de dinainte și am putut vedea cum întrebuințarea mașinilor cu aburi a creat joburi ca cel al lui Donat din romanul meu. Pentru răbdarea infinită de a răspunde întrebărilor mele îi mulțumesc directorului muzeului Eusebi Casanelles i Rahola, custodelui Conxa Bayo i Soler și întregului personal.

Îi mulțumesc lui Meritxell Planas Castillon, un membru al Minyons de Terrassa pentru că a răspuns întrebărilor despre castellers.

Ángel Pujol Escoda a răspuns cu răbdare prietenoasă nenumăratelor mele întrebări despre vânatoare și natură și soția lui, Magdalena Guasch i Poquet, mi-a dezvăluit diferite feluri de a pregăti iepurele.

În piața minunată din Sabadell, Maria Perez Navarro a lăsat deoparte pentru câteva minute vânzarea cârnii de porc din magazinul ei Cal Prat, pentru a-mi desena schița unui porc și a-mi arăta exact unde puteau găsi Josep și Jaume cele mai bune bucăți într-un porc

mistreț.

Dan Taccini, un tâmplar care face mobile extraordinare, mi-a explicat cum se lucrau înainte uşile.

Pentru detalii care privesc credința romano-catolică, m-am orientat către o prietenă, Denise Jane Buckloh, cândva sora Miriam a Congregației împărtășitelor, căreia îi datorez mulțumiri pentru ajutor. De asemenea îi mulțumesc doamnei Dr. PHEME Perkins, profesor de teologie la Colegiul Boston, care a răspuns la toate întrebările mele despre riturile de înmormântare romano-catolice și despre problemele legate de păcat și spovedanie.

Lorraine Gordon trăiește alături de mine și îmi dă putere într-un fel care trece de existența fizică.

Fiica mea Lise Gordon a fost din nou prima mea cititoare, iar argumentele și capacitățile ei extraordinare în ceea ce privește îmbunătățirea formulărilor și colaborarea redacțională au făcut din textul meu o carte mai bună.

Fiul meu Michael este cel mai bun partener de călătorii, uneori amuzant, mereu responsabil, cu o intuiție rapidă și ascuțită și un braț puternic. O clarificare sau cercetarea unui detaliu sunt la el mereu în cele mai bune mâini.

Fiica mea Jamie Beth Gordon, Lorraine, Michael și prietenul meu Charlie Ritz au citit și ei manuscrisul și m-au ajutat în continuare cu comentarii și îndemnuri.

Nora mea, Maria Palma Castillon, a fost mereu gata să facă cercetări pentru mine și pentru acest lucru îi, mulțumesc. Mulțumiri și pentru Centre de Promocio de la Cultura Popular i Tradicional Catalana în Barcelona, care a răspuns întrebărilor pe care ea le-a pus în numele meu, despre sunetul clopotelor de biserică sau despre obiceiul de a angaja femei care să plângă la înmormântare.

Roger Weiss, ginerele meu și expert tehnic, mi-a păstrat mereu calculatorul în stare de funcționare și m-a ferit deseori de insucces și disperare. Îi mulțumesc pentru cunoștințele lui și pentru promptitudinea cu care a răspuns la fiecare strigăt de ajutor al meu.

Îi mulțumesc agentului meu literar, Samuel Pinkus, pentru răbdarea și consilierea lui.

Toate persoanele menționate mai sus m-au ajutat; totuși această carte este a mea, iar dacă are lipsuri și greșeli, sunt și acestea ale mele. Dăruiesc această poveste fiecărui cititor, cu simpatie și respect.

Noah Gordon
Brookline, Massachusetts
11 iulie 2007

Postfața autorului

Nu am trăit niciodată la o podgorie, așa ca Josep Álvarez din acest roman, dar soția mea și cu mine am avut timp de douăzeci de ani o fermă într-un sat fascinant aflat într-o zonă de deal din vestul ținutului Massachusetts. Proprietarii de acolo se ocupau cu industria laptelui și în loc să facă vin cultivau exclusiv porumb, dar când m-am apucat să scriu despre viața dintr-un sat spaniol, am constatat că experiența mea din sătucul american s-a transferat foarte bine asupra podgoriei europene.

Lorraine și cu mine nu mai eram chiar tineri când am descoperit viața la țară. Până și cel mai mic dintre copiii noștri părăsise casa pentru a se muta la periferie și frecventa acum universitatea. Deci ne-am cumpărat pământ pe dealuri. Consta dintr-un areal care ar fi denumit de cercetătorii științelor naturii un peisaj combinat, pentru că acolo se întâlneau diferite forme de relief: pajiști, teren de agricultură, zone mlăștinoase, pădure și un pârau rece ca gheața plin de păstrăvi, pe nume Bear River. Peisaj combinat se numește un ținut pe care se află o paletă largă de forme de viață și terenul nostru nu făcea excepție.

Nu am făcut decât foarte puține schimbări și chiar și pe acestea după o lungă chibzuință și multe discuții. În timpul formalităților de vânzare țaranul care ne-a vândut pământul a fost de părere că trebuia să transformăm un lan de porumb într-o pășune, unde urma să tăiem iarba de două ori pe an și să o facem fân. Ne-am construit casa la marginea unei pajiști din fața unei pădurici. Am transformat un colț al pajiștii într-o livadă cu treizeci de feluri de pomi fructiferi și am mai plasat încă cinci pomi fructiferi în apropierea casei și a grădinii de legume. Ne-am hotărât să nu ținem animale. Pe pășunea jilavă am plantat cu Lorraine cam o mie de puiți de conifere, iar într-o zonă mlăștinoasă patru zăde, care mă bucurau în fiecare toamnă cu frunzișul lor galben strălucitor.

Cea mai mare parte a pământului nostru era alcătuită din pădure. Am repus în funcțiune o potecă năpădită de bălării, lungă cam de jumătate de milă, care ducea de-a lungul unui râuleț șerpuitor și pe care am îndreptat-o spre casă. Castorii construiseră stăvilare, așa că luaseră ființă pârlăiașe care alimentau o baltă generoasă. În spatele unui paravan de crengi am așezat un scaun de plastic de pe care cu ajutorul unui binoclu puteam urmări nu numai castorii, ci și două mari broaște țestoase de apă mîncăcioase. În scaunul de plastic trebuie să fi fost niște droburi de sare, pentru că deseori îl găseam răsturnat și cu noi urme de mușcături.

Mă bucuram să urmăresc balta, dar nu era locul meu preferat de observație. Acesta se găsea de fapt în mijloc în Bear River: o piatră plată acoperită de nuiete sub o proeminență a unei stânci. Chiar alături, prăbușit în râu era un arțar care smulsese jumătate de povârniș. Un bazin adânc se formase în fața trunchiului de copac; încurcătura lui de crengi și rădăcini atrăgea păstrăvii și primăvara era întotdeauna o piedică pentru somoni.

La marginea proeminenței de stâncă, în partea stângă a arțarului așezasem pe două pietre o bucată din trunchiul de copac. Timp de optsprezece ani am stat cât de des puteam pe această băncuță și pe urmașele ei. Iarna banca dispărea sub un strat gros de zăpadă, dar cu toate acestea mă duceam mereu acolo cu bocanci sau schiuri. Ajuns acolo, mă sprijineam în bețele de schiuri și ascultam râul, care bolborosea sub gheață într-o limbă străină. Primăvara se lăsa mult așteptată pe dealuri. Într-o vâlcea din apropierea băncii mele preferate se mai afla zăpadă încă mult timp după ce pădurea strălucea de verdele proaspăt

și râul, umflat de rouă, vuia sălbatic. Și în căldura dogoritoare a verii din Berkshire Hills mi-am lăsat de atâtea ori corpul încălzit îmbrățișat de apele lui reci. Chiar și atunci când toamna venea fără ploaie, vântul foșnea printre crengile nenumărate și îi scutura tare, neodihnit frunzișul.

Nu am văzut niciodată porci mistreți ca Josep din cartea mea, dar în decursul anilor am avut ocazia să văd alte animale: un urs, care în căutare de hrană păsea domol de-a lungul celui alt mal; o viperă, într-adevăr inofensivă, dar atât de uriașă încât m-a înfricoșat mai tare decât Moș Martin; nenumărați curcani și rațe sălbatic; un cerb fornăitor, în călduri, cu coadă albă și coarne tot atât de ramificate precum crengile bătrânului meu copac; stârci albaștri mari, ale căror cuiburi încoronau chiar locul de ruptură al copacului prăbușit; trei vidre care vânau în apă una în spatele alteia, atât de aproape încât arătau ca un șarpe gras; iepuri; veverițe care făceau gimnastică printre ramuri; un cârd de corbi care se coalizaseră împotriva unei bufnițe nefericite, ce și-a întins prompt aripile și a luat-o la sănătoasa.

Uneori am speriat animalele, dar de cele mai multe ori n-am provocat niciun necaz, pentru că mereu am încercat să mă contopesc cu peisajul.

Dar nimic nu durează la nesfârșit. Lorraine și cu mine am vândut într-o zi pământul și ne-am mutat.

Nu știu cui îi aparține acum, dar nici nu contează.

După moartea mea, dacă vreți să mă vizitați, mergeți pe cărare de-a lungul râului, căutați cu privirea piatra plată de sub proeminența stâncii; imediat în spate începe pădurea și poate a mai rămas ceva din copacul din apă.

Nu e greu de găsit.

Noah Gordon
Massachusetts
Vara, 2009

Cuprins

PARTEA ÎNTÂI

ÎNAPOI ACASĂ

PLACA

CURĂȚAREA CUIBULUI

SFÂNTA FECIOARELOR

O CHESTIUNE ÎNTRE FRAȚI

O EXCURSIE LA BARCELONA

VECINII

O ORGANIZAȚIE SOCIALĂ

PARTEA A DOUA

BĂRBATUL

ORDINE CIUDATE

MUSAFIRII

JAFUL

ARME

MĂRIREA RAZEI DE ACȚIUNE

SERGEANTUL

ORDINE

NOUĂ ÎNTR-UN TREN

SPIONUL

PARTEA A TREIA

MERSUL PRIN ZĂPADĂ

VEȘTI

DESPĂRȚIRE

SINGUR

DRUMETIE

TOVARĂȘI DE CĂLĂTORIE

UN STRĂIN ÎNTR-O ȚARĂ ÎNDEPĂRTATĂ

PARTEA A PATRA

BUTUCI DE VIȚĂ PICTAȚI

IARNA

GĂTTUL

CATĂRUL
O BĂTAIE ÎN UȘĂ
DATORII VECHI
INTRUSUL
CRĂPĂTURI
LEMN
SCHIMBĂRI
O DISCUȚIE CU QUIM
PAȘI DE TRANZIȚIE
STRÂNGEREA RECOLTEI
GREUTĂȚI
CE ȘTIA PORCUL

PARTEA A CINCEA

SĂPATUL
SCHIMBUL
SETE
TURNURI
BUTUCI DE VIȚĂ
ÎNGHIȚITURI MICI
CA UN FRATE
VIZITA
O EXCURSIE LA TÂRG
O HOTĂRÂRE
PLANURI
O ÎNTRECERE ÎN SITGES
DATORIA LUI JOSEP
O DISCUȚIE CU NIVALDO
UNIREA
SCHIMBĂRI
MIRUNGHERA
TESTAMENTUL
VORBIT ȘI ASCULTAT
GUARDIA CIVIL
MONSIEUR
CEARTA

OBSERVAȚII ȘI MULȚUMIRI

POSTFAȚA AUTORULUI